KARAÖZÜ KÖYÜ

(SARIOĞLAN – KAYSERİ)

KARAÖZÜ KÖYÜNÜN TARİHİ

Karaözü köyü Kayseri, Sivas ve Yozgat illerinin kesiştiği noktadadır. İç Anadolu Bölgesinin, orta Kızılırmak bölümünde, Kayseri ili sınırları içinde olup bağlı olduğu ilçe Sarıoğlan'dır.

Karaözü'de, Kızılırmak üzerinde, tarihi çok eskilere dayanan Şahruh köprüsü vardır. Şahruh köprüsü, Orta Anadolu'nun göç yolunun üzerinde bulunmaktadır. Karaözü'de bulunan eski köprünün de aynı hat üzerinde olmasından buranın merkez olduğu anlaşılmaktadır.

Karaözü; hem geçiş noktası üzerinde bulunması, hem önemli bir köprüsü olması, hem de su kaynaklarının bolluğu nedeniyle tarihin her döneminde önem kazanmıştır.

Karaözü halkı Oğuz boyu Türklerinden olup önce Kars-Ardahan'a yerleşmişlerdir. Karaözülüler Kars ve Ardahan'da bir kısım akrabalarını bırakarak daha ileriki tarihlerde Malatya'nın Hekimhan ilçesi çevresine yerleşmişler ve Ardahan Köyü'nü kurmuşlardır. Zamanla çeşitli sebepler yüzünden bir kısmı bölünerek 1790-1800 yıllarında tarihi Şahruh Köprüsü'nün bulunduğu Karaözü köyüne gelmişlerdir. Bu köye ilk yerleşenlere Hüsneliler denirmiş. Hüsneliler, baharın (ilkbahar) köprüden yaylaya giden güzün (sonbahar) geri dönen göçerlerin baskınına uğrar ve yağmalanırlarmış. Hüsneliler, köyün köprübaşında göç yolu üzerinde olması ve sürekli baskınlara uğramaları nedeniyle, 1700 lü yılların sonuna doğru köyü terk etmişler.

Bu günkü devam eden neslin dedeleri, Karaözü'ye Malatya / Hekimhan'a bağlı Ardahan, Başak, Çırzı ve Güvenç'ten gelmişler ve Hüsneliler tarafından terk edilen sahipsiz evlere yerleşmişlerdir. Karaözü'nün kuruluş tarihi yaklaşık 1799 yılı olarak tahmin edilmektedir. Bundan sonra Maraş-Hotan'dan, Acır'dan, Çorum'dan gelenlerle birleşerek köyü baskınlardan korumuş ve yerleşmişlerdir. İlk yerleşimler iki büyük çeşme olan Memiş'in pınarı ve Tohum pınarı etrafına olmuştur.

Osmanlının son dönemlerine, 1842'lere kadar yerleşik hayat yoktur. Göçebe gezgin yaşam devam etmektedir. Göçebe yaşam sürdürenler, güzün Konya ovasına, baharında Şarkışla yaylasına sürüleri ile göç ederlerken Karaözü'den geçerler. Binlerce koyunla geçerken çevredeki yiyecekleri yiyip, çevreyi yağmalar ve ekinleri talan ederler. Ne bulurlarsa alıp götürürler. Bu dönem zarfında göçebe hayatı yaşayanlar ve eşkıyalar huzur vermez.

Karaözü'ye gelen sülalelerin bazılarından birer ikişer kardeşler, köyden geçen göçerlerin talan etmeleri ve silahlı çetelerin köyleri basmaları sonucunda kendilerini koruyamaz ve bu nedenle her şeyini bırakarak göç ederler. Kardeşlerin biri giderken, kayalıkların içinde barınan ve kendisini saklayabilen diğerleri Karaözü'de kalmışlardır. Yurtlarını terk eden Karaözülülerin pek çoğu Çorum'un köyleri olan Gökçam, Körücek, Kuşsaray'ı kurmuşlar ve bu köylerde yaşamaya devam etmişlerdir. Kuşsaray, Gökçam ve Körücek köyünde yaşayan ailelerden bazıları ile kanbağımız buradan gelmektedir.

Karaözülülerden bir kısmının göçtüğü o günlerde (1842); padişah Zorunlu İskân Fermanı çıkartır. Böylece yerleşik hayata geçilir. Karaözülünün burada yaşamaya devam edebilmesinin nedeni padişahın iskân fermanını çıkarması sonucu yerleşik hayata geçilmesiyle göçlerin durmuş olmasıdır. Artık Şahruh Köprüsü göç yolu üzerinde değildir. Yerleşik hayata geçilmesi nedeniyle göç edenlerin sayısı azalır. Baskınlar da azalmıştır. Yerleşik hayata geçildikten sonra yer değiştirmeleri zordur ve kardeşin biri Karaözü'dedir, diğerleri gittikleri yerlerde kalırlar. Zorunlu iskâna başkaldıranlar idam edilir.

Göç etmeyip Karaözü'de kalanlar ve göç ettikleri yeri beğenmeyerek geri dönenler bu yasadan yararlanarak artık yerleşik hayata geçerler. Palaları (büyük, uzun, enli bıçak) vardır. Birde ağızdan dolma tek tüfek bulmuşlardır. Bu tüfeğe Karabina derler. Amaçları Karaözü'yü korumaktır. Yerleşik hayata geçildikten sonra Şahruh'tan geçmeye çalışan göçerlerin sayıları az olduğu için Şahruh'tan geçirmezler, geçmez ederler.

Karaözü'nün eteklerine kurulduğu ve sırtını dayadığı tepenin üzerinde eskiden var olan kale temellerine rastlanmıştır. Bu kale Orta Anadolu'nun merkezi kalelerinden biridir. Kale Bizanslılara aittir. Kaledekiler içme suyunu kalenin yanındaki yerden tünel ile inerek aşağıdan alırlarmış. Ancak iki kişinin gidebileceği bir tünel varmış. Açıktan su almaya gidemezlermiş çünkü görünürlerse sefer düzenleyen diğer milletlerin saldırılarına uğrarlarmış.

O zamanlar Şahruh köprüsü yokmuş. Şahruh köprüsünün yaklaşık 500 metre (Sivasa doğru) yukarısındaki eski köprü varmış. Şu an yıkık olan eski köprüye (Kızılırmak köprüsü) ait olan köprü ayağı hala durmaktadır. Eski köprünün Bizanslılar tarafından üstü ahşap, altı taş ile yapılmış olduğu ve eskiden göç yolunun oradan geçtiği düşünülüyor. Daha sonraları tepenin üzerindeki Bizanslılara ait yıkılan kalenin taşı sökülüp götürülerek Şahruh köprüsü yapılmış. Şahruh köprüsü incelendiğinde yer yer sütün başlıkları ve ayaklar kullanıldığı görülür. Şahruh Köprüsü, Karaözü için çok önemlidir. Korkuluk taşları arasında bulunan "Kulunç Taşı'na" sırt verilerek dilek tutulduğu ve bu dileklerin gerçekleştiğine inanılır (Karaözü / Tarihimiz / Şahruh Köprüsü'nün tarihi kısmında Şahruh Köprüsü ile ilgili bilgiler mevcuttur)

Karaözü'de sükûnet sağlandıktan Daha sonraki tarihlerde, çevre köylerden tek tek gelip yerleşenler olur.

Yerleşik hayata geçtikten sonra, sular kanallara alınarak sulu tarıma geçilmiştir. Hayvan beslemeye, bağ ve bahçe işleri ile uğraşmaya başlanmış, değirmenler yapılmıştır.

Köy odası gerektiğine karar verilmiş ve inşaatına başlanılan köy odası binası 1928 yılında tamamlanmıştır.

Karaözü'de 1929 yılında İlkokul eğitim ve öğretime başlamıştır. İlkokul 1929 yılında şimdiki sağlık ocağının yerinde açıldı. Sonra yeni binasına taşındı.

Eğitimi ciddiye alan Karaözü 1928 yılında köy odası olarak yaptırılan binayı daha sonra genişleterek 1930 yılında beş sınıflı ilkokula çevirir. 1930 yılının yaz aylarında okula yeni derslikler ilave etmek için güdük (kalın ağaç gövdesi) gereklidir. Bunun için caminin sonradan yapılan ek avludaki güdüklerini sökerler ve okula taşırlar.

Daha sonraki yıllarda Karaözlüler toplanırlar ve yeni bir okul gerektiğine ve okul için en uygun yerin mezarlık olduğuna karar verirler. Herkes kendisine ait mezarı yeni mezarlığa taşır. Bütün köylüler ellerinden geldiği kadar maddi ve manevi okul yapımına yardımcı olurlar. Sütlerini, yoğurtlarını satıp toplanan parayı valiye verirler. Günlük işlerini bitiren dedeler, babalar, analar, bacılar ve çocuklar; çakıl, kum, harç, tuğla, kiremit taşımak için okul yapılan yere giderler. Okul inşaatında çalışan ustalara günlerce yemek taşırlar. Sonunda Devlet ve halk yardımlaşması ile 1957 yılında yeni bir okul yaptırır ve bu binayı ortaöğretime devrederler. Ortaokul olarak hizmet veren bu bina 1978 yılından sonra lise olarak ta kullanılmıştır. Lisemize, 08 Ekim 1996 günü 9.uncu Ana Jet Üs 192 Filo Komutanlığında görevli iken Şehit olan, Hava Pilot Yüzbaşı Nail Erdoğan'ın ismi verilmiştir.

1998 yılında sekiz yıllık zorunlu eğitimin başlaması ile ilkokul ve ortaokul birleştirilmiş ve ilköğretime dönülmüştür. Bu günkü ilköğretim binası 2001 Şubat ayında hizmete girmiş ve okulumuza daha sonra Hakkari'nin Çayırlı Karakolu'nda vatani görevini yaparken 04/07/1996 tarihinde şehit olan Er Mustafa Toçuoğlu'nun adı verilmiştir. 2001-2002 eğitim-öğretim yılında anasınıfı açılmıştır.

Karaözülüler kuruluşlarından beri okumaya büyük önem vermişler, aralarından yetişen molla, hoca lakaplarını alan okuryazarlarının sayesinde okuma, yazma öğrenmişlerdir. Okuma yazma biliyor olmaları nedeniyle I.Dünya Savaşı'nda ve Kurtuluş Savaşı'nda yüzbaşı, teğmen (mülazım), baş çavuş, bölük emini olarak görev yapanlar çoktur. Pek çoğu savaşlarda şehit olmuş bir kısmı ise gazi olarak köylerine dönmüşlerdir.

Pazarören köy enstitüsü 1940 yılında açılmış ve Karaözü bu okula ilk yıl 17 öğrenciyollamıştır. Daha sonra Pamukpınar ve Hasanoğlan köy enstitüleri de açılmış olup Karaözünün bu okullardan toplam mezun sayısı 61'dir.

Karaözü'de bulunan okullara çevre köy ve beldelerden öğrenciler gelmektedir. Okuryazar oranının yüksek olması nedeniyle eğitim ve kültür düzeyi yüksektir ve bununla iftihar edilmektedir. Karaözü eğitime çok önem vermiş olup yaptığı yatırımın semeresini doktor, avukat, müfettiş, öğretmen, subay, polis vb. evlat yetiştirerek görmüştür.

Kasabalılar tarafından kurulan dernekler vasıtasıyla kitaplar ve dergiler yayınlamışlardır. Bunlardan biri de Karaözü Kültür Derneği'nin çıkardığı "Şahruh" isimli dergidir.

1952 yılında köy için gerekli olduğuna karar verilmiş ve Kooperatif kurulmuştur.

Karaözü, idari yönetim bakımından 1953’e kadar Sivas’ın Şarkışla ilçesine bağlı kalmıştır. 1953 yılına kadar Şarkışla’ya bağlı olan Karaözü, bu tarihten sonra Sivas’ın Gemerek ilçesine bağlanmış ve 1978 yılına kadar Gemerek ilçesine bağlı kalmıştır.

1957 yılında Karaözü köyünün nüfusu 2000 i aşmış ve kasaba statüsü kazanmıştır. Bundan sonra kasaba elektriğe ve suya kavuşmuştur.

Karaözü kasabası; 1978 yılında yapılan halk oylamasıyla, Kayseri ili Sarıoğlan ilçesine bağlanmıştır. İl değiştirmenin en büyük sebebi; Kayseri ilinin Sivas’a göre daha yakın olması ve Kayseri’nin ekonomik (ticaret, sanayi) açıdan daha gelişmiş olmasıdır.

1989 yılında belediye yeni hizmet binasını yaptırmış, bugüne kadar bu binada hizmet vermiş ve hizmet etmeye de devam etmektedir.

2008 yılında Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonucu, iktidarın nüfusu 2000'in altındaki beldelerin kapatılması yönündeki uygulamaları, aynı durumda olan diğer belediyeler gibi Karaözü için de sorun oluşturmuş, Karaözü'nün belediyelikten düşmesi söz konusu olmuştur. Dönemin belediye başkanı Çakır GENÇ gerekli süre içerisinde hukuki mücadeleyi başlatmış, bu mücadele sonucunda Danıştay'ın 30.12.2009 tarihinde verdiği kararla Karaözü belediye olarak kalmıştır.

Karaözü’nün; Gazipaşa ve Mustafa Kemal Paşa olmak üzere iki mahallesi vardır. Çevresinde iki kasaba ve sekiz köy bulunur.

Karaözü’de ilköğretim okulu, lise, halk kütüphanesi, postane, sağlık ocağı, Jandarma karakolu, demiryolu istasyonu, parti temsilcilikleri, tarım kredi kooperatifi, akaryakıt istasyonu, restoran ve alışveriş marketleri bulunmaktadır.

Karaözü adı: Bir düşünceye göre Karaözü’nün kelime anlamı göze, kaynak suyu anlamındadır. Karaözü’nün iki büyük çeşmesi (Tohum Pınarı ve Memiş’in Pınarı) vardır. Bu iki çeşmenin suları bulundukları yerden dereye doğru akar. Bu suyolu uzaktan iki şerit halinde gözükür ve bu durum farklı bir görüntü oluşturur. O nedenle de buraya Karaca Öz, köye de Karaözü denilmiş.

Başka bir düşünce ise; "Kara", Türkçe'de siyahı, soyluluğu gösterir ve Han, yöneticilere verilen Tanhu ve İlbey gibi Türkçe bir unvandır. Kara aynı zamanda kuvvetli, cesur, ululuk, yükseklik ve üstünlük anlamına gelmektedir. “Kara” eskiden Türklerde Kara, Kızıl, Ak ve Gök olmak üzere dört yönü temsil etmektedir. Kara, kuzey tarafını gösterir. Bazı yerleşim alanlarının Kara (kuzey) yönü Türk kapısıdır. O nedenle bu isim alınmış olabilir.

Coğrafi yapısı: Karaözü, Kızılırmak kenarına yerleşmiş olup etrafında yüksek tepeler vardır. Doğusunda Kılıç Dağı vardır ve bu etrafındaki dağların en yükseğidir. Kuzeyinde Kılıç Burnu, Deli Bayır, Güneyinde ise Boz Tepe, Çorak Tepe ve Kargasekmez tepesi bulunur.

Karaözü'nün ilklimi ve bitki örtüsü: Yazları sıcak ve kuraktır. Kışları ise soğuk ve kar yağışlıdır. Yağmur daha çok ilkbahar ve sonbahar mevsimlerinde görülmektedir.

Bitki yapısı: Karasal iklim gereği yağışlar azdır ve bu nedenle doğal bitki örtüsü bozkırdır. Karamıh çalısı, keven, ebemgümeci, üzerlik, alıç, kuşburnu, girebolu yöremizde yetişen bitkiler arasındadır. Fakat kasabada meyveciliğin ve bağcılığın yaygın olması, kavak ve söğüt ağaçlarının bol olması nedeniyle kasaba sınırları içerisinde kalan alan yeşil bir örtü ile kaplıdır. Bu yeşil alanın yaratılmasında Kızılırmağın payı büyüktür.

Yerleşim: Eskiden evler kerpiçten yapılırmış ama kerpiç evler günümüzde kullanılmamaktadır. Evler genellikle yığma kâgir ya da betonarme şeklinde yapılmakta ve bir ya da birkaç kattan oluşmaktadır. Her evin kendine ait bahçesi vardır. Bahçesi olmayan evin sayısı çok azdır. Kışın evlerde odun ya da kömür sobaları kullanılarak ısınılır. Kaloriferli evlerin sayısı az da olsa vardır. Kasabadaki evlerin çoğunluğu, ülkemizde ve dünyanın değişik ülkelerinde ikamet eden kasabalılar tarafından yazın kullanılmak üzere yaptırılmıştır. Kasabanın kış aylarındaki nüfus sayısının azalması buradan kaynaklanmaktadır.

Geleneklerimiz: Yöresel gelenek ve göreneklerin bir kısmına devam ediliyor olmasına rağmen pek çok geleneğimiz devam etmemektedir. Kasabamızda yapılan Düğünlerimiz, tamamıyla aynı olmasa da geleneklerimize uygun olarak yapılmaya çalışılır. Daha önceki geleneklerimizin bazıları Karaözü / Geleneklerimiz başlığı altında açıklanılmaya çalışılmıştır.

Halkın geçim kaynakları: Halkın geçim kaynağını genel olarak çiftçilik oluşturur. En çok buğday, arpa, şeker pancarı yetiştirilir. Sebze ve meyvecilikle de uğraşılır. Bağcılık vardır ama eskiden olduğu kadar çok değildir. Kasaba halkının çoğu kasaba dışında yaşamakta olup kasabaya geri dönenlerin ise geçim kaynakları genellikle emekli maaşlarıdır.

Hayvancılık: Karaözü halkı eskiden yoğun olarak koyun ve sığır yetiştirirlermiş. Tavuğu olmayan yokmuş. Günümüzde o kadar yoğun olmasa da hayvancılık halkın geçim kaynakları arasındadır. Kasabada az da olsa arıcılık ve balıkçılıkta yapılmaktadır.

El sanatları: Eskiden tezgâhlarda kilim, çuval, çadır, heybe vb. dokunulmaktaydı. Şu an el işleri ve giyim eşyaları örülmektedir.

Ulaşım: Sivas Kayseri demiryolu hattı Karaözü'nden geçer. Kasabamızın çevre il, ilçe, kasaba ve köylerinin çoğuna asfalt yol ile gidilmektedir.

Sağlık: Kasabamızda sağlık ocağı bulunması nedeniyle, kadrolu doktor, ebe, hemşire ve ambulans mevcuttur.

Şenlik: Her yıl Temmuz ayının 3.hafta sonu “Karaözü Kültür ve Sanat Etkinlikleri” adı altında etkinlikler düzenlenmektedir.

Doğal Güzellikleri: Tarihi Şahruh köprüsü, meyve bağları, Kalepark, Çahşak, mağaralar, Pınarlarımız (Memişin Pınarı, Tohum Pınarı, Ağ Pınar ve diğerleri) ve Kızılırmak görülmeye değer tarihi ve doğal güzelliklerimizdir.

KARAÖZÜ’YÜ YÖNETENLER

1800’lü yıllarda atalarımız Karaözü’ye gelip yerleştikten ve yerleşik hayata geçtikten sonra ilk olarak kendilerini yönetecek kişiyi seçmiş ve kendilerini yönetecek kişilere Kâhya adını vermişlerdir.

Seçilen kişilerin Görevleri genellikle; vergi, aşar toplayan görevlilere yardımcı olmak, askerliği gelen gençlerin askerlikle ilgili işlemlerini yürütmek gibi halkla devlet arasındaki ilişkileri yürütmekti. İmece ile köy yollarını, sulama kanallarını yapmak, büyükbaş ve küçükbaş hayvan sürülerine çoban bulmak, ekili dikili alanları korumak amacıyla korucu tutmak, insanların birbirleri ile ilişkilerinde hak ve hukuka uymalarını sağlamak vb. de Kâhya’nın görevleri arasındaydı.

Karaözü önce Kâhya’lar, daha sonra Muhtarlar kasaba olduktan sonra ise Belediye Başkanları tarafından yönetildi.

1957 yılında Karaözü köyünün nüfusu 2000’i aşmış ve kasaba statüsü kazanmıştır. 14.03.1957 Pazar günü belediye meclis üyelerinin seçileceği duyuruldu. Propaganda dönemi olsun, seçim günü olsun çok çekişmeli geçti. Oylar kullanılıp seçim sonuçlandığında Demokrat Parti’den on, bağımsızlardan iki kişinin meclis üyeliğini kazandığı anlaşıldı. (Cumhuriyet Halk Partisi yurt genelinde yerel seçimlere girmeme kararı aldığından, bağımsız gruplar oluşturarak seçimlere girmişlerdi.)

2008 yılında Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonucu, iktidarın nüfusu 2.000’in altındaki beldelerin kapatılması yönündeki uygulamaları, aynı durumda olan diğer belediyeler gibi Karaözü için de sorun oluşturmuş, Karaözü’nün belediyelikten düşmesi söz konusu olmuştu. Dönemin belediye başkanı Sayın Çakır GENÇ gerekli süre içerisinde hukuki mücadeleyi başlatmış, bu mücadele sonucunda Danıştay’ın 30.12.2009 tarihinde verdiği kararla Karaözü belediye olarak kalmıştır.

Günümüze kadar Karaözü'yü yönetenler;

KARAÖZÜ'DE KAHYA'LIK YAPANLAR:
1. Hıdır Kâhya: (Kabak, Mert, Yiğit, Türker, Aslantürk soyadı taşıyanların dedeleri.
2. Kadir Kâhya (Erdoğan)
3. Nebi Kâhya (Ekici)
4. Mehmet Kâhya (Doğanay)
5. Hasan Kâhya (Çakıcı)
6. Ali Yusuf Kâhya (Yılmaz) (Aslan)

Cumhuriyet döneminde;
7. Feyzullah Kahya (Taşyürek)
8. Hüseyin Kahya (Aslan)

1926 yılında yedek subay olan Veli Dalak (Veli Efendi) bu görevi yüklenince kendisine muhtarlık ünvanı verilmiştir.

KARAÖZÜ'DE MUHTARLIK YAPANLAR:
1. Veli DALAK 1926 – 1929
2. Murtaza AVCI 1929 – 1932
3. Hasan SEVEN 1932 – 1934
4. Mehmet ASLAN 1934 – 1936
5. Veli DALAK 1936 – 1938
6. Hasan SEVEN 1936 – 1942
7. Hamza ÖZTÜRK 1942 – 1950
8. Mehmet DOĞANAY 1950 – 1954
9. Battal DOĞANAY 1954 – 1957

ŞAHRUH KÖRÜSÜ'NÜN TAMİR EDİLİŞİ

1998 yılı sonbaharında Şahruh Köprüsü tamiri ile ilgili tarihi günün mutluluğu yaşandı.

07-08-1997 tarihinde onarımına başlanan Şahruh Köprüsü 20 Ekim 1998 de tamamlanarak trafiğe açıldı. Bu mutlu günü sadece Karaözülüler yaşamadı, çevre köyler de sevince boğuldu. Olayın detaylarına geçmeden önce ünlü Şahruh Köprüsü'nün tarihi geçmişine kısaca değinmek icap edecek.

Köprü çevrede hüküm süren Dulkadırlıların Kırşehir Bey'i Şahruh tarafından yaptırılmıştır. Hangi tarihte yapıldığına dair bir bilgi yok. Ancak tamir tarihi biliniyor. Bu bilgiyi Şahruh Köprüsü'nün kitabesinden öğreniyoruz. 04 Ağustos 1928 tarihinde Sivas Müzesi'ne kaldırılan (O tarihlerde Karaözü Sivas'a bağlıydı), bu gün müzede 252 envanter numarasıyla kayıtlı olan

945/1538 – 539 tarihli mermer kitabesinde Şahruh'un oğlu Mehmet Han'ın adı da geçmektedir. İlk yapıdan sonra bu kitabe 84,67 cm ölçülerinde mermer üzerine kabartma olarak yazılmıştır. Üç satır halindeki yazı süslü bir çerçeve içerisine alınmıştır.

Kitabenin metni şöyledir: Bismillahirrahmanirrahim. Amere haza el-cisr Mehmet Han bin Şahruh Bey bin Alauddevle. Zülkadiri es-sasani senete hams ve erbain ve tis a miete bieydi abdehu Behram. 945/1538; "Rahman ve rahim olan Allah'ın Adıyla. Bu köprü Sasaniler nesli Zülkadiroğullarından Alaüddevle oğlu Şahruh Bey oğlu Mehmet Han H.945(S,1538-539) yılında kölesi Bahram eli ile tamir ettirdi" yazılıdır.

Köprü Mehmet Han'dan sonra bilinen 1910, 1928 – 1935 yıllarında iki kez son olarak da 1959 senesinde Kara Yolları tarafından olmak üzere toplam üç defa daha tamir ettirilmiştir.
Buraya kadar Şahruh Köprü'sünün tarihinden kısmen bahsettik. Bu noktada köprüyü yaptıran ve adını veren Şahruh Bey den de kısaca bahsetmek gerekecek.

Şahruh Bey Dulkadir Hükümdarı Alaüddevle Bey'in oğludur. Amcasının kızı Şah Sultan Hatun ile evlidir. Mehmet, Ali Mirza ve Ahmet adında bilinen üç oğlundan başka çocukları da olduğu sanılmaktadır.

Şahruh Bey Yozgat'ın Çayıralan kazasına bağlı 13 km. mesafede Çandır nahiyesi Kuzeydoğusundaki Kozan Köyü'nde otururdu. Osmanlı, Memlük harbi (1485-1490) esnasında amcası Şah Budak'ın 1489 Mart ayında yaptığı bir baskında tutsak düşüp gözüne mil çekilmişse de görmesine bir engel teşkil etmemiştir.

Alaüddevle, Diyarbakır'ı kendisine tabi etmek için oğulları Sarı Kaplan ve Erduvana Beylerin komutasında buraya bir ordu gönderdi. Fakat Diyarbakır valisi tarafından yenildi. Tutsak alınarak öldürüldüler. Alaüddevle intikam için iki oğlunu daha gönderdi. Şahruh ve Ahmet Beyler komutasındaki ikinci ordu da yenilince esir düşen bu iki kardeş H.914(M.1508-1509) yılında öldürüldüler. Tarihler Alaüddevle'nin oğulları arasında en çok Şahruh'a güvendiğini ve onu daha çok sevdiğini yazar.

ŞAHRUH KÖPRÜSÜ NASIL TAMİR EDİLDİ

Köprünün onarımına 07.08.1997 tarihinde başlandı. Tamiri Karayolları 6. Bölge Müdürlüğünce Burhan ÇETİN. Er-Bu. İnş. Kol. Şti. Bitlis-Tatvan şirketine yaptırıldı. Şirketin ustalığını "Yonu taş ustası" Bayburt'lu Ömer KIRMIZI yaptı.

Köprünün tamirine ayaklarından başlandı. Ayaklar boşalmış vaziyette idi. Yani kumlar çekilmiş ayaklar altındaki ağaç ardıç kazıklar açığa çıkmıştı. Bir şey çok açık net ve ilginçti. Köprü ardıç kazıklar üstüne inşa edilmişti. Köprünün ayaklarının geleceği yer kazılarak hem zemin tespit

edildikten sonra ardıç kazıklar çakılır. Üstüne yatay olarak ızgara biçiminde iki sıra üst üste kirişler döşenir. Yirmilik kalın dövme, “dövme kaşlı” çivilerle birbirine çakılarak sabitleştirilir. Onun üstüne de köprünün kemer ayaklarının taşları oturtulur. Çivilerin kaşları dört santim kadardır.

Köprünün ayakları kazılarak ardıçlara kadar indirildi. Buradan bir buçuk metre yukarıya doğru iki metre genişliğinde demirli beton dökülerek ayaklar ve sel yaranlar (tosunburnu-domuzburnu) ikiz taraflı orijinal hali bozulmadan altı tanesi sağlamlaştırıldı. Kasaba girişinde iki tanesinin ayakları tamir edilemedi.

Plansız ve programsız hareket eden Karayolları 6. Bölge Müdürlüğü elli (50) metre aşağıya bir set inşa ederek suyu şişirir. Ayaklar iki üç metre kadar sular altında kalır. Doğal olarak da tamir edilemez. Bu yapılan set Sarıoğlan’dan getirtilen büyük ve iri siyah taşlarla Kızılırmak’ın bir kıyısından öbür kıyısına sekiz (8) metre genişliğinde inşa edilmiştir. Böylece köprünün ayaklarını tutan kumların aşağılara taşınmaları önlenmiş oldu. Su iki (2) km. kadar uzunluğunda, geldiği akıntı istikametine doğru şişirilir.

Buraya kadar yapılan çalışmalar köprünün su altı ve su seviyesinde yapıldı. Bundan sonrası çalışmaları köprünün gözle görülen yerlerinde gerçekleştirilir. Bunu yapmak için 09.07.1998 tarihinde Şahruh Köprüsü araç trafiğine kapatılır. Tekmen köprüsünden yol verildi.

Su üstü tamir çalışmalarına köprünün üstünden başlandı. Beton ve asfalt kaplamalar kompresörlerle sökülerek temizlendi. Molozlar köprünün ayaklarının dibine döküldü. Üzerinde her iki kenardan geçen Sarıoğlan içme suyu ile Köprübaşı “Karşıyaka Mahallesinin” içme ve sulama su boruları kaldırıldı. Köprünün ana taşlarına inildi. Her taraf iyice temizlendikten sonra; önce üstü bir (1) cm. tecrit malzemesi ile (zift-beyaz kağıt-bez) kaplandı. Bunun üzerine dört yüz elli (450) dozlu on (10) cm kalınlığında koruyucu beton döküldü. Sonra su boruları ele alında. Borular tecrit edildi. Her iki tarafa kanal ve izolasyon yapılarak kontrol altına alındı. Borular su kanallarına indirildi, üzerleri kumla örtüldü. Daha sonra Mucur’dan getirtilen “treviter” mermer taşlar köprünün her iki yakasında açılan tezgahlarda boyutlarına göre yirmi (20) cam kalınlığında kesilerek yine dört yüz elli (450) dozlu betonla yerlerine konuldu ve bu haliyle 1935 yılında tamir edilen korkuluklar eski özelliğine kavuşturuldu. Bu çalışmalar bittikten sonra “çürütme”yapıldı (bozuk taşlar alındı yerine yenisi konuldu). Köprünün tümü elden geçirildi. Kırık dökük iki oluk söküldü. Karaözü girişinde ikisi sağda, istasyon girişinde biri sağda biri solda olmak üzere dört (4) adet “çörten” yapıldı.

Bütün bu işler köprünün araç trafiğine kapatıldığı 09.07.1998 tarihinden, araç trafiğine açıldığı 20.10.1998 tarihine kadar geçen süre içerisinde otuz beş (35) işçi ile (beş tanesi Karaözülü) üç ay on bir gün içerisinde gerçekleştirildi. Tamir için kullanılan “treviter” mermer taşının bir metre karesi yerinde maliyeti sekiz (8) milyon lira, yerine konması ise on altı (16) milyon lirayı buldu.

Köprünün ihale bedeli elli beş (55) milyar lira olarak tespit edilir. Bunun %20 si “kırıntı” olarak düşürülür. Geriye kalan kırk dört (44) milyar liraya tamir ettirilir.

Tamir sırasında bir işçinin ayak parmağı kırıldı. Köprünün ustalığını yapan Bayburt’lu Ömer KIRMIZI köprüyü araç trafiğine kapadığı günlerde çok sıkıntılı anlar yaşar. Öyle olur ki geceleri yatakta uyurken bile “Açın şu köprüyü trafiğe. Millet rahatça geçsin” diye sayıkladığı birlikte olduğu arkadaşları tarafından söylendi. Gene bu günlerde çirkin olayların da yaşandığı olur.

Köprü araç trafiğine kapalı olduğu günlerde, inşaat halindeyken usulsüz yol verilmesi için Ömer Usta’nın üzerine çevre köylerden birinin otobüs şoförü, arabasını sürer. Traktör sürücülerinden birinin de silah çektiğini söylediler.

Şahruh Köprüsü’nden bundan böyle ancak en fazla elli (50) ton ağırlığındaki araçlar geçebilecek.

Bu tamir çalışmaları sırasında Şahruh Köprüsü’nün bazı özellikleri daha ortaya çıkar. Köprü Selçuklu stili karakterin de inşa edilir. Köprü inşaatında taşlar kısa yüzü dışa, uzun yanı içe doğrudur. Oysa Osmanlı da tamamen tersinedir. Taşın uzun yüzü dışa, kısa tarafı içe getirilir. Selçuklularda taşlar arasına horasan harcından (kireç – taş tozu – yumurta beyazı) derz yapılır. Osmanlılarda derz yoktur. Taşlar sıfırlanır.

Şahruh Köprüsü’nde üç çeşit kemer kullanılmıştır.
1. Tam daire kemer: küçük göz (kör göz) ve ikinci göz kemeri
2. Yarım ay şeklinde: üç, dört, beş ve sekizinci kemer.
3. Armudi kemer: altı ve yedinci iki büyük kemer. Bunlar suyun akışına ve arazi durumuna göre yapılmışlar. Köprünün bütün yükü altıncı ve yedinci kemer üzerinedir.

Gözlerin hepsinde çift kemer kullanılmıştır. İkinci kemer birinciyi korur.

Köprünün üzerinde bulunan korkuluk taşları arasına sıkıştırılmış istasyon istikameti, güney cephesinde içi oyuk bir taş vardır. Buna ‘Kulunç Taşı’denmektedir. Bu taş tam kıbleye getirilmiştir. Köprü beratlı olup, doğu tarafında bulunan Şeh İbrahim zaviyesi yıkılınca çevrede ibadet edilecek yer bulunmaz. Burası mihrap olarak kullanılır. Konar – göçer aşireti ve köprüden geçen diğer yolcular namazlarını toplu halde burada kılarlar. Ayrıca ‘Niyet Taşı’olarak da kullanılmış. Yel ve sızıya iyi geldiğine inanılır. Köprüden geçen niyetli kimseler oturarak kuluncunu bu taşa dayayıp sağa sola oynatarak tedavi olduğuna inanırlar.

Görüldüğü gibi ne çok zorluklarla tamir ettirilen Şahruh Kpörüsü’nü bu günkü koşullarla yeniden yaptırmak icap etse bir devlet gücünü zorlar nitelikte olduğu söylemi yanlış sayılmaz.

Ahmet ÖZERDEM

KARAÖZÜ CAMİİNİN TARİHİ

Karaözü; On sekizinci yüzyılın sonlarına doğru Kızılırmak kıyısından Kale tepesine kadar uzanan vadi yamacında kurulmuş köy karakterli bir yerleşim birimidir.
O dönem ekonomisi daha çok hayvancılığa dayalı olduğu için böyle bir sulak yeri tercih etmişler.

Zaten temelde Yörük taifesinden olup konargöçer aşiret hayat tarzını tamamen bir kenara bırakmış değillerdir. Burayı da o tür bir yaşam tarzı esnasında tanırlar ve daha sonra da şartlar elverince yurt edinirler.

Kızılırmak'ın üzerinde Hicri 945 (Miladi 1539) tarihinde tamir edilen büyük ve tarihi bir taş köprü vardır. Adına 'Şahruh Köprüsü'denilmektedir. Bu köprünün sol üst korkuluk taşlarının arasında o düzgün sırada dikkat çeken bir insan sırtını içine alacak kadar genişlikte ortası oyumlu bir taş vardır. Buna 'Kulunç Taşı'denmektedir. Bu taşın bilinen iki tane işlevi vardır.

Birincisi, adından da anlaşıldığı gibi insanlar oraya sırtlarını dayarlar. Bu durumda taşın kişinin sırtındaki yeli sızıyı aldığına inanılır. İkincisi ve esas görevi buranın bir mihrap gibi kullanılmasıdır.

Karaözü'de o yıllarda henüz cami olmadığı için namaz vakti özellikle Cuma günleri köprüden gelip geçen ve bitişiğindeki handa (1) bulunan yolcular, bu bölgede hayvan otlatan kişiler ve çalışan insanlar her kim varsa bu taşın karşısına geçip saf tutar, namazlarını eda ederler. Bir çeşit cami avlusu gibi misyon yükleniyormuş. Köprü beratlı, konumu da kıble tarafına dönük olduğu için böyle bir özel karakter kazandırılmış. Açık arazide tercih nedeni olmuş.

Elbette ki bu durum o denem insanının ihtiyaçlarına cevap verecek yeterlilikte değildir. Ayrıca köyden bir, bir buçuk kilometre de uzaklıktadır. Zaten bu durum köylü için de düşünülmüş değildir.

Karaözülüler dini bayramlarda toplu halde Eğerci ya da Tekmen'e (2) giderlermiş. Bu tür bir bayram namazı, çıkışında köylülerden biri o yöredeki hakim düşünceyi yansıtan bir söylemde bulunur. "Gene Kızılbaşlar mantı yemeye gelmişler" şeklinde hiç de sıcak olmayan bir laf eder. Erdoğanlardan Kadir Kahya bu lafa daha çok içerler. Hemen Karaözü'ye geldiğinde gündemin başına taşır. Köylünün dikkatini cami konusuna çeker. Sonra da gider Bayatların dedesi Kasım'dan köy adına bugünkü caminin yerini satın alır. Doğanaylardan Mehmet Kahya da köylüye imece usulü yaptırır 1227 (1812).

Cami erkeklerin ayrı kadınların ve çocukların ayrı mekânlarda namaz kılacakları kadar geniş ve ferah bir tarzda inşa edilir. Kadınların ve çocukların namaz kıldığı yere Mahfil (3) deniliyordu. Epeyce de genişti. Cemaatin tam arkasına düşecek şekilde dizayn edilmişti.

Caminin taşları Suçatı (Eğerci yoluyla aşağı derenin kesiştiği dere yatağı), Boztepe ve Pürkaya'dan kağnılarla getirilmiş. Ağaçları, ardıç güdükleri ve direkler de çeşitli kimselerden ve yerlerden satın alınmış veya bağışlanmış.

Camiye bir de üstü kapalı avlu inşa edilmiş. Avlunun üstüne ardıç güdükler döşenmiş. Üzeri 'yarnak" (4) ve "bişirikler" le (5) örtülerek çamurla kapatılıp toprak dam haline getirilmiş. Böylece yazın sıcaktan, güneşten kışın kardan yağmurdan kurtarılmış. Yaşlı kimseler yazın bu mekânda oturarak sohbet eder, yarenlik yapar ve daha çok da dama oynarlarmış. Sonraları camiye giden bu yaşlı insanlar içinden çok iyi bir şekilde dama oynayan ustalar çıkmıştı.

Burası yapılmadan önce Koçali'nin damında (bugünkü Doğanayların evlerinin bulunduğu yer) oturur orada namaz zamanını beklerlermiş.

3 Kasım 1928 yılında ulusça harf devrimini gerçekleştirip Latin alfabesine geçince Karaözü'de bu yeniliğe ayak uydurmak için bundan birkaç yıl sonra 1930 yılının yaz ayında okula yeni derslikler ilave etmek gereği duyulur. Yeni ilave için sonradan yapılan bu ek avludaki güdükler muhtar Murtaza-Mustafa Avcı tarafından sökülür. Okula taşınır. Caminin ağaçlarının ilkokulda kullanılmak üzere söküldüğünü gören, bir ara da burada imamlık yapmış Hatip Ali Efendi (Argüder) yukarıdan aşağıya doğru inerken olayı görür. Kafasını yere doğru sokarak kısık bir sesle;
- Allahsız, Allahsız. Allah'ın evini mi yıkıyorsun. Başka yerden ağaç bulamadın mı diye söylenerek gider.
Murtaza efendi bir yandan ağaçların sökülmesine yardımcı olurken bir yandan da Hatip Ali Efendi'nin yakınmasına karşılık olarak:
- Bunda darılacak ne var Ali Efendi. Bir Allah'ın evini yıkıp, bir Allah'ın evini yapıyorum der.

Caminin iç duvar mimarisi yalın ve tek düzedir. Ancak bazı yerlerinde yuvarlak daireler içinde Arapça harflerle dört halifenin isimleri yazılıydı. Tabanı Türkmen kilimleriyle döşeliydi. Mihrap, mahfil, minber ve diğer ayrıntılarıyla birlikte Karaözü camii çevrenin en görkemli ve güzel ibadet yerlerinden biriydi. Bu haliyle bu kez Karaözü Camii herkesin dikkatini üzerinde toplamış haldeydi. Cuma namazlarında ve bayram günlerinde bu ibadet yeri dolar taşardı. Sonraları cami iyice eskidi. Mahfil kısmındaki ağaçlar çürüdü, direkler zayıfladı, duvarlar uçtu, damı delindi. Bir süre bakımsız kaldı. Bu süre Karaözü'nün boşaldığı, kentlere göç ettiği zamana rastlar. Artık camiye eskisi kadar itibar edilmez oldu.

Daha sonraları 1980 li yılların başından itibaren dinin devlet politikası haline getirilmek istendiği dönemde camiye imam atandı. Eski haline yeniden dönüştürülmeye çalışıldı. Bunun sonucu olarak 1984 yılında birkaç gönüllü Karaözülü işe el attı. Kuzey ve güney duvarları yeniden elden geçirildi. Mahfil kaldırıldı. Tek tavanlı, tek tabanlı bir şekil verildi. Çatıya bakım yapıldı. Sacdan minaresi Kayseri'de hayırsever birine yaptırıldı ve daha başka eksikleri de tamamlanarak bugünkü haline getirildi.

Son olarak 2007 yılında dönemin iktidarı tarafından eski yerine minareli bir cami yaptırıldı.

1. Bir de Hanın bulunduğu yerin yanında Şahruh tarafından Şeyh İbrahim adına yaptırdığı zaviye vardır. Zaviye zamanla yıkılır. Taşlarından oraya bir han inşa edilir. Hanın taşları da daha sonra Doğanaylar tarafından (oradaki tarlaların sahipleri) kullanılır.
2. O yıllarda Tekmen sadece Ermeni köyü değildir. Türklerde yaşardı. Tekmen "21 vergi nüfuslu olup bunun 10 u Danişmedli oymağı, 10 vergi nüfusu da Ermeni'dir. "Prof. Dr. Faruk Sümer. Bozok Tarihine Dair s.228-318"
3. Mahfil (Mahfel): Camilerde etrafı parmaklıklarla çevrili yerden yüksekçe kısımlar.
4. Yarnak: Toprak damlarda güdüklerin üzerine dizilen ölçüsüz yarılmış ağaç parçaları, odunlar.
5. Bişirik: Toprak damların üzerini örtmek için hazırlanmış sap ve samanla karıştırılmış çamur.

Ahmet ÖZERDEM

KARAÖZÜ'DE SU DEĞİRMENLERİNİN TARİHÇESİ

Karaözü Kızılırmak vadisinin doğuya bakan yamacına kuruludur. Hemen alt tarafında çay akar. Çayın aktığı bu vadiye "Dere" denir. Her ne hal ise Karaözü'lüler buna bu güne kadar bir isim kaymamışlar. Daha çok da "Aşağı Dere" diyorlar. Böyle olunca bir de "Yukarı Dere" olduğu anlamı çıkıyor. Gerçektende bir de "Yukarı Dere" vardır. Ancak Yukarı Dere doğal bir dere değil, Karaözü'de bulunan değirmenlerin su kanalı. İnsan emeğiyle oluşturulmuş. Aşağı Dere'nin hemen hemen bütün suyu oraya alınmış.

Karaözü'de bu kanalın suyuyla dönen üç adet faal değirmen vardı. Bunlar "Yukarı Değirmen", "Orta Değirmen", "Aşağı Değirmen" olarak adlandırılıyor. Bunlar o dönemin un fabrikalarıydı. Bir çarığa bile hasret giden bu insanlar için böyle bir endüstrinin ne demek olduğunu şimdilerde değerlendirmek çok zor. Bu konuda fazla bir şeyler söylemek yerine bu değirmenleri kendi boyutlarında tanıtmaya çalışalım.

Yukarıda adından bahsettiğimiz bu üç değirmenin dışında bunlardan daha eski ve Ermeni malı olan Şahruh Köprüsü'nün kuzey batı yamacında kurulu olan "Tahir Efendi değirmeni" vardır.

Teneli'de iki tane eski "Kaya Değirmeni" denilen değirmen vardı. Ayrıca Teneli'de (Tereli; tere gibi otların toplandığı yer) Kadir Kahya'nın değirmeni ile Kel Tepe eteğinde Kadı Halil Ağa'nın değirmeni de varmış.

Aşağı Değirmen: Aşağı değirmeni Ermenilerle Feyzullah Kahya (Taşyüreklerden) yapmışlar. Daha sonra değirmeni genişletmek için harcamayı Ermeni yapınca sonuçta değirmenin ¾ hissesi Ermeniye geçmiş. Bir müddet çalıştırdıktan sonra Ermeni hissesinin tamamını Topal Mehmet'e (Mehmet Keleş) 1932 yılında satar.

Orta Değirmen: bu değirmenin yarısı Hüseyin Onbaşının (Mansur Efendi'nin kardeşi) yarısı da Ermeninindir. Ermeni hadisesinden sonra bu yarı hisseyi hazineden Gemerek'ten Fikri Bey adında biri satın alır (1932). Ondan da Aziz Erdoğan'a geçer (1953).

Yukarı Değirmen: Bu değirmenin tümü Çepni'li birisininmiş. O adamdan Keleş Ali almış ondanda Mansur Efendi satın almış.

Kadir Kahya'nın Değirmeni: Birde Kadir Kahya'nın Tilki Deresi'nde kendi yaptırdığı değirmeni varmış. Enkazı hala durur. Seferberlikten evvel yaptırılmış. Daha sonra yeri sapa olduğu için bu değirmen uzun ömürlü olmamış.

Kadı Halil Ağa'nın Değirmeni: Kel Tepe'nin eteğinde kurulmuş, aşağı Değirmen'in kısman karşısına düşer. Boyun Tarla'ya giden su argının şarlağı yakınlarında bulunduğunu söylediler. Söylenceye göre Tahir Efendi'nin değirmeninden sonra en eskisi bu imiş.

Eskiden Karaözü'de herkes kendi tarlası, bağı, bahçesi, hayvanları ile uğraşırmış. Tarlayı herg etmek, tohum ekmek, çüt sürmek, tırpanla ekin biçmek, biçilen ekini harmana getirip yığın etmek, düven sürmek, hayvan otlatmak gibi ağır işleri yapmak ve aileyi korumak erkeklerin işi olduğu için erkek çocuk çok değerliymiş. Soyadlarını erkek çocukların devam ettiriyor olma düşüncesi değerlerini biraz daha artırmış. Soy ağacı ile ilgili ilk çalışmalarda kızların adı bile yazılmamış. Zaten İlk başlarda soyadı diye bir şey yokmuş. Aynı isimden çok fazla insan olmaya başlayınca, bahsederken karışmasın diye kişilere lakap takar ve lakapları ile anar olmuşlar. Bazı lakapların hoş olmaması nedeniyle "Er lağabıyla anılır" "Yiğit lağabıyla anılır" diyerek lakapları olanların gönüllerini almayı da bilmişler. Her aileye bir soy isim verilmesi kanunen gerekli olduğu dönemlerde kimileri kendi istediklerini alırken kimilerine nüfus memuru soyadlarını kendisi vermiş. Zaman geçtikçe soy isimlerini beğenmeyen ailelerin çocukları ki bunların içerisinde bizim Özerdemler'de var mahkeme kararı ile soyadlarını değiştirmeye başlamışlar. Böyle olunca bazılarının soyları farklı isimlerle devam eder olmuş.

Baba malı kız çocuklarına verilmezmiş. Kız çocuklarının kıymeti meslek sahibi olup, ana babalarına maddi manevi destek olmaya başladıkları andan itibaren bilinmeye başlanmış. Baba malı alamayan kızlar kendileri ya da çocukları okuyup bilinçlendikçe haklarını ister, alamazlarsa mahkemelere başvurur olmuşlar. Bu sebeple üç nesilden beri mahkemesi devam eden ama hala paylaşılamayan yerler vardır. Hâlbuki onların deyimleri ile zamanında kızlara birer evlek yer verilseydi bugün torunlar bu sorunları yaşamayacaktı. Şimdi kızlara mal verilmeye başlanıldı ama bu seferde kardeşler arası anlaşmazlık nedeniyle paylaşılamayan malların ve terk edilmiş eski evlerin sayısı epey arttı.

Köyde kıtlık olduğu dönemlerde fakir ailelerin bazı fertleri kış geldiğinde yorganlarını sırtlarına vurur yola düşerler, para kazanmak için mevsimlik işçi olarak Adana'ya giderlermiş. O zamanlar araç olmadığı için bazılarının yayan gittikleri söyleniyor. Kışın Adana'da biriktirdikleri parayı yaz

aylarında Karaözü'de yerlermiş. Yaz aylarında ise köydeki işleri ile uğraşırlarmış. Köyün Siddili mahle diye anılan kavgaları ile meşhur mahallesinin adının Adana'dan geldiği sanılmaktadır. Adana'da Pazar kurulan yerin adının Sittili olduğu, köyümüzdeki adı geçen mahalledeki bağrışmalar, kavgalar sırasındaki gürültüyü Adana'daki Sittili pazarındaki bağırtı çağırtılara benzeten birinin muhtemelen "Ne yapıyorsunuz Sittili mahallesine döndünüz" dediği ve bu mahallenin adının bundan sonra böyle anılmaya başlanıldığı düşünülmektedir.

Pek çok işi mevsimlik işçi olarak gittikleri Adana'dan görüp öğrenmişler. Kasaba dışına çalışmaya ya da askerlik amacıyla gidenler kasabamıza döndüklerinde öğrendiklerini köyümüzde uygulamaya çalışmışlar. Buğday ekmeye, ağaç dikmeye de böyle başlanılmış.

Dede, ebe, Ağa, aba, ailenin oğullarının hepsi, oğulların eşleri, çocukları kısacası ailenin bütün fertleri genellikle bir evde yaşarlarmış. Geçinemeyen ailelerin çocukları varlıklı aileler tarafından Azap tutulur, kimi karın tokluğuna kimi ufak bir ücretle uygun işlerde çalıştırılır ve azaplar da aile ile birlikte yaşarmış.

Aile fertleri uyumadan önce bir sonraki gün yapılması gereken işleri aralarında paylaşır ve bilhassa büyükler sabahın köründe daha hava ağarmadan uyanırlarmış. "Er kalkan yol alır er evlenen döl alır" atasözünü doğrularcasına hava ışımadan işe koyulurlarmış. Akşamdan kararlaştırılan şekilde herkes kendi işini yapmaya koyulurmuş. Kimi tarlaya, kimi bağa, kimi mal yaymaya, kimi dana gütmeye gider kadınlardan biri ki bu genellikle kaynana veya emzikli çocuğu olanlardan sadece bir tanesi yemek ve diğer işleri yapmak için evde kalırmış. Emzikli çocukları olan diğer anneler çocuklarını beşikleri ile birlikte sırtlarına sarar ve öbürleri ile birlikte çalışmaya giderlermiş.

Evin dışında yapılması gereken işleri üstlenenler; kahvaltılıklarını ve tarlada kullanacakları malzemeleri yanlarına alır hava ışımadan, Güneş ortalığı ısıtmadan gidecekleri bağa, tarlaya ulaşmak üzere yola koyulurlarmış.

Varlıklı ailelerin eşekleri varmış. Eşekler ise genellikle öğlen azık taşımak ya da yük taşımak için kullanılırmış. Eşeğe binmek lüksmüş.

Bağ, bahçe, tarlalar köyün dışında ve uzaktaymış. Köyün içerisindeki evler birbirlerine bitişik olup bahçeleri yokmuş ve bu nedenle köyün içinde bir tane bile meyve ağacı bulunmazmış.

Sonbaharda ise ekini olgunlaşan ve biçilmesi yakın olan aileler geç saatlere kadar çalışmak, kalkar kalkmaz işe başlamak, yol uzun olduğu için yürüyerek zaman kaybetmemek ve kış gelmeden ekini kaldırmak için genellikle tarlada yatarlarmış.

Karayazı'dan Tırpan ile biçilen ekin Düven ile sürülüp saplarından ayrılıncaya kadar geçen süre boyunca Harman denilen meydanda yığınlar halinde bekletilir, bu işlemler yapılırken ise

günlerce harman yerinde kalırlarmış. Biçilen ekinler harmanlara getirilirmiş. Buğdayı sap ve samandan ayırmak için rüzgara ihtiyaç varmış. Eylül ayının sonlarına doğru rüzgar kesilir ve bu döneme sağır ayı derlermiş. Sağır ayı gelmeden buğdayın savrulması gerekirmiş. Aksi takdirde savrulması gecikir, rüzgâr olmayınca savrulamayan buğdaylar sürülmüş hali ile harmanda kalır ve yağmurlar başlayınca da malağma tekrar yeşermeye başlarmış. Bu nedenledir ki "Rüzgâr eser iken harmanın savur" derler ve rüzgârı buldular mı sabaha kadar buğday savururlarmış. Kaldıkları müddetçe üst baş değiştirmek banyo yapmak yokmuş. Yine böyle bir dönemde babannem Ede'nin gızı Ayşe'nin beline bağladığı kuşağın içerisine yerleşen bir buğday tanesinin yeşerdiği söylenilir. Ne kadar süre ile üst baş yıkanmadıysa varın siz düşünün.

O zaman saat yokmuş. Güneş ve yıldızlara bakarak zamanı belirlemeye çalışırlarmış. KERVANKIRAN Gece saat dokuz gibi doğar yaklaşık beş saat sonra batarmış. Altı saat sonra saat üç gibi ise TANYILDIZI doğarmış. Bu iki yıldız da diğerlerine nazaran daha iri ve parlakmış. İkisi de tek başlarına dururlarmış. Birbirlerine çok benzeyen bu iki yıldızın doğdukları saatler farklıymış. İnsanlar eğer bu zaman dilimini ayarlayamazlarsa bu iki yıldızı karıştırırlar ve bu karışıklık onlara çok pahalıya mal olurmuş. Bu konuda kısacık iki hikâyeyi aktarayım.

Kervan gelmiş mola yerinde yatmış. Uyandıklarında ŞAFAKYILDIZI sandıkları KERVANKIRAN'ı görür görmez şafak yaklaştı, hava birazdan aydınlanır düşüncesi ile yola çıkmışlar. Mevsim soğuk bir sonbaharmış. Kılavuzun talimatı ile bütün kervan yola koyulmuş ancak git git hava aydınlanmıyormuş. Bir müddet sonra mevsim gereği hava iyice bozulmuş. Karanlıkta yollarını bulamaz olmuşlar. Kervan iyice yorulmuş ama sabaha az kaldı düşüncesi ile mola vermek istememişler. Zaten her aklınıza gelen yerde mola verilmezmiş, eşkıyadan korunmak için güvenli bir yer bulmak lazımmış. Hem kervanın devrilmesi tekrar yüklenmesi epey zaman alırmış. Zaman geçtikçe perişan olmaya başlamışlar. Bir müddet sonra kervanda ne varsa perişanlıktan mahvolmuş, kırılmış, dökülmüş. Deve, at, insanlar tek tek ölmüşler. O nedenle bu yıldıza KERVANKIRAN denildiği anlatılmaktadır.

Karaözülü Ahmet Usta'nın da başına böyle bir olay gelmiş. Ahmet usta uyanır, Şafakyıldızı sandığı Kervankıran'ı görür ve uyandırdığı eşleri ile birlikte Karaözü'deki evinden Ortatepe'ye deste yığmak üzere yola çıkarlar. O dönem isteyen birden fazla eş alabiliyormuş. Bazen de ölen kardeşlerin eşleri başkalarına muhtaç olmasın diye sağ kalan kardeşlere verilirmiş. Sonrasını Hürü bibi (Huriye Doğanay)'den dinleyelim: "Sabahleyin biz yeni galhmıştıh. Ben gapıyı süpürürken bir de bahtım ki Ahmet Usta'nın garıları Gülfidan, Dudu, Zöhre bacıların üçü de geliyler. Nerden geliyniz? diye sordum. Heç sorma, Herif bizi ışıdı diye deste yığmaya götürdü, desteyi yığdıh bitirdik dışarı ışımadı. Sabaha gadar yığının içinde yattıh. Meğer bizim herif ahşam bir saat uyuyunca Kervangıran'ı görüp Şafahyıldızı sanmış, sabah oldu diye hepimizi yola vurmuş" dediler diye anlatmıştı.

Çalışmaya gidenler kahfaltıyı alır gidermiş. Sabah kahvaltıya yoğurt, yeşil soğan, ot götürürler yufka ekmekle yerlermiş. Ayranı bile bulamayanlar ise tuz, biber, kurutulmuş narpız (yabani

nane), anıh, ireyhan, kekikten oluşan kokulu otları karıştırır yufka ekmeğe dürer yaş kaysı ile yerlermiş. Başka ne yerdiniz diye sorduğumda başka bir şey yoktu ki dediler. İnanılmaz gibi gelse de “Ayranı yoh içmeye tahtirevanla gider sıçmaya” atasözünden de anlaşıldığı gibi ayranı olmayan ve atasözlerine konu olan aileler de mevcutmuş. Evde kahvaltı yaparken tereyağı, yumurta ve yufka ekmekle ovmaç yapanlarda olurmuş. Ovmaç soğan, peynir, çökelik ile birlikte yufka ekmek içerisine dürülerek yenilirmiş. Daha sonraları biber, domates yetiştirir olmuşlar. Yeşil biberleri yağda kızartır içerisine domates doğrar pişirir ve yerlermiş.

Az ya da çok hemen hemen herkesin koyunları ve inekleri olurmuş. Koyunlar ve inekler yazın sürüler halinde çobanlar tarafından yayılıyor, Yaz boyunca koyunlar dağlarda kalıyor inekler ise her akşam eve dönüyorlarmış. Çoban inekleri köyün girişine bırakıyor inekler kendi kendilerine evlerinin yolunu buluyorlarmış. Bazı inekler ise yolda sağa sola sapıp eve gelmiyor ya da geç geliyormuş. Bizim köylü bu durumdan da bir atasözü çıkarmış. “Bizim inek eve gelecek ya mahlenin piçleri halına goysa” demişler.

Sağıcı kadınlar koyunların indiği yere yani çobanın koyunları sulamak için indirdiği yere giderek öğlen saatlerinde koyunlarını sağıyormuş. Kışın ise hayvanların hepsi ahırlarda kalıyormuş.
Evde kalan kadınlar tarlaya gönderilmek üzere azıh hazırlar ve diğer öğünler için bir gün bulgur pilavı bir gün ayranlı çorba gönderirmiş. Yoğurdu Yayıh’ta yayarlar, ayran akmasın diye torbanın içine bir kaşık yağurt atar torbanın gözeneklerini kapatacak şekilde her tarafına sürerler sonra içine ayran doldururlar öğle vakti tarlaya gönderirlermiş. Tarlalara içme suyu Çam bardaklarla gidermiş. Suyu aksın, tarlaya gidinceye kadar katılaşsın diye Ayran torbasını bardağın boğazına asarlarmış.

Yemek vakti süzülmüş yoğurdu Tas içerisine koyar özerler (biraz sulandırırlar) ekmekle yerlermiş. Yoğurdu bulan götürürmüş bulamayan tarladan ot çöp toplar yermiş. Yoğurt olmadığı zamanlar kuru siyah üzümü tahtanın üzerinde oklava ile ezer macun kıvamına getirirler, tarlaya götürür sulandırır, ekmekle yerlermiş.

Günlerden bir gün Kel Ali anası Tekeci İsmihan ile birlikte tarlaya çalışmaya gitmiş. Epey bir çalıştıktan sonra karınları açıkmış. Oğul anasına "Ana azıh yoh mu?" demiş. Anası "Azığı unuttuh, azığa ne gerek, Dağ Tarla'da hardal Göl’de tuz bas bas ye Ali'm bas bas ye" demiş. O günlerde herkes taştan topraktan rızkını çıkarıyormuş. Şimdi biz olsak hangi otların yenildiğini bile bilemeyiz.

Yoğurdu yoğurt olarak değil de niye ayran olarak gönderiyorlar derseniz: Beş on gün taze yoğurt biriktirir, Yayıh ile yayar, yağını alır günlük kullanırlarmış. Yoğurdun yüzünü ise İlkbahardan Sonbahara kadar deride biriktirir, Güz’ün biriken yoğurt yüzünü yayarlar, yağını alır tuzlar ve Külek içine basarlarmış. Kışın altı ay Külek içerisine basılmış yağ ile idare edilirmiş. Yoğurtları yaymak için Yayıh yaparlarmış. Keçe Dede (Mustafa Doğanay) çamdan tek parça olarak yapar, içini özel Yayıh oyacağı ile oyar, tabanına kestiği tek parça yuvarlak tahtayı

yerleştirirmiş. Daha sonraları tahta parçaları yan yana koyup iki yerinden metallerle bağlayarak yapılmaya başlanılmış. Yayıhları, Yayıh Fişeği denilen, uzun bir sapı ve sapın ucunda yuvarlak tahta parçası olan aletle yayarlarmış.

Yağı alındıktan sora geriye kalan Ayran kısmını börtletir (kaynatırlar) çökertir çökelik yaparlarmış. Çökeliği süzdürür Tuluh'lara basarlarmış. Tuluh; Kuzular kesilince derileri zedelenmeden çıkarılır, terbiye edilir, içi temizlenir ama dışındaki yünleri yolunmadan kurutulurmuş. Ayaklarının çıktığı yerler ve boğaz kısmı dikilirmiş. Çökelikler bu terbiye edilmiş ve kurutulmuş Tuluh'ların içerisine basılırmış. Yere kuyu eşerler içine Purkaya'dan toprak getirirler, Kuyunun içine toprağı, toprağın içine çökelik dolu tuluğu koyarlar, etrafını o toprakla kapatırlarmış. Yiyecekleri zaman tuluğun ağzını açarlar, çökeliği günlük çıkarır ve yerlermiş. Tuluklar boşalınca yıkar, kurutur, gelecek sene tekrar kullanılmak üzere kaldırırlarmış.

Çevre köylerden birisi çökeliği yufka ekmeğe dürmüş ve yemeye başlamış. Çökelik yağsız, kuru olduğu için yutmakta zorlanmış. Başlamış kendi kendine çökelikle konuşmaya ve Çökeliğe "senin dibine subaşında dıhmalı" demiş.

Yağı alınan ayranı süzdürür tekrar yoğurt yaparlar, bu yoğurtla da tarhana yaparlarmış. Bu süzülen yoğurdu önceden haşladıkları yarma, nohut, fasulye ile karıştırır tuz atar, küpe koyarlarmış. Küp yaza kadar evliğin içerisinde açıkta durur, içinden yeter miktarda alır suda karıştırarak pişirir çorba olarak yerlermiş. Dağdan topladıkları anıh kurutulur ve pişirirken tarhana içerisine atılırmış.

Kızartma yapmak için gerekli olan sıvı yağı ise IZGIN denilen bitkinin tohumundan çıkarırlarmış. İyi yapamazlarsa biraz acı olurmuş ama başka çareleri yokmuş.

Yemekleri genellikle yufka ekmeği banmak suretiyle yerlermiş. Becerebilenler ise tahtadan kaşık yaparlarmış. Keçe dede (Mustafa Doğanay) güzel kaşık yaparmış.

Eşek varsa eşekle eşeği olmayanlar ise yürüyerek tarlaya azıh götürürlermiş. Taşıma için özel heybeler dokunur, malzemeler heybe içine konulurmuş. Eşek tek taşıma aracı imiş. Atı olanların sayısı ise azmış. Çok sonraları at arabaları ve kağnılar çıkmış.

Evde kalan Anneler kahvaltıdan önce inekleri sağar, malları sürüye katar, tavukları yemlerlermiş. Bu işi yaptıktan sonra ahırı temizler, bir gün önceden hayvanların altına attıkları Guruluhları çalı süpürgesi ile süpürürler ve ahmınlıklara dökerlermiş. Tavuklar yumurtlamış mı diye Musur'ların altına kadar her yere bakarlarmış. Toplanan yumurtaların bir kısmını yer bir kısmını daha sonra kullanmak üzere çürümesin diye külün içerisinde saklarlarmış.

Kahvaltıdan sonra evlik, kapı önü temizlenir, hayvanlar akşam yaş yerde yatmasın diye temizlenen ahırın içine guruluh dedikleri iri saman dökülürmüş.

Ahmınları taşıma işini GECGERE ile yaparlarmış. Guruluhlar açık havada kurumaya bırakılır, kışın gerek olduğunda ocaklarda yakılırmış. Büyük baş hayvanların dışkısının içerisine saman katılır, karıştırılır, kasnaklara dökülür ayaklarla çiğneyerek sıkıştırılırmış. Kasnağa tutmasın diye kasnağın içerisine su sürülürmüş. Sonra ters çevrilerek kasnaktan çıkarılması sağlanır ve bahçenin boş yerlerine yan yana dizilerek kurutulurmuş. Kuruyan tezekleri üst üste dizer, yağmurdan korumak için üzerini örterler ya da eğer müsait yerleri varsa kapalı bir yere alırlarmış. Kış boyunca yakacakları; odun, tezek, kalın bitki kökleri ve odunsu kurumuş bitkilermiş.

Hayvan dışkıları sadece tezek yapımında değil gübre olarak ta kullanılırmış. Sadece hayvan dışkıları mı? Tuvaletler evin dışına yapılır, tuvalet ayakları yani biriken pislik üzerine kurtlanmasın diye kül dökülür, karıştırılır, güneşte kurutulur, kurutulanları gübre olarak kullanırlarmış.

Tarlalarda küçük yerler belleniyor, tarlalar ise öküzlerle sürülüyormuş. Öküzlerin iki tane olması gerekiyormuş ama bir öküz varsa yapacak tek şey ikinci öküzün yerine çifte koşulmakmış.

Ekin tırpanlarla biçiliyor, tohumlar saplarından Düğen denilen öküzlerin çektiği aletle ayrılıyor, saplar ve tohumlar öküzlerin çektiği kağnılar ya da atların çektiği at arabaları ile evlere taşınıyormuş. Kağnı ya da at arabaları da belli evlerde varmış.

Kaysılar yazın toplanır bir kısmı yaş yenir bir kısmı yarılmak suretiyle kurutulur, erikler ise yarılmadan çekirdeği ile kurutulur ve o şekilde hoşaf yapılırmış.

Güz mevsimi geldiğinde bağbozumu başlarmış. Bağlarda önü açık bir oda görünümünde kerpiç ve taştan yapılan Huyma denilen bağ damları olur ve her şeyin olgunlaşmaya başladığı bu dönemlerde çocuklar gece gündüz bağ beklermiş. Mitil dedikleri yataklar bağlara taşınır ve onlarda yatılırmış. Elmalar, armutlar, üzümler ne varsa toplanır, toplanan üzümlerden pekmez yapılırmış. Pekmez yapmak için taaa Kaleköy'e giderken göç yolu denilen yerden ağ toprak getirilirmiş. Eğer bu toprağı koymazlarsa pekmez ekşi olurmuş. Şimdilerde üzüm kökünü yakmak suretiyle elde edilen külün tülbent içine sarılarak kaynamakta olan pekmezin içerisine konulduğu da söyleniyor. Şimdi bir anı anlatalım.

ACABA KİM

Yıl 1948. Mevsim güz (Sonbahar). Babamla annem bağda pekmez kaynatıyorlar, gece de bağda yatıyorlardı. Ben okul çıkışından sonra, akşama doğru onlara ekmek götürüyordum. Bir gün anneannemle birlikte götürdük ekmeği. Biraz yardımcı olduk. Gün batarken eve yürüdük. Eve geldiğimizde anahtarın bağda kaldığını fark ettik. Anneannem;

—Git anahtarı al gel dedi.

Ben bağa vardığımda ilk pekmez teşti inmişti.

Babam;
—İyi geldin babam. Şurdan bir tas iç dedi.
Ufak bakır tasla bir dolu içtim. Biraz konuştuk falan derken hava iyice kararmıştı. Ay doğmamıştı ama yıldızlı bir geceydi. Anahtarı alıp yola koyuldum. Asef'in bayırı iniyorken arkamdan adımlarıma uygun ayak sesi duyuyordum. Geriye ani bir dönüş yapıyordum ama kimseyi göremiyordum. Kendi kendime "Ulan yavaş yavaş dön. O zaman kim ise görürsün" dedim. Ayağımı kaldırdım. Yavaş yavaş yere bastım. Enseme tıp diye bir şey değdi. Hemen elimi enseme attım. Elime gelen bir üzüm kapçığıydı. Ben adım attıkça tıp tıp diye vuran oymuş.

Geniş bir nefes alıp ferahladım. Artık ne ürküntü ne de korku kalmıştı. Gururlu ve mertçe adımlarla yola devam ediyor sanki zafer kazanmış muzaffer bir er edasıyla yürüyordum.

Mustafa KILIÇ'ın Yaşanmış Olaylar Arşivi'nden alınmıştır.

Bağbozumu bitince evlere taşınılırmış. Pekmezler küplere konulur eğer şarap yapmayı bilen varsa üzümden yapılan şaraplar da küplere doldurulur ve evlik denilen yerde küplerde saklanırmış. Pekmez sulandırılarak yemeklerin yanında içilir, pestil yapılır, haşıl yapılır üzerine dökülür, turşunun yanında ekmek bandırılarak yenilir bir de bahar ayında güneşi gören bulgur iyi olur ve kuytu yerlerde kalmış kar alınır üzerine pekmez dökülerek dondurma gibi yenilirmiş.

Domates kızarmadan, hafif sararmaya başlayınca toplanır ve yenirmiş. O nedenle olsa gerek babannemin göğ baldırcan dediğini hatırlıyorum. Daha sonraları kızarması gerektiğini öğrenmişler. Yetmişin üzerinde yaşı olanlar çoban salatasını yarı kızarmış domatesle yediklerinde daha hoşlarına gittiğini söylüyorlar. Ne demişler "Gursah alıştığını ister".

Çay nedir bilmezlermiş sonraları öğrenmişler. Ayşe teyzem, Fevzi Çoban'la yeni evlendiği günlerde Selvi yengemin evine gitmiş. Selvi yenge ona "çay mı istersin soğan kebabı mı yapayım" demiş. Ayşe teyzem "Çayı bir kere içmiştim biliyordum ama kebab diyince canım çekti ben de onu istedim. Meğer soğan kebabı bizim soğanı közleyerek üzerine kuru ot, biber, tuz döküp yediğimiz soğan közlemesi imiş bilsem çay isterdim" diye anlatmıştı.

Yufka ekmek çok eskilerde günlük yapılırmış. Sonraları yufka ekmeğini pişirirken kurutmayı ve yiyecekleri zaman su serpmek suretiyle ıslatarak yumuşatmayı öğrenmişler. Her gün yerine belirli aralıklarla ekmek pişirir olmuşlar ve bu durum onlara büyük bir zaman kazandırmış. Pişirdikleri yufka ekmekleri fare yemesin diye yerden yüksekte bir yere yerleştirirlermiş. Fareler o zamanlar evde cırıt atar ekmek, buğday ne bulursa yerlermiş. O nedenle her evde en az bir kedi olurmuş. Kedilerin çoğu yiyeceklere hiç dokunmayacak kadar terbiyeliymiş.

Tandırın içinde TOPUÇ denilen yağlı ekmekler yapılır, kadınlar hazırladıkları topuçları elleri ile kızgın tandırın yan yüzeylerine hızla çarparak yapıştırırlar, pişince ucu çengelli demirlerle çekip alırlarmış. Yağlı Topuç ekmeği çok lezzetli olurmuş. Oğlan, gız, gelin, avrat, çoluh, çocuh hemen

bitiriverirlermiş. Böyle olunca da ne un dayanırmış ne de yağ. O nedenle sık sık pişirilmez azıh torbasına ise hiç konulmazmış. LAVAŞ denilen kalın yufkalar da bu usulle pişirilir ama lavaş elle değil ÇARPACAH denilen küçük çaput minderle tandır duvarına çarpılırmış. Kadınlar bu işlerini yaparken kollarına bileklerinden dirseklerine kadar iki ağzı lastikli GOLCAH takarlarmış.

Yemekler genellikle bulgur, yarma, fasulye, nohut, mısır gibi baklagillerden ve undan yapılırmış. Hayvanlardan sağdıkları sütlerden tereyağı, yoğurt, peynir, çökelek üzümden; pekmez, şarap, yazın yetiştirdikleri şalak, hıyar, domates gibi sebzelerden içerisine kokulu otlardan birer demet koyarak turşu yaparlarmış. Turşunun içine şimdiki gibi minerallerinden arındırılmış hazır tuz değil kaya tuzu koyarlarmış. Karaözü'de olmadığı için Emlek'lilere girabolu, elma, ayva vererek kaya tuzu alırlarmış. İçerisine sirke yerine üzüm suyu ile nane, pürpürüm, hıyar, domates, şalak koyarlarmış. Kışın hayvanlara yalatmak için de gerekliymiş kaya tuzu. Tabii ki bütün kış dayanabilsin diye biraz da ekşi tuz atarlar ve turşu küplerini kışın yemek üzere evliklere yerleştirirlermiş. Pürpürüm, madımak, yeşilfasulye gibi yazlık yiyecekler kışın yemek yapmak üzere kurutulup tuzlanarak bez torbalarda saklanırmış. Bahar geldiğinde yemlik, tekesakalı, kaba ot, kurt kulağı, kazayağı, madımak, kuzuoğlak, hardal, evelik, çildirim, çıtlık, mantar navruz toplamaya dağlara giderlermiş. Madımak, yemlik, kuzu kulağı, kurt kulağı, hıyar kabuğu, pürpürüm kurutulur, tuzlanır, torbalarda saklanır ve kışın haşladıktan sonra içerisine bulgur atılarak yemek yapılır ve yenilirmiş. Tuzlamayı unutanlarınki kurtlanırmış. Kurtlandı diye atarlar mıymış derseniz tabii ki hayır. Kaynar suya koyunca kurtlar yüzüne çıkarmış annelerde çocukların yüreği kalkmasın diye suyun yüzüne çıkan kurtları kaşıkla alıp atarlarmış. Yemeklik tuz bulmak için Göl'e giderlermiş. Yazın suyu çekilen göl tuz tutarmış. Bu tuzlar toplanır, ezilir, elenir kullanılırmış.

Durumu iyi olanların hayvanları da varmış. Sütünden, yumurtasından, yününden yararlanıldığı ve çoğalmaları gerektiği için besledikleri hayvanlarını mecbur kalmadıkça kesmezlermiş. Kesip yemeleri için ya önemli bir misafir gelmesi ya tohmalaması ya da kurt tarafından saldırıya uğraması gerekirmiş. Bu sebeplerle ölmek üzere olan hayvanlar mındar olmasın diye hemen kesilirmiş. Kesilen hayvanın çok az bir kısmı o gün yenir geri kalanı zor günlerde yenmek üzere ya kavrulur ya da etin üzeri çaman (çemen) ile kaplanır ve duvarlara asılmak suretiyle kurutulurmuş.

Duvarlara asılan sadece et değil tabiî ki. Eskiden boş şişelere çeşme suyu doldurulur içerisine bir miktar gül yaprakları ve birkaç parça ekşi tuz konulur, şişe boynuna bağlanan iplerle duvarların dışına çakılan çivilere takılırmış. Mantar Tıpa bulmak zor iş o nedenle çoğunun ağzına çapıt ya da kâğıt tıkanırmış. Gülsuları daha sonra tatlandırılarak içilirmiş.

Sütten yapılmış tam yağlı peynirler torbalara konur, Büyük taşların altında bekletilir, suyu kalmayan peynirler büyük teşlere alınır, el ile iyice ufalanır, içerisine bir miktar tuz atılarak karıştırılır ve ağaçtan yapılan kısa kalın dövecekler yardımıyla güçlü erkekler tarafından küplere

basılırmış. Kış boyunca küflenmemesi için peyniri basarken hava boşluğu kalmamasına özen gösterilir, küpün ağzına tuzlu tülbent ya da bez konur ve ters çevrilerek kuma gömülürmüş.

Arı besleyenler çokmuş. Arı sepetleri söğütlerin ince dallarından uzun silindir şeklinde sepet gibi örülerek yapılırmış. Hayvan dışkısının (mayıs derler) içine saman konulur, iyice karıştırılır ve onun ile arı sepetlerinin dışı sıvanırmış. Daire şeklinde iki kapak örülür ve arı sepetlerinin ağızlarına kapatılırmış. Kapaklardan birinde arının girebileceği şekilde bir delik bırakılır ve oğul veren arılar karakovan benzeri kovanların içine yerleştirilirmiş. Hazırlanan arı kovanları evlerinin önlerinde yaptıkları arılıklara üst üste dizilirlemiş. Yağmurdan, yaştan korumak için Arılıkların üç tarafı kapatılır ama ön tarafı arıların girip çıkabilmesi için açık bırakılırmış. Bazıları yaz aylarında daha fazla bal yapsın diye arı kovanlarını eşeklerin sırtlarına yerleştirerek bağlara taşırlarmış. Arı sepetinin içindeki petekler arılar tarafından yapılırmış. O nedenle ballar petekleri ile birlikte yenilebilirmiş. Bal kesmek için dumana ihtiyaç varmış. Duvara çarparak kuruttukları büyük baş hayvanların pisliğinden oluşan tezek alınır, duvardan çıkarılırken oluşan ortasındaki oyuk yere ot çöp konulur ve yakılırmış. Alev almamasına özen gösterilir ve oluşan duman arka kapağı açılan arı sepetinin içerisine doğru üflenirmiş. Dumanı hisseden arı sepetin önüne doğru ilerlemeye başlarmış. Arıların terk ettikleri bal peteklerinin kovanlara tutunduğu yerler uzun bir sapı olan demirden yapılan keski ile kesilir ve ÇEĞMEL denilen ucu çengelli demirden yapılan aletle petekler dışarı çıkarılırmış. Bu çıkarılan daire şeklindeki bal peteklerine DALAK denilirmiş. Bütün bir kış bozulmadan, akmadan kalabilsin diye peteklere zarar verilmemeye özen gösterilir, kesilen ballar teşlere oradan da balküpleri içerisine konularak kış boyunca yenilirmiş.

Tarlalar karasabanla, çütlerle, öküzlerle sürülür, Ekin erkekler tarafından tırpanlarla biçilirmiş. Kadınlar da oraklarla biçerler ama biçerken beş parmak için ayrı ayrı içi oyularak tahtadan yapılan Ellikleri sol ellerine geçirirler, parmağa geçirilen aleti iple bileklerine bağlarlar, sağ ellerine de orakları alarak ekin biçerlermiş.

Hasat zamanı toplanan buğdaylar ya çeşmelerin kürünlerinde ya da derede "Sal" denilen kendir kilimden oluşturulan yapay havuzlarda yıkanırmış. Yıkanırken buğdayın kumu, taşı, hızmığı, ot tohumları iyice ayıklanır, yıkanan buğday bir kendir kilim üzerine yığılırmış. Suyunu çeken buğdaylar iri bağ kazanlarında saatlerce pişirilir, ilistir yardımı ile kazanın içinden suyu süzülerek alınır geniş kendir çadırlara serilir ve arada bir karıştırılarak yaklaşık iki gün kurumaya bırakılırmış. Üçüncü gün iyice kurumuş buğday çadırların ortalarına toplanır, ekmek tahtaları üzerine tepeleme doldurulur, buğdayın en tepesine bir sahan yerleştirilir ve buğdaylar içerisindeki yabancı maddeler tek tek seçilir, seçilen çer çöp taş ne varsa sahan içerisine atılırmış.

Seçilen buğdaylar çuvallara doldurulur ve "Sohu" ya götürülürmüş. Burada hafif nemlendirilerek ağaç tokmaklarla dövülür, bu işlemden sonra taneler iyice "keperir", Dövülerek kısmen de olsa kepeklerinden ayrılan buğdaylar tekrar çadırlara dökülür ve

kurutulurmuş. Kuruyan buğday savrularak kepeklerinden ayrılır, bulgur, düğür, düğürcük, un elde edilmek üzere değirmenlere götürülürmüş. Yukarı değirmen, Orta Değirmen Aşağı değirmen olmak üzere üç değirmen varmış unu buralarda çekerlermiş. Şimdi bu işle uğraşan kalmamış, değirmenler harabeye dönmüş, un çektirmeye başka yerlere gider olmuşlar.
Çok eskiden bu işlemler insan ya da hayvan gücü ile çekilen Seten denilen taşlarla yapılırmış.

Osmanlı tarım ürünlerinden onda bir oranında Öşür vergisi alırmış. Vergiler buğdaylar tarlalarda iken alınırmış ki az gösterip eksik vergi verilmesin diye. Ürün az, çoluk çocuk aç vergiyi az ödemek için saman götürüyorum diyerek altına buğday koyar ve kağnı ile eve getirirlermiş

Kışlık yiyecekler hazırlandıktan sonra Evlik içine veya kapı önlerine kuyular açılır, içerisine Purkaya'dan getirilen çamur olmayan toprak doldurulur, doldurulan kuyulara ise toplanan havuç, turp, yer elması vb. konulur, üzerleri yine aynı toprakla kapatılırmış. Bu toprak meyve ve sebzelerin suyunu kaybetmeden, bozulmadan kış boyunca saklanılmasını sağlarmış. Kışın toprağı eşip altından çıkarıp çıkarıp yerlermiş. Tohumluk patates, soğan ise donmaması için başka bir kuyuya konur, yazın kuyudan çıkarılır ve dikilirmiş. Meyveler evliklerde ya da mahat altlarında saklanılırmış.

Büyük kendir kilimleri bir araya getirip iki yanını ve altını dikmek suretiyle Harar denilen büyük çuvallar yapar ve buğdayı, arpayı bunun içinde saklarlarmış. Fareler buğdaya ortak olur, hararların altlarından delik açarak buğdayları yemeye çalışırlarmış. Bu nedenle belirli aralıklarla hararlar boşaltılır içindekiler havalandırılır ve delinmiş yerleri yama yapılarak onarılırmış. Yeri ve imkânı olanlar tahtadan ambar yaparlarmış.

Buzdolabı olmadığı için artan yemekler, yoğurt gibi yiyecekler genellikle raflara yerleştirilir üzerine de birer kap geçirilirmiş. Daha sonraları ise telli dolaplar çıkmış piyasaya. Yinede bozulma riski olduğundan yemekler günlük yapılır ve tüketilirmiş. Yiyeceğin içinde et varsa hiç şansı yok çok kısa sürede nerden girer bilinmez karasinekler hemen içine girer ve yumurtalarını bırakırmış. Hazırlanan yemeğin içine Sinek, böcek girse de, düşse de alınır atılır ve yemeye devam edilirmiş. Bir anı daha:

TOPLA BACAKLARINI
Yıl 1953. rahmetli babam koyun çobanı durmuştu. Süloğ'un Hüseyin Çakmak'ta öbür sürünün çobanıydı.

Yaz dinlencesinde yardımcı oluyordum. Büyükyazı'da ırmak kıyısında sürüler yan yana öğle yatağında yatıyorlardı. Annem ikisinin de azığını getirdi. Sofra açıldı. Yemek kesme katıklı mantıyıdı. Yazın sıcağında gerçekten hatırı sayılan yemekti. Yemeye başladık. Bu sırada çıtlığın (siyah hoplayabilen bir böcek) biri yemeğin içine düştü. Hüseyin dayı kaşığıyla alıp attı. Derken biri daha biri daha düştü yemeğin içine. Babam;

—Hüseyin senden korkmadılar. Onların hakkından anca Teke Bekir gelir deyip kaşığını hızla yemeğe daldırırken;
—Topla lan bacaklarını deyip alıp ağzına attı.
Hüseyin dayı kenara çekilip;
—Bekir Dayı ben doydum. Size yarasın dedi.
Babam;
—Ulan yeğen mantı kıymalı. Bak pişman olursun. Gel yee dediyse de Hüseyin dayı yemedi. Amaaa öğürüp durdu. Sanki içi dışına çıkıyordu.

Mustafa KILIÇ'ın Yaşanmış Olaylar Arşivi'nden alınmıştır.

Bazen kış uzun sürer, hazırlanan kışlıklar yetmezmiş. Normal un bittiğinde arpa unu kullanılırmış. Arpa ununu bile bulamayan köylülerden biri mısır sömeğini keserle parçalayıp, el taşında çekip un haline getirmiş ve aç kalan ev halkını bu undan yaptığı ekmekle doyurmuş.

Önceleri üretip yerler, kendi yağları ile kavrulurken yıllar geçtikçe araç gereçler, çocukların eğitimi, üst baş almak için paraya ihtiyaç duymaya başlamışlar. Bunun üzerine ürünlerinin ihtiyaç fazlasını diyemiyorum çünkü ihtiyaçlarından bile kısarak biriktirdikleri ürünlerini paraya çevirme arayışına girmişler. Tereyağı, peynir, yün, baklagiller vb ürünlerini kağnılara yükleyerek satmak üzere Kayseri'ye doğru yola koyulmuşlar. Giderken Hampar'ın hanında veya mağara gibi oyulmak suretiyle yapılan hanlarda mola verirlermiş. Han'da bir odada on onbeş kişi yerde serilen çulların üzerinde kıvrılır yatarlar, üzerlerine ise yanlarında ne varsa onu örterlermiş. Giyeceklerinin çoğu yırtık, yamalı imiş. Tuzhisar'da Sultan Hanı da varmış ama orada zenginler kalırmış.

Resim çektirirken insan en iyi kıyafetini giyer, sanırım dedemlerin en iyi belki de tek kıyafeti üstlerindekiydi. Eski fotoğrafları olanlar bilir ki atalarımızın çoğunun durumu bu şekildeymiş. Gabıttan bir don dırıldan işlik giyerlermiş. Bağda tarlada dolaşmaktan paçaları ve döşleri yırtılırmış. Ota çöpe takılmasın diye yırtılan yerleri birbirine düğümlerlermiş.

Pazarda kazandıkları paranın bir kısmını köy dışında okuyan çocuklarına verir kalanı ile de kendi üretemedikleri araç, gereç, giyecek ve yiyecekleri almak için harçarlarmış. Çay şekerini alır ama misafir gelince onlara ikram ederlermiş.

O zamanlar Karaözü'de bir bilemediniz iki bakkal varmış. Öyle her istediğini her zaman bulamazmışsın. Paran olsa bile ya sipariş verip bekleyeceksin ya da kendin gidip köy dışından satın alacaksın. Öyle her isteyene de her şeyi satmazlar az bulunan malları hatırlı müşterilerine ayırırlarmış. Bazen de sattıkları ürünler yüzünden köyün büyüklerinden azar işitirlermiş. Bir gün seksen yaşlarında bir dede gelmiş "Oğluma leblebi verme demedim mi? Bak yine dişini kırdı. Niye laf dinlemiyorsun" diye kızmış. Leblebiyi satan da "Emmi takma dişi kırılıyorsa yemesin. Ben ne yapayım. Koskocaman herif. Alma diyemem ki" demiş. Dedemiz 80, oğlu ise

60 yaşlarındaymış. O dönemler takma diş var mıydı? Diyeceksiniz. Yazdıklarımı gözden geçirirken dikkatimi çekti ama anlatan amcanın adını hatırlayamadığım için netleştiremedim doğrusu.

Kaç günde bir gelir bilinmez herkes eksiklerini gidermek için ÇERÇİ yolu gözlermiş. İhtiyaçları olan araç gereçleri bulamayan kasaba halkı bir dahaki sefere getirsin diye ÇERÇİ'ye sipariş verirlermiş. Çerçi, eşek üzerine eşyaları koyar getirir köy köy satarmış. Ne mi satarmış? Keçiboynuzu, kurtlu incir, iğne, iplik, oklava, naylon kap, akide şekeri, nazar boncukları, yuvarlak teneke kutu içerisinde gramped denen kremler, dilikli şeker, keçi boynuzu, elbiselik pazen, nazilli, basma, siyah üzüm, gaz lambası şişesi gibi günlük ihtiyaç duyulan yiyecek ve eşyalar.

Kayseri'den temin edilen araç gereçler Karaözü'de kullanılmaya başlanıldığı dönemlerde Çolak Hüseyin'in (Hüseyin Kılıç) eşi Hapa teyze ekmek pişirmek için komşusunun ekmek sacını istemiş ama komşusu vermemiş. Bunun üzerine çok üzülen Hüseyin amca sabah erkenden yürüyerek Kayseri'ye gitmiş, sacı almış, sırtına vurmuş ve akşam köye getirmiş.

Alevilere, Kızılbaşlara karşı olumsuz hareketlerin olduğu dönemlerde gittikleri yerlerde adları kendilerini ele vermesin diye bazıları birbirlerine farklı isimle hitap ederlermiş. Bu nedenle köyün dışına gittiklerinde Bekdeş'e Bekir, Cafer'e Osman diye hitap edilirmiş. Evin tek oğlu olan Dedem Civciv'in Cafar'ı (Cafer Kelek) da o nedenle Osman diye çağırırlarmış ve askerlik arkadaşları dedeme her ne kadar onbaşılık yapmasa da ölünceye kadar Osman onbaşı diye hitap etmişlerdir.

Eskiden birbirimize daha tutkunmuşuz. Birbirlerini kollar, korur ihtiyacı olanlara varlıklı aileler tarafından destek verilirmiş.

Eskiden ilaç yokmuş. Hastalandıklarında, yaralandıklarında o dönemler herkesin yaptığı gibi atalarından gördükleri, duyduklarını uyguluyorlarmış. Bu yöntemlerden bazıları şöyleymiş:

Yaralarına kül, tuz ya da katran basarlarmış. İyileşmeyen açık yaralara Keçe Mustafa Doğanay özel bir ilaç hazırlarmış. Katranı yayıhtan yeni çıkmış tuzsuz tereyağı ve yumurta akı ile karıştırır sarı bir merhem haline gelinceye kadar çırpar, yaraları bu merhemle tedavi edermiş. Sağlıkçılar ilacın tarifini istemiş ama Keçe dede bu ilaç ehli olmayanın elinde yarar yerine zarar getirebilir demiş ve anlatmamış. Sonra birilerine anlattı mı bilinmiyor. Keçe dede soğanı közler, üzerine şeker döker dövecekte iyice döver ve zor iyileşen çıbanların üzerine sürermiş. İlaç yapımını Rusya'da askerliği sırasında öğrendiği söyleniliyor.

Uyuz hastalığı için tuz kül karışımı en iyi ilaçmış. Yazın hayvanların yaralarına sinek konmasın diye, kokusu ağır olan katran (koyu petrol) sürerlermiş. Yaraya karpuz kabuğu yakılıp tereyağı ile karıştırılıp sürülürmüş. Çıbana pekmezli hamur ya da katran sürülürmüş. Sırt ağrılarına

karasakız kaynatılır bez üzerine dökülür kaşıkla sürülür yakı gibi ağrıyan yerin üzerine yapıştırılırmış. Dere kenarlarından Damarlıca otu toplanır ve çiğ çiğ ezilir beze sarılır çıban üzerine konurmuş. Bu ot çıbanın patlamasını sağlarmış. Yaralanma sonucu oluşan küçük kanamayı durdurmak için Tütün, yakılmış çapıt külü basılırmış.

Babannem anlatmıştı. Gece uyurken Emin amcam ikide bir ayağını bir şey batmış gibi çeker çeker bırakırmış. Babannem merak etmiş bu oğlanın ayağında ne var diye bakmış ki ne görsün! Amcamın başparmağına ya çüvür batmış ya da taş değmiş yaralanmış ve yaranın içine kurt düşmüş. Kurt derken sinek açık yara buldu mu hemen içerisine yumurtlar, yumurtalarda kısa sürede küçük beyaz kurtçuklara dönüşürmüş. Babannem eski sistemle kurtları bulduğu bir çöple temizlemiş, yaraya katran sürmüş ve yarayı iyileştirmiş.

Çürüyen dişler ya kendi kendine iyice kırıla kırıla tükenirmiş ya da köyde birkaç amatör dişçi tarafından kelpetenle uyuşturulmadan bağırta bağırta çekilirmiş. İlk başlarda takma diş yokmuş. Sonradan yapılır olmuş ve günlük konuşmalara girmeye başlamış. Hatta köyden birisi bir gün kavga ettiği insana öyle sinirlenmiş ki. “Bana bak takma dişimi arkana takar, köprüden aşağı sallandırırım, arkan yırtılır dişim kurtulur” demiş. Tabii o arkana dememiş ama biz öyle diyelim.

Çocukların altına öllük serilirmiş. Bir büyük bez dikerler, o bezin üzerine öllüğü ısıtıp koyarlar, çocuk içine işeyince ıslanan yeri topağı ile alır atarlar geri kalanı tekrar ısıtır çocuğun altına sererlermiş. O zaman hazır bezler yokmuş tabiî ki. Öllük Keltepe’den, Aptaltepesi’nden ya da köyün yukarısında Kale’nin alt tarafından Öllüklük denilen yerden getirilirmiş.

Eskiden evlerde su ve müsait yer olmadığı için çimmek için dere kenarlarındaki Yunak’lara giderlermiş. Karaözü’de yunak olarak iki yer varmış. Biri Bekir Ağa’nın ordaki dere kenarındaymış, birisi yukarıda Ali Osman’ın deredeymiş. Esbap yıkamak ve çimmek için buralara giderlermiş. Erken giden sabah kazanını kurarmış. Pek çok insan yunaklardaki ocakların içerisine akşamdan nöbet koyarmış. Yani akşamdan odunlarını götürür ocakların içerisine koyar yer tutarlarmış. Sabah ışırken gider ateşini yakar, kazanını koyar, suyunu ısıtırmış. Evde kaç nüfus varsa kar kış demeden üstü açık olan bu yunaklarda çimerlermiş. Hatta diyorlar ki Kışın banyo yapıp eve dönünceye kadar saçlarının ucu buz tutar, çarıkları kar suyunu alır ıslanırmış. Isınmak için eve gelir gelmez ocağın içine bir Sarat (büyük elek) dolusu Guruluh doldururlar, Guruluğun önüne tezek koyarlar ve yakarlarmış. Önceleri yunaklarda çimerlerken daha sonraları evlerde çimmeye başlamışlar ama bu sefer de sokak çeşmelerinden dönüm dönüm su taşımaları gerekmiş.

Şampuanı bırakın sabun bile yokmuş. Kafalarını KİL, çamaşırlarını KÜL, bulaşıklarını TOPRAK, KUM ile ellerini ise SABUN OTU ile yıkarlarmış. Yunaklara gelmeden önce bitlerin saç diplerine bıraktıkları sirkeleri (bit yumurtası) tek tek arar iki tırnak arasında sıkıştırır “çaaat” diye kırarlarmış. Yıkanan saçlarını kilden arındırmak için ince dişli taraklar kullanırlarmış.

Kadınlar kansız kaldıklarında veya aşeridiklerinde kil yerlermiş. Kil; Kale'nin eteğinde Gözmen Ali'nin evinin oradan, Kalederesi'ndeki Zadi'nin evinin oradan, Pirinçlik denilen yerden ya da Keltepe'den getirilirmiş. Bağda, tarlada çalışırken kirlenen ellerini yıkamak için kullandıkları sabun otu geniş yapraklı olup dere kenarlarında yetişirmiş. Bu ot avuçlarına alıp ovuşturarak ezdiklerinde sabun gibi köpürürmüş.

Ev halkı yıkandıktan sonra gelinler çamaşıra başlarmış. Bir yandan tokaçlarla dere kenarındaki taşların üzerinde bir yandan leğenlerde çamaşır yıkarlar bir yandan da bitlerden kurtulmak için beyaz çamaşırları kara kazanlarda kaynatırlarmış. Çamaşırlar ağarsın, beyazlaşsın diye kaynayan suyun içine bir torbaya konulmuş, ağzı bağlanmış kül konulurmuş. Meşe külü bu iş için idealmiş. Meşe külü bulamayanlar ise üzerlik külü kullanırlarmış. Yazın biriktirdikleri külleri saklar kışın çamaşırda deterjan niyetine kullanırlarmış.

Eskiden saclar ağzı yukarı gelecek şekilde tandırların üzerine konulur, içerisine saman, tezek ya da odun yerleştirilir, üçayağı olan, üzerine kazan konacak şekilde tasarlanmış, demirden yapılmış SACAYAĞI yerleştirilirmiş. Yemekler buralarda pişirilirmiş. Günümüzün şöminesine benzer bir görüntü oluşurmuş. Sonraları sobaların üzerinde ya da güzine denilen sobaların gözlerinde yemek pişirir olmuşlar.

Daha sonraları ise daha az zahmetli olduğu için gaz ocakları tercih edilmiş. Pompalı gazocağı yakmanın da ayrı bir keyfi varmış. Pompalı olan bu gazocağı'nın üst kısmına bir miktar ispirto döktükten sonra yakıp pompaladığınızda Gazocağı kendine mahsus bir ses çıkararak yanarmış. Ne odun ne kül derdi varmış, işte o zaman rahatlamışlar kendi deyimleri ile. Sonraları tüp ile çalışan Milangaz denilen ocaklar gelmeye başlamış.

Tencereleri, tabakları, ibrikleri, güğümleri, tasları, sitilleri, leğenleri, mangalları hepsi bakırdanmış. Bakır maşrapalarda çay içerler, Çay kaşığı bulamayanlar kendir çöpü ile karıştırırlarmış. Sonra çinko sonra alüminyum daha sonrada emaye kaplar çıkmış. Bu arada rengarenk naylon bardakları da unutmamak lazım. Yenileri çıkınca ağır oluyor kalay gerektiriyor diye bakırların hepsini yok pahasına satmışlar. Nerden bilsinler gün gelip hepsi antika olacak.

Eşek, manda, camız gibi büyük baş hayvanların şap ile terbiye edilmiş derisinden, gönünden Çarıh yaparlarmış. En güzeli manda derisinden oluyormuş. Gönün kenarından iplik gibi keser SIRIM yaparlar, Çarıhları Gıyıh'larla dikerlerken iplik yerine Sırım kullanırlarmış. Herkese yetecek çarık yokmuş, dışarıda kimin işi varsa çarığı o giyermiş.

Evler kerpiçten yapılırmış. Kerpiç yapmak için Toprak ve saman karıştırılır, daha önceden hazırlanmış tahta kalıplara dökülür, ayak ile çiğnenir, iyice sıkıştırılan kerpiçler ters çevrilip kalıptan çıkarılır ve kurumaya bırakılırmış. Kuruyan kerpiçlerin aralarına çamur koyarak duvar örerlermiş. Evlerin temelleri sağlam olsun diye taştan yapılırmış. Purkaya'dan sarı toprak

getirilir ve duvarların yüzü güzel görünsün diye süpürge ile sıvanırmış. Eski çaput parçaları ile de sıva yapılabilirmiş. Evlerin üzerine ağaç onun üzerine çer çöp onun üzerine de toprak dökerlermiş. Damın üzerinde ot bitip, kökleri aşağı suyu sızdırmasın, yağmur yağınca damlar akmasın diye tuz dökerler, tuz döktükten sonrada Loğ taşı ile bir ileri bir geri giderek damları sıkıştırırlarmış. Bütün bunlara rağmen dam akarsa akan yerlerin altına leğenler, kaplar yerleştirirlermiş.

Evlerde muhakkak bir evlik, bir ahır bir de samanlık olurmuş. Evliklerde bir tandır olur, tandırın üzerine ters çevrilmiş sac konur içerisinde odun, tezek, çöp yakılarak ısınılırmış. Soba ve kömürle daha sonra tanışmışlar.

Samanlığa saman konur, ahırda hayvanlar bulunur, hayvanların bulunduğu yerin üstüne de insanların yatabilmeleri için "Tahtalı" yapılırmış. Tahtalı denilen yerler bugünün çekme katı görünümünde olurmuş. Tahtalıların arasında birbirine geçilemeyecek kadar fazla ama kıpırdasan duyulacak kadar az mesafe varmış. Tahtalı denilen yerlerde genellikle evli olan aile fertleri yatar, bekârlar ahır sekilerindeki yer yataklarında yatarlarmış. Pijama yerine içlik ya da köynek denilen kıyafetler giyilir çocuklar ise esbapları eskimesin diye çıplak yatarlarmış. Yer döşekleri serilir, yatağın bir ucundan diğer ucuna kadar uzanan uzun yastıklar konulur, bir yatakta dörder beşer kişi yatarlarmış. Yazın damlarda ya da evliklerde yatılırmış.

İlk başlarda yerlere kendir kenevir saplarından ördükleri sedirleri, içine mısır kabuğu doldurulan yatakları, saman doldurulan yastıkları kullanmışlar. Koyun beslemeye başladıktan sonra Culfalıhta kendi dokudukları yün kilimleri, kendir kilimleri yerlere sermeye, yün doldurmak suretiyle yapılmış döşek ve yorganlarda uyumaya, Mahat denilen divan benzeri tahtadan yapılan yerlerde oturmaya, tahtadan yapılmış karyolalarda yatmaya başlamışlar.

Çedene tohumu ekilir kendir yetiştirilirmiş. Yetişen kendir biçilir, kurutulur, odunlarla dövülerek tohumu alınır, alınan tohumlardan (Çedene) gavurga yaparlarmış. Sonraları kenevire bağlı olarak uyuşturucu madde üretiminin önlenmesi amacıyla kenevir ekimi pek çok yer gibi Karaözü'de de yasaklanmış.

Tohumu alınan Kendir bitkisi dereye ıslatılır ve su alıp götürmesin diye üzerine taş koyarak bekletilirmiş. Yirmi gün bekletildiğinde kendir bitkisinin yeşil hali gider bembeyaz olurmuş. Kendiri sudan çıkarır suyun kenarına serer orda kuruturlar, öküzü olan kağnısı ile ezdirir kağnısı olmayan büyük sopalarla döverek kurumuş sapların dış kabuklarını tel tel ayırırlarmış. Ayrılan kısım kirmen ile eğirilerek kendir ipi haline getirilirmiş. Kendiri İğ denilen aletle eğirirler, kendir ipinden çuvallar yaparlarmış. Çuvalları culfalıhta dokurlarmışç

Yünleri Kirmen ya da iğ denilen aletle eğirirlermiş. Eğirerek hazırladıkları yün ipleri kök boyalarla boyarlarmış. Balçık çamurun içinde bekleterek kahverengi, narçiçeği ile kırmızı, ceviz kabuğu ile yeşil, soğan kabuğu ile başka renkleri elde ederlermiş. Üç eteklerini, önlüklerini,

çuvallarını, kilimlerini, heybelerini, yük üzerine örttükleri alaca denilen örtülerini, mahat yastıklarını, perde denilen örtülerini hep kendileri dokurlarmış. Kendirden ise çuval, kendir kilim, çul yaparlarmış. Çuvalların ağızlarını bağlamak için yuvarlak şekilde rengarenk ağızbağı örerlermiş.

Süpürgelerini de kendileri yapıyorlarmış. Süpürge tohumunun ekilmesiyle elde edilen süpürge otu toplanır, bir araya getirilerek özel bir yöntemle bağlanır, düz olsun diye üzerine ağır bir taş konur ve kuruduktan sonra kullanıma hazır hale gelirmiş. Kapı önlerini süpürmek için ise çalıdan özenilmeden yapılan Çalı Süpürgeleri kullanılırmış.

Evler İdare, Çıralıh denilen içerisine beziryağı, gazyağı ya da ispirto konulan ve mum ışığı kadar aydınlatan küçük aletlerle aydınlatılırmış. İçerisinde fitil olurmuş Az is yapsın, gazyağı çok gitmesin diye ucuna kül basarlarmış. Ders çalışması gereken ne kadar çocuk varsa başına toplanırlarmış. Daha sonraları Gaz Lambası hemen arkasından da tüple çalışan, ipek gömleği alkolle ıslatılarak yakılan Lüks lambaları devreye girmiş.

Geceleri radyo televizyon olmadığı için aile büyükleri hikâyeler anlatır, herkes birbirleri ile sohbet edermiş. Kış geceleri özellikle çok renkli geçermiş.

TUTKAP: Osmanlılar döneminde sancak tarafından gönderilen zabitler 16-17 yaşlarına gelen gençleri muhtarlara sorarak tespit eder yakaladıkları yerde tuttukları gibi alır askere götürürlermiş. İmam çocukları babaları savaşta ölürse yerine baksın diye askere alınmazmış. Zenginler ise bedel öderler ve çocuklarını göndermezlermiş. “Zenginimiz bedel öder, askerimiz fakirdendir” lafı o günleri anlatır diyorlar. Tutkap ile toplanan gençler o günlerde hangi cephede savaş varsa doğrudan oraya nakledilirlermiş. 1. dünya savaşında toplanan gençler Trablusgarp, Yemen ve Hicaz’a götürülmüşler ve gidenlerden dönen olmamış.

2. dünya savaşında gidenler ise savaş bitinceye kadar, 1939’dan 1945’e kadar evlerine dönememişler. Sağ kalanlar ancak savaş bitince dönebilmişler. Savaştan başka bir cepheye savaşa nakledilip Oniki yıl askerlik yapanlar bile varmış. Savaş yılları yokluklarla geçmiş.

Savaşa bitinceye kadar savaştan kaçmayanlar ve kahramanlık gösterenlere İstiklal Madalyası verilirmiş. Savaşan askerlerin Sakarya nehrinin derin bir yerinden karşıya geçmeleri gerekiyormuş. O kadar coşkun akıyormuş ki yorgun olan askerlerin bir kısmı akan suya kapılıp ölüyorlarmış. Nehri geçen ise arkasına bakmadan koşuyormuş. Bu askerlerin içinde Yusuf Çavuş’da (Yusuf Göktürk) varmış. Yusuf çavuş kaçmak yerine eline geçirdiği yaklaşık birbuçuk metrelik sicimi sudaki askerlere uzatır, yakaladığını çeker çeker nehrin kenarına alırmış. Bu durumu dürbünle izleyen komutan Yusuf Çavuş’un yaklaşık 23 asker kurtardığını tespit etmiş ve bu olay nedeniyle kendisine İstiklal Madalyası verilmiş. Yusuf çavuş’un bir anısını babamdan dinlediğim kadarı ile anlatayım.

Savaş ve yokluk olduğu bu yıllarda komutanı Yusuf Çavuş'a 120 çarık verir ve askerlere dağıtmasını ister. Öğlen vakti gelen çarıklar askerlere dağıtılır. Komutan bir müddet sonra bakar ki askerler açlıktan dağıtılan çarıkları ateş üzerinde yumuşatıp yumuşatıp yemeye başlamışlar. Sabah yola çıkılacak ama sabaha kadar çarıklar bitecek düşüncesi ile "Yusuf Çavuş çarıkları geri topla sabah dağıtırsın" demiş. Toplanan çarıkların sayısı 80 miş. 40 çarık yenilmiş. "Savaş bu işte biz savaşı böyle zorluklarla kazandık" demiş Yusuf Çavuş.

Sağlam erkekler askerde olduğu için Kadınlar, çocuklar ve askere alınmalarına engeli olanlar her işlerini kendileri yapar olmuşlar. Az sayıda dönenler ise çok şanslıymış.

Bu dönemde eşi ölen kadınlar başkaları tarafından rahatsız edilmesin, yiyecek sıkıntısı çekmesin, başında bir erkek olsun diye ya evlendirilir ya da kocasının erkek akrabalarından birinin evine yerleştirilirmiş.

Babannemin Abbas ve Ahmet adlı iki kardeşi bu savaşlarda ölmüş. Nerde kaldığını da bilememişler. Çoğu gibi babannemde kardeşlerinin arkalarından ağıt yakmaktan başka bir şey edememiş.

Allı durnam sen görüyün halimi
Çeken bilir ayrılığın halini
Bu yıl iki gardaş büktü belimi
Oturur ağlarım gahar ağlarım.

Çiğerim başında bir oddur yanar
Derdimi söylesem el beni gınar
Gardaşın göçleri nereye gonar
Gonduğu yerlerin daşı ben olam.

Ayşe Kelek (Ede'nin Gızı)

Evde ne radyo ne televizyon ne bilgisayar ne cep telefonu ne buzdolabı kısacası elektrik yok elektrikle çalışan aklınıza gelebilecek hiçbir şey yok su yok yok yok yok! Bu şartlara rağmen söylediklerine göre mutluymuşlar ve elbirliği ile Karaözü köyünü yüksek okuma oranıyla, yetiştirdiği değerli evlatlarıyla anılacak bir kasaba haline getirmeyi başarmışlar. Bütün yokluklara rağmen eskiden bir çizim yerlerini satmamışlar. Savaş bitmiş, sağ kalanlar dönmüş ve birlikte mutlu, mesut yaşamaya başlamışlar.

Karaözü'ye emeği geçen herkese minnettarız. Yaşayanlara sağlıklı uzun ömürler, aramızdan ayrılan atalarımıza ise Hakk'tan rahmet diliyorum. Işıklar içinde kemikleri sızlamadan yatsınlar.

Ayşe Özerdem Çolakgil

ÇEVRE KASABA ve KÖYLERE GİDEN YOLLARIN KENARLARINDA BULUNAN MEVKİLER

BURUNVİRAN (BURUNÖREN) YOLU: Karaözü'den Sarıoğlan istikametine giderken, Yahyalı'ya girdikten hemen sonra sağa yol ayrımı vardır. Bu yoldan Burunviran'a gidilmektedir.

EBULHAYIR YOLU: Ana caddede bulunan Atatürk Heykeli'ni sol yanımıza alıp, yüzüdoğrusuna dümdüz hareket ediyoruz. PURKAYA, YUKARIDEĞİRMEN, ÇAKŞAH DERESİ ve YUKARI SUÇATI, YUKARI SUÇATI KÖPRÜSÜ, bu yolun köprüden sonraki başlangıç kısmı AĞENİŞ, HAYDAROĞLU'NUN ENİŞ (Eniş'in başı), Burdan sonra yol ikiye ayrılır. Sağ tarafa giden yol HORLUK yoludur. Sol taraftaki EBULHAYIR yolunda bulunan mevkiler; DİVANA'NIN PINARI (Ağeniş'ten sonra, Pirinçlik'e ayrılan yolun başında, sol kolun üzerindeki Asef'in (Asef Uğur) bağının içindeki çeşme), PİRİNÇLİK (Alabalık çiftliğine kadarki kısım pirinçlik), KAYADEĞİRMENİ (balıkçıdan biraz ileride), MUSAÇAYIRI, EBULHAYIR Ebulhayır'a varmadan hemen önce KALENDER DAĞI vardır. Ebulhayır'dan daha ileri gidildiğinde ALAMETTİN, KADILI ve GAZİLER'e ulaşılır.

EĞERCİ YOLU: Karaözü'nün merkezindeki Belediye binası ve Lokal'in arasından aşağı inen yolun 200 -300 metre kadar ilerisinde, sol tarafında AŞAĞI DEĞİRMEN vardır. Aşağı Değirmen'in önündeki yolu takip ederek, AŞAĞI SUÇATI, AŞAĞI SUÇATI KÖPRÜSÜ, TAŞLITARLA (aşağı derenin selinin bastığı yer. Sel gidince çakıl taşı bırakır), TÇELE BÖLÜĞÜ, ÇAYIRTARLA, ORTATEPE, BOYUNTARLA (Orta tepe ile Eğerci yolu arası), EĞERCİBUCAĞI (Ortatepe ile Kızılırmak arasında kalan bölüm), BAKIRPINARI (orda değirmen varmış, bir değirmenlik su varmış), ÇAPITLIÇALI, KÖSE TARLA, TEKMEZAR, ADATEPE, HORLUĞUN DERENİN AĞZI, GÖĞCEBOĞAN, SÜLÜK GÖLÜ, BEZİRGAN BOĞAZI, EĞERCİ'ye gidilir.

GEMEREK YOLU: Şahruh Köprüsü'nü geçtikten sonra mağ tarafa giden SARIOĞLAN yoluna değil, karşıdaki İSTASYON'a giden yola girdiğimizde sırasıyla: ŞAHRUH KÖPRÜSÜ, ORDUBELENİ (Ordubeleği), KURUGÖL, yol ikiye ayrılır sağ tarafa giden yol İSTASYON'a çıkar biz sol taraftaki yolu takip edeceğiz, Burdan sonra yolun sol tarafında Bulunan mevkiler şöyledir: KANTAR, MAKASBAŞI, MAKASIN ÜSTÜ(Yeni mezarlığın bulunduğu yer), ACIDERE (Yeni MEzarlığı geçtikten hemen sonra, Gemerek'e giderken kullanılan bu yolun sol tarafında bulunan dereye deniyor), ACIPINAR, ÇOBAN PINARI, AĞDERE, KILIÇ DAĞI. Yolun sağ yanındaki mevkiler ise şöyledir: MAKASIN ÜSTÜ, DAĞ TARLA, VASIL, HACAT PINARI, GEMEREK.

KALEKÖY YOLU: Şahruh Köprüsü'nü geçip, Karaözü'nün yerleşim merkezine ilerlerken, yaklaşık 300 metre kadar ileride, sol taraftaki su kanalının üzerine yapılan geçitten geçilerek gidilen yola KALEKÖY YOLU denilmektedir. Kanal üzerinde bulunan geçite ise GÜCCÜK KÖPRÜ denilmektedir. GÜCCÜK KÖPRÜ'den sonraki mevkiye KÖPRÜALTI denir. Köprüaltı'nın bitiminde, Kızılırmak kenarında kalan küçük tepeye ÇORAKLIK denir. Çoraklık'ın tuzlu ve killi toprağı vardır, bu toprak su geçirmez olduğu için toprak damların üstlerine atılırmış. Buradaki toprak cinsine çorak denir o nedenle de bu bölgeye ÇORAKLIK denilirmiş. Biraz daha

ilerlediğinizde Kaleköy'e varmadan hemen önce, Kaleköy yolunun solunda BÜYÜK ADA, yolun sağında ise yüksekçe, rengi boz olan BOZTEPE var. Burada ADA adı verilen yerin kenarı kışın su ile dolar ve ada görünümü alırmış. Yaz aylarında ise Kızılırmak çekilir ve ada görünümü ortadan kalkarmış. Ada'ya mantar toplamak için gidilirmiş. Eskiden yaşlandığı için işe yaramayan eşekleri, atları öldürmezler, kendilerine yük olmasın, kurt parçalamasın diye Ada'ya götürür, etrafındaki sulu yerden geçirir ve Ada'ya bırakırlarmış. Hayvanlar kendi kendine beslenir ya su çekilinceye kadar ölürler ya da su çekilince başka yere gider orada ölürlermiş. Böylece sahipleri hem masraftan kurtulur hem de hayvanların acı sonunu görmezlermiş.

SARIOĞLAN YOLU: Yahyalı'ya giden yolun devamıdır.

TEKMEN YOLU: Eğerci yolunu takip ederken, Karaözü'yü çıktıktan sonra Masatbaşı'nın oralarda sağ tarafa ayrlıp Tekmen'e giden yol.

YAHYALI YOLU: Karaözü'den çıkarken, Şahruh Köprüsü geçildikten hemen sonra sağ tarafa bir yol gitmektedir. Bu yol Yahyalı'ya giden yoldur. Yahyalı Yolunun her iki tarafındaki mevkiler sırasıyla şöyledir: Yolun sağ tarafında: ŞAHRUH KÖPRÜSÜ, KÖPRÜBAŞI, KADEMOĞLU, AMBARDOLDURAN, PALASLIOĞLU, YILGINLIK, BURUNVİRAN YOLU AYRIMI, YAHYALI, SARIOĞLAN aynı yolun sol tarafında ise ŞAHRUH KÖPRÜSÜ, KURUGÖL, DEVEBOYNU, TÜNEL, KARGASEKMEZ (Yahyalı yolu ile Kargasekmez arasında Tünel var. O nedenle Kargasekmez yoldan biraz iç kısımlarda kalıyor), AMBARDOLDURAN (yolun her iki yanında da var), Ambardolduran'dan biraz daha içeri kısıma yani Kargasekmez-Tünel-Ambardolduran arasında kalan mevkiye KIZILKIRMA denir.

YERLİKUYU YOLU: Atatürk Heykeli'ne sağ tarafınızı dönüp baktığınızda, az ileride sağ tarafa eski fırının önünden bir yol çıktığını göreceksiniz. Bu yola girip önce sol, sonra sağ, sonra sağ, sonra yine sola döndüğünüzde Kale'nin alt yanlarına geliyorsunuz. Bu yolun devamında Yerlikuyu vardır. Kale'nin arkasındaki yoldan da gidilebilir. Bu yolun devamında YERLİKUYU'dan sonra sırasıyla, İĞDELİ, KARPINAR ve KIZILPINAR bulunmaktadır.

KÖPRÜLERİMİZ:
Şahruh Köprüsü, Aşağı Suçatı Köprüsü, Yukarı Suçatı Köprüsü, Eski Köprü, Güccük Köprü

ESKİ DEĞİRMENLERİMİZ:
Çayır Değirmeni, Kaya Değirmeni, Yukarı Değirmen, Orta Değirmen, Tahir Efendinin Değirmen, Aşağı Değirmen

DERELERİMİZ:
Delibayırın Dere, Horluğun Dere, Musaçayırı Deresi, Karayazı Deresi, Çakşak Deresi, Bitlikuyu Deresi, Dilki Deresi (Tilki Deresi), Aliosman'ın Dere, Aşağı Dere, Yukarı Dere, Gala Deresi (Kale Deresi), Çakaluçuran Deresi, Demircioğlu'nun Dere, Acı Dere, Büyük Dere

PINARLARIMIZ:
Tas Pınar, Andun'un Pınar, Büyük Pınar, Ağpınar, Sarı'nın Pınar, Divana'nın Pınarı, Tohum Pınarı, Memiş'in Pınar, Bakır Pınarı, Çoban Pınarı, Aloğ'un Pınar, Mızrabın Pınar, Cincıfıt Çeşmesi, Kum Pınarı, Hacat Pınarı

TEPELERİMİZ:
Kalender Tepesi, Pur (Kır), Kaya Dağ, Atlıgedik Tepe, Kılıçburnu, Keltepe, Purkaya, Tavşan Tepesi, Gala (Kale), Çakırlı (Çakıllı) Tepe, Orta Tepe, Ada Tepe, Vasıl Tepe, Çiğdemli Tepe, Çorak Tepe, Köstepe, Boztepe (Aktepe), Kum Kaya (Kösele Kaya)

Mevkilerimiz ile ilgili bu sayfadaki bilgileri derlememize yardımcı olan Fevzi Can Keleş, Mustafa Kılıç, Ahmet Özerdem, İhsan Özerdem, Hüseyin Şimşek, Nevzat Erdoğan ile Belediye başkanımız Şener Tatar ve Fen memuru Uğur Boztekin'e teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Ayşe Özerdem Çolakgil

KARAÖZÜ MEVKİ ADLARI ve YERLERİNİN TARİFLERİ

ACIPINAR: Şahruh Köprüsü'nü geçtikten sonra Sağ tarafa giden SARIOĞLAN yoluna değil, karşıdaki İSTASYON'a giden yola girdiğimizde sırasıyla: ORDUBELENİ (Ordubeleği), KURUGÖL, yol ikiye ayrılır sağ tarafa giden yol İSTASYON'a çıkar biz sol taraftaki yolu takip edeceğiz, Burdan sonra yolun sol tarafında Bulunan mevkiler şöyledir:

KANTAR, MAKASBAŞI, MAKASIN ÜSTÜ(Yeni mezarlığın bulunduğu yer), ACIDERE (Yeni MEzarlığı geçtikten hemen sonra, Gemerek'e giderken kullanılan bu yolun sol tarafında bulunan dereye deniyor), ACIPINAR

ACIDERE: Şahruh Köprüsü'nü geçtikten sonra Sağ tarafa giden SARIOĞLAN yoluna değil, karşıdaki İSTASYON'a giden yola girdiğimizde sırasıyla: ORDUBELENİ (Ordubeleği), KURUGÖL, yol ikiye ayrılır sağ tarafa giden yol İSTASYON'a çıkar biz sol taraftaki yolu takip edeceğiz, Burdan sonra yolun sol tarafında Bulunan mevkiler şöyledir: KANTAR, MAKASBAŞI, MAKASIN ÜSTÜ (Yeni mezarlığın bulunduğu yer), ACIDERE (Yeni MEzarlığı geçtikten hemen sonra, Gemerek'e giderken kullanılan bu yolun sol tarafında bulunan dereye deniyor).

AĞDERE: Gemerek'e giderken, Vasıl'ı geçince Gemerek yolunu keserek Cincıfıt'tan Kızılkırma'ya doğru giden bir dere vardır. Kılıç Dağı'ndan başlayıp, Sarıoğlan'a kadar giden bir dere. Yağmur çok yağarsa bu derede su olur aksi takdirde kuru, susuz bir deredir. bu derenin Kılıç Dağı'ndan tarafında kalan kısmına AĞDERE, Cincıfıt'tan sonraki kısmına ise PEKMEZİN DERE denir.

AĞENİŞ; Ana caddede bulunan Atatürk Heykeli'ni sol yanımıza alıp, yüzüdoğrusuna dümdüz hareket ediyoruz. PURKAYA, YUKARIDEĞİRMEN, ÇAKŞAH DERESİ ve YUKARI SUÇATI, YUKARI SUÇATI KÖPRÜSÜ, bu yolun köprüden sonraki başlangıç kısmı AĞENİŞ, HAYDAROĞLU'NUN ENİŞ (Eniş'in başı), Burdan sonra yol ikiye ayrılır. Sağ tarafa giden yol HORLUK yoludur. Sol taraftaki Yol EBULHAYIR'a gider.

AĞPINAR: Ağeniş. HORLUH yolundan epey ilerledikten sonra ilk sola ayrılan yoldan yaklaşık 50 m gittikten sonra karşınıza çıkan pınardır.

ALİOSMAN'IN DERE: Purgaya'nın önünden geçen yolun alt kısmında kalan derenin adı. Purkaya'ya gelmeden önceki son evlerin (Ali Osman'ın torunlarının evleri) altından geçen dere.

ALOĞ'UN PINARI: Körkuyu'nun alt tarafında bulunan pınardır. Kale'nin etrafından giden Türkmen yolu denilen yoldan gidilir. Köyün üst kısmından, körkuyu, iğdeli kızılpınar'a doğru giden yolun üzerindeki pınardır.

ALTINDİŞ'İN AĞIL: Kumpınar'ın öte tarafında, Tekmen'e giderkenki yolun üzerinde bulunuyormuş. Bük'ün üst tarafında ACIDERE mevkiinde bulunuyor.

AMBARDOLDURAN: Şahruh Köprüsü''nden sonra sağ tarafa dönerek Yahyalı'ya giden yolun sağ tarafındaki mevkiler sırasıyla şöyledir: KÖPRÜBAŞI, KADEMOĞLU, DEVEBOYNU, AMBARDOLDURAN. Tünel'i geçtikten sonra Sarıoğlan Suyu'na kadar olan yolun her iki tarafında bulunan yere denir. En kıymetli arazi burası olarak bilinirmiş.

ANDUN'UN AĞIL-ANDUN’UN PINAR (Tekneli Pınar): Ana caddede bulunan Atatürk Heykeli'ni sol yanımıza alıp, yüzüdoğrusuna dümdüz hareket ediyoruz. PURKAYA, YUKARIDEĞİRMEN, ÇAKŞAH DERESİ ve YUKARI SUÇATI, YUKARI SUÇATI KÖPRÜSÜ, bu yolun köprüden sonraki başlangıç kısmı AĞENİŞ, HAYDAROĞLU'NUN ENİŞ (Eniş'in başı), Burdan sonra yol ikiye ayrılır. Sağ tarafa giden yol HORLUK yoludur. Horluk yolunu takip ettiğinizde, yolun sonuna doğru karşınıza çıkan ağıl ve pınar.

AŞAĞI DEĞİRMEN: Karaözü'nün merkezindeki Belediye binası ve Lokal'in arasından aşağı inen yolun 200-300 Metre aşağısında, sol tarafta AŞAĞI DEĞİRMEN vardır.

AŞAĞIDERE: Karaözü'nün merkezinden Eğerci'ye giden yola döndüğünüzde, 200-300 metre aşağıda, Aşağı Suçatı'nın kenarında akan dere. Bu dere taa Çakşak'tan gelip, köyün içinden geçtikten sonra Kızılırmak'a dökülmekte ve döküldüğü yere SUYUN İNDİĞİ YER denilmektedir.

AŞAĞI SUÇATI: Karaözü'de iki tane SUÇATI vardır. Biri AŞAĞI SUÇATI (Aşağı değirmenin önüne denk gelen AŞAĞI DERE ile YAZI yolunun kesiştiği yere denir). Diğeri YUKARI SUÇATI (Çakşak Deresi ile Ebulhayır'a giden yolun kesiştiği yere denir).

AŞAĞI SUÇATI KÖPRÜSÜ; Karaözü'nün merkezindeki Belediye binası ve Lokal'in arasından aşağı inen yolun 200-300 Metre aşağısında, sol tarafta AŞAĞI DEĞİRMEN vardır. Aşağı Değirmen'in önündeki yolu takip ederek, Aşağı Suçatı Köprüsüne ulaşılır.

BAKIR PINARI: Karaözü'nün merkezindeki Belediye binası ve Lokal'in arasından aşağı inen yolun sol tarfında AŞAĞI DEĞİRMEN vardır. Aşağı Değirmen'in önündeki yolu takip ederek, Aşağı Suçatı Köprüsünü geçtikten sonraki. Mevkiler şöyle; TAŞLITARLA (aşağı derenin selinin bastığı yer. Sel gidince çakıl taşı bırakır), ÇELE BÖLÜĞÜ, ÇAYIRTARLA, ORTATEPE, BOYUNTARLA (Orta tepe ile Eğerci yolu arası), ÇAPITLI ÇALI, EĞERCİBUCAĞI (Ortatepe ile Kızılırmak arasında kalan bölüm), BAKIRPINARI (orda değirmen varmış, bir değirmenlik su varmış),

BALKAYASI: Türkmen mevkilerinin alt tarafında bir yer.

BELİNBAŞI: Ebulhayır yolu ile Horluh yolu arasında kalan mevkilerin isimleri: KARAYAZI'NIN DERE, HORLUK, AĞPINAR, MUSAÇAYIRI (Ebulhayır yolunun sağ tarafında), NAHATLI, KARAYAZI, SÖĞÜTLÜ, TASPINARI, KALENDER DAĞI (Ebulhayır yolunun sağ tarafında), BELİNBAŞI, SEKİTARLA, DELİBAYIR, GÜLLÜYAYLA, ANDUN'UN PINAR, ANDUN'UN AĞIL, BÜYÜK PINAR. Horluh yolu Büyük pınar'da son bulur.

BEZİRGAN BOĞAZI: Karaözü'nün merkezindeki Belediye binası ve Lokal'in arasından aşağı inen yolun 200-300 Metre aşağısında, sol tarafta AŞAĞI DEĞİRMEN vardır. Aşağı Değirmen'in önündeki yolu takip ederek, Aşağı Suçatı Köprüsünü geçtikten sonraki. Mevkiler şöyle; TAŞLITARLA (aşağı derenin selinin bastığı yer. Sel gidince çakıl taşı bırakır), ÇELE BÖLÜĞÜ, ÇAYIRTARLA, ORTATEPE, BOYUNTARLA (Orta tepe ile Eğerci yolu arası), EĞERCİBUCAĞI (Ortatepe ile Kızılırmak arasında kalan bölüm), BAKIRPINARI (orda değirmen varmış, bir değirmenlik su varmış), ÇAPITLIÇALI, HORLUĞUN DERENİN AĞZI, GÖĞCEBOĞAN, SÜLÜK GÖLÜ, BEZİRGAN BOĞAZI, EĞERCİ.

BOYUNTARLA: Karaözü'nün merkezindeki Belediye binası ve Lokal'in arasından aşağı inen yolun 200-300 Metre aşağısında, sol tarafta AŞAĞI DEĞİRMEN vardır. Aşağı Değirmen'in önündeki yolu takip ederek, Aşağı Suçatı Köprüsünü geçtikten sonraki. Mevkiler şöyle; TAŞLITARLA (aşağı derenin selinin bastığı yer. Sel gidince çakıl taşı bırakır), ÇELE BÖLÜĞÜ, ÇAYIRTARLA, ORTATEPE, BOYUNTARLA (Orta tepe ile Eğerci yolu arası),

BOZTEPE (Aktepe): Şahruh Köprüsü'nü geçip, Karaözü'nün yerleşim merkezine ilerlerken, yaklaşık 300 metre kadar ileride, sol taraftaki su kanalının üzerine yapılan geçitten geçilerek gidilen yola KALEKÖY YOLU denilmektedir. Kanal üzerinde bulunan geçite ise GÜCCÜK KÖPRÜ denilmektedir. GÜCCÜK KÖPRÜ'den sonraki mevkiye KÖPRÜALTI denir. Köprüaltı'nın bitiminde, Kızılırmak kenarında kalan küçük tepeye ÇORAKLIK denir. Çoraklık'ın tuzlu ve killi toprağı vardır, Bu toprak su geçirmez olduğu için toprak damların üstlerine atılırmış. Bu bölgeden alınan toprak cinsine çorak denir o nedenle de bu bölgeye ÇORAKLIK denilirmiş. Biraz

daha ilerlediğinizde Kaleköy'e varmadan hemen önce, Kaleköy yolunun solunda BÜYÜK ADA, yolun sağında ise yüksekçe, rengi boz olan BOZTEPE var. Burada ADA adı verilen yerin kenarı kışın su ile dolar ve ada görünümü alırmış. Yaz aylarında ise Kızılırmak çekilir ve ada görünümü ortadan kalkarmış. Ada'ya mantar toplamak için gidilirmiş. Eskiden yaşlandığı için işe yaramayan eşekleri, atları öldürmezler, kendilerine yük olmasın, kurt parçalamasın diye Ada'ya götürür, etrafındaki sulu yerden geçirir ve Ada'ya bırakırlarmış. Hayvanlar kendi kendine beslenir ya su çekilinceye kadar ölürler ya da su çekilince başka yere gider orada ölürlermiş. Böylece hayvanların sahibi hem masraftan kurtulur hem de hayvanların acı sonunu görmezlermiş.

BÜK: Kızılırmak'ın Karaözü'den tarafına Eğercibucağı, Eğercibucağı'nın tam karşısına yani ırmağın ötegeçesine BÜK deniliyor. Kızılırmağın (U) çizerek büküldüğü yerin tamamı. Başka bir yerden anlatmak gerekir ise; Kızılırmak, Tekmen'in oradan döner SÜLÜK GÖLÜNE girer, sülük gölünden çıktıktan sonra menderes (S) çizerek BÜK'e girer. Bu kısımdaki Kızılırmak'ın sağ tarafına Eğercibucağı, sol tarafındaki mevkiye ise BÜK denir. Şahruh Köprüsü'nden çıkıyoruz, akırlı'nın yanından GÖL'e doğru gidiyoruz, göl, makasın başından sola dönerek önümüzdeki düzlük ırmağın dönüşyeri BÜK tür. Yani ırmağın büküldeği yer, döndüğü yer. Tekmen'in oradan döner SÜLÜK GÖLÜNE girer, sülük gölünden çıktıktan sonrad mendres (S) çizerek BÜKe girer. Irmakların ovalarda S çizerek gitmesine MENDERES denirdi.

BÜYÜKADA: Şahruh Köprüsü'nü geçip, Karaözü'nün yerleşim merkezine ilerlerken, yaklaşık 300 metre kadar ileride, sol taraftaki su kanalının üzerine yapılan geçitten geçilerek gidilen yola KALEKÖY YOLU denilmektedir. Kanal üzerinde bulunan geçite ise GÜCCÜK KÖPRÜ denilmektedir. GÜCCÜK KÖPRÜ'den sonraki mevkiye KÖPRÜALTI denir. Köprüaltı'nın bitiminde, Kızılırmak kenarında kalan küçük tepeye ÇORAKLIK denir. Çoraklık'ın tuzlu ve killi toprağı vardır, Bu toprak su geçirmez olduğu için toprak damların üstlerine atılırmış. Bu bölgeden alınan toprak cinsine çorak denir o nedenle de bu bölgeye ÇORAKLIK denilirmiş. Biraz daha ilerlediğinizde Kaleköy'e varmadan hemen önce, Kaleköy yolunun solunda ADA, yolun sağında ise yüksekçe, rengi boz olan BOZTEPE var. Burada ADA adı verilen yerin kenarı kışın su ile dolar ve ada görünümü alırmış. Yaz aylarında ise Kızılırmak çekilir ve ada görünümü ortadan kalkarmış. Eskiden yaşlandığı için işe yaramayan eşekleri, atları öldürmezler, kendilerine yük olmasın, kurt parçalamasın diye Ada'ya götürür, etrafındaki sulu yerden geçirir ve Ada'ya bırakırlarmış. Hayvanlar kendi kendine beslenir ya su çekilinceye kadar ölürler ya da su çekilince başka yere gider orada ölürlermiş. Böylece hayvanların sahibi hem masraftan kurtulur hem de hayvanların acı sonunu görmezlermiş.

BÜYÜK PINAR: Horluk yoluna gireceksin, Ağpınar'ın yoluna sapmadan dopdoğru gideceksin. Horluk yolunun bittiği yerde, Veli Efendi'nin (Dalak) bağının içindeki pınar.

CAMİKAYASI (Camigayası): Memiş'in Pınarı'nın üzerindeki kayaya Cami Gayası derlermiş. İlk gelen karaözülüler cami gayasının dibindeki kayaların içindeki mağaralara yerleşmişler.

Kaya'ların (Tilkilerin) evlerinin olduğu yer. Memişin pınarın üzerindeki yerleşim yerleri, karaözünün ilk yerleşim yeridir. Orada yerleşmişler. Kayanın üzerine çıkar ezan okurlar, namazlarını cami kayasın dibindeki mağarada kılarlarmış. Ede'nin (İbrahim yılmaz) evinin duvarının oralarda olduğunu Bekteş Yılmaz söylerdi. Memişinpınarın gözü, Cami kayasının dibindedir. Pınarın suyu azaldı, su gelen kanal dolduğunda, camikayasına kadar pınarın gözünü açar temizlerlermiş.

CİNCIFIT: Şahruh Köprüsü'nü geçtikten sonra Sağ tarafa giden SARIOĞLAN yoluna değil, karşıdaki İSTASYON'a giden yola girdiğimizde sırasıyla: ORDUBELENİ (Ordubeleği), KURUGÖL, yol ikiye ayrılır sağ tarafa giden yol İSTASYON'a çıkar biz sol taraftaki yolu takip edeceğiz, MAKASBAŞI (İstasyonun başlangıç ve bittiği yerdir. Limit denir. Makas başlarının dışında, yani istasyonun dışında, buralarda tren yolu tek hata düşer. Trenyolu makaslarının bulunduğu yer olduğu için bu adı vermişler), MAKASIN ÜSTÜ(Yeni mezarlığın bulunduğu yer), ACIDERE (Yeni MEzarlığı geçtikten hemen sonra, Gemerek'e giderken kullanılan bu yolun sol tarafında bulunan dereye deniyor), DAĞTARLA, ACIPINAR, VASIL, SEKİ TARLA (Dağtarla'nın altındaki, Vasıl'ın yanındaki tarlalar), CİNCIFIT (Dağtarla'nın öbür tarafı, Vasıl'ın arka yüzü).

ÇAHŞAK: Karaözünün çıkışına yakın bulunan Purkaya'nın önüdeki yolun devamındaki köprüyü geçtikten sonra Ebulhayır yolundan devam ederken, Pirinçlik mevkisinin batı tarafında bulunan yere ÇAHŞAK denir. Teneli ile Pirinçlik arasında kalan kısıma ÇAHŞAK denir. Bu kısım çakşaya çakşaya uçmuş, kaymış ve bugünkü halini almış. O nedenle bu adın verilmiş.

ÇAKALUÇURAN: Kılıçdağı'ndan BÜK'e doğru inen Demircioğlunun derenin başlangıcına ÇAKALUÇURAN denir. Yamanın yüzüdür ve sarp ve bitkisiz olduğu için yürümek zordur. Bük'ten, yukarı doğuya doğru gidildiğinde sırasıyla, Demircioğlunun dere, Kumpınar, Çakaluçuran, Kılıçdağı. Yamanın yüzüdür ve sarp ve bitkisiz olduğu için yürümek zordur.

ÇAKŞAH DERESİ: Ana caddede bulunan Atatürk Heykeli'ni sol yanımıza alıp, yüzüdoğrusuna dümdüz hareket ediyoruz. PURKAYA, YUKARIDEĞİRMEN, ÇAKŞAH DERESİ

ÇAPITLIÇALI: Karaözü'nün merkezindeki Belediye binası ve Lokal'in arasından aşağı inen yolun 200-300 Metre aşağısında, sol tarafta AŞAĞI DEĞİRMEN vardır. Aşağı Değirmen'in önündeki yolu takip ederek, Aşağı Suçatı Köprüsünü geçtikten sonraki. Mevkiler şöyle; TAŞLITARLA (aşağı derenin selinin bastığı yer. Sel gidince çakıl taşı bırakır), ÇAYIRTARLA, ORTATEPE, BOYUNTARLA (Orta tepe ile Eğerci yolu arası), EĞERCİBUCAĞI (Ortatepe ile Kızılırmak arasında kalan bölüm), BAKIRPINARI (orda değirmen varmış, bir değirmenlik su varmış), ÇAPITLIÇALI

ÇATALARKAÇ: Ada'nın üst tarafı, Boztepe ile Yerlikuyu arasındaki yere Çatalarkaç denir.

ÇAYIRTARLA: Karaözü'nün merkezindeki Belediye binası ve Lokal'in arasından aşağı inen yolun 200-300 Metre aşağısında, sol tarafta AŞAĞI DEĞİRMEN vardır. Aşağı Değirmen'in önündeki

yolu takip ederek, Aşağı Suçatı Köprüsünü geçtikten sonraki. Mevkiler şöyle; TAŞLITARLA (aşağı derenin selinin bastığı yer. Sel gidince çakıl taşı bırakır), ÇAYIRTARLA.

ÇELE BÖLÜĞÜ: Taşlı Tarla ile Boyun Tarla, Ortatepe arasında kalan kısım.

ÇİĞDEMLİ: Ada ile Boztepe arasında kalan ekilmemiş alana denir. Burada çiğdem yetiştiği için bu adı almıştır.

ÇOBAN PINARI: Çayırtarla'nın doğusundan geçen Kızılırmak'ın karşı tarafında kalan pınar. Kızılırmak'ın bir tarafında Çayırtarla diğer tarafında biraz daha kuzeye doğru gittiğinizde ise Çoban pınarı bulunuyor.

ÇORAKLIK (ÇORAH TEPE): Şahruh Köprüsü'nü geçip, Karaözü'nün yerleşim merkezine ilerlerken, yaklaşık 300 metre kadar ileride, sol taraftaki su kanalının üzerine yapılan geçitten geçilerek gidilen yola KALEKÖY YOLU denilmektedir. Kanal üzerinde bulunan geçite ise GÜCCÜK KÖPRÜ denilmektedir. GÜCCÜK KÖPRÜ'den sonraki mevkiye KÖPRÜALTI denir. Köprüaltı'nın bitiminde, Kızılırmak kenarında kalan küçük tepeye ÇORAKLIK denir. Çoraklık'ın tuzlu ve killi toprağı vardır, Bu toprak su geçirmez olduğu için toprak damların üstlerine atılırmış. Bu bölgeden alınan toprak cinsine çorak denir o nedenle de bu bölgeye ÇORAKLIK denilirmiş.

DAĞTARLA: Şahruh Köprüsü'nü geçtikten sonra Sağ tarafa giden SARIOĞLAN yoluna değil, karşıdaki İSTASYON'a giden yola girdiğimizde sırasıyla: ORDUBELENİ (Ordubeleği), KURUGÖL, yol ikiye ayrılır sağ tarafa giden yol İSTASYON'a çıkar biz sol taraftaki yolu takip edeceğiz, Burdan sonra yolun sol tarafında Bulunan mevkiler şöyledir: KANTAR, MAKASBAŞI, MAKASIN ÜSTÜ'nden sonra Yolun sağ yanındaki mevkiler ise şöyledir: DAĞ TARLA, VASIL, HACAT PINARI, GEMEREK.

DEĞİRMEN OCAĞI: Karaözü'nün merkezindeki Belediye binası ve Lokal'in arasından aşağı inen yolun sol tarfında AŞAĞI DEĞİRMEN vardır. Biraz daha aşağı inildiğinde Aşağıdere'nin üzerinde Aşağı Suçatı Köprüsü karşımıza çıkar. Bu Köprüden geçilerek gidilen yol Eğerci'ye giden yoldur. Köprüye gelmeden hemen önce sağ tarafa bir yol gitmektedir. Bu yolu takip ederseniz yolun Kızılırmak ile arasında kalan mevkinin adı YAZI, Yolun üst tarafında kalan kısım ise DEĞİRMENOCAĞI'dır. Yazı mevkiinden sonra Tahir Efendi'nin Değirmeni gelir, biraz daha ileri gidilirse, eski mezarlığın altından Şahruh Köprüsü'ne çıkılır. Eskiden köyün içine uğramadan Şahruh Köprüsü'ne ulaşmak isteyenler bu yolu kullanırlarmış.

DELİBAYIR: Ebulhayır yolu ile Horluh yolu arasında kalan mevkilerin isimleri: KARAYAZI'NIN DERE, HORLUK, AĞPINAR, MUSAÇAYIRI (Ebulhayır yolunun sağ tarafında), NAHATLI, KARAYAZI, SÖĞÜTLÜ, TASPINARI, KALENDER DAĞI (Ebulhayır yolunun sağ tarafında), BELİNBAŞI, SEKİTARLA, DELİBAYIR.

DEMİRCİOĞLU'NUN DERE: Bük, yukarı doğuya doğru Demircioğlunun dere, Kumpınar, Çakaluçuran, Kılıçdağı gelmektedir. Başka şekilde tarif temek gerekirse: Kılıçdağı'ndan çıkan Bük'e doğru akan derenin adı Demircioğlu'nun Deredir.

DEVEBOYNU: Şahruh Köprüsü''nden sonra sağ tarafa dönerek Yahyalı'ya giden yolun sol tarafındaki Kurugöl'den sonra keskin bir viraj vardır. Bu virajın sağ yanında bulunan mevkiye DEVEBOYNU denilir. Atalarımız nasıl fark etmişler bilinmez ama Haritaya bakıldığında bu bölgenin gerçekten deve boynuna benzediği görülmektedir.

DİVANA'nın PINARI (İskender'in Pınarı): Ana caddedeki Atatürk Heykeli'ni sol yanımıza alıp, dümdüz yürüyoruz. PURKAYA, YUKARIDEĞİRMEN, ÇAKŞAH DERESİ ve YUKARI SUÇATI, YUKARI SUÇATI KÖPRÜSÜ, bu yolun köprüden sonraki başlangıç kısmı AĞENİŞ, HAYDAROĞLU'NUN ENİŞ (Eniş'in başı), Burdan sonra yol ikiye ayrılır. Sağ tarafa giden yol HORLUK yoludur. Sol taraftaki EBULHAYIR yolunda bulunan mevkiler; DİVANA'NIN PINARI (Ağeniş'ten sonra, Pirinçlik'e ayrılan yolun başında, sol kolun üzerindeki Asef Uğur'un bağının içindeki çeşme)

DUDUOĞLU: Köyün içine giderken Şahruh Köprüsü ile Güccük Köprü'nün (Musalla taşının ora) arasına, yolun her iki tarafına Duduoğlu denir.

EĞERCİ BUCAĞI (Bakırbucağı): Karaözü'nün merkezindeki Belediye binası ve Lokal'in arasından aşağı inen yolun 200-300 Metre aşağısında, sol tarafta AŞAĞI DEĞİRMEN vardır. Aşağı Değirmen'in önündeki yolu takip ederek, Aşağı Suçatı Köprüsünü geçtikten sonraki. Mevkiler şöyle; TAŞLITARLA (aşağı derenin selinin bastığı yer. Sel gidince çakıl taşı bırakır), ÇAYIRTARLA, ORTATEPE, BOYUNTARLA (Orta tepe ile Eğerci yolu arası), EĞERCİBUCAĞI (Ortatepe ile Kızılırmak arasında kalan bölüm)

EĞERCİ YOLU: Karaözü'nün merkezindeki Belediye binası ve Lokal'in arasından aşağı inen yolun 200 -300 metre kadar ilerisinde, sol tarafında AŞAĞI DEĞİRMEN vardır. Aşağı Değirmen'in önündeki yolu takip ederek, AŞAĞI SUÇATI, AŞAĞI SUÇATI KÖPRÜSÜ, TAŞLITARLA (aşağı derenin selinin bastığı yer. Sel gidince çakıl taşı bırakır), ÇAYIRTARLA, ORTATEPE, BOYUNTARLA (Orta tepe ile Eğerci yolu arası), EĞERCİBUCAĞI (Ortatepe ile Kızılırmak arasında kalan bölüm), BAKIRPINARI (orda değirmen varmış, bir değirmenlik su varmış), ÇAPITLIÇALI, HORLUĞUN DERENİN AĞZI, GÖĞCEBOĞAN, SÜLÜK GÖLÜ, BEZİRGAN BOĞAZI, EĞERCİ'ye gidilir.

ESKİ KÖPRÜ: Eski Köprü'nün bulunduğu yerdeki Kızılırmak'ın doğusu Çakırlı, batısı Yazı mevki, kuzeyi Suyunindiği yer oluyor. Bu köprü yıkılmış olup, geriye çok az kalıntılar bırakmıştır. Eski Göç Yolu; Vasıl'dan inip Çakırlı'nın ortasındaki yıkılan bu ESKİ KÖPRÜ'nün üzerinden, Yazı'nın ortasından, Küçük Köprü'nün oradan, Köprüaltı'daki dağın üzerinden geçip gidermiş.

EŞEK OSURTAN: Teneli bağlarının daha üzerinde, Çayırdeğirmeni'ne giderkenki bayır tepenin yamacı. Bu konuda farklı düşünceler var netleştirmek gerekiyor.

EŞİĞİN OĞLUNUN ADA (Heşiğin Ada): kızılırmağın sağ tarafında. Karakolun tam karşısına denk gelen yerden Irmak iki koldan akardı. Bu bölgede sağ tarafta kalan adaya denir.

GAVHANIN BELİ: Dağ Tarla'nın üst tarafın denir. Seki Tarla ile Dağ Tarla'nın arasına denir. Taş ve Hardalı ile bilinir.

GEMEREK YOLU: Şahruh Köprüsü'nü geçtikten sonra istasyona giden sağ taraftaki yola dönmeden düz devam ediliyor, demiryolu üzerinden geçip yeni mezar yanından devam ediliyor. Bu yol GEMEREK YOLU olarak kullanılıyor.

GÖÇ YOLU: Vasıl'dan inip Çakırlı'nın ortasındaki yıkılan ESKİ KÖPRÜ'nün üzerinden, Yazı'nın ortasından, Şahruh köprüsüne girmeden önce hemen sağ tarafta bağlara bir yol girer, Ahmet efendi ve kolsuz Kazım'ın bağının arasından giden, Köprüaltı'daki dağın üzerinden geçip Körkuyu'ya doğru giden, eskiden aktif bir şekilde kullanılan yolun adıdır. ikinci yol; Yazı'nın ortasından, Küçük Köprü'nün oradan, Köprüaltı'daki dağın üzerinden geçip Körkuyu'ya doğru giden yolun adıdır.

GÖĞCEBOĞAN (gökceboğan): Karaözü'nün merkezindeki Belediye binası ve Lokal'in arasından aşağı inen yolun 200-300 Metre aşağısında, sol tarafta AŞAĞI DEĞİRMEN vardır. Aşağı Değirmen'in önündeki yolu takip ederek, Aşağı Suçatı Köprüsünü geçtikten sonraki. Mevkiler şöyle; TAŞLITARLA (aşağı derenin selinin bastığı yer. Sel gidince çakıl taşı bırakır), ÇAYIRTARLA, ORTATEPE, BOYUNTARLA (Orta tepe ile Eğerci yolu arası), EĞERCİBUCAĞI (Ortatepe ile Kızılırmak arasında kalan bölüm), BAKIRPINARI (orda değirmen varmış, bir değirmenlik su varmış), ÇAPITLIÇALI, HORLUĞUN DERENİN AĞZI, GÖĞCEBOĞAN. GÖĞCEBOĞAN'da su göllenir, akış yönünün tersine döner, orası biraz derindir. Suyun önünü boğan, kesen bir yerdir. Durgunlaştığı ve derin olduğu için oranın rengi daha bir mavimsidir. Kış aylarında, buz gibi suda yayın balığı tutarlarmış. Hem derin hem mavi hem suyun durgun olduğu, boğulduğu, akamadığı bir alan bu nedenle GÖĞCEBOĞAN denilmiş olabilir. Eskiden bağ sularken "Suyun önünü Boğ" derlermiş. Boğmak; suyun önüne toprak ile bent kurmak, önünü kapatmak demek.

GÖZEL'İN AĞILI: Köprüaltı'nın batısındaki taşların arasındaki, Göç yolunun kenarındaki yer. Aloğ'un pınarı da orda, aynı yerde. Göç yolunun güney tarafında.

GÜLLÜ YAYLA: Ebulhayır yolu ile Horluh yolu arasında kalan mevkilerin isimleri: KARAYAZI'NIN DERE, HORLUK, AĞPINAR, MUSAÇAYIRI, NAHATLI, KARAYAZI, SÖĞÜTLÜ, TASPINARI, KALENDER DAĞI (Ebulhayır yolunun sağ tarafında), BELİNBAŞI, SEKİTARLA, DELİBAYIR, GÜLLÜYAYLA.

HACAT PINARI: Şahruh Köprüsü'nü geçtikten sonra Sağ tarafa giden SARIOĞLAN yoluna değil, karşıdaki İSTASYON'a giden yola girdiğimizde sırasıyla: ORDUBELENİ (Ordubeleği), KURUGÖL, yol ikiye ayrılır sağ tarafa giden yol İSTASYON'a çıkar biz sol taraftaki yolu takip edeceğiz,

Burdan sonra yolun sol tarafında Bulunan mevkiler şöyledir: KANTAR, MAKASBAŞI, MAKASIN ÜSTÜ'nden sonra Yolun sağ yanındaki mevkiler ise şöyledir: DAĞ TARLA, VASIL, HACAT PINARI, GEMEREK.

HARMAN YERİ: Lisenin önünde bulunan boşluğun adı. Halay çekilen yer. Köyün meydanı.

HAYDAROĞLU'NUN ENİŞ (Eniş'in başı): Ana caddede bulunan Atatürk Heykeli'ni sol yanımıza alıp, yüzüdoğrusuna dümdüz hareket ediyoruz. PURKAYA, YUKARI DEĞİRMEN, ÇAKŞAH DERESİ ve YUKARI SUÇATI, YUKARI SUÇATI KÖPRÜSÜ, bu yolun köprüden sonraki başlangıç kısmı HAYDAROĞLU'NUN ENİŞ (Eniş'in başı)

HEYELAN: Gökçeboğan denilen yerin alt tarafına denir. Su akışına göre alt tarafta kalan.

HORLUK: Ana caddede bulunan Atatürk Heykeli'ni sol yanımıza alıp, yüzüdoğrusuna dümdüz hareket ediyoruz. PURKAYA, YUKARIDEĞİRMEN, ÇAKŞAH DERESİ ve YUKARI SUÇATI, YUKARI SUÇATI KÖPRÜSÜ, bu yolun köprüden sonraki başlangıç kısmı AĞENİŞ, HAYDAROĞLU'NUN ENİŞ (Eniş'in başı), Burdan sonra yol ikiye ayrılır.

HORLUĞUN DERE: Horluk'tan başlar, Eskiden Tekmen sınırlarında olan SÜLÜKGÖLÜ'nü oluşturur ve oradan Kızılırmak'a akardı. Daha sonraları devlet su işleri derenin yönünü değiştirdi ve kanal açarak tepenin üstünden geçirdi, Kızılırmak'a bağladı. Bu değişiklikten sonra sülük gölü kurudu. Bu derenin Horluk mevkisinin kuzeyindeki kısmına BÜYÜK DERE, daha kuzeydeki kısmına ise DELİBAYIRIN DERE denilmektedir. BÜYÜKDERE aşağı doğru inerek HORLUK DERESİ ile birleşir.

HORLUĞUN DERENİN AĞZI: Karaözü'nün merkezindeki Belediye binası ve Lokal'in arasından aşağı inen yolun 200-300 Metre aşağısında, sol tarafta AŞAĞI DEĞİRMEN vardır. Aşağı Değirmen’in önündeki yolu takip ederek, Aşağı Suçatı Köprüsünü geçtikten sonraki. Mevkiler şöyle; TAŞLITARLA (aşağı derenin selinin bastığı yer. Sel gidince çakıl taşı bırakır), ÇAYIRTARLA, ORTATEPE, BOYUNTARLA (Orta tepe ile Eğerci yolu arası), EĞERCİBUCAĞI (Ortatepe ile Kızılırmak arasında kalan bölüm), BAKIRPINARI (orda değirmen varmış, bir değirmenlik su varmış), ÇAPITLIÇALI, HORLUĞUN DERENİN AĞZI. HORLUĞUN DERE (hem kızılırmak üzerine set yapıldı, hemde horluğun dereyi kızılırmağa kanal açarak Kızılırmağa çevirdiler ve sülük gölü bu nedenle kurudu.

HOROZ BELİ: Tekmen yoluna giderken, SÜLÜK GÖLÜ'nün Karaözü'den tarafında horoz kuyruğuna benzeyen küçük bir tepe vardır. Bu tepenin üzerinden geçilerek Tekmen'e giden yolun, tepe üzerinde kalan kısmına HOROZBELİ denir.

HOYUK: Koyak'ın orda dikili bir taş vardır. Bu taşa hoyuk denir.

İN'İN ÖNÜ: Büyük mağaranın önünde bulunan yerin adı.

İSTASYON: Şahruh Köprüsü'nü geçtikten sonra Sağ tarafa giden SARIOĞLAN yoluna değil, karşıdaki İSTASYON'a giden yola girdiğimizde sırasıyla: ORDUBELENİ (Ordubeleği), KURUGÖL, yol ikiye ayrılır sağ tarafa giden yol İSTASYON'a çıkar

KADEMOĞLU: Şahruh Köprüsü''nden sonra sağ tarafa dönülerek Yahyalı'ya giden yolun sağ tarafında bulunan Köprübaşından, Tünel'e kadar olan bölgenin adıdır. Karakol bu bölgededir.

KADIMUSTAFA'NIN AĞIL: Kargasekmez mevkinin dibindeki ağıldır. Kuru Göl'lün doğusunda bulunan Dağtarla'nın daha ilerisinde bulunan ağıl

KALEDERESİ: Yerlikuyu’ya (eskiden Körkuyu deniliyordu. Yerliburun ile Körkuyu köyleri birleşerek Yerlikuyu adını almıştır) giderken yolun sol tarafında bulunan uçurumun aşağısında kalan dere. Kale dibinden başlar, Şahruh Köprüsü'nün hemen oradan, Set’in yanından, eski GÖÇ YOLU'nun altından Kızılırmak'a bağlanır

KALENDER dağı: Ebulhayır Yolu üzerinde, Musaçayırı'ndan sonra gelen, Ebulhayır köyünün arkasındaki dağ. Bu dağın içerisinde gömü bulundu.

KANTAR: Şahruh Köprüsü'nü geçtikten sonra Sağ tarafa giden SARIOĞLAN yoluna değil, karşıdaki İSTASYON'a giden yola girdiğimizde sırasıyla: ORDUBELENİ (Ordubeleği), KURUGÖL, yol ikiye ayrılır sağ tarafa giden yol İSTASYON'a çıkar biz sol taraftaki yolu takip edeceğiz, Burdan sonra yolun sol tarafında bulunan mevkiler şöyledir: KANTAR, MAKASBAŞI, MAKASIN ÜSTÜ(Yeni mezarlığın bulunduğu yer.

KARAMIHLI: Purkaya'nın önünden geçen yolun sonundaki YUKARI SUÇATI KÖPRÜSÜ'nü geçmeden hemen önce sol taraftaki yola giriyoruz. Yol üzerindeki mevkiler şunlardır: TENELİ, ÖKÜZ ÇUKURU, KARAMIHLI. Bu mevkiler Tilki Deresi ve Çakşah Deresi arasındaki alanda yer almaktadırlar.

KARAYAZI: Ebulhayır yolu ile Horluh yolu arasında kalan mevkilerin isimleri: KARAYAZI’NIN DERE, HORLUK, AĞPINAR, MUSAÇAYIRI (Ebulhayır yolunun sağ tarafında), NAHATLI, KARAYAZI

KARAYAZININ DERE: Ebulhayır yolu ile Horluh yolu arasında kalan mevkilerin isimleri: KARAYAZI’NIN DERE, HORLUK.

KARGASEKMEZ: Şahruh Köprüsü''nden sonra sağ tarafa dönerek Yahyalı'ya giden yolun sol tarafındaki mevkiler sırasıyla şöyledir: KURUGÖL, TÜNEL, KARGASEKMEZ (Yahyalı yolu ile Kargasekmez arasında Tünel var. O nedenle Kargasekmez yoldan biraz iç kısımlarda kalıyor), Eğerci yolundan giderken ise; Dağtarla'dan Tünel'e kadar olan yere Kargasekmez derler.

KAVURGALIK: Büyük mağaranın yan tarafında bulunan arazi, Keltepe'nin yüzündeki yer

KAYADEĞİRMENİ: Ana caddede bulunan Atatürk Heykeli'ni sol yanımıza alıp, yüzüdoğrusuna dümdüz hareket ediyoruz. PURKAYA, YUKARIDEĞİRMEN, ÇAKŞAH DERESİ ve YUKARI SUÇATI, YUKARI SUÇATI KÖPRÜSÜ, bu yolun köprüden sonraki başlangıç kısmı AĞENİŞ, HAYDAROĞLU'NUN ENİŞ (Eniş'in başı), Burdan sonra yol ikiye ayrılır. Sağ tarafa giden yol HORLUK yoludur. Sol taraftaki EBULHAYIR yolunda bulunan mevkiler; DİVANA'NIN PINARI (Ağeniş'ten sonra, Pirinçlik'e ayrılan yolun başında, sol kolun üzerindeki Asef'in (Asef Uğur) bağının içindeki çeşme), PİRİNÇLİK (Alabalık çiftliğine kadarki kısım pirinçlik), KAYADEĞİRMENİ (balıkçıdan biraz ileride)

KAYAMAHLE: cami kayası ile Tohum pınarının arasındaki evlerin bulunduğu bölgeye denir.

KELTEPE: Purkaya'ya giderken Karaözü'nün güney yamacında olan yer, derenin öte gecesinde bulunan ağaçsız, bitkisiz tepe

KILIÇBURNU: Horluh ile Keltepe arasındaki tepeye denir. Büyük mağaranın olduğu Habibin mağara da denen mağaranın bulunduğu tepe.

KILIÇDAĞI: Şahruh Köprüsü'nü geçtikten sonra Sağ tarafa giden SARIOĞLAN yoluna değil, karşıdaki İSTASYON'a giden yola girdiğimizde sırasıyla: ORDUBELENİ (Ordubeleği), KURUGÖL, yol ikiye ayrılır sağ tarafa giden yol İSTASYON'a çıkar biz sol taraftaki yolu takip edeceğiz, Burdan sonra yolun sol tarafında Bulunan mevkiler şöyledir: KANTAR, MAKASBAŞI, MAKASIN ÜSTÜ, ACIPINAR, AĞDERE, KILIÇ DAĞI.

KILIÇBURNU: Horluk ile Keltepe'nin arasındaki tepeye KILIÇBURNU denir.

KIR (PUR): Purkaya'nın önünden geçen yolun sonundaki YUKARI SUÇATI KÖPRÜSÜ'nü geçmeden hemen önce sol taraftaki yola giriyoruz. Yol üzerindeki mevkiler şunlardır: TENELİ, ÖKÜZ ÇUKURU, KARAMIHLI, KIR - KIRÖNÜ, en son yer ise PUR mevkidir. Bu mevkiler Tilki Deresi ve Çakşah Deresi arasındaki alanda yer almaktadırlar. Başka bir deyişle, Ebulhayır, Öküzçukuru ve Kayadeğirmeni arasındaki tepeye KIR - KIRÖNÜ - KIRBAŞI derler. Su ve ağaç olmadığı için kır, kırbaşı denilmiştir. Toprağı kireçli ve taşlıdır. Burası Çakırlı'dan daha verimsizdir.

KIZILKIRMA: Şahruh Köprüsü''nden sonra sağ tarafa dönerek Yahyalı'ya giden yolun sol tarafındaki mevkiler sırasıyla şöyledir: KURUGÖL, TÜNEL, KARGASEKMEZ (Yahyalı yolu ile Kargasekmez arasında Tünel var. O nedenle Kargasekmez yoldan biraz iç kısımlarda kalıyor), Yahyalı yolundan giderken Tünel'den sonraki kısım AMBARDOLDURAN (yolun her iki yanında da var), KIZILKIRMA. Dağtarla'dan Tünel'e kadar olan yere Kargasekmez derler. Kargasekmez'in Yahyalı'dan tarafında kalan düz ovaya Kızılkırma denir. Engebelli arazi olduğu için "kırma", toprağı kızıl olduğu için de "Kızılkırma" denilmiş olabileceği söylenmiştir.

KOYAK: köyün karşısındaki Keltepe'nin devamına KOYAK denir. Koyak: iki burun arasındaki davar yatağıdır. Davar koyak demişler ordan çıkmış diyorlar. Köyü karşısındaki, yani derenin karşısndaki tepeye keltepe denir, keltepenin köye bakan yüzüne ötegeçe deniliyor. keltepenin öteki yüzüne KOYAK deniyor.

KÖPRÜALTI: Şahruh Köprüsü - Güccük Köprü - Boztepe - Çiğdemli - Çorah tepe arasında kalan mevkiye Köprüaltı denir.

KÖPRÜBAŞI: Şahruh Köprüsü''nden sonra sağ tarafa dönerek Yahyalı'ya giden yolun sağ tarafındaki ilk mevki Köprübaşıdır.

KÖRKUYU: Günümüzde Yerlikuyu olarak bildiğimiz yerin Yerliburun ile birleşmeden önceki adı.

KÖRVELET: Köprüaltının üst tarafı. Köprüaltı ile Yerlikuyu arasında kalan dere ve araziye denir.

KUMKAYA: Kumpınar'ın üzerindeki yere kumkaya denir.

KUMOCAĞI: Tünel (Tonel)'i geçtikten sonraki yer, yılgınlığın üstündeki yer. Kum oradan alınır. Bizimkiler ise Bük ün önünden alırlar

KUMPINAR: Bük'ten gidilecek olursa doğuya doğru Demircioğlunun dere, Kumpınar, Çakaluçuran, Kılıçdağı mevkileri gelmektedir. Kumpınarı: Kılıçdağı eteklerinden BÜK'e doğru akan derenin üzerinde bulunmaktadır. Bu pınarın suyu acıdır ve sulamaya müsait değildir. Suyu tuzlu ve çoraklıdır.

KURUGÖL (GÖL): Sarıoğlan-Yahyalı'dan gelirken, Tünel'i 50 m kadar geçtikten sonra, ileride sağ tarafta buluna alan olup, önceleri su ile dolu bir göl görünümünde iken günümüzde kış aylarında dolu gibi olsa da yaz aylarında kuru bir görünüm aldığından bu mevkiye KURUGÖL denilmektedir. GÖLYERİ diyen de vardır.

KÜÇÜK KÖPRÜ (Güccük köprü): Şahruh Köprüsü'nü geçip, Karaözü'nün yerleşim yeri merkezine ilerlerken, yaklaşık 300 metre kadar ileride, sol tarafta, kanal suyunun geçtiği yerin üzerine yol olarak yapılan geçite verilen addır. Şimdiki su kanalının üzerinde bulunan, Kaleköy'e gidilirken kullanılan yolun ağzında bulunan geçite GÜCCÜK KÖPRÜ denir.

MAĞARA: İki mağara var. İki mağra var. Biri Musaçayırı'nın altında küçük mağara, Diğeri: Horluk ile Keltepe'nin arasındaki KILIÇBURNU'nun Karaözü tarafında, dereye yakın yerdeki Habibin mağara da denen büyük Mağara.

MAKASBAŞI: Şahruh Köprüsü'nü geçtikten sonra Sağ tarafa giden SARIOĞLAN yoluna değil, karşıdaki İSTASYON'a giden yola girdiğimizde sırasıyla: ORDUBELENİ (Ordubeleği), KURUGÖL,

yol ikiye ayrılır sağ tarafa giden yol İSTASYON'a çıkar biz sol taraftaki yolu takip edeceğiz, Burdan sonra yolun sol tarafında Bulunan mevkiler şöyledir: KANTAR, MAKASBAŞI. Makasbaşları İstasyonun başlangıç ve bittiği yerdir. Makas başlarının dışında, yani istasyonun dışında, buralarda tren yolu tek hata düşer. Trenyolu makaslarının bulunduğu yer olduğu için bu adı vermişler)

MAKASIN ÜSTÜ: Şahruh Köprüsü'nü geçtikten sonra Sağ tarafa giden SARIOĞLAN yoluna değil, karşıdaki İSTASYON'a giden yola girdiğimizde sırasıyla: ORDUBELENİ (Ordubeleği), KURUGÖL, yol ikiye ayrılır sağ tarafa giden yol İSTASYON'a çıkar biz sol taraftaki yolu takip edeceğiz, Burdan sonra yolun sol tarafında Bulunan mevkiler şöyledir: KANTAR, MAKASBAŞI, MAKASIN ÜSTÜ (Yeni mezarlığın bulunduğu yer)

MANNAS'IN AĞILI: Köprüaltının üst tarafında, tepedeki yerdedir.

MAŞATLIK: Ermeni mezarlığı demektir. Kalenin dibindeki mezarlığın adıdır. Şu an tarla ve evler vardır. Kale ile cami kayasının arasında bir yerde.

MEMİŞ'İN PINARI: cami kayasının altında bulunuyor. Şimdiki caminin üst tarafında. At başı şeklinde eski bir kaya var ona cami kayası denir.

MEZARIN ALTI (MEZERİN ALTI) : Karaözü'nün ilk kez yapılan eski mezarlık yerinin yani okulun altından geçen yolun sağ tarafında kalan yer.

MEZARLIK (Yeni mezarlık): Makasüstü mevki denilen yerde bulunur.

MIZRAB'IN DERE: aşağı makasın üst tarafı ile DAĞTARLA'nın arasına mızrabın dere denir.

MUHAREM'İN DURGUN: Büyük Ada'nın başıdır. Çorahlık ile adanın arasına denir.

MUSAÇAYIRI: Ana caddede bulunan Atatürk Heykeli'ni sol yanımıza alıp, yüzüdoğrusuna dümdüz hareket ediyoruz. PURKAYA, YUKARIDEĞİRMEN, ÇAKŞAH DERESİ ve YUKARI SUÇATI, YUKARI SUÇATI KÖPRÜSÜ, bu yolun köprüden sonraki başlangıç kısmı AĞENİŞ, HAYDAROĞLU'NUN ENİŞ (Eniş'in başı), Burdan sonra yol ikiye ayrılır. Sağ tarafa giden yol HORLUK yoludur. Sol taraftaki EBULHAYIR yolunda bulunan mevkiler; DİVANA'NIN PINARI (Ağeniş'ten sonra, Pirinçlik'e ayrılan yolun başında, sol kolun üzerindeki Asef'in (Asef Uğur) bağının içindeki çeşme), PİRİNÇLİK (Alabalık çiftliğine kadarki kısım pirinçlik), KAYADEĞİRMENİ (balıkçıdan biraz ileride), MUSAÇAYIRI (Ebulhayır yolunun sağ tarafında bulunan mevkidir), KALENDER DAĞI, EBULHAYIR

NAHATLI: Ebulhayır yolu ile Horluh yolu arasında kalan mevkilerin isimleri: KARAYAZI'NIN DERE, HORLUK, AĞPINAR, MUSAÇAYIRI (Ebulhayır yolunun sağ tarafında), NAHATLI

ORDU BELEĞİ (Ordu beleni): Şahruh Köprüsü'nü çıktıktan sonra, İstasyon'a doğru giderken kulanılan yolun Çakırlı tepesine çıkmak için sola dönülen yolun bulunduğu yerden, istasyon yolunun başlangıcının arasında bulunan yere ORDUBELENİ denir. Belen: Dağ beli, dağın geçilecek tek yeri. Ordu Beleni denmesinin sebebi ise: Sah Veli’nin 24. Nisan 1519 yılında Sivas bölgesinde Kızılırmak üzerinde bulunan Şahruh Beğ köprüsü dolaylarında, “Ordu Beleni” denilen yerde Osmanlı ordusu ile savaşmış olmasından kaynaklandığı sanılmaktadır.

ORTADEĞİRMEN: Atatürk Heykeli'ne arkanızı döner, karşınızdaki küçük yola girer ve sol tarafa giden yolu takip ederseniz Ortadeğirmen'den kalan birkaç parça taşa ulaşabilirsiniz. Çünkü diğer değirmenler gibi bu değirmenimiz de yıkılmış, yok olmuş.

ORTATEPE. Karaözü'nün merkezindeki Belediye binası ve Lokal'in arasından aşağı inen yolun 200-300 Metre aşağısında, sol tarafta AŞAĞI DEĞİRMEN vardır. Aşağı Değirmen’in önündeki yolu takip ederek, Aşağı Suçatı Köprüsünü geçtikten sonraki. Mevkiler şöyle; TAŞLITARLA (aşağı derenin selinin bastığı yer. Sel gidince çakıl taşı bırakır), ÇAYIRTARLA, ORTATEPE

ÖKÜZÇUKURU: Purkaya'nın önünden geçen yolun sonundaki YUKARI SUÇATI KÖPRÜSÜ'nü geçmeden hemen önce sol taraftaki yola giriyoruz. Yol üzerindeki mevkiler şunlardır: TENELİ, ÖKÜZ ÇUKURU, KARAMIHLI

ÖTEGEÇE: Kızılırmak'ın köyün bulunduğu tarafı değil diğer tarafı, köyün karşısında bulunan KELTEPE nin bulunduğu tarafa denir.

PALASLIOĞLU: Yahyalı'ya giderken kumocağı yolunu biraz geçtikten sonra, Ambardolduran mevkiden sonra gelen, Yahyalı'ya giden yol ile Kızılırmak arasında bulunan mevkidir. Şahruh Köprüsü''nden sonra sağ tarafa dönerek Yahyalı'ya giden yolun sağ tarafındaki mevkiler sırasıyla şöyledir: KÖPRÜBAŞI, KADEMOĞLU, DEVEBOYNU, AMBARDOLDURAN, PALASLIOĞLU

PAZAR YERİ: Eskiden harman yeri olarak bilinen, günümüzde halayların çekildiği meydan. Lisenin üst sokağının bittiği alanda bulunur.

PEKMEZİNDERE: Gemerek'e giderken, Vasıl'ı geçince Gemerek yolunu keserek cincıfıt'tan Kızılkırma'ya doğru giden bir dere vardır. Kılıç Dağı'ndan başlayıp, Sarıoğlan'a kadar giden bir dere. Yağmur çokyağarsa bu derede su olur aksi takdirde kuru, susuz bir deredir. Bu derenin Kılıç Dağı'ndan tarafında kalan kısmına AĞDERE, Cincıfıt'tan sonraki kısmına ise PEKMEZİN DERE denir.

PİRİNÇLİK: Ana caddede bulunan Atatürk Heykeli'ni sol yanımıza alıp, yüzüdoğrusuna dümdüz hareket ediyoruz. PURKAYA, YUKARIDEĞİRMEN, ÇAKŞAH DERESİ ve YUKARI SUÇATI, YUKARI SUÇATI KÖPRÜSÜ, bu yolun köprüden sonraki başlangıç kısmı AĞENİŞ, HAYDAROĞLU'NUN

ENİŞ (Eniş'in başı), Burdan sonra yol ikiye ayrılır. Sağ tarafa giden yol HORLUK yoludur. Sol taraftaki EBULHAYIR yolunda bulunan mevkiler; DİVANA'NIN PINARI, PİRİNÇLİK (Alabalık çiftliğine kadarki kısım pirinçlik)

PUR (KIR): Yukarı Suçatı Köprüsü'nü geçmeden önce sol tarafa giden yol üzerindeki mevkiler şunlardır: TENELİ, ÖKÜZ ÇUKURU, sol tarafta KIR, sağ tarafta Çakşah deresi kenarında kalan kısım KIR - KIRÖNÜ, PUR. Bu mevkiler Tilki Deresi ve Çakşah Deresi arasındaki alanda yer almaktadırlar.

PURKAYA (Purgaya): Ana caddede bulunan Atatürk Heykeli'ni sol yanımıza alıp, yüzüdoğrusuna dümdüz hareket ediyoruz. Evlerin bittiği yerde, yolun sol tarafında duran kaya.

SARI'NIN PINAR: Ağeniş'i çıktığında, Ağeniş'in başında İBrahim KElek'in çayırlığının içindeki bol sulu çaygarası.

SEKİTARLA: Şahruh Köprüsü'nü geçtikten sonra Sağ tarafa giden SARIOĞLAN yoluna değil, karşıdaki İSTASYON'a giden yola girdiğimizde sırasıyla: ORDUBELENİ (Ordubeleği), KURUGÖL, yol ikiye ayrılır sağ tarafa giden yol İSTASYON'a çıkar biz sol taraftaki yolu takip edeceğiz, MAKASBAŞI'nı geçtikten sonra yolun sağ tarafında kalan tarlalara DAĞTARLA, Dağtarla'nın doğusundaki, Vasıl'ın yanındaki tarlalara ise SEKİ TARLA denir. Bir de Horluk yolu üzerindeki SOĞÜTLÜ'nün hemen üzerinde birkaç dönüm yer de SEKİ TARLA olarak bilinmektedir.

SİTTİLİ: Karaözü'nün içerisinde, Yukarı Dere kenarında bulunan bir mahalleye takılmış lakap, gerçek ismi değil halk arasında söylenilen adı. Adana'daki Pazar yerinin adı olduğu ve bu mahallede sık sık çıkan kavgalardaki bağrışmaların, Adana'daki Sittili Pazarındaki bağrışmalara benzetildiği için biri tarafından yakıştırılmış bir ad olduğu sanılmaktadır.

SÖĞÜTLÜ: Ebulhayır yolu ile Horluh yolu arasında kalan mevkilerin isimleri: KARAYAZI'NIN DERE, HORLUK, AĞPINAR, MUSAÇAYIRI (Ebulhayır yolunun sağ tarafında), NAHATLI, KARAYAZI, SÖĞÜTLÜ

SUÇATI: Dere ve Yolun kesiştiği yere Suçatı denilmiş. Karaözü'de iki tane SUÇATI vardır. Biri AŞAĞI SUÇATI (Aşağı değirmenin önüne denk gelen AŞAĞI DERE ile YAZI yolunun kesiştiği yere denir). DiğeriYUKARI SUÇATI (Çakşak Deresi ile Ebulhayır'a giden yolun kesiştiği yere denir)

SULUDERE: Horluh'taki derelerin bulunduğu yerin genel adı.

SUSUZ: Ebulhayır'a yakın bir yer

SUYUN İNDİĞİ YER: Aşağı Dere'nin, Kızılırmak'a kavuştuğu yere Suyunindiği yer denilir.

SÜLÜK GÖLÜ: Karaözü'nün merkezindeki Belediye binası ve Lokal'in arasından aşağı inen yolun 200-300 Metre aşağısında, sol tarafta AŞAĞI DEĞİRMEN vardır. Aşağı Değirmen'in önündeki yolu takip ederek, Aşağı Suçatı Köprüsünü geçtikten sonraki. Mevkiler şöyle; TAŞLITARLA (aşağı derenin selinin bastığı yer. Sel gidince çakıl taşı bırakır), ÇAYIRTARLA, ORTATEPE, BOYUNTARLA (Orta tepe ile Eğerci yolu arası), EĞERCİBUCAĞI (Ortatepe ile Kızılırmak arasında kalan bölüm), BAKIRPINARI (orda değirmen varmış, bir değirmenlik su varmış), BAKIRPINARI (orda değirmen varmış, bir değirmenlik su varmış), ÇAPITLIÇALI, HORLUĞUN DERENİN AĞZI, GÖĞCEBOĞAN, SÜLÜK GÖLÜ. Bu göl Tekmen sınırları içerisinde olmasına rağmen Karaözülülerin hayatında önemli bir yeri vardır. Eklem yerleri ağrıyan Karaözülüler Sülükgölü'ne gider, suyun içine girer ve sülüklerin kirli kanlarını emmelerini beklerlerdi. Buranın şifa getirdiğine inanırlardı. Daha sonraları hem Kızılırmak üzerine set yapıldı, hem de Horluğun dere'yi Kızılırmak'a çevirdiler. Sülük gölünü besleyen Horluğun Derenin suyunu daha sonra Bakırbucağı'na yönlendirdiler ve oradan da Kızılırmak'a verdiler. O nedenle sülük gölü kurumuş, gölde sülük kalmamış ve Eğerci'nin toprakları arasında katılmış.

ŞAHRUH KÖPRÜSÜ: Kayseri ilinin Sarıoğlan ilçesi, KARAÖZÜ kasabası girişinde, Kızılırmak üzerinde bulunan tarihi köprülerin en güzel ve en bakımlısı.

ŞARAPLIK: Yukarıdeğirmen'nin alt tarafı, Purkaya ile derenin arası. Dağın içine şaraplık yaptılar. Dağın içine oyarak şarap deposu yaptılar. Hikmet dalak ve amcası yapmış. Şarap yaptılar oraya koydular ama daha sonra kapandı.

TAHİR EFENDİ'NİN DEĞİRMEN: Karaözü'nün merkezindeki Belediye binası ve Lokal'in arasından aşağı inen yolun sol tarfında AŞAĞI DEĞİRMEN vardır. Biraz daha aşağı inildiğinde Aşağıdere'nin üzerinde Aşağı Suçatı Köprüsü karşımıza çıkar. Bu Köprüden geçilerek gidilen yol Eğerci'ye giden yoldur. Köprüye gelmeden hemen önce sağ tarafa bir yol gitmektedir. Bu yolu takip ederseniz yolun Kızılırmak ile arasında kalan mevkinin adı

TAHTA KÖPRÜ: Yahyalı'ya gelmeden önceki Sarıoğlan suyunun üstündeki eski köprü

TASPINARI: Ana caddede bulunan Atatürk Heykeli'ni sol yanımıza alıp, yüzüdoğrusuna dümdüz hareket ediyoruz. PURKAYA, YUKARIDEĞİRMEN, ÇAKŞAH DERESİ ve YUKARI SUÇATI, YUKARI SUÇATI KÖPRÜSÜ, bu yolun köprüden sonraki başlangıç kısmı AĞENİŞ, HAYDAROĞLU'NUN ENİŞ (Eniş'in başı), Burdan sonra yol ikiye ayrılır. Sağ tarafa giden yol HORLUK yoludur. Horluk yolunu takip ettiğinizde, ANDUNUN PINAR (Tekneli Pınar), TASPINARI yolun sonuna doğru karşınıza çıkan ağıl pınar.

TAŞLITARLA: Karaözü'nün merkezindeki Belediye binası ve Lokal'in arasından aşağı inen yolun 200-300 Metre aşağısında, sol tarafta AŞAĞI DEĞİRMEN vardır. Aşağı Değirmen'in önündeki yolu takip ederek, Aşağı Suçatı Köprüsünü geçtikten sonraki. Mevki, aşağı derenin selinin bastığı yer. Sel gidince çakıl taşı bırakırmış.

TAVŞAN TEPESİ: Purkaya'nın önünden geçen yolun sonundaki YUKARI SUÇATI KÖPRÜSÜ'nü geçmeden hemen önce sol taraftaki yola giriyoruz. Soldan derenin içinden TENELİ'ye giden yoldan devam ederken Sol tarafta bulunan dere TİLKİ DERESİ dir. Sağ taraftaki dere ise ÇAKŞAH DERESİ'dir. İki derenin arasında kalan mevkide TENELİ, ÖKÜZÇUKURU ve KARAMIHLI bulunmaktadır. Tilki Deresi'nin başındaki tepeye TAVŞAN TEPESİ denir.

TEKNELİ PINAR (Andun'un Pınar): Ana caddede bulunan Atatürk Heykeli'ni sol yanımıza alıp, yüzüdoğrusuna dümdüz hareket ediyoruz. PURKAYA, YUKARIDEĞİRMEN, ÇAKŞAH DERESİ ve YUKARI SUÇATI, YUKARI SUÇATI KÖPRÜSÜ, bu yolun köprüden sonraki başlangıç kısmı AĞENİŞ, HAYDAROĞLU'NUN ENİŞ (Eniş'in başı), Burdan sonra yol ikiye ayrılır. Sağ tarafa giden yol HORLUK yoludur. Horluk yolunu takip edince, yolun sonuna doğru karşınıza çıkan ağıl pınar.

TENELİ (Tereli): Tere otu Yetiştiğinden dolayı burası Teneli/Tereli olarak anılmaktadır. Purkaya'nın önünden geçen yolun sonundaki Yukarı Suçatı Köprüsü'nü geçmeden önce sol tarafa giden yol üzerindeki mevkiler şunlardır: TENELİ, ÖKÜZ ÇUKURU, KARAMIHLI, KIR - KIRÖNÜ, daha ilerisi PUR mevkisidir. Bu mevkiler Tilki Deresi ve Çakşah Deresi arasındaki alanda yer almaktadırlar. Tilki Deresi'nin başındaki tepeye TAVŞAN TEPESİ denir.
TITIDI'NIN TARLA: Karaözü'nün içindeki eski mezarlığın bulunduğu yerin adı.

TİLKİDERESİ: Purkaya'nın önünden geçen yolun sonundaki YUKARI SUÇATI KÖPRÜSÜ'nü geçmeden hemen önce sol taraftaki yola giriyoruz. Soldan derenin içinden TENELİ'ye giden yoldan devam ederken Sol tarafta bulunan dere TİLKİ DERESİ dir

TOHUMPINARI: Purkaya'ya giderken sol tarafta içerde kaya mahallede bulunan pınar.

TUZTAŞI: Keltepe'nin ardında bulunan yer. Parlak taşların bulunduğu yere denir.

TÜNEL (TONEL):Şahruh Köprüsü''nden sonra sağ tarafa dönerek Yahyalı'ya giden yolun sol tarafındaki mevkiler sırasıyla şöyledir: KURUGÖL, Kurugöl'den sonra keskin bir viraj vardır. Bu virajın yukarı kısmındaki tepe içine açılan tünelden, tren geçmektedir. O nedenle bu bölgeye TÜNEL (TONEL) denilmektedir.

TÜNEL'İN DURGUN (Çarıhlı'nın Durgun): Kızılırmak'ın Şahruh köprüsünden geçerek, Tonel'in yanından geçen yolun kenarından aşağıya inen yar kısmının önüne gelerek döndüğü yere Çarıhlı'nın Durgun'u (Tonel'in Durgun) denir.

VASIL: Şahruh Köprüsü'nü geçtikten sonra Sağ tarafa giden SARIOĞLAN yoluna değil, karşıdaki İSTASYON'a giden yola girdiğimizde sırasıyla: ORDUBELENİ (Ordubeleği), KURUGÖL, yol ikiye ayrılır sağ tarafa giden yol İSTASYON'a çıkar biz sol taraftaki yolu takip edeceğiz, Burdan sonra yolun sol tarafında Bulunan mevkiler şöyledir: KANTAR, MAKASBAŞI, MAKASIN ÜSTÜ'nden sonra Yolun sağ yanındaki mevkiler ise şöyledir: DAĞ TARLA, VASIL, HACAT PINARI, GEMEREK.

YAZI: Karaözü'nün merkezindeki Belediye binası ve Lokal'in arasından aşağı inen yolun sol tarfında AŞAĞI DEĞİRMEN vardır. Biraz daha aşağı inildiğinde Aşağıdere'nin üzerinde Aşağı Suçatı Köprüsü karşımıza çıkar. Bu Köprüden geçilerek gidilen yol Eğerci'ye giden yoldur. Köprüye gelmeden hemen önce sağ tarafa bir yol gitmektedir. Bu yolu takip ederseniz yolun Kızılırmak ile arasında kalan mevkinin adı YAZI, Yolun üst tarafında kalan kısım ise DEĞİRMENOCAĞI'dır. Yazı mevkiinden sonra Tahir Efendi'nin Değirmeni gelir, biraz daha ileri gidilirse, eski mezarlığın altından Şahruh Köprüsü'ne çıkılır. Eskiden köyün içine uğramadan Şahruh Köprüsü'ne ulaşmak isteyenler bu yolu kullanırlarmış.

YERLİBURUN: Eskiden Yelliburun adı ile bir köy vardı. Bu köy kaymaya başlayınca devlet tarafından Körkuyu ile birleştirildi ve bu köye taşındı ve iki köyün yeni adı YERLİKUYU oldu. Yelliburun'un eski yeri Tavşantepesi''nden yaklaşık 3 km daha uzak.

YILGINLIK (ILGINLIK): Şahruh Köprüsü''nden sonra sağ tarafa dönerek Yahyalı'ya giden yolun sağ tarafındaki mevkiler sırasıyla şöyledir: KÖPRÜBAŞI, KADEMOĞLU, DEVEBOYNU, AMBARDOLDURAN, PALASLIOĞLU, YILGINLIK, BURUNVİRAN YOLU AYRIMI vardır.

YUKARI DERE: Aşağı derenin üstünden köyün içinden akan, kanal suyunun aktığı dereye deniliyordu. Şu an çok az bir su akıyor kış aylarında.

YUKARIDEĞİRMEN: Ana caddede bulunan Atatürk Heykeli'ni sol yanımıza alıp, yüzü doğrusuna dümdüz hareket ediyoruz. Evlerin bittiği yerin sol tarafında PURKAYA, yolun biraz aşağısında sağ tarafındaYUKARIDEĞİRMEN var.

YUKARISUÇATI: Ana caddede bulunan Atatürk Heykeli'ni sol yanımıza alıp, yüzüdoğrusuna dümdüz hareket ediyoruz. PURKAYA, YUKARIDEĞİRMEN, ÇAKŞAH DERESİ ve YUKARI SUÇATI. Karaözü'de iki tane SUÇATI vardır. Biri AŞAĞI SUÇATI (Aşağı değirmenin önüne denk gelen AŞAĞI DERE ile YAZI yolunun kesiştiği yere denir). DiğeriYUKARI SUÇATI (Çakşak Deresi ile Ebulhayır'a giden yolun kesiştiği yere denir)

YUKARI SUÇATI KÖPRÜSÜ: Ana caddede bulunan Atatürk Heykeli'ni sol yanımıza alıp, yüzüdoğrusuna dümdüz hareket ediyoruz. PURKAYA, YUKARIDEĞİRMEN, ÇAKŞAH DERESİ ve YUKARI SUÇATI, YUKARI SUÇATI KÖPRÜSÜ

KÖS YAPMA GELENEĞİ

Anadolu: ortalama 1131 m. Yükseklikte dünyanın en önemli yurtlarından biridir. Burası verimli ovaların yanında buz gibi suların ve otlu yaylaların da çok olduğu bir özellik arzeder. Ata'larımız Anadolu'ya yerleşirken bu özelliklerini de hesap ederek fetihlere başlarlar. Anadolu fethedildikten sonra Karaözü'lüler de yer yurt edinmeye çalışırlar. Önce Ardahan sonra Muş

ve Ceyhan kıyıları ve Malatya'ya sürüleri ile birlikte gelerek yerleşirler. Burada Ardahan (Boğazgören), Güvenç, Çırzı ve Başak köylerini kurarlar. Bu insanların büyük çoğunluğu fethedilen yerlerde sürüleri ile birlikte Yörük hayatını seçmişlerdir. Bunlara konar göçer de denmektedir. Türkmen olarak da adlandırılan bu insanlar hayvanlarına büyük önem vermekte kendilerine gösterdikleri özeni hayvanlarından da esirgememektedirler. Karda, yağmurda, çamurda kalmalarına razı olmazlar hem korumak hem de telef olmalarını önlemek için hayvanlarına münasip dağ eteklerinde ağıl ve saya yapmışlardır. Bu hareketleri daha çok hayvanlarına verdikleri önemin bir ifadesi olarak algılanmalıdır. Gerçi hayvanlar bu insanlara ekonomik değeri çok yüksek faydalar sağlamaktadır. Et, süt, deri ve gübre gibi sayılamayacak kadar çok büyük kazançlar edindirdikleri inkar edilemez. Böyle olunca da Karaözü'lüyü bu değerlerin dışında tutmak yanlış olur. Yukarıdan beri anlatmaya çalıştığımız bu savı doğrulayan tespit edebildiğimiz yirmi adet ağıl ve "Saya" mevcut olduğunu gördük.

AĞIL: Koyun ve keçi sürülerinin geceleri barındırıldığı münasip dağ yamaçlarına yapılan büyük kapılı, yerden taban yüksekliği 1,5 - 2 m. Olan tepeden pencereli, ayrı çoban damı olan çit ya da duvarlarla çevrili yer.

SAYA: Evlerde ve ağıl bitişiğinde üstü açık münasip hayvan barınağı burası da ağıl işlevini görür.

Karaözü ve çevresinde belli başlı ağıllar şunlardır:
Ağıl pegi (Köprüaltı çiğdemli)
Ahmet Onbaşı'nın ağılı (Mağara türü sayası olan ağıl işlevi görmektedir. Kaya değirmenin başı)
Altındişin ağılı (Kumpınar)
Andunun ağılı (Büyük ada)
Bakkalın saya (Çapıtlıçalı)
Bekir ağanın ağılı (1. Boyuntarla İsmail Seven'in bağının üstü 2. Kılıçburnunun doğusunda)
Boztepe sayası (Boztepe'de)
Cıncıfıtın ağıl (Kocabeyin arkası)
Gavurun ağıl (Delibayır köy tarlası içi)
Hoda'nın ağıl (Kızılpınar'ın altı)
Kadı Mustafa'nın ağıl (Sayagıl)
Kara Mustafa'nın ağıl (Kalenderin başı)
Kocabey ağılı (Dağ tarla)
Manasın ağılı (Boztepenin kale köy yüzü bununla ilgili bir de deyim var "Çek Manasın ağılına". Anca gidersin filan gibi.)
Mevlüt oğlunun ağıl (Taş pınarın Eğerci yüzü)
Molla Mehmedin mağara (Ağıl görevi görür, önünde sayası vardır. Ötegeçede – Tarhanalıkta)
Veli Efendinin ağıl (Büyük pınar)
Yanık ağıl (Büyük adadan yerli kuyuya giden patika yol üzeri, Kadir'in derenin içi)
Çıtı güzelin ağıl (Osman Keleş)

Bu ağıllarda ilkbahar başları ve sonbahar sonlarına doğru sürüler barındırılır. Bunun dışında körpeleri (oğlak, kuzu) korumak açısından bir de kös geleneği vardır.

1940 lılara kadar Karaözü'de bir kös yapma geleneği vardı. Bu gelenek sadece davarların döl mevsiminde (keçi ve koyunların yavruladığı zaman) gerçekleştirilirdi.

Karaözü'de yedi sekiz yüz davardan bir sürü oluşturulur. Buna mahalle denir. Her sürünün – mahallenin bir köslüğü vardı. Köslükler her yıl değişik mıntıkada, nadasa bırakılan tarlalara yakın mağaralara toplu halde yapılırdı.

Sürünün – mahallenin bir Ağa'sı olur. Ağa mahalleyi yönetir. Çobanı tutar, parasını keser (ücretini belirler), köpeğini besler, yenilerini yetiştirir, mahalleye girip çıkanı tespit eder, çobanın giyeceğini temin eder. Sürüdeki uyuşmazlıkları çözümler. Tüm sorumluluk ona aittir. Mahalleye onun adı verilir.

Mahalleli sıkı bir birliktelik içindedir. Sürüde olan olay orada kalır. Dışarı sızdırılmaz. Uyum içinde olmak bir övünç kaynağıdır.

Çobanın yiyeceğini mahalleli verir. En güzel yemekler çobana çıkarılır. Buna çoban ekmeği denir. Sürüdeki davar adedine göre hesap edilerek ne zaman ne kadar ve kim tarafından verileceği önceden ağa tarafından belirlenir.

Karaözü'de Kızılırmak ekeneği yaklaşık kuzey güney doğrultusunda ortadan kalın bir kuşak gibi böler ve yumuşak kıvrımlarla iki eşit parçaya ayırır. Şahruh köprüsü bu ekeneği bir birine bağlar.

Köprünün doğusundaki köslük (kös yapılan yer): Seki tarla, Demircioğlunun Dere, Çakırlı, Batısındaki ise: Karayazı, Büyük pınar, Ağ pınar, Kayanın Başı mevkilerindeydi. Bu alana davarı olan herkes birer tane körpelerin sayısına göre kös yapardı.

Yeteri kadar toprak kazılarak dışarı atılırdı. Açılan çukurun tavanına çocukların girip çıkacağı kadar büyüklükte bir delik bırakılarak üzeri ağaçlarla kapatılır, içi, üzeri çamurla da bir güzel sıvanır. Böylece yere gömülü toprak bir dam yapılmış olur. Buna kös denirdi. Buraya gün boyu meralarda otlayan körpeler geceleri kurttan, soğuktan, gündüzleri karmaşadan, sıcaktan korunmak için atılır. Böylece körpeler korunmaya alınırdı. Kös nöbetleşe beklenirdi.

Öğle vakti sürü köslüğe gelmeden önce körpeler yaylımdan getirilerek köslere bırakılır. Sürünün gelmesi beklenir. İste bu zaman diliminde kadınlar arasında bir takım eğlenceler yapılırdı. "Mani çekimi" de bunlardan biriydi. Mani çekimi için boş bir küp (testi) alınır orta yere getirilir, içi suyla doldurulurdu. Her kadın bir niyet tutar, bir de kendine " bellilik taşı" seçerdi. Bu; boncuk, düğme, yüzük gibi cisimlerden biri olabilirdi. Bellilik taşları su dolu küpün

içine atılır, küpün ağzı sıkıca kapatılır, toprağa gömülürdü. Orada beş altı gün bekletildikten sonra sürenin bitiminde maniciler tarafından topraktan çıkarılır, ortaya alınırdı. Küpün başına bir çocuk getirilir, etrafına kadınlar halka olup mani atmaya hazırlanırdı. Önce en ekelerinden (deneyimli) biri açılış yapar, bir mani okur. Küpün başındaki çocuk elini su dolu küpe daldırıp bir bellilik taşı çıkarır, taş kiminse okunan mani onun olurdu. Küpteki taş bitinceye kadar mani atmaya devam edilirdi.

Ata vurdum eğeri
Yoktur yarin değeri
Al yanaklar üstünde
Gördüm ben bu şeheri.

Mani yazdım sohuya
Gelen geçen okuya
Kızlar şaraba düşmüş
Gelinleri rakıya.

Vardım pınar başına
Yazı yazdım taşına
Benden yare selam et
Beklemesin boşuna.

Bir sen söyle bir de ben
Gölgede sen, gün de ben
Sen zülfün daldasında
Gene yandım günde ben.

Bahçeler bari bari
Ağaçlar girabolu
Senin gibi yar sevsem
Sokaklar dolu dolu.

Harman yeri yarılır
Anam bana darılır
Niye darılın ana
El oğludur sarılır.

Karşı karşı hanımız
Han değil harmanımız
Sen orada ben burda
Çatlasın düşmanımız

Maniyim mareliyim
Yürekten yareliyim
Ağaçlar donun giymiş
Ben niçin kareliyim

Irmaktan geçen atlı
Irmak suyun ne tatlı
Ben yarimi tanırım
Yakası kıravatlı.

Karaözü'nün kızları
Sürmelidir gözleri
Sürmesine bakarken
Yitirdim öküzleri.

Giden emmi geri bak
Boğazına deri tak
Yaş takmazsan kuru tak
Dön de bir yol bize bak.

Hele helesi güzel
Ekmek selesi güzel
Çuvalın da unu yok
Salınışı pek güzel.

İncelek incemolur
El oğlu melekmolur
İtin kopuğun oğlu
Dar yerde dilekmolur.

Kapıları sürgülü
Mendil verdim büzgülü
Benim sevdiğim oğlan
Anasının birgülü.

İpi uzadan oğlan
Bıyık düzelden oğlan
İğnenin yıldızından
Kızı gözeten oğlan.

Kös mevsiminde Karaözü'de mahalleler arasında "mahalle baskını- mahalle dövüşü" düzenlenirdi. Bir mahalle (davar sahipleri topluluğu) öbür mahalleye taşlı, sopalı saldırıda bulunur, oradan ganimet (değnek, helke, bakraç, kazgıç vb) alırdı.

OBA: Yörüklerin bir arada konup göçenleri bir Oba teşkil eder. Beş on çadır bir obayı oluşturur. Oba Osmanlı dönemi yörüklerinde çadır topluluğu anlamında kullanıldığı gibi komşu manasına da geliyordu. Son dönemlerde Osmanlı oba yerine mahalle kelimesini kullanmıştır. Oba'nın bir başkanı olur. Başkanı en yaşlılardan seçerler. Buna Kethüda denilir. Yörükler Kethüda'ya (zengin kimselerin ve devlet büyüklerinin buyruğunda çalışan, olanların bir takım işlerini gören kimse) kahya derler. Karaözü'de sık sık kullanılan kahya sözcüğü buradan gelmiş olmalı.

OYMAK: Oba halkının aynı soydan geleni veya aynı sosyal yapıya sahip olanıdır.

KAZGIÇ: Demirden özel olarak yapılmış ucu sivri, arkasında sapı olan, genelde mal çobanı değneği. Kazgıçla dağda kırda, bırçalık, çiğdem, karnımkavak (kökü yenilen yabani bitkiler) sökülür çelik oyununda yalak eşerek önemli işler görür. Ancak ağır olduğu için çok kullanılmaz

Ahmet ÖZERDEM

KOÇ KATIMI

Ayakta kalabilen, özelliğini yitirmemiş geleneklerden biri de "Koç Katımı"dır. Kasabalılar buna çok önem verirler. "Adet-i belde" diyorlar ve ekliyorlar "Adet-i belde kanundan müreccahdır" (adetler kanundan önce gelirler). Bu da geleneklere verilen kıymeti belirlemez mi?

Koç katımı Karaözü tarihinin önemli olayları arasında ayrı bir ağır, ayrı bir güzeldir. Bir olay hatırlatmak istenirken koç katımından şu kadar gün önceydi, koç katımı daha yapılmamıştı gibi zaman belirlemeye çalışılır.

Bu merasim yapılmadan önce yoğun bir hazırlık safhasına girişilir. Belirli aşamalara gelindikten sonra merasim düzenlenir.

Bu soruyu bir çok yaşlıya sordum. Bir kısmı adettir, atadan dededen kalma, onlardan öyle gördük dediler. Bazıları da:

- İnsanlar için düğün merasimi ne ise koçlar için de bu odur.
- Peki öbür hayvanlar içinde, örneğin inekler için de bir özel gününüz var mı?
- Yok onlar dağınık olduklarından böyle bir gereksinme duymuyoruz.
- Ne demek dağınık? İneklerin de sürüleri var.
- Onu demek istemiyoruz. İnekler ayrı ayrı günlerde sığırdan kendileri alıyorlar.

Böylece akli esaslara dayayıp geleneksel bir biçim vermeye çalışıyolar kendilerince. Oysa Anadolu halkı yakın zamana kadar tam yerleşik hayata geçmemiş sürüleriyle yaşıyordu. Yani bir tarihi geçmişe dayalı koyunlara karşı yakınlığı. Müşterek bir geçmişi var sürüleriyle bu insanların. Sonra ana ve dişi gibi doğurgan şeyleri kutsal bilmiş Anadolu halkı. En önemlisi de ekonomik yanının ağır basması.
- Ekonomik yanı mı? Bu ne demek?

Bu çok şey demek. Bu yoğurt, bu peynir, bu yün, bu süt demek. Bu katıksız kalmamak, bu öğünsüz olmamak demek. Bu sırtı peklik, bu karnı tokluk demek. Kısacası koyun ve koyun sürüleri köylünün her şeyi demek. Ceketi, çorabı, döşemesi, çuvalı ve de çuvalının ağzını bağlayan bir tutam ağız bağı demek. Onun için de türküler söylenmiş, şiirler yazılmış, besteler yapılmış. Buna fazla örnek vermemek koyunun fevkalade önemini azaltmaz.

SONUÇ: Köylümüz vefakâr, saygın, hürmetli, ikramlı insanlar. Kendilerine bu kadar hizmeti esirgemeden veren bu sakin yaratıklara, zahmetlerini karşılıksız bırakmamak için özel bir gün ve merasim yapma erdemini göstermek istemelerinden bunca zahmeti ve külfeti göze almışlardır. Bu aynı zamanda bir bağ bozumu şenliği ya da Bereket Tanrısına yapılan bir ibadet biçiminde, dölün bereketli olmasını içerir. Bence bu bir anımsamadır da.

KOÇ KATIMI MERASİMİ NASIL YAPILIR?

Merasim 10. ayın 10 ile 20 si arasına denk getirilir. Bunun bir özel nedeni vardır. Daha erken ve daha sonra da olabilir. Ancak hayvanın 150 günlük hamilelik devresi öyle ayarlanmalı ki yavrular doğduğu zaman aç ve sefil kalmamalı. Kısa bir süre sonra hemen ot bulabilmeli. Onun için de önü ilkbaharın yeşilliğine getirilmeli. Zaten bu düşünceden yola çıkılarak koçları gün dönümünde (21 Haziran) koyun sürülerinden ayırırlar ve ayrı bir çoban tutarlar. Bu çobana "koç çobanı" denilir. Her koç sahibi çobana otlak parasını kendisi verir. Onun için de sürüdeki koyunlarına ayrı bir otlak parası (Çoban ücreti) aynı zamanda çoban ekmeği vermez. (Çobanlar ekmeği koyun sahiplerinden temin ederler).

Sürüde hizmetleri yürüten bir ya da birkaç ağa olur. Burada koyunları olanlara mahalleli, bu sürüye de mahalle (falan ağanın mahallesi) denilir. Koyunların adedine göre mahalle bir ya da birçok olabilir.

Ağa koç katımının ne zaman yapılacağını önceden kesin tarih vererek belirtir. Tüm mahallelinin o gün için hazır hale gelmelerini sağlamış olur. Koç katımından bir gün önce sürü ağa tarafından sağdırılır. Yoğurt yaptırır. Buna KOÇ YOĞURDU denilir. Aynı gün çabanı köye yollar. Koç ve tekesi olan evleri birer birer gezmesini, bunları kınalamasını (boyamasını) söyler. Tohumluk hayvanlar da böylece yarına hazır hale getirilir.

Ağa koç yoğurdundan sonra kendi kesesinden bir davar keser ve kendine göre bir takım hazırlıklar da yapar.

Koç katım günü tüm gençler bayramlık elbiselerini giyerler, kızlar donanır, koçlar, tekeler kınalanmış (kınası yakılmış anlamını da içerir mi bu bilmiyorlar) boyunlarına, boğazlarına, boynuzlarına mevsimlik elma, armut, alıç, ahlat dizilir. Ayrıca da hayvanların üzerlerine bir iki metre basma sarılır. Hali vakti yerinde olan her ev bir sini (sofra) donatır. Yörenin en güzel yemekleri o sini üzerine dizilir ve üzeri temiz bir örtü ile örtülür. Önde ev reisi arkada bağlı ya da bağsız koç, teke gene arkada siniyi tepesinde götüren genç bir kız ya da gelin yanında varsa evin delikanlısı, annesi toplu halde koçun katılacağı önceden belirlenmiş düzgün bir alana gidilir.

Ağa bir etli pilav yaptırmıştır. İki delikanlı yakalar, büyük kazanın iki kulpundan bir sopa geçirir, pişen bu pilavı bunların eline verir. Yoğurtlar da alınır, koçun katıldığı yere (Köprübaşı, Kayanınbaşı, Ötegeçe) gidilir. Fakirler sini donatmazlar. Bir heybe alır içine soğan, patates, kuru fasulye, kaysı v.b. şeyleri doldurur yola koyulurlar. Ancak mahallede koyunu olsun olmasın herkes koç katımına davet edilir. Katım alanına her gelen selam verir, HAYIRLI OLSUN der. Bu arada çoban koça (bu teke de olabilir) yaklaşır üzerindeki şeyleri alır. HAYIRLI OLSUN deyip hayvanın ardına avuç içi ile vurur, koyunlardan tarafa sürer. Koç ve heybeyle getirilen şeyler çobana aittir. Siniler de bir araya toplanır. Erkekler bir yerde, kadınlar bir yerde öbek (küme) olur. Gelen şeyler müştereken yenilir, ağa bu işi bizzat yürütür. Bazıları da önceden cebine aldığı rakısını sofraya kor. Zaten onların ayrı bir öbeği olur. Hemen hemen o mahallenin en seçkin kişileridirler. Bunlara ayrı servis yapılır. Servisi ağanın karısı ya da onun dengi kadınlar yapar. Delikanlılarda bu gibi hizmetlerde önemli yer alırlar.

Yemekler yenilir, sohbetler edilir. Sonra herkes ayağa kalkar. Ağaya, çobana ve birbirine hayırlı ve uğurlu olsun der. Getirdiklerini toplar eve en yakın yerde yola koyulur. Bu koç katımı merasiminin birinci aşamasıdır. Buna dayalı olarak bir de YÜZ KÖMBE'si vardır. Koç katımından yüz gün sonra yapılır. Bunun anlamı davaların kuzulamasına elli gün kaldı demektir. O gün çoban ev ev dolanır. Davarın yüzünün yettiğini haber verir. Herkes aynı gün yemek için iki sacın arasında KÖMBE yapar (içli kömbe değil. Çünkü yenmek için bölünürse dağılır). KÖMBE: iki sac arasında yapılan yağlı ekmek türüdür. Çoluk çocuk hep bir olunur, ağanın evine gidilir, KÖMBE'ler bir yere yığılır. Ağa zaten bir davar kesmiş yemek yapmıştır. Hep birlikte oturulur yenilir. Daha sonra saz çalını, oynanılır, eğlenilir, buna yüz kömbesi denilir. O günün akşamına denk getirilerek yapılır bu eğlence. Son zamanlarda bu gelenek Karaözü'de kaybolmuştur.

Ahmet ÖZERDEM
Eğitimci, Araştırmacı, Yazar

KIŞYARISI EĞLENCELERİ

Milletleri meydana getiren unsurlardan ve dayanışmayı gerektiren faktörlerden biri de geleneklerimizdir. Biz bunlara ne kadar uzak kalırsak benliğimizden o kadar çok şey kaybetmiş oluruz. Bir başka deyişle insanların geleneklerine dönük olması bir yerde kendisini bilmesi demek olur. Geleneklerin milli olanı kadar mahalli olanları da vardır. Özellikle mahalli olanları çok çeşitlilik gösterir.

Karaözü'nde eskiye dayalı, tazeliğini kaybetmemiş olanlarından biri de 15 Zemheri (28 Ocak) de kutlanan kış yarısı eğlenceleridir. Zemherinin on beşi deyip geçmeyin. Çok alımlı, çok renkli geçer. Rengârenk giysileri olur delikanlıların. Saltalar, libaslar, urbalar giyer çiğdem gibi gençler. Davullar çalınır, zurnalar öter bu gün için. Evet KIŞ YARISI EĞLENCELERİ'dir bu. Artık soğuklar yakmayacak, kavurmayacak insanları bundan sonra kış. Donmayacak sular eskisi kadar. Az ölecek ihtiyarlar bu günden itibaren.

NİÇİN KIŞ YARISI?

Her şeyden önce şiddetli soğuklardan kurtuldukları için yapılıyor. Eskilerin dediklerine göre bu günden sonra soğuk kapıdan içeri girmezmiş. Ölçü oluyormuş bu Karaözülülere. Yiyecek iki birli olmalıymış. (1/3 – biri tüketilecek ikisi kalacak), samanın yarısına gelinmeliymiş. Yakacakta yarı olmalıymış. "Adet-i Belde" diyorlar buna. Zemherinin 15 inde sabahtan akşama kadar sürer bu eğlence. Eğer bu gün için hazırlıkla yetişmemişse ondan sonraki iki gün içinde mutlaka yapılır. İstisnasız her yıl tekrarlanır aynı gün.

Günler öncesi hazırlıklar tamamlanır. İş bölümü yapılır. Tüm oyuncular o gün için hazır olur. Bunları bir araya kumpanya başı, idare amiri, ya da yönetici denilen bir şahıs getirir. Böylece kadro tamamlandı mı kıyafet hazırlığına geçilir. O gün Karaözü ev ev gezilir. Oyunlar oynanılır, eğlenilir. Bu oyuncular kendilerine verilen rolleri başarıyla yürütmek için tüm güçlerini sarf ederler. Bir oldubittiye getirmeden her yer gezilir. Topluluk şu şekilde bir iş bölümü yapar.

Kadı: Bir tane
Gelin: En fazla üç tane
Efe: En fazla üç tane
Deve: Bir tane
Arap: Bir tane
Tilki: Bir tane
Kâtip: Bir tane
Ambar Memuru: Bir tane
İdareci: Bir tane
Seymen: Bir tane

Bunlara davul zurna eşlik eder. Bu sanatkârlar Karaözü'de her zaman bulunur.

Topluluğun en ağır işini Kadı yüklenir. Kadı; gerek tip itibariyle, gerekse hareketleriyle becerikli, şakacı olan yetişkinlerden seçilir. Kendine has alışılmamış bir kıyafeti vardır. Hareketleri sınırlı değildir. İstediği muzipliği yapar.

Kadı'yı oluşturmak için iki metre uzunluğunda ve bilek kalınlığında bir düz sopa alınır. Sopanın orta gerisine "T" şeklinde kepek bir yastık konur. Sicim ve telle sıkıca bağlanır. Hazır sopa Kadı'nın çatalının (bacaklarının) arasına sıkıştırılır. Kadı bu yastığın üzerine oturtulur. Düşmesin diye uzun bir sicimle koltuk altlarından boynuna bağlanır. Bu sopanın öne doğru uzantısı bir metre, arkaya uzunluğu da elli santimetredir. Böylece sopa ile yastık artık Kadı'nın bir parçası gibidir. Onunla oturur, onunla gezer.

Kadı'nın bundan başka çok uzun kendirden sakalı ve gene sivri uçlu kaba uzun bir bıyığı olur. Başında da bir kıllı çökeler derisi, döşünde bir ilan levhası asılıdır. İlanda okunsun okunmasın bir takım karalanmış harf dizileri vardır. Sopanın arkasında iri büyük davar çanları asılıdır. Kadı'nın böylece geldiği anlaşılır. Yüzüne un serpilir, saçları da beyazlaştırılır. Ancak kadı bu kadarla kalmaz, sırtına ve döşüne kalın minder konulur. Üstüne aba giydirilir. Böylece Kadı'nın kıyafeti tamamlanmış olur. Kadı her kapıya varır kurulur. O evde neler varsa onları ister. Daha çok fala bakar. Fal kişilerin ve ailenin durumuna göredir. Uydurur uydurur söyler. Eğer askerde ya da gurbette oğlu-kızı varsa "Yakında bir mektubun gelecek", "Evlatlarının sağlık haberlerini alacaksın. Sana bir kısmet gözüküyor" gibi klasik fal lafları eder.

Kadı'nın istekleri arasında yağ, bulgur ve pastırma baş sırayı alır. Bir nüğü yağ, bir çatı pastırma der. Yukarıdan yukarıdan istekte bulunur. İstediği kadar verilmese de istediği varsa mutlaka verilir. Zaten umduğu yerine gelmezse kalkmaz. Ev sahibi de kapıyı Kadı'nın suratına kapatamaz. Halk derhal tepki gösterir. Kadı'nın başına bilhassa çocuklar çok toplanır. Bunları dağıtmak istediği zaman kalkar bir döner. Bu dönüşte elleri sopanın ucunu tutar vaziyettedir. Böylece daha kolay ve seri dönmeyi sağlar. Dönüşte arkadan artan sopanın ucunu çocuklara çarpar. Bu korkudan çocuklar derhal dağılır. Kadı yapısı ve özelliği ile çocukların korkulu rüyasıdır. Bunları yaparken bir takım homurtular çıkarır. Bu arada argo konuşmalara daha çok yer verir. Örneğin: kadı istediğini vermeyenlere "Ya buçuk nüğü yağ ya şuna bir zağ", "Lebine lübüne, leblebi koyayım cebine, kuş gözü perçin vurayım ………….ne", "Yar dibine yatmışsın, kurbağadan korkmuşsun, kurbağa senin amelin, bunu sana ………….rim", "Kayanın başında bir tarlanız var taşlıca, bunu sana ………….. başlıca" der. Bu gibi lafları özellikle güngörmüş ihtiyarlara söyler.

GELİN: En fazla üç tane olur. İyi oynayan delikanlılardan seçilir. Topluluğa renk katar. Mahalli oyunlar oynar (çiftetelli, ortalık oyunları gibi). Kıyafetleri ve giysileri biçimli ve alımlıdır. Giyimde eskiler taklit edilir. Herkes giyimini kendisi hazırlar.

Eskiden iyi giyen yemeni giyermiş. Kundura bir elin parmaklarını geçmeyecek kadar azmış. Daha sonraları buna rağbet etmediler. Ne bulurlarsa onu giyiyorlar. Ayaklarında yerli, elden örme, işlemeli, diz kapağına kadar uzun yün çorap olur. Gelinin şalvarı golf pantolon gibi topuğa kadar uzundur. Kutnudan üç etek zıbının üzerine salta ya da yeşil çuha giydirilir. Bunun, kırmızı-siyah desenlisinin sırma ile işlenmişini giyen gelin tüm dikkatleri üzerinde toplar. Simli işlemeli ve kollu olanlarını da kullanırlar. Gelin başına kırmızı fes giyer. Fesin üzerine ya beyaz ya da abaniye derler sarı renkte poşu bağlanır. Bunun üzerine özel hazırlanmış duvak, çatal iğne ile tutturulur. Duvağın ön tarafına beyaz, arka tarafına da kırmızı poşu atılır. Duvağın yapılışı bir esasa bağlıdır. Tavuk telekleri çeşitli renklere boyanır. Bunlar biçimlice süpürge gibi dağılmayacak şekilde altından bağlanır. Kırmızı beyaz poşuların ortasına tutturulur. Bu böylece fesin üstüne oturtulur. Gelinin alnını dolduracak şekilde urup siyeç ve penezden oluşan süs eşyaları dizilir. Bunların hepsine birden tepelik denir. Gelinin eline akşamdan kına yakarlar. Elleri kınalıdır. Oynarken bariz şekilde gözükür.

EFE: Toplulukta en fazla üç tane olur. Bunlarda kıyafet birliği yoktur. Birinin giydiğini öbürü giymez. Ortak denilebilecek bir tarafları bellerine kadar siyah ya da siyaha yakın renkler giymeleridir. Ayaklarına meşin çizmeler giyerler. Bacaklarında elden dokunma eski Tomarza tipi yün siyah şıvga (dar şalvar) üstlerine de sırma işlemeli saltalardan, yeleklerden giydirilir. Yeşil çuhalardan cepken de olabilir. Bunların altında drıl denilen kalın çizgili ve yakasız kemik düğmeli işlik olur. Bellerinde enli kırmızı büyük Tosya ya da Acem şalından bir kuşak bağlıdır. Bunun pöçüğü ya sağa ya da sol doğru sarkar. Efe'nin her şeyi bu kuşak içindedir. Patlasın patlamasın bir iki Karadağ toplu tabanca, çapraz sokulmuş Çerkez Kaması, ellerinde Teke bıçağı dedikleri eski kılıçlardan biraz daha küçük dövme bıçaklar bulunur. Efe'nin başında poşularla bağlı püsküllü bir fesi olur. Yapma çengel bir bıyığı vardır. Yüzüne makyaj yapılır. Efe de gelinle birlikte oynar. Vazifesi gelini korumaktır. Eğer Efe uyanık durmazsa delikanlılar gelininin duvağını kaçırırlar. Efe'nin boynunda asılı çapraz bir de torbası bulunur. İçinde kül ya da talaş vardır. Oynarken tüfeği hedefe alır. Ağzı ile tüfeğin sesini taklit eder ve arkasından da aynı yere bir avuç kül savurur.

DEVE: Topluluğun renkli simalarından birini de deve teşkil eder. Deveyi üç kişi oluşturur. Bir hafif merdiven alınır. Orta yerine bir tane yastık konur. Bu merdiven iki tane delikanlının omzuna oturtulur. Her tarafını kapatacak biçimde alacalı, elden dokuma yün tahta perde örtülür. Hafif bulgur, tokmaklarının ya da büyük iri orağın üstüne bir post geçirilir, devenin başına benzetilir. Bunun boyun kısmına iri davar çanlarından takılır. Öndeki delikanlının eline verilir. Bunlar önlerini görmezler. Devenin boynunda bir ip vardır. Bununla idare edilir. İdare edene Seymen denir. Deve daha sonraları Arap'la birlikte girmiştir topluluğa. Bunları eskiden düğünlerde oynatırlarmış.

ARAP: Baştan sona siyah elbiseler giyen, elini yüzünü de siyaha boyadığı için topluluğun ilginç bir şahsiyeti olan Arap, tanınmayacak halde, gelinin koruyucusu Efe'nin yardımcısı rolündedir. Bu bir tane olur. Rasgele bir kıyafeti ve buna paralel de bir davranışı vardır. Sadece dişleri ve

gözleri ışıldar. Elleri ve yüzleri yağlı kara ile boyanmıştır. Gelin ve Efe ile birlikte oynar. Boynunda soldan sağa atılmış içi kül dolu bir torbası vardır (aynı hareketleri Efe de yapar). Sol elinde TUMTA (bu tüfeğin markasıdır) tüfek olur. Sağ eli de kül torbasının içinde oynar. Bazen boş tüfeği rasgele bir hedefe doğrultur "Pofff" diye bir ses çıkarır, hemen akabinde sağ eliyle hazırladığı külü doğrulttuğu noktaya savurur.

TİLKİ: Birde tilkileri vardır bunların. Sade az özenli bir kıyafete sahiptir. Başında bir fes, bunun iki kulak hizasına dürülmüş ayrı iki fes konur, üstüne poşu bağlanır. Böylece tilkiye benzetilmeye çalışılır. Çulfadan dokunmuş çizgili bir şalvar, işlemeli ya da işlemesiz alacalı, dize kadar uzun bir çift yün çorap, ayağına hafif bir ayakkabı, üst tarafı kısa motgomer cinsinden giysiler giydirilmiş, sırtına da kuyruğu yere değecek cinsinden iri bir tilki derisi tutturulmuştur. Gelinlerin duvağını kaçıran olduğu zaman izlerini takip eder. Toplulukla birlikte oynar.

KATİP: Bütün bu kişiler hem oynar, hem de kapı kapı dolaşarak bulgur, yağ, pastırma gibi şeyleri toplar. Toplanan zahire ve yiyeceklerin sorumluluğu Katip'in üzerindedir. Önceden bir zahire ambarı tespit eder. Burasını kilimle döşer. Toplanılan şeyler cinsine göre küme küme buraya yığılır. Tahıllar ölçek, para da miktar olarak deftere geçirilir. Paralar Kadı'ya ve Gelin'e verilen bahşişlerdir.

YÖNETİCİ: Bütün bu topluluğu bir kişi yönetir. Kış yarıcılarını adım adım takip eder. Yönetici fazla şeyler toplayabilmek için ne lazımsa onu yapar. Mesela zenginlerin evlerinde, kahve önlerinde ve mahalle meydanlarında fazla oynatır. Belirli kişileri takip eder. Gelinleri onların yanlarına götürür, ellerini öptürür.

O gün Karaözü'de bir canlılık, bir hareket vardır. Adeta bir bahar havası içinde yüzer. Her ev, topluluğun, kendi kapısına gelmesini sabırsızlıkla bekler. Yapacakları esprileri ve verecekleri bahşişleri ayarlarlar. Oyuncular sokak ve meydanlarda oynarlarken seyircilerde damlarda ve saçaklarda bu topluluğu seyrederler.

Her şey bitip oyun sona erince, toplanılan yağ, bulgur ve pastırma ile yağlı bir pilav pişirilir. Tüm oyuncular ve köy çocukları oturur yerler. Toplanılan şeylerin geri kalanları da fakirlere dağıtılır. Eskiden Tayyare Cemiyeti'ne, Hilali Ahmer'e verirlermiş. Daha sonraları giderek bu düzen bozulmuş, toplanılan şeyler sadece oyuncular arasında bölüşülmeye dönüştürülmüş, bir ticaret kaynağı haline getirilmiştir.

Ahmet ÖZERDEM
Eğitimci, Araştırmacı, Yazar

KIŞ GECELERİ EĞLENCELERİ

Eskiler köy kahveleri nedir bilmezler. Herkes kendine kafadar kişilerin odalarında toplanır, burada otururlar, konuşulur ve eğlenilir. Oyun oynanır. Fincan oyunu bunlardan biridir. Buna Ferfana da denilir. Odalarda bulunanlar iki gruba (takıma) ayrılır, bu oyunu karşılıklı oynarlar. Beş – sekiz tane fincan alınır, ters çevrilir, altına bir yüzük konulur. Yüzüğü bir grup saklar, öbür grup bulmaya çalışır. İkincisinde gruplar değiştirilir. Saklayan takım bulmaya, bulması istenilen de saklamaya geçer. Bu iş beş – yedi ya da dokuz defa tekrar edilir, hangi takım daha fazla bulduysa o galip ilan edilir.

Mağlup olan takım önceden ne kararlaştırıldıysa onu yapmak zorundadır. Örneğin bir tavuk, bir hindi, ya da bir oğlak kesilir. Kesilen hayvan ertesi akşam hazır olmak üzere pişirilir. Akşam vaktinde oturup hep birlikte yenilir. Bu iş bitince yeni bir oyun oynanmaz. Biraz metel (masal) satılır (anlatılır). Aynı gruplar arasında şu bilmeceler söylenir:

Deve tabanı,
Zıngıl zebani,
Ev ev gezer,
Bilmez yabanı.
(TERAZİ)

Paltosu yeşil,
Elbisesi kırmızı,
Düğmesi siyah.
(KARPUZ)

Benim bir kalbur kızım var,
Hepsinin başı kırmızı.
(KİBRİT)

Sarı sarı sarkar,
Düşerim diye korkar.
(KAYSI)

Birbirine benzer,
Birbirinden güzel.
(DENİZ – GÖKYÜZÜ)

Dam ardında dama bağlı,
Kökleri yere bağlı.
(KABAK)

Kara tavuk dalda yatar,
Dal kırılmış yerde yatar.
(ZEYTİN)

Başı kalın ucu ince,
Han evine varsın gelsin,
Varsın gelsin.
(İĞ)

Ufacık mezar,
Dünyayı gezer.
(GÖZ)

Dam üstünde dana oynar,
Het dedim gene oynar.
(DOLU)

Sakalı var mertten,
Kekeği var etten,
Şimdi gelir görürsün,
Güle güle ölürsün.
(HİNDİ)

Uzun uzun urgancık,
Ucunda bir gök boncuk.
(KENDİR)

Küçük kazanın aşı tatlı olur.
(CEVİZ)

Hey maniki maniki,
Oğlu uşağı oniki,
Manikinin azığı,
Yerde çakılı kazığı.
(CULFA)

Dama çıktım,
Darı saçtım,
Sayamadım,
Eve kaçtım.
(YILDIZ)

Het dedim,
Hüt dedim,
Ocak başından,
Git dedim.
(KEDİ)

Dağdan gelir,
Taştan gelir,
Bir kükremiş,
Aslan gelir.
(SEL)

Ezildi büzüldü,
İki duvara dizildi.
(DİŞ)

Benim bir dükkanım var:
Üstü kadifeci,
Ortası uncu,
Altı oduncu.
(İĞDE)

Dağdan gelir taştan gelir,
Bin kunkulu eniştem gelir.
(ARSLAN)

Dalda sandık asılı,
İçinde un basılı.
(İĞDE)

Benim bir dedem var,
Kırk tane beyaz gömleği var.
(LAHANA)

Akşam olur birbirine çatarlar,
Sabah olur ikisi birden kalkarlar.
(KİRPİK)

Dışı mermer taşı,
İçi beyler aşı.
(YUMURTA)

Lamba düştü is dedi,
Yere düştü tan dedi,
Bunu ara bul dedi.
(İSTANBUL)

Kıldan ince,
Kılıçtan keskin.
(SIRAT KÖPRÜSÜ)

Attım ama ariftir.
Her yemekte zariftir
Burnu kıllı heriftir.
(SOĞAN)

Attım rafa,
Bir kuru kafa.
Yemesi tatlı,
Maymun suratlı.
(HİNDİSTAN CEVİZİ)

Hanım içerde,
Saçı dışarıda.
(MISIR)

Geriden baktım bir taş,
Yanına vardım bir ayak, bir baş.
(KOYUN)

Bir finki finki kuyruğu,
İki bakı bakı gözü,
Bir takı takı ayağı,
İki diki diki kulağı var.
(EŞEK)

Benim bir kızım var:
Kafası çaputtan.
(ÇIRALIK-İDARE LAMBASI)

Ağ konak içinde,
Sarı sultan oturur.
(YUMURTA)

Minareden attım kılıcı,
İstanbul'a düştü bir ucu.
(ŞİMŞEK)

Ağ konakta sarı kız oturur.
(YUMURTA)

Minare minarenin üstünde,
Kanare kanarenin üstünde,
Onun üstünde bir ocak,
Bunu bilemeyen ölecek.
(LAMBA)

Kara kediyi kuyruğundan asarlar.
(EKMEK SACI)

Başı çöp gibi,
Ortası küp gibi.
(NOHUT)

Dışı kazan karası,
İçi peynir sarısı.
(TURP)

Gece gider düşmez,
Gündür gider üşenmez,
Beline kuşak kuşanmaz.
(IRMAK)

Dam üstüne sac koydum,
Geleni geçeni aç koydum.
(ORUÇ)

Yeşil atlas,
Suya batmaz.
(ZEYTİN YAĞI)

Dam üstünde dana böğürür.
(DOLU)

Benim bir gelinim var:
Gelenin elini öper,
Gidenin elini öper.
(KAPI TOKMAĞI)

Uzak yerde olay oldu,
Haberi buraya duyuldu.
(MEKTUP)

Ahmet ÖZERDEM

KARAÖZÜ'DE YAPILAN YÖRE YEMEKLERİ

AYRANLI AŞ – KATIKLI AŞ (Yaz Çorbası): Çekilmiş yarmaya nohut ve fasulye ilave edilir. Pişmeye yakın içerisine taze nane yaprakları atılır. Ocaktan indirilerek soğutulur. Üzerine ayran dökülüp karıştırılır. Ayran çorbası da denilen bu yemek genellikle yaz aylarında yapılır.

BOZ MANTI: Boz mantı hamurdan yapılır. Koyu bir şeklide yoğrulan hamur kalın yufkalar halinde açılır. Yarımşar santimlik küçük kareler halinde kesilir. Temiz bezlerin üzerine serilerek daha sonrada yenilmek üzere kurutulur. Pişirileceği zaman yeteri kadar alınarak kaynar suda haşlanır. Üzerine yağda kızartılmış sucuk, pastırma ya da kuru et dökülerek yenir.

ÇİÇEKLİ PİLAV: Kabak çiçeği bostanlardan, peğlerden toplanır, seçilir temizlenir, bir kaba doğranır. Pişmekte olan bulgur pilavının üzerine indirilmesine yakın ilave edilerek karıştırılır. Yağı tuzu atılır. Yufka ekmeğin üzerine dökülür. Ekmekle yenir.

DARI ÇORBASI: Darı çorbası mısırdan yapılır. Mısır değirmende kırılarak "mısır yarması" haline getirilir. Yıkanarak kabuğundan arındırılır. Elde edilen yarma içine nohut, fasulye, kemikli yağlı et, yeterli ölçüde tuz ilave edilerek malzemesi hazırlanır. Malzemenin iki katı suda pişirilir.

DIĞALAHLI (DIVALAKLI) KÖFTE: Eveli hep çiğ düğürden yapılırmış. Şimdi düğürcükten yapılıyor. Dağılmasın diye düğür içine azıcık un katılır, üzerine kaynar su dökülerek ıslatılır ve bir müddet üstü kapatılı bekletilir. İçerisine biraz un katılır ve iyice yoğurulur. Fındık büyüklüğünde parçalara bölünerek avuç içerisinde birkaç kere sıkılarak sertleştirilir. Sertleşen taneler avuç içine alınarak iki elin arasında yuvarlak hale gelinceye kadar ovalanır. Yuvarlama işlemi yapıldıktan sonra kaynayan suyun içine atılır ve haşlanır. Haşlandıktan sonra suyunun fazlası süzülür. Suyu süzülen ve bir kenarda soğutulan köfteye sarımsaklı yoğurt karıştırılır ve soğuk soğuk yenilir. Eğer haşladıktan sonra suyunu süzmez, yemeğin yüzüne baharalı, salçalı tereyağı eder döker ve sıcak sıcak yersen, buna da "Sulu Köfte deniliyor".

DÜĞÜR AŞI-DÜĞÜRCÜK ÇORBASI: Sekiz ölçü suya bir ölçü düğür ilave edilerek kısık ateşte pişirilir. Üzerine ince ince doğranmış ve yağda kızartılmış soğan dökülür. Yanına bir yüzü gevretilmiş peynirli yufka dürmeci hazırlanır. Sabahları kaşıklanır.

EKMEK OVMACI: Yağda yumurtanın içine ufalanmış yufka ekmek ilave edilerek karıştırılır. Yufka ekmeğe dürülerek yenilir.

ERİŞTE: İçine yumurta kırılarak yoğrulan hamur ince bir şekilde açılır. Uzun ince kesilir. Güneşte kurutulur, fırınlanır, torbalanır. Pişirileceği zaman yeteri kadar alınarak kaynar suda haşlanır. Süzülür ve başka bir kaba alınarak üzerine tereyağı dökülerek yenir.

GÖBELEKLİ (mantarlı) PİLAV: Mantar ilkbaharda Kızılırmak yatağındaki mil'li araziden toplanır. Temizce yıkanır. Kuşbaşı iriliğinde doğranarak yemeklik hale getirilir. Pişmekte olan bulgur pilavının üzerine ilave edilerek karıştırılır. Yağı tuzu tamamlanır.

HASIDA (Aside): Soğuk su ve pekmez karıştırılır. Tadı damak zevkine göre ayarlanır. Bu karışımın içine un dökülür ve muhallebi kıvamına gelinceye kadar kısık ateşte karıştırılarak pişirilir. Muhallebi kıvamına gelince ateşten indirilir. Ekmekle banak edilip yenilecek cıvıklıkta olur. Hasıda'nın pekmezsiz pişirilip, üzerine tereyağı dökülerek yenilenine HERLE denir. Herle'nin daha katı yapılan ve üzerine Tereyağı ya da pekmez dökülerek yenilenine ise HAŞIL denilir.

HAŞIL: Kaynar haldeki suya elenmiş un ilave edilerek yapılır. Kazana bir avuçla un koyulurken diğer eldeki oklava ile koyuluncaya kadar karıştırılır. İki dakika kaynatılır indirilir. Kaplara bölünür. Üzerine tereyağı ya da pekmez dökülerek kaşıkla yenir. Hasıdadan farkı daha koyu oluşudur.

HEDİK: Büyükçe bir kazanın içerisinde buğday nohut, fasulye karıştırılır. Üzerine su ilave edilerek ocağa oturtulur. Pişmeye yakın mercimek eklenir ocaktan indirilir ilistire(kevgir) alınarak varsa suyu süzülür elle yenir. Diğer bir çeşidi de bulgur edilmek üzere pişirilen buğdaydan yapılır. Serilmek üzere çadırlara götürülen pişmiş buğday sahana alınır üzerine çedene ilave edilerek karıştırılır. Hedik gibi yenilir. Karaözü'de ekmek tandırlarda pişirilir. Tandırın sıcaklığını değerlendirmek için küçük küplerle mısır indirilir.Buna da darı hediği denir.

HIYAR KABUĞU ÇORBASI: Mevsiminde soyularak hazırlanan hıyar kabuğu bir kenarda kurutulur, tuzlanır, torbalanır. Yemeğin yapılacağı zaman kaynar suda haşlanır, süzülür soğuk su ile yıkanır. Sonra ufak ufak doğranır. Kaynar suda bulgur ile birlikte suluca pişirilir. Yanına peynirli ekmek dürmeci hazırlanarak kaşıklanır.

İÇLİ KÖFTE: İçi için öncelikle iç harcımızı hazırlıyoruz. Küçük küçük doğramış olduğumuz soğanları pembeleşinceye kadar kavuruyoruz. Daha sonra kıymamızı ilave ediyoruz ve güzelce

pişiriyoruz. Kıyma pişince salçamızı ilave ediyoruz. Salçayla bir miktar kavurduktan sonra baharatları ilave ediyoruz. 3-4 dakika kavurup altını kapatıp harcımızı soğumaya bırakıyoruz. Hamuru için önceden Sıcak su ile bulgurumuzu ıslatmaya bırakıyoruz. Islatmış olduğumuz bulgurun üzerine un ilave ediyoruz. Yumurtayı ilave ederiz tuzumuzu ilave ederiz ve yoğurmaya başlarız. Hamurumuz toparlanana kadar iyice yoğururuz. Katı bir hamur kıvamı oluncaya dek yoğurulur. Hamurumuz hazır olduğunda sıra şekil vermeye gelir. Hamurdan bezeler alır ve avuç içi büyüklüğünde yuvarlak şekilde açarız. Yapmış olduğumuz yuvarlağı elimizi ıslattıktan sonra elimize alıp içerisine harcı göz kararı doldurup yuvarlağı ucundan başlayarak kapatırız ve avucumuzun içinde döndürmeye başlarız ve böylelikle küre şeklini almış olur.(*)

KABAKLI PEKMEZ: Kabukları soyulup, doğranan Bal Kabağı, kireç suyunun içine atılır. Üç beş saat bekledikten sonra kireç suyunun içinden alınan kabaklar pekmezin içine atılır ve reçel kıvamına gelinceye kadar kaynatılır. Daha sonra soğutularak kaplara konulur. Kireç suyunda bekletilen kabak kaynatılınca hiç bozulmaz, kış boyunca reçel niyetine kıtır kıtır yenilir. Kireç suyunu elde etmek için; sönmemiş kireç suyun içine atılır. Su fokur fokur fokurdar. Belirli bir süre bekledikten, kaynama işlemi bittikten sonra kireç suyun dibine çöker, duru su yüzeyde kalır. Kap yavaşça eğilerek sulu kısım başka bir kaba alınır.(*)

KAVURGA: Buğday ya da çekilmemiş bulgur sacda kavrulur. Ayrıca tuz ilave edilerek kavrulan çedene ile karıştırılır. İçine üzüm, ceviz, fındık içi konularak çerez gibi yenir. Çerezi bol olana "hovarda kavurgası" denir. Birde mısırdan yapılanı vardır. Mısır kızgın saca konur, üzerine "öllük " ile (höllük) örtülür."Öllük" ısınmaya başlayınca bir kasnakla karıştırılır. Patlamaya başlayan mısırın dağılmasını önlemek için kalbur tutulur. Buna mısır kavurgası deri cırlağı darı kavurgası da denir.

KESMAŞI: Hamurdan yapılır. Katı bir şekilde yoğrulan hamur kalın yufkalar halinde açılır. 3-5 cm eninde kesilen iri parçalar üst üst konularak yarımşar santim ara ile yeniden küçük parçalara ayrılır. Bol suda pişirilmiş mercimeğin üzerine bu malzeme eklenir. 10 dakika kadar kaynatılır. Yağı tuzu ilave edilerek çorba gibi kaşıklanır. İstenilir ise yağın içerisine sucuk doğranabilir.

KEŞGAH: Yarma ayıklanır, yıkanır, suda bir taşım kaynatılır. Üç beş soğan geniş halkalar halinde doğranır. Yeterli ölçüde et kavrulur. Geniş bir kazan alınır. Bir kat yarma, bir kat et, bir kat soğan üst üste konularak sıra bozulmadan kazan doluncaya kadar dizilir. Katların aralarına tuz, biber ilave edilir. Üzerine önceden kaynatılmış su eklenerek yarım saat kadar pişirilir.

KÖREMEZ: Bir çoban yemeğidir. Çiğ sütten yapılır. Davar sağılır, sütü süzülür, yoğurtla iyice karıştırılır. İçine yufka ekmek doğranarak kaşıklanır. Bununla ilgili bir de atasözü vardır."çobanın gönlü olursa tekeden köremez çıkarır".

KULAKLI MANTI: Bir hamur yemeğidir. Yumaklar ince ince açılır. Yaklaşık iki üç santimetrelik kareler halinde kesilir. Önceden hazırlanmış soğanlı kıyma ya da patatesli malzeme bu karelerin üzerine yeterince konur. Karelerin köşeleri birleştirilerek muska gibi sıkılır. Kaynamış bol suda on dakika kadar pişirilir. Yağı tuzu ilave edilerek sulu şekilde sofraya alınır.

KURT KULAĞI AŞI: Kurt kulağı mor renkli çiçekleri ve buruk tadıyla yaylalarda yetişen bir ot çeşididir. İlkbaharda dağ köylüleri bu otu çuvallarla getirip patates, pancar, soğan karşılığı satarlar. Seçilen temizlenen, yıkanan bu ot doğranır. Kurutulur, kaldırılır. Yemek yapılacağı zaman önce haşlanır, kevgirden geçirilir, soğuk suyla yıkanır. Tekrar kaynar suya alınır. Üzerine azıcıkta bulgur ilave edilerek pişirilir. İndirilmeye yakın bir avuç dolusu kayısı kurusu eklenir. Yağı tuzu tamamlanır.

MADIMAK AŞI: Madımak iç Anadolu'nun yüksek yaylalarında yetişen demiri bol, parlak koyu renkli, küçük oval yapraklı yabani bir ot çeşididir. İlkbaharda kırlardan toplanarak kurutulur. Yemeği yapılacağı zaman önce haşlanır. Kevgirden geçirilir. Soğuk suyla yıkanır. Başka bir tencerede birazcık bulgurla birlikte pişirilir. Az sulu olarak indirilir. Yağına sucuk ve pastırma doğranır. Tuzu biberi ilave edilerek servis yapılır.

PAHLA (fasülye) KAVURMASI: Yeşil fasülye seçilir, doğranır, haşlanır, süzülür ve iki avuç arasına alınarak iyice sıkılır. Ayrı bir tavada yağda yumurta pişirilir. Üzerine haşlanmış yeşil fasülye ilave edilerek kavrulur. Kavrulurken tuz biber ilave edilir. Yufka ekmeğe dürülerek yenilir.

PEKMEZ: Üzümler toplanır ve bir çuvalın içerisine konur. Üzümler çuvala konurken arasına ağ toprah konur. Üzümlerin üzeri çiğnenmek üzere çuvaldan suyunun çıkması sağlanır. Çıkan su büyük bir kazanın içerisine konur. Toprağın tabanına çökmesi için birkaç taşım kaynatılır. Biraz soğuması ve toprağın tabanına çökmesi için kazan kenara alınır. Başka bir kazana toprağı çökmüş üzüm suyu süzülerek alınır. Tekrar ateşin üzerine konulur ve pekmez kıvamına gelinceye kadar kaynatılır. (anonim)

PEKMEZ HELVASI: Buğday kavrularak değirmenlerde öğütülür ya da un kavrularak üzerine pekmez dökülüp iyice yoğrulur. Ufak yumaklar yapılarak yenilir.

PITPITI: Bulgur çekildikten sonra elenir. Düğürden çok daha ince olan kısmına pıtpıtı denir. Bulgur pilavı gibi pişirilir. Un herlesine benzer.

SIKMAÇ KÖFTE: Düğürün üzerine yeteri kadar kaynar su dökülerek on beş dakika kadar bekletilir. Beklerken üzeri örtülür. Yağda pastırma ya da sucuk pişirilir. Bunlar pişerken üzerine doğranmış soğan dökülerek karıştırılır. Tuzu biberi atılır. Bu malzeme ıslanmış düğürün üzerine ilave edilir. İyice yoğrulur. Sıkılarak köfte haline getirilir. Köfteler ayranla yenir

SOĞAN DALAZLAMASI: Soğanlar soyularak ortadan ikiye ayrılır. Kesilen bu parçalar halka halka doğranır. Eritilmiş yağın içine sucuk, kavurma konularak kızartılır. Üzerine hazırlanmış soğan ilave edilerek karıştırılır. Soğan diriliğini kaybedince indirilir.

SOĞAN KÖZLEMESİ-KEBABI: Soğanın kabuğu soyulmadan üç beş dilime ayrılır. Dillimler arasına tuz karabiber ilave edilir. Arkası üstü ateşte pişirilir.

SULU KÖFTE: Buğday sohularda (iri taş dibek) kabuğu soyulacak kadar dövülürse "diri yarma", el değirmenlerinde çekilerek küçük parçalara ayrılırsa "ölü yarma",ölü yarmanın elenerek altında kalanına da "yarma düğürü" denir. Yarma düğüründen sulu köfte ve dığalahlı köfte yapılır. Yarma düğürü bir kapta ısıtılarak yarım saat bekletilir. Bekleme süresinin sonunda içine bir baş soğan doğranarak yoğrulur. Parmak başı büyüklüğünde sıkılarak şekil verilir. Kaynatılmış suya önce mercimek az sonra da bu köfteler konularak suluca pişirilir. Mercimeksiz pişirildiği de olur. Yağına pastırma ya da kuru et yakılarak sofraya alınır.

SULU PAHLA (fasulye): Yeşil fasulye ayıklanır, yıkanır, bol suda pişirilmeye alınır. Az pişince içine bir avuç dolusu bulgur ilave edilir. Yağı tuzu atılır, çorba gibi yenilir.

SÜTLAŞ: Kaynar suya salınmış bulgurun üzerine süzülmüş süt ilave edilerek suluca pişirilen bir yemek çeşididir. İçine kuru yufka ekmeği doğranarak yenir.

TAH KAVURMASI: Tah ilkbaharda bostan tarlalarında yabani olarak yetişen boz renkli bir ot çeşididir. Taze iken tarlalardan toplanır, seçilir, yıkanır, haşlanır ve kevgirden geçirilir. Sıkılarak suyu alınır. Başka bir kapta yağda yumurta yapılır. İndirilmesine yakın bu malzeme ilave edilir. Üzerine yeterli ölçüde tuz, kırmızı biber atılarak karıştırılır. Yufka ekmeğe dürülerek yenilir.

TARHANA ÇORBASI: Tarhana Anadolu da değişik şekillerde yapılır. Karaözü de yoğurt yayılarak yağı alınır. Ayranı torbada süzülüp yoğurt haline getirilir. Bir kapta yarma iyice pişirilir. Soğutulur, hamur gibi yoğrulur. Hazırlanmış yoğurt ile iyice karıştırılır küplere basılır. Yemek yapılacağı zaman bir miktar kazana indirilir. Soğuk su ile iyice özenir. Ateşe alınır. Ateşte kaynayıncaya kadar karıştırılır. Pişince indirilir. Yağına nane konulur.

TASLAH: Kabak soyulmadan el kadar parçalara ayrılarak büyük kazanlarda pişirilir. Bu parçalardan her birine "taslah" denir. Kabak tatsız ise üzerine pekmez dökülür.

TATLAŞ: Nohut, fasulye, yarma bir arada pişirilir. Pişirilen kaptan daha büyük bir kazana taşınır. Üzerine kaynamış bol su eklenerek yeniden ocağa alınır. Pişerken içine elma, armut, kayısı kurusu, hurma, ceviz, ayva atılır. İndikten sonra yeteri kadar pekmez dökülerek karıştırılır. Pişerken pekmez konmaz. Yemek sert olur. Düğünlerin final yemeğidir.

TÜRKMEN KÖFTESİ (SIKMAÇ KÖFTE): Düğürün üzerine yeteri kadar kaynar su dökülerek on beş dakika kadar bekletilir. Beklerken üzeri örtülür. Yağda pastırma ya da sucuk pişirilir. Bunlar pişerken üzerine doğranmış soğan dökülerek karıştırılır. Tuzu biberi atılır. Bu malzeme ıslanmış düğürün üzerine ilave edilir. İyice yoğrulur. Sıkılarak köfte haline getirilir. Köfteler ayranla yenir

UN AŞI: Bir hamur yemeğidir. Koyuca hazırlanmış hamurdan nohut iriliğinde parçalar iki parmak yardımıyla bükülerek koparılır, kabın içerisine bırakılır. Hamurun tamamının ufak parçalara ayırımla işi tamamlandıktan sonra bir kapta pişirilir, süzülür, soğutulur. Sarımsaklı yoğurtla karıştırılarak yenir.

ÜZÜM EZMESİ: Kuru üzüm seçilir, yıkanır, oklava ile iyice ezilir. Hamur haline getirilir. Rafa kaldırılır. Lazım olduğu zaman bir parça alınarak suyla özenir. Karışıma pekmez ilave edilerek renk ve tat verilir. Pilavın yanında hoşaf gibi değerlendirilir.

YAHNİLİ PİLAV:
Malzeme:
1 kg Koyun eti
250 gr Kuyruk yağı
2 orta boy kuru soğan
Bir çimdik Karabiber
Yarım çay kaşığı Kimyon
1 yemek kaşığı Tatlı biber salçası
Tuz
1 çay kaşığı Pul biber

YAHNİ'NİN YAPILIŞI
Etli kısım kemikten ayrılacak. Ufak ufak doğranacak. Üzerinden fazla etler alınmış kemik haşlanacak ve piştikten sonra üzerinde kalan diğer etler ayrılacak, ufak ufak doğranacak ve daha sonra kavrulacak soğana katılmak üzere kenarda bekletilecek. Kemik haşlandıktan sonra elde edilen Et suyu, yahni ve pilava konulmak üzere kenarda bekletilecek. Kuyruk yağı, çok ufak doğranacak ve kavrulacak. Kıkırdak oluşmaya başlanılınca içerisine biraz tuz atılarak iyice kavrulması sağlanacak ve eritilmiş yağ yahniye katılmak üzere kenarda bekletilecek. Eti kavurmak için sana yağ tencereye atılacak ve eridikten sonra doğranmış et içerisine ilave edilecek. Et suyunu salıp, geri çekinceye ve hatta biraz kavruluncaya kadar iyice pişirilecek ve kenara alınacak.

Soğan büyük ise üçe, küçük ise ikiye bölünecek ve ince ince doğranacak. Üzerine biraz tuz döküldükten sonra ovalanacak. Biraz bekleyen soğan, su ile yıkanacak, pişerken yanmasın diye tuzundan arındırılacak ve hafif sıkılarak kenarda hazır bekletilecek. Tereyağı ve kavrulmuş kuyruk yağının eriyen kısmı, tencereye konulacak ve içerisine soğan ilave edilecek. Pembeleşinceye kadar kavrulacak. Daha önceden kemik üzerinden ayrılmış ve doğranmış et,

kavrulan soğana ilave edilecek ve soğan biraz da bu et ile kavrulacak. Daha sonra bu karışımın üzerine önceden kavrulmuş et ilave edilecek ve karıştırılarak bir iki dakika daha kavrulacak. Pişen etin üzerini örtecek kadar et suyu ilave edilecek. Suyun fazla olmamasına özen gösterilecek. İçerisine biber salçası ilave edilecek ama biber salçası ilave edilmeden önce salça içerisine biraz su konulacak ve bir kavanozda iyice çalkalanarak özleşecek ve daha sonra yahniye ilave edilecek. Biraz kimyon, çok az karabiber, tuz, pulbiber ilave edilerek beş dakika kadar kaynatılarak lezzetin karışması sağlandıktan sonra altından ateş çekilerek ocağın sıcaklığında ve kendi sıcaklığında biraz daha pişip özleşsin diye kazan ocağın üzerinde bırakılacak. Eğer evde yapıyorsanız çok kısık ateşte özleşinceye kadar biraz daha tutabilirsiniz. PİLAV'IN YAPILIŞI: Normal bulgur pilav gibi yapılacak olup, içerisine biraz kimyon, biraz karabiber, haşlanmış etin kalan suyu, tereyağı ve tuz konularak yapıldığını söyledi. Pilav içerisine salça konulmuyormuş.

YOĞURTLU KESME MANTI: Mantı yapılacak hamur kalınca açılır. Yarımşar santimetrekarelik küçük parçalar halinde kesilir. Kaynamış suya alınarak on beş dakika kadar pişirilir. Eğer iyi pişmezse hamursu kokar. Kevgirden geçirilerek süzülür. Üzerine soğuk su dökülür, soğutulur. Sarımsaklı yoğurt dökülerek yenir.

Ahmet Özerdem

KARAÖZÜ'DE BULGUR YAPIMI

Buğdayın işlenmesi ile elde edilen yarma, bulgur, düğür, düğürcük, un gibi maddeler, yerleşik hayatı seçen köylünün birinci derece besin kaynağını oluşturmaktadır. Bu ürünlerden yapılan yemeklerden başlıcaları; Baklava, Boz Mantı, Dığalahlı Köfte, Yoğurtlu Mantı, Düğürcük Çorbası, Yumurtalı Yufka Ekmek Ovmaçı, Erişte, Göbelekli (Mantarlı) Pilav, Gözleme, Hasıda, Haşıl, Hedik, Gavurga, Katıklı Aş, Kabak Çiçekli Pilav, Kesme Aşı, Keşgah, Kulaklı Mantı, Kuyruklu Mantı, Mercimekli Bulgur Pilavı, Pıtpıtı, Su Böreği, Sulu Köfte, Sıkmaç Köfte, Yufka Ekmek'dir.

Bulgur'un pek çok yörede benzer şekillerde yapıldığı görülmektedir. Buğday'ın toplanıp, işlenmesi İyi incelenirse çok yorucu ve emek isteyen bir iştir. Tarlalar karasabanla, çütlerle, öküzlerle sürülür. Ekin; erkekler tarafından "TIRPAN"larla biçilir. Kadınlar da oraklarla biçerler ama biçerken beş parmak için ayrı ayrı içi oyularak tahtadan yapılan "ELLİK"leri sol ellerine geçirirler, parmağa geçirilen aleti iple bileklerine bağlarlar, sağ ellerine de orakları alırlar.

Osmanlı tarım ürünlerinden onda bir oranında Öşür vergisi alırmış. Köylüler buğdayı az gösterip eksik vergi vermesin diye; Vergiler, buğdaylar tarlalarda iken alınırmış. Ürün az, çoluk çocuk aç… Vergiyi az ödemek için, saman götürüyorum diyerek altına buğday koyar ve kağnı ile eve getirirlermiş.

Hasat zamanı toplanan buğdaylar ya “ÇEŞME KÜRÜNÜ”nde ya da derede "SAL" denilen kendir kilimden oluşturulan yapay havuzlarda yıkanır. Yıkanırken buğdayın kumu, taşı, hızmığı, ot tohumları iyice ayıklanır.

Yıkanan buğday bir “KENDİR KİLİM” üzerine yığılır. Suyunu çeken buğdaylar iri “BAĞ KAZANI”nda (Kara Kazan) saatlerce pişirilir. Ev sahibi yardıma gelen misafirlere pişen buğday yani “hedik” ikram eder. İyice pişen buğday, “İLİSTİR” yardımı ile kazanın içinden suyu süzülerek alınır, geniş kendir çadırlara serilir. Arada bir karıştırılarak yaklaşık iki gün kurumaya bırakılır. Üçüncü gün iyice kurumuş buğday, kendir çadırların ortalarına toplanır, “EKMEK TAHTA”sı üzerine tepeleme doldurulur, buğdayın en tepesine bir “SAHAN” yerleştirilir ve buğdaylar içerisindeki yabancı maddeler tek tek seçilir, seçilen çer, çöp, acımıh, ot tohumları, taş ne varsa sahan içerisine atılır. Dikkatlice temizlenen buğdaylar ise el yardımı ile ekmek tahtası üzerinden çekilerek, kendir kilimlerin üzerine dökülür. Bu işi genellikle kadınlar yapar.

Seçilen buğdaylar kendi dokudukları kendir ya da yün “ÇUVAL”lara doldurulur ve "SOHU"ya götürülür. Burada hafif nemlendirilerek ağaç “TOHMAH (tokmak)”larla dövülür, bu işlemden sonra taneler iyice "keperir".

Dövülerek kısmen de olsa kepeklerinden ayrılan ve ıslanmış olan buğdaylar tekrar çadırlara dökülür ve yaklaşık üç gün süre ile kurutulur.

Kurutulan buğday, rüzgarın çıkması beklenerek savrulur ve kepeklerinden ayrılır. Kurutulup, dövüldükten ve tekrar kurutulan ve savrularak kepeklerinden ayrılan buğday artık çekilmeye hazır hale gelmiştir. Kendi dokudukları kendir ya da yün çuvallara doldurulur yani çuvallanır. Çuvalların ağzı “AĞIZ BAĞI” ile bağlanır. “SEKLEMLER” eşeklerle taşınarak dam üstü ya da evliklere götürülür. Yan yana dikilir. Yağmurdan korumak amacıyla üstüne bir kilim atılır ve çekim hazırlıkları başlar. İlk zamanlarda bulgurlar “BULGUR TAŞI” tarafından insan gücü kullanarak çekilir ya da at-eşek yardımı ile “SETEN”lerde çekilirdi.

Bulgur taşnın etrafına yedi – dokuz kadar gençler karışık otururlar. Rengarenk giyinmiş gençlerden biri buğday tanelerini avucuyla taşın orta yerine koyar. Öbürleri de elleriyle taşı ara vermeden, aynı hızla saat yönünde döndürürler. İki taş arasında ezilen buğdaylar, taşların arasından yere serilen kendir kilimin üzerine dökülmeye başlar. Bir sürü buğday vardır ve öğütülmesi epey zaman alacaktır.

Çekilen buğday, elekler yardımı ile bulgur, düğür, düğürcük vb olmak üzere eleyerek ayrılırdı. Eleme işlemi de kadınlar tarafından yapılırdı. Şimdi bu konuya biraz açıklık getirelim.

Buğday miktarına göre çekmek için Bulgur Taşı, iş yapacak ırgat, Dam, kendir çuval, kalbur-elek, çalışacak kişilere verilecek yiyecekler önceden hazırlanır. Karaözü’de bu işler yardımlaşılarak yapılır.

Dam üstü önceden süpürülür ve üstüne kilim - çadır serilir. Bulgur taşları yerleştirilir. Eleme işlemini genellikle tecrübeli kadınlar yapar. Delikanlılar, kızlar, gelinler de bulgur taşını çeker.

Eleme işi çok önemlidir. Kadınlar yan yana dizilmiş şekilde otururlar. Birinci kadının elindeki elek iri taneleri ayıracak özleliklere sahip, gözenekleri seyrek HALBUR'dur. Bugurun iri taneleri eleğin üzerinde kalır ve böylece daha küçük taneler eleğin altına geçmiş olur. Halbur üzerinde kalan iri taneler bir tarafa ayrılır ve iriler yeniden çekilir. Bu iş "İRİLEME HALBURU" ile yapılır.

İkinci kadın, Birinci kadın tarafından elenmiş, yani ilk kadının Halburunun altına geçen elentiyi alır, biraz daha sık gözenekli elek ile eleyerek bulguru ayırır, bu aşamada "DÜĞÜR HALBURU" kullanılır. Bu kadının eleğinin üzerinde kalan BULGUR'dur.

Üçüncü kadın, İkinci kadının Halburunun altına geçen elentiyi, daha sık gözenekli elek ile tekrar eleyerek DÜĞÜR'ü ayırır. Üçüncü kadının eleğinin üzerinde kalan kısım DÜĞÜR'dür.

Üçüncü kadının eleğinin altına geçen kısım, sık gözenekli elekle elendiğinde üstünde kalana PITPITI denir. Eleğin altına geçen kısma Un denir. UN kısmı YAL yapılarak hayvanlara verilir.

Bu uzun zaman güzel maniler ve türkülerle geçirmeye çalışılır. Bazen iki ayrı bulgur taşı ekibi arasında güzel atışmalar da yaşanır.

Bu süre içinde bulgur elenmiş, irisi ayrılmıştır. Ayrılan İRİ kısımı tekrar çekilir. Az olduğu için kısa zamanda biter.

Artık ırgatları iyice yorulmuşlardır. Dedikodular biter, türküler biter, buğday biter ve artık yemek zamanı gelmiştir. Ev sahibinin hazırladığı yemekler yenilir ve herkes yorgun argın evlerine dağılır.

Ev sahibi genellikle tereyeğı ile yapılan, içerisine sucuk ya da pastırma katılan Mercimekli Bulgur Pilavı pişirir. Yanında ise genellikle ayran ve yufka ekmek vardır. Genellikle hafif suluca yapılır, yufka ekmek üzerine dökülür ve yine yufka ekmek içine alınarak yenilir. Bazen de bir tavuk keser. Etli bir pilav pişirir. Yanına üzüm, kavun karpuz, elma, yoğurt koyar. Bu nefis yemeği hep birlikte yerler. Zaten zaman geçmiş, saat biri ikiyi bulmuştur. Hep bir ağızdan "güle güle yiyin" derler. Ev sahibi de "güle güle gidin, yolunuz açık olsun, eliniz kolunuz dert görmesin" der. Ev sahibinin erkeklerinden biri; yardıma gelen kızları, gelinleri evine kadar birer birer götürür. Ev sahibi elenen bulgurun üstüne bil kilim çeker, yanına bir yatak yapar. Çuvallara doldurma işini sabaha bırakırlar. Daha sonraları ise bu çekim ve ayırım işlemini değirmenlerde yapar olmuşlar.

Kepeklerinden ayrılan buğday; bulgur, düğür, düğürcük, un elde edilmek üzere değirmenlere götürülmeye başlanmış. Yukarı değirmen, Orta Değirmen Aşağı değirmen, Tahir Efendi'nin

Değirmen olmak üzere dört değirmen vardır. Unu buralarda çekerlermiş. Karaözü'de günümüzde bu işle uğraşan kalmamış, değirmenler harabeye dönmüş, un çektirmeye başka yerlere gider olmuşlar.

Ayşe Özerdem Çolakgil

KARAÖZÜ'DE BULGUR YAPIMI

Anadolu köylüsünün birinci derecede besin kaynağı olan bulgurun her yerde olduğu gibi Karaözü'de de değişik biçimde yapılış tarzı vardır. Bulgur, iyi incelenirse çok yorucu ve emek isteyen bir iştir. Bu derece önemli günlük yaşamımızın adeta bir bölümünü teşkil eden bulgurun elbette aktüel yanı olduğu kadar tarihi ağırlığı da inkâr edilemez. Aslında konumuz bulguru incelemek değil nasıl yapıldığını geleneksel yönden saptamak.

Bulgur edilmek üzere çuvallanan buğdayın ilk durağı çeşme başlarıdır. Bizim buradan çeşmenin suyu bir oluktan akıp ve oradan menfezlere girmezler. Oluktan havuza ya da kürüne akarlar. Bunların uzunluğu iki buçuk metre, eni yetmiş seksen ve derinliği de kırk – elli santim kadar olan havuzlardır. Buranın en alt tabanında bir delik vardır. Bu havuzun dolmasını ve boşalmasını sağlar.

Kürün suyla doldurulur ve buğday burada yıkanır. Yıkanan buğday bir kendir kilimin üzerine yığılır. Sonra büyük, iri bağ kazanlarına taşınır ve kaynatılır. Tekrar geniş çadırlara serilerek kurumaya terk edilir. Arada bir karıştırılır. İki gün durur, üç dediği gün çadırların orta yerine yığılır. İki üç tane geniş sofra tahtası buraya konulur. Tahtanın alabildiği kadar üstüne bulgurluk tepeleme yığılır. Bu tepenin üstüne de bir sahan konur. Tahtanın üstünde birer birer seçilen bulgurluk tabandaki çadıra dökülür. Yabancı maddeler de (taş, acımık, ot tohumları) sahana konulur. Seçim işini kadınlar yapar. Buradan sohuya (büyük iri taş dibek) götürülür. Orada ağaç tokmaklarla dövülür. Buğday iyice keperir. Yani kepekle taneler bir birinden ayrılır. Her buğday ıslanıp dövülürse kepeklenir. Kepek buğdayın zarı, kabuğudur. Islanan buğday tekrar geniş çadırlarda kurutulur. Üçüncü günü savrulur, kepekten arıtılır. Çekilmeye hazır bir hale getirilir. Çuvallanır, ağzı ağız bağları ile bağlanır. Eşeklerle taşınarak damların üstüne götürülür. Yan yana dikilir, üstüne de bir kilim atılır. Bundan sonra çekim hazırlıkları başlar. Irgat bulmak, taş ayarlamak, olüceklik hazırlamak, yiyecek, kalbur tamamlamak bunların içine girer.

Burada biraz nefeslenip, bulgur taşını merak eden okurlarımıza bu küçük değirmenciği tanıtayım. Tahmin ettiğiniz gibi bu insan gücüyle çalışır. Ufak değirmene benzer. Çok eskilerde unu bu taşlarla yaparlarmış. Giderek yerini bulgura bırakmış.

Değirmenin iki tane taşı vardır. Bu taşların altındaki sabit, üstündeki seyyardır. Bunlar yuvarlak olurlar. Ayrı ayrı ele alınırsa: Yükseklikleri on iki – on üç santimi bulur. Çapı yarım metre

kadardır. Üst taşın tam orta yerinde on santim çapında bulgurluk koymak için bir delik vardır. Aynı taşın en dış kenarına yakın beş santim çapında bir delik vardır ki buraya yarım metre yüksekliğinde sert, yuvarlak ağaç bir sap takılır. Bu sap üst taşı döndürmeye yarar. Taş sağdan sola çevrilir. Çevirme işini üzerine alan delikanlılar bunun kenarına otururlar. Birer elleriyle saptan tutarlar.

Alt taşın orta yerine beş santimetre çapında bir delik açılır. Bu deliğe taş hizasına kadar sıkıca bir çam ağacı çakılmıştır. Ağaca da on beş – on yedi santim uzunluğunda tam orta yerine onluk bir demir tutturulur. Buna FİSİK denir. On iki – on üç santimi ağacın içinde, on dört santimi de üst taşın orta boşluğuna çıkacak biçimdedir. Esas el taşının beynini teşkil eden, dönmeyi kolaylaştıran ayarlayan bir yeri var ki su değirmenlerinde baltacık, el taşlarında da GERMİCEK denilir. Ağaçtan kirmen kanadı biçiminde, ortası onluk çubuğun geçeceği şekilde deliktir. Germiceğin hacminde ve onun iyice oturacağı şekilde üst taşın iç yüzeyinin orta yerine oyulmuş bir yatağı vardır. Bu taşı sağa sola saptırmaz. Böylece taş düzenini bulmuş olur.

Taş her evde bulunmaz. Varlıklı evlerde olur. Hemen hemen her isteyene verilir. Bir çeşit köyün ortaklık malı gibidir. Değirmen taşlarının artığından ya da eskilerinden yapılır.

Bulgurluğa bir kişi tek avcuyla, taşın orta boşluğuna koyar. Taş çevrilir. Eğer bulgur ufak olmuşsa germiceğin altına kepi (rondele) konulur. Yukarı kaldırılır ve ayarlanır.

Bulgur çektirecek kişi eğer fazla yapacaksa taşı ve ırgatı fazla bulur. Karaözü'de bu işler imece usulü yapılır. Parasızdır. En az üç dört tane taş bulunur. Önceden geniş bir dam seçilir. (eskiden çatılı ev yoktu. Topraktı damlar. Dümdüz.) bunun üstü kilim ve çadır örtülür. Bulgur taşları yerleştirilir. Eleyiciler seçilir. Bilhassa tecrübeli kadınlardan olur. Delikanlılar, kızlar gelinler de taş çeker.

Eleme işi özellik arzeder. Birinci kadın bulgurdan iri taneleri ayırır. Ayrılan iriler yeniden çekilir. Bu iş irileme kalburuyla yapılır. İkinci kadın, bulguru ayırır, bunda düğür kalburu kullanılır. Üçüncü kadın bulgurdan küçük düğürü ayırır. Düğürün altında kalana un denir. Düğürle unu ayırmak için iri elek kullanılır. Un tekrar sık elekle elenirse üstünde kalana pıtpıtı denir. Un da hayvanlara verilir. Bütün kalburlar çingeneler tarafından yapılır. Düğürden içli köfte ve çorba yapılır. Buna düğürcü çorbası adı verilir. Sabahları peynirle yenilir. Yufka ekmek ocakta gevretilir. Gevrek tarafı içe gelmek şartıyla içine çökelek, peynir konulur, dürmeç yapılır. Çorba da kaşıklanır.

Bir taşın etrafına yedi – dokuz kadar gençler karışık otururlar. Bunlardan biri taneleri tek avcuyla taşın orta yerine koyar. Öbürleri de değişik elleriyle taşı bir kararda döndürürler. Artık bütün taşlar aynı biçimde kurulmuştur. Harıl harıl çalışırlar. Bulgur çekimi denilince bu kadar yazılanlardan akılda kalan sadece damdaki anıdır. Bu o kadar ruh okşayıcı, iç açıcı ve eğlendirici bir iştir ki; günlerce etkisinden kurtulunmaz. Rengârenk kızlar, en güzel maniler, en içli türküler

burada yan yana gelir. Gecenin karanlığını ve sessizliğini o gün, o topluluk deler, dağıtır. Her ev penceresi açık kapısı dayalı onları, şarkılarını, türkülerini dinler. Burada bütün konuşmalar yüksek sesle yapılır. O devirde herkes yazın damlarda yatardı. İşte damdan dama, gönülden sevgiliye sesleniş böyle başlar. Önce taşlar arasında karşılıklı mani atılır. Sonra ikişer ve dörder en güzel sesli kızlar ve erkekler şu türküleri okurlar.

Aman değirmenci dayı
Yaman değirmenci dayı
Ayakkabım sana verim
Öğüt buğday soyha çavdar.

Olmaz ey kadınım olmaz
Değirmen düzenin bulmaz
Arkadaşım kayıl olmaz
Al git buğday soyha çavdar.

Birinci kıtayı iki kız, ikinci kıtayı iki erkek karşılıklı makamıyla birlikte söyler. Kızlar sırasıyla çorabını, saltasını, fesini verir. Erkekler hepsini de kabul etmezler. Saçını verince iş değişir.

Olur hey kadınım olur
Değirmen düzenin bulur
Arkadaşım kayıl olur
Öğüt buğday soyha çavdar.

Bundan sonra dörder kişilik gruplar halinde “gel arab’oğlum” Türküsü söylenir. Bu grupların rakamı değişebilir. Önce birinci kıtayı birinci grup söyler, aynı kıtayı ikinci grup tekrar eder. Bunlar okunurken hem taş aynı kararda döner hem de eleyiciler durmadan devam ederler işine.

Karşıdan gördüm seni
Gel gel gel araboğlum
Gül iken derdim seni
Sallan yarim gel sarılalım
Dolan çevrin gel sarılalım.

Öpmeye kıyamazdım
Gel gel gel araboğlum
Yadlara verdim seni
Sallan yarim gel sarılalım
Dolan çevrin gel sarılalım

Üzüm koydum dürüme
Sevdan düştü serime
Kalk boyuna bakayım
Yürümezsen yürüme

Üzüm koydum sepete
Yar görünür tepede
Şöyle bir yar sevdim ki
Şan verem memlekete

Almayı yüke koydum
Ağzını dike koydum
Aldım yâri elinden
Belini büke koydum

Böylece bu türkü de tamamlanır. Sıra güzel sesli kişilerin solo bölümüne geçilir. Bir kız, bir erkek sırasıyla bu soloyu da tamamlarlar. Artık ırgatların enerjileri azalır, solukları kesilir, yavaş yavaş eski hareketlerini kaybeder. Su istemeler, dışarı çımalar ve dedikodular başlar. Haberler verilir. Geçmişten gelecekten bahsedilir. Her taş kendi arasında yapar. Böylece bulgurun birinci faslı biter. Ev sahibi bu sürede hedik hazırlamıştır bunlara. Onu getirip yerler. Buna ölücelik denir. Hedik, buğday, mercimek, nohut, pahla (fasülye) bir arada kaynatılır, iyice pişirilip süzülür. Bazen kavun karpuz yendiği de olur. Bu süre içinde bulgur elenmiş, irisi ayrılmıştır. Ayrılan tekrar çekilir. Az olduğu için kısa zamanda biter. Eleyiciler de sonunu alırlar. İş bitince, hadi güle güle, denilmez. Bunlar taş çekerken ev sahibi yemeklerini hazırlamıştır. Derhal bir tavuk keser. Etli bir pilav pişirir. Yanına üzüm, kavun karpuz, elma, yoğurt koyar. Bu nefis yemeği hep birlikte yerler. Zaten zaman geçmiş, saat biri ikiyi bulmuştur. Hep bir ağızdan “güle güle yiyin” derler. Ev sahibi de “güle güle gidin, yolunuz açık olsun, eliniz kolunuz dert görmesin” der. Ev sahibinin erkeği; kızları, gelinleri evine kadar birer birer götürür. Kadını bu bulgurun üstüne bil kilim çeker, yanına bir yatak yapar. Artık çuvallama işi sabaha bırakılır.

Ahmet ÖZERDEM

KARAÖZÜ’DE KUTSAL BİLİNEN ve MEDET UMULAN YERLER

ŞAHRUH KÖPRÜSÜ KENAR TAŞLARI ARASINDA YER ALAN "KULUNÇ TAŞI": Köprünün üzerinde bulunan korkuluk taşları arasına sıkıştırılmış istasyon istikameti, güney cephesinde içi oyuk-çukur bir taş vardır. Buna ‘Kulunç Taşı’denmektedir. Bu taşın Yel (Kas tutulması) ve sızıya iyi geldiğine inanılır. Köprüden geçen kimseler oturarak kuluncunu bu taşa dayayıp sağa sola oynatırlar ve iyileşeceklerine inanırlarmış. Bu taş ‘Niyet Taşı’olarak da kullanılmış. Korkuluk

taşları arasında bulunan "Kulunç Taşı"nın önüne gelinir, arkası taşa dönülür, diz çökülerek sırt kısmı taşa dayayarak dilek tutulur ve böylelikle dileklerinin gerçekleştiğine inanılırmış.

MOLLA (MILLA) MEHMED'İN (Mehmet Öztürk) MEZARI: Mılla Mehmet'i, sede evliya gibi görürlermiş. Mılla Mehmet; Arapça, farsça ve kuran okumayı yazmayı bilen, çocuklara bu konuda eğitim veren hocalardan biriymiş. Sorunu olan köylüler, Molla Mehmet'in mezarının baş tarafından bir avuç toprak alır, bir bez parçasına çıkılar (Bağlar), Uyumayan çocuğun başının altına, hasta olup iyileşmeyenlerin başının altına koyarlarmış. Rahat uyusun, çabuk iyileşsin diye. Hatta çok hasta ise çocuğu götürür mezarın üzerine yatırırlarmış. Eğer çocuk sahibinin arkasından bakar ve ağlarsa iyileşecek derler, çocukta bir faaliyet olmazsa gidici bu derler, ölecek gözüyle bakarlarmış. Elif Doğanay, çok hasta olan İbrahim'i götürmüş ve mezarın üzerine yatırmış. Bakmış ki arkasından ağlıyor, oğlan iyileşecek diye sevinçle eve getirmiş ve oğlanı annesine teslim etmiş. Ekini kötü olan tarlaya bir avuç toprak serperlermiş ki gelecek yıl ekin iyi olsun diye. Kısacası mezardan alınan bir avuç toprağın, her derde deva olduğuna inanılırmış. Toprağı sadece mezarın baş tarafından alırlarmış, Bundan dolayıdır ki Mılla Mehmed'in mezarının başı eskiden hep eşilmiş, oyuk olur, ailesi oyulan yeri tekrar toprakla doldururlarmış. Eskiden mezarı okul yerindeymiş ama şimdi köyün ortasındaki eski mezarlıktaymış. Eski mezar taşı aynen alınıp yeni mezarının başına yerleştirilmiş.

TOHUM PINARI: Karaözülülerin çıkmaza düştüklerinde, medet umdukları birkaç yerleri daha varmış. Bunlardan biri de Tohum Pınarı imiş. Tohum Pınarı'a gider dilekte bulunurlarmış. Dilekleri gerçekleştiğinde ise pınarın başında adak ettikleri hayvanı keser, haşlar, kemik suyuna yarma atar ve keşkek pişirirler, kemikten ayırdıkları etleri de keşkek'in üzerine yerleştirir ve hep birlikte yerlermiş. Keşkek yemeğini Kadı İbrahim (İbrahim Kabak) çok güzel yaparmış. Kendisine Kadı denilmesinin sebebi kış yarısı eğlencelerinde Kadı kılığına girmiş olmasından geliyormuş. Çok eskiden, Cem yapılacağı zaman, dedeler geldiğinde de aynı şekilde bu pınarın başında bütün köylü bir araya gelir, adaklar kesilir ve aynı şekilde yenirmiş. O zamanlar yahnili pilav yokmuş. Yahnili pilavı daha sonra yapar olmuşlar. Tohum Pınarı ile ilgili hikaye Turan Işık'tan dinlenildiği hali ile aşağıda bilgilerinize sunulmuştur.

DİVANA'NIN PINARI: Eskiden İskender'in bağı denilen, şimdi ise Asef'in Bağı (Asef Uğur) denilen yerde Divana'nın Pınarı denilen bir çeşme varmış. Bu çeşme hala duruyor. Bu çeşmeden akan suya zemzem suyu derlermiş. Çeşme başındaki ağacı dilek ağacı etmişler. Dilek tutar, bu ağaca Çapıt bağlarlarmış. Rüya görenler, iyi rüya gördülerse doğru Divana'nın pınarına gider, ilk ona anlatır, rüyasını orada yoyarlarmış, yorumlarlarmış ki gerçekleşsin diye. Güzel rüya yoyanlardan birisi olan Elif Teyze de bu pınara rüyasını anlatanlardanmış. Divana demek divane, ermiş, Allah aşkı ile deli divane olmuş demekmiş. Pınarın adını bu aileden ermiş bir aile ferdinden almış olabileceğini söylemektedirler. O tarihlerde az sayıda olsa da oruç tutanlar varmış ve Oruç tutanlar, bu pınardan gelen ve zemzem adını verdikleri su ile oruçlarını açarlarmış.

TOHUM PINARI İLE İLGİLİ BİR ÖYKÜ (Kaynak Turan Işık – 2012)
Tohum Pınarı, Karözü'nün üst başındadır. Soğuk suyu ile ünlüdür ve kutsal bir yer de sayılır. Orada kurbanlar kesilir, dilekler tutulur, sohularda bulgurlar dövülür. Sohularda kızlı, erkekli yer alan gençler bulgurları döverken türkü de söylerler. Söylenen her türküden sonra aşağıdaki dörtlüğü hep bir ağızdan söylerlerdi.

Allılar, allılar
Bizim inek gelmedi.
Allılar allılar
Bizim kız evlenmedi.
Diyerek türkü dileklerini dile getirirler.

Tohum Pınarı ile ilgili hikâyelerden biri şöyledir: Tohum Pınarı'nın "Meryem Ana" adında bir kadın yaşamaktadır. Bu pınarın da yanında güzel mi güzel, cins mi cins bir koyunu vardır ve her yıl erkek kuzu doğurmaktadır ama Meryem Ananın yüreğindeki dişi doğurmasıdır. Rivayete göre bir gün Meryem Ana'nın rüyasına aksakallı bir pir girer. Der ki:
- Meryem, koyunu al, Tohum Pınarı'na git. Koyunla birlikte pınarın etrafında üç defa dön. Dönerken de; "Allah, Muhamed, ya Ali" diye 3 defa seslen, der.

Sabah kalktığında koyunu alır, Tohum Pınarı'na gider, ak sakallı pirin dediğini yerine getirir ve o yıl koyun dişi kuzular. Artık Meryem Ana'nın sevincine diyecek yoktur. İstediği olmuş, dileği kabul olmuştur.

Tohum Pınarı ile ilgili hikâyelerden bir diğeri ise şöyledir: Gaziler, Alametin, Ebulhayır, Küpeli, Karpınar, İğdeli, Yerlikuyu, Burunviran, Kaleköy gibi yakın yerlerdeki insanlarımız Tohum Pınarı'nın suyunu içen deli oluyor diye birbirlerine takılırlar ve "Sen Tohum Pınarı'ndan su mu içtin? Belli, beli" diyerek şaka yollu birbirlerine takılırlarmış. Karaözü'ne gelen Fikret Otyam da, Kültür Evi açılışında Tohum Pınarı'nın buz gibi soğuk suyundan içmişti. Her ne kadar öyle denilse de; Tohum Pınarı'ndan su içenlerin çoğu ya doktor, ya mühendis, ya başarılı bir insan oluyor bunu da ilave etmek gerek.

GIZ ANASI
Çattılar çatma daşını
Kurdular düğün aşını
Gız ağlatma gardaşını
Gız anam gınan gutlolsun.

Sandık içinde gınası
Kağıt içinde balası,
Hani bunun öz anası
Gız anam gınan gutlolsun.

Anam gızın beş miyidi
Bir birine eşmiyidi
Attın beni gurbet ele
Yüreciğin daş mıyıdı

Göv arpayı gavururlar
Dumanını savururlar
Demedimmi yavrum sana
Seni benden ayırırlar

Bindirirler attan ata
Götürürler köyden öte
Al bayrağı tüte tüte
Gız anam gınan gutlolsun

Gıcılar gavah gıcılar
Gavah değil oduncular
İşte geldi gınacılar
Gız anam gınan gutlolsun

Biner atın iyisine
Gider yolun gıyısına
Senin annen ben yanıyor
Saçı kesik yavrusuna

Yüce dağda yurdunmu var
Goyun avlar gurdunmu var
Ne inilen dertli dertli
Yüreğinde derdinmi var

Yüce dağlardan aşırdım
Tozlu yollara düşürdüm
Gınamayın eller beni
Ben vatanımı şaşırdım

OY PAMBUĞUM
Oy pambuğum pambuğum
Ataşına yandığım
Seni hasta dediler
İyoldun mu sevdiğim

İndim dere beklerim
Vay benim emeklerim
Eller yar yar dedikçe
Sızılar gemiklerim

Gayadan inişmolur
Ham demir gümüşmolur
Akşamdan söz veripte
Sabaha dönüşmüolur

Derelerin yılanı
Gez dolanı dolanı
İnsan öpüp sevmez mi
Ayağına geleni

Şu derenin uzunu
Kıramadım buzunu
Aldım Çerkez kızını
Çekemedim nazını

GANGALLININ GAYASI
Gangallının gayası gangallının gayası
Yarim türkmen mayası yar aman aman
Yarime gurban olsun yarime gurban olsun
Şu köyün kahayası yar aman aman
Yar aman mar aman saracak zaman

Garşıdan geliyodun garşıdan geliyodun
Çağırsam dönüyodun yar aman aman
Aşkından kibrit oldum aşkından kibrit oldum
Üflesen yanıyodum yar aman aman
Yar aman mar aman saracak zaman

İndim kuyu dibine indim kuyu dibine
Bahtım suyun rengine yar aman aman
Analar gız besliyo analar gız besliyor
Vermiyo sevdiğine yar aman aman
Yar aman mar aman saracak zaman

İndim dere düz gider indim dere düz gider
Bir sürmeli gız gider yar aman aman
O gız yolun şaşırmış o gız yolun şaşırmış
İnşallah bize gider yar aman aman
Yar aman mar aman saracak zaman

ÇOBANIM
Çobanı dağlardan inmez mi sandın,
Çaşgırlı çuhayı giymez mi sandın,
Herkes sevdiğini almazmı sandın,
Varman gızlar varman bitli çobana,
Arhası süren süren itli çobana.

Çobanın yattığı dağlar eteği,
Ağzına attığı peynir topağı,
Sarılıp yattığı çoban köpeği,
Varman gızlar varman bitli çobana,
Arhası süren süren itli çobana.

Çobanın gavalı çardahda sahlı,
Yumamış yüzünü bıyığı bohlu,
Hahına vermişler oniki tohlu,
Varman gızlar varman bitli çobana,
Arhası süren süren itli çobana.

LÜMBERDE
Merdivenim gırh ayah
gırhına vurdum dayah
Yar garşıdan bahınca da
Ne el dutar ne ayak

Lümberde lümberde
Gelin evlerin nerde de
Yar benim gönlüm sende.
Gız benim gönlüm sende.
(Her kıtanın sonunda tekrarlanır)

Çamdan sahız ahıyor
Gız nişanlın bahıyor
Goynundaki memeler de
Turunç olmuş gohuyor

Dama bulgur sererler
Çıhma boyun görürler
Saçın İbrişim teli de
Hançere bağ örerler

Ah Çinçini Çinçini
Öpem ağzın içini
Öperken ısırmışım da
Bağışla sen suçumu

Gavahdan gazel indi
Dibine güzel indi
Bir öptüm bir ısırdım da
Dişime nazar değdi.

Gavah senden uzun yoh
Dallarında üzüm yoh
Verin benim yârimi de
El yârinde gözüm yoh

Köprüden geçemiyom
Az doldur içemiyom
Sen benden geçtin ama
Ben senden geçemiyom

Garşıda gördüm seni
Gız iken sevdim seni
Öpmeye gıyamazken
Yadlara verdim seni

Köprünün dibi diken
Yahdın beni güliken
Allah'da seni yaksın
Üç günlük geliniken

İki çuval unum var
Biri bitse biri var
İki yerden yar sevdim
Biri ölse biri var.

Üzüm goydum dürüme
Sevdan düştü serime
Kalk boyuna bahayım da
Yürümezsen yürüme

Üzüm goydum sepete
Yar oturur tepede
Öyle bir yar sevdim ki
Şan vere memlekete.

Elmayı yüke goydum
Ağzını dike goydum
Aldım yari elinden de
Belini büke goydum.

Gaşın garadır senin
Meylin yaradır senin
İkrarından dönersen
Yüzün garadır senin

MANİLERİMİZ

Mendili İşle yolla
işle, gümüşle yolla
İçine üç elma koy
Birini dişle yolla.

Önlüğümsün bağımsın
Çahmağımsın gavumsun
Ben seni alacağım
Sen benim ilk avumsun

Ela gözlerine olam köleler
Dilerimki seni bana vereler
Ölüyüken vesiyetim olsunki
İkimizi bir mezara goyalar.

Emine'min gaşları
Oynar omuz başları
Emine'min gönlü var
Vermiyi gardaşları.

Gedersen göndereyim
Gunduran döndereyim
Ya beni bile götür
Ya kendim öldüreyim.

Şo dağlar harda galdı
Yaprağı zarda galdı
Daha gönlüm kilitli
Anahtar yarda galdı

Ben dama çıhacağım
Ergene bahacağım
Ergen bir tomurcuk ver
Gerdana dahacağım.

Dama çıhtım dam iki
Yıldız saydım on iki
Ellerin yari gelmiş
Hani bizim boz dilki.

Dağda davarım olsa
Boynun eğenim olsa
Padişah ferman verse
Seven seveni bulsa.

Getme gedenler inen
Boyu fidanlarınan
Ne var bir selam yolla
Gelip gidenlerinen

Al giyme yar üşürsün
Güzellikte meşursun
Her huyundan hoşnutum
Yad ile gonuşursun.

Dağda davar izi var
Evlinin ne yüzü var
Ergene gurban olam
Cilvesi var nazı var.

Galadan atın beni
Gumlara gatın beni
Ben Samsun buğdasıyım
Pahalı satın beni.

Başındaki poşular
Ildır ıldır ışılar
Yedi yıldır severdim
Bu yıl duymuş gomşular.

Yola çıhma tanırlar
Seni yolcu sanırlar
Benim yardan bahtım yok
Seni elimden alırlar.

Bahçeler bağlı bağlı
Ağaçlar giraboğlu
Senin gibi yar sevsem
Sohahlar dolu dolu.

Garşıda gördüm seni
Gül iken derdim seni
Öpmeye gıymaz idim
Ellere verdim seni.

Yareliyim yareliyim
Sorun hele nereliyim
Ağaçlar donunu giymiş
Daha ben gareliyim.

Kırlangıç yapar yuvayı
Gelir sıvayı sıvayı
Sen üveyik ben güvercin
Beraber yapah yuvayı

İncelem yar incelem
Gözel sevem gencelem
Niye kötüyü sevem
Ellere gülünç olam.

Daşlan beni daşlarınan
İnem gidem guşlarınan
Guşlar gider ben gidemem
Gözüm dolar yaşlarınan

Armut daldan düşermi
Günden yanı bişermi
Sevip sevip ayrılmah
Şanımıza düşermi.

Şo dağlar meler olsa
Aşka bir garer olsa
Yıhardım dağlar seni
Yare bir zarar olsa.

Gidene bah gidene
Boyu benzer fidana
Fidanda bir gül bitmiş
Gohulatmaz adama.

Harmandadır yabası
Muhacirdir obası
Gızın gönlü olursa
Ne halt eder babası.

Karşıdan geç görüyüm
Tomurcuh gül vereyim
Ağız senden dil benden
İste bir gün veriyim.

Karşı karşı geçerim
İnci mercan düzerim
Vallah billah enişte
Ben bacımdan güzelim.

Ay doğar ayan ayan
Düşdüm yollara yayan
Düşüne girmez iken
Goynuna girdim uyan.

Yük üstünde halıyım
Halının bir dalıyım
Acele etme sürmelim
Ben bir yiğit malıyım.

Ay doğdu aştı gelin
Elinde tesdi gelin
Eğil bir yol öpeyim
Yüreğim geçti gelin.

Aya bah yıldıza bah
Geline bah gıza bah
Gız mevlayı seversen
Dönde bir yol bize bah.

Denize dalacağım
Bir balıh alacağım
Ben mühtüye danıştım
Gız seni alacağım.

İnciyim dişine ben
Mailim gaşına ben
Altın hameyli gibi
Sarılam döşüne ben.

Sabahınan tandır gelin
Ataşını yandır gelin
Goynundaki yatan guzu
O da senin nendir gelin.

Başındaki alısa
Goynundaki narısa
İki gözüm kör olsun
Senden başka varısa.

Karanfil ekme daşa
Bel bağlama oynaşa
İpti severler emme
Sonra gaharlar başa.

Karanfilsin harın yoh
Gız güzelsin yarın yoh
Vermişler bir kötüye
Cahilsin habarın yoh.

Bahça bağ için ağlar
Ayva nar için ağlar
Anasından dün doğdu
Bugün yar için ağlar.

Bahçaya guzu girdi
Dizime sızı girdi
Anasını ararken
Goynuma gızı girdi.

Hay humudu humudu
Dere depe sumudu
Gavur köpeğin gızı
Edeceğin bumuydu.

Derelerde buzağ ben
Tiken oldum göze ben
Eviniz hamaz olmuş (hamaz: uyuz)
Varamıyım eve ben.

Almayı yüke koydum
Ağzını dike koydum
Aldın yarim elimden
Belimi büke koydun.

Yemeninin yüzüyüm
Yüz başının gızıyım
Bu güzellik bende var
Niye yarsız gezeyim.

Edenin Gızı Ayşe Kelek'ten derlenmiştir.

Al elmanın dördünü
Sev yiğidin merdini
Sallanmışta geliyor
Bildirmiyor derdini.

Araz durur akmaz mı
Ateş olur yakmaz mı
Diyelim sultan oldun
Sultan kula bakmaz mı.

Atımın başlığı yok
Gönlümün hoşluğu yok
Ben kimseyi sevemem
Cebimin harçlığı yok.

Atladım bağdan bağa
Elim değdi yaprağa
Sen benim olmayınca
Girmem kara toprağa.

Bahar gördüm yaz gördüm
Güzel gördüm naz gördüm
Her tarafı dolaştım
Senin gibi az gördüm.

Çıraklık dolu bezir
Ezil hey bağrım ezil
İki gönül bir olmuş
Buna neylesin vezir.

Elin elimde değil
Kılıç belimde değil
Yara gitmek isterim
Hüküm elimde değil.

Evleri gediktedir
Yeşil perde yüktedir
Benim sevdiğim dilber
İleri bölüktedir.

Evleri evlek evlek
Dadandı kara leylek
Yazın bile yayladık
Güzün ayırdı felek.

Gemi gelir yan verir
Güzel olan şan verir
O güzelin uğruna
Adam olan can verir.

Kar yağar erir m’ola
Gidenler gelir m’ola
Murat verici mevlam
Muradım verir m’ola.

Kayalar kirtiş kirtiş
Kirtişine gün düşmüş
Sen avradı neylersin
Sakalına kır düşmüş.

Kale dibinde tavşan
Al bu çevreyi nişan
Sen askere gidersen
Sık da beline kuşan.

Kiraz gibi nar gibi
Yaprakları zar gibi
Dünyada tatlı var mı
Gönüldeki yar gibi.

Köprünün altı tarla
Parla Fadimem parla
Ne küçücük kocan var
Beşiğe koyda salla.

Kuru sakız olayım
Çanaklara dolayım
Sakallıya varırsam
Sakalını yolayım.

Mavi boncuk dizerim
Gönüldekin sezerim
Sen benden iyisin bul
Ben de garip gezerim

TARİHİ HİKAYELER

1. Memiş'in Pınarı'nın Öyküsü

MEMİŞ'İN PINARI

Karaözü'nün üzerinde bulunduğu bu topraklar defalarca dolup boşalan çok eski bir yerleşim merkezidir.

İmparatorluk döneminde buralara "Ebecik Özü" (1), daha sonraları da "Karaca Öz" (2) dendiğini tarihi kayıtlardan öğreniyoruz. Ayrıca son olarak aynı yerde Hüsneliler adında bir kavimin yerleşik düzende yaşadığı bilinmektedir. Bunlar ev bark kurarak tahminen 35 – 40 yıl kadar da buraları yurt edinmişler. Daha sonra şekavet unsuru ve çeşitli nedenlerle evlerini barklarını boşaltınca yerine Malatya'nın muhtelif yörelerinden kavimler halinde gelen bu insanlar 18. yüzyılın sonlarına doğru bunların hazır evlerine yerleşmişler. Karaözü adında da 24 hanelik bu köyü kurmuşlardır (3).

Hüsnelilerin mezarları daha yakın zamana kadar duruyordu. Karaözü eski mezarlığının, yani bugünkü lise binasının bulunduğu yerin kuzey atı ucunda idi.

Hüsnelilerden günümüze kadar gelen bir başka değer de kasabanın içindeki iki büyük çeşmedir. Bunlardan birine "Memiş'in Pınarı", diğerine de "Tohum Pınarı" denmektedir. "Tohum Pınarı" hakkında bugüne kadar derli toplu bir bilgi edinemedik. Ancak "Memişin Pınarı" hakkında elde edebildiğimiz önemli sayılabilecek bazı tespitlerimiz oldu.

Memiş; Hüsnelilerden usta bir babanın tek oğludur. Baba çevrede nam salmış, birçok işi birden yapabilen becerikli biridir. Duvar örer, kapı – pencere yapar, kerpiç döker, kağnı – saban kurar. Elinden hemen her iş gelir. Kanatlı kapıyı en iyi onun yaptığı söylenir. Bu uğraşıları sırasında Memiş'in çok genç olmasına rağmen zaman zaman babasına yardımcı olduğu anlatılır. Ne yazık ki Memiş genç yaşta o büyük ustayı kaybetmiştir.

Mehmet yani Memiş sakin, sessiz, yumuşak yaratılışlı, kara perçemli, karayağız uzun incecik dal gibi yiğit bir delikanlıdır. Günlerden birgün aynı aşiretten İbili Koca'nın torunu, Bucu Sülonun kızı Sarı Sultan'a sevdalanır. Sultan kız da sultandır ha. Su gibi biri. Bir içim su. Ay parçası sanki. Sarı saçlı çiğdeme benziyormuş dediklerine göre. Çok sürmez. Köylük yerde bu sevda dillere düşer. El kadar bir yurt. Yukarıda söyle aşağıda sen de inan.

Hüsneliler bu sevdayı daha da abartırlar. Laf çıkarırlar. Dedikodu üretirler.

Elbette bu hal İbili Koca'nın kulağına kadar gelir. Dede hanenin tek söz sahibidir. O ne derse o olur. Torun evlattan tatlı olurmuş sözünü doğrularcasına Sultan kızı da pek çok sevmektedir.

Dede dedikodulardan sonra Sarı Sultan'ı bir tek çeşme dışında ne bağa bahçeye, ne davar sağmaya, ne de konu komşuya bir kaşık damızlık almaya gönderir. Sabahları o kadar çok canı çekmesine karşın sigara tüttürmek için ateş almaya bile salmaz hiçbir yere. İbili Koca çeşmeye bile göndermeyecek de genç kızı yalnız başına evde tutamaz ya. Ayrıca gözünün önünde sayılır orası. Bir de sarı sıcakta Sultan Kız kadar hiç kimse çarçabuk buz gibi suyu yetiştiremez eve.

Dedik ya İbili Koca dirayetli biri. Zalim ceberut değil ama töreler onu gerektiriyor. Bu türlü küçük yerlerin geleneği böyle. Gelenek kanundan önce gelirmiş. Buna herkes uyar. Kim ister durduk yere elalemin ağzına sakız olmayı. Sultan Kız çeşmeye gittiğinde azıcık gecikse hemen sorgulanır. Memiş bir yanar dağ. Yüreği alev alev. Kor gibi, üflesen tutuşacak sanki.

Memiş bu yangın haliyle Sarı Sultan'sız olamayacağını bilir. Arada bir defa bari görmenin yolunu yöntemini araştırır. Söylenceye göre sonunda bulur da. Sultan'ın su doldurduğu pınar büyük kayanın dibinden çıkmaktadır. Sular ardıç bir oluktan aksa da tamamına sığmaz. Taşar sağa sola. Düzenli değildir oralar. Ayrıca çamur çaylak dersen diz boyu.

Bir gün aniden pınarın gözesinden suyun azaldığı görülür. Köylüde panik başlar. Memiş'e gün doğmuştur. Hüsnelilerin de isteğiyle işe hemen el atar. Suyun çıktığı yeri açar. Kaynağını bulur. Su kaybını önler. Bir noktada toplar. Fakat Memiş'e göre bütün bu yapılanlar kâfi değildir. Pınarı aşağıya kendi evlerinin karşısına bir yere indirmek gereklidir. Bunun için iyi bir gerekçe bulmak ve köylüyü razı etmek icap eder.

Evlerinin yanındaki kendi arsasının bitişiğinde muska iriliğinde köyün orta malı bir küçük alan vardır. Bu iki arsa birleştirilirse bir çeşme yeri olacak niteliktedir. Köylü razı edilir.

Memiş önce yukarıdan aşağıya kadar Pöhrekleri (4) dizip suyu içine alır. Kayanın Başı'ndan çeşmenin taşlarını keser hazırlar. Duvarını örüp önüne ardıç hezenden bir kürün yapar. İki tane de pirinç oluk yerleştirir. Olukları biribirine yakın koymaya çalışır. Buraya kadar yaptığı isten en çok keyif aldığı şey bu iki altın sarısı oluğun bilerek yan yana düşürülmüş olmasıdır. Sanki iç dünyasına görsel bir boyut kazandırmış gibidir. Kim bilir belki de bunca emeğin gerekçesidir de. Artık çeşme Memiş'lerin evinin yanı başındadır. Bundan sonra Sultan kızı daha çok görecek belki de işmar edip, ayna tutacak, her köy delikanlısı gibi el sallayacaktır. Bu hayal ile Memiş, Sultan kızı bir, bilemedin iki defa çeşme başında ya görür ya göremez. Köye zaptiyeler gelir ansızın Memiş'i askere alırlar. O koskoca sevda yüklü yürekle Osmanlı'nın askerliğine gidilir de o askerlik biter mi? Yüreği burulur. Çaresizdir. Kendi kendini teselli etmeye çalışır. Bu zamana kadar pek çok kimse gidip de geri dönmedi mi?

Memiş çeker gider kıtaya, giyer elbiseleri, dolar bacağına dolağı, bağlar çarıkları ayağına, alır sırtına cebedanı, tutar mavzerin kundağından düşer yollara gece gündüz. Adı sanı bilinmedik memleketlerden geçer. Denizler çöller aşar. Gidiş o gidiş. Bir daha askerden haber alınamaz.

Memiş yaptığı bu pınarın adına bir isim düşünmüşmüdür bilinmez ama Hüsneliler buraya “Memiş’in Pınarı” derler.

Hüsneliler yurtlarını ansızın terk ederler. Karaözülüler gelip aynı yere bunların boşalttığı evlere yerleşirler. Çeşmenin adı gene aynıdır. “Memiş’in Pınarı”.

O gün bugündür çeşmenin bir birine yakın iki gözü sel olup akar da kimseler bu akışın nedenini fark etmez.

Memiş’in Pınarı’nın bulunduğu büyük kayanın aşağısında Alosman’ın arsası vardır. Burada bir de bulgur seteni bulunuyormuş.

Memiş’in Pınarı’nın kürünü (suluk) uzun süre dayanamaz. Yılmazların dedesi Ali Yusuf Kahya. Keltepe’deki argın üzerinden büyük bir söğüt kestirip kürün yaptırır. Eski kürünün yerine koyar. Bu bir müddet kullanılsa da suya fazla direnemez çürür. Etraf çamur ve balçık içinde kalır.

Sonunda 1930 lu yılların başına doğru Kadı Mustafa ile Güllü’nün Ahmet Ağca, taş ve betondan yeni bir kürün yaparlar.

1936-1937 yıllarında Memiş’in Pınarı ile Tohum Pınarı gözeleri yeniden tamir edilerek kaçak sular önlenir. Köyün yollarını batıran sular iki ayrı kanalla “hatöve”(5) edilerek (yer altına alınarak) dereye kadar indirilir. “Hatöve” de malzeme olarak Hüsnelilerin mezar taşları kullanılır. Karaözü’nün sokakları kışın buzdan, yazın çamurdan kurtarılmış olur. Son olarak da köy Memiş’in Pınarı’ndan tarafa doğru büyüyüp genişleyince aynı pınar bölünerek çeşmeler çoğaltılır.

Bu iki çeşme Tohum Pınarı ve Memiş’in Pınarı’nın bir özel konumu var. Bunlar sid alanı kapsamında yani korunmaya alınmış durumda. O nedenle “Kayanın Başı” mevkii tamamen meskene kapalıdır.

1. Faruk Sümer: Bozok Tarihi’ne Dair. s.372
2. Halil Edhem (Eldem) Kayseri Şehri. s.28
3. Ahmet Özerdem: Tarihi, Kültürü, Folkloruyla KARAÖZÜ. s.43
4. Pöhrek: Çanak çömlek ve testi gibi kilden yapılmış 30-40 santim uzunluğunda biri birine geçmeli su borusu.
5. Hatöve: suyun yeraltından büz ve borularla değil de yassı taşlar kullanılarak götürülmesi işi. Toprak kazılır. Altı üstü yanları taşlarla dizayn edilir. Su bu boşluktan götürülür.

Ahmet ÖZERDEM
13-1-2000, İstanbul

2. Tohum Pınarı'nın Öyküsü

TOHUM PINARI

İbrahim (Yüzbaşı) ile eşi Meryem (Meyro) mutlu bir şekilde yaşamaktadırlar. Koyun beslerler. Koyunlarından birisi çok cinstir. Bol süt vermektedir. Bu koyun daima erkek kuzulamaktadır. Meryem (Meyro) bu koyundan bir dişi kuzu almak ve cins koyunun soyunu devam ettirmek ister. Neredeyse bu düşünceyle yatıp kalkmaktadır... Bir gece düşünde ak saçlı, ak sakallı bir ihtiyar Meryem'e;

- Meryem! O koyunu pınarın etrafında üç kez dolandır. Dolandırırken de Ya Allah, Ya Muhammet, Ya Ali diye söylen der.

Meryem eline tuz alır. Önlüğüne de buğday kor. Koyuna buğdayı ve tuzu vererek pınarın etrafında Ya Allah, Ya Muhammet, Ya Ali diyerek üç kez dolandırır. Koyun ertesi sene doğumunda dişi yavrular.

Meryem bu olayı mahalleliye anlatır. Pınarın adı "Tohum Pınarı" olarak ünlenir. Adaklar Tohum Pınarı'nda adanır. Kurbanlar Tohum Pınarı'nda kesilir. Yağmur duasına bile Tohum Pınarı'nda çıkılır. Bayram (Bayro) çocukları ardına düşürür '‘Yağ yağ yağmur. Teknede hamur. Ver Allahım ver bir sulu yağmur '‘diye bağırırlardı...

KAYNAK KİŞİLER:
1. Fadime KILIÇ (Fadik, Mustafa eşi)
2. Veli KILIÇ (Yüzbaşının Veli)
3. Zehra KILIÇ (Yakup kızı, Veli Eşi)

DERLEYEN: Mustafa KILIÇ
Emekli Öğretmen

TOHUM PINARI İLE İLGİLİ BİR ÖYKÜ (Kaynak Turan Işık – 2012)

Tohum Pınarı, Karözü'nün üst başındadır. Soğuk suyu ile ünlüdür ve kutsal bir yer de sayılır. Orada kurbanlar kesilir, dilekler tutulur, sohularda bulgurlar dövülür. Sohularda kızlı, erkekli yer alan gençler bulgurları döverken türkü de söylerler. Söylenen her türküden sonra aşağıdaki dörtlüğü hep bir ağızdan söylerlerdi.

Allılar, allılar
Bizim inek gelmedi.
Allılar allılar
Bizim kız evlenmedi.

Diyerek türkü dileklerini dile getirirler.

Tohum Pınarı ile ilgili hikâyelerden biri şöyledir: Tohum Pınarı'nın "Meryem Ana" adında bir kadın yaşamaktadır. Bu pınarın da yanında güzel mi güzel, cins mi cins bir koyunu vardır. Meryem Ana'nın koyunu her yıl erkek kuzu doğurmaktadır ama Meryem Ananın yüreğindeki dişi doğurmasıdır.

Rivayete göre bir gün Meryem Ana'nın rüyasına aksakallı bir pir girer. Der ki:
- Meryem, koyunu al, Tohum Pınarı'na git. Koyunla birlikte pınarın etrafında üç defa dön. Dönerken de; "Allah, Muhamed, ya Ali" diye 3 defa seslen, der.
Sabah kalktığında koyunu alır, Tohum Pınarı'na gider, ak sakallı pirin dediğini yerine getirir ve o yıl koyun dişi kuzular.

Artık Meryem Ana'nın sevincine diyecek yoktur. İstediği olmuş, dileği kabul olmuştur.

Tohum Pınarı ile ilgili hikâyelerden bir diğeri ise şöyledir: Gaziler, Alametin, Ebulhayır, Küpeli, Karpınar, İğdeli, Yerlikuyu, Burunviran, Kaleköy gibi yakın yerlerdeki insanlarımız Tohum Pınarı'nın suyunu içen deli oluyor diye birbirlerine takılırlar ve "Sen Tohum Pınarı'ndan su mu içtin? Belli, beli" diyerek şaka yollu birbirlerine takılırlarmış. Karaözü'ne gelen Fikret Otyam da, Kültür Evi açılışında Tohum Pınarı'nın buz gibi soğuk suyundan içmişti. Her ne kadar öyle denilse de; Tohum Pınarı'ndan su içenlerin çoğu ya doktor, ya mühendis, ya başarılı bir insan oluyor bunu da ilave etmek gerek.

3. Muhimmat Harekatı

İSTİKLAL SAVAŞI'NDA CEPHE VE CEPHE GERİSİNDE KARAÖZÜ'LÜLER

Birinci Dünya Savaşı'nda yenik sayılan İmparatorluk 30 Ekim 1918 de Mondros Mütarekesi'ni kabul ettikten sonra istilacılarca parçalanmak istenir. Topraklarımız paylaşılır. Fakat 16 Mart 1921 de Türkiye ile Sovyetler Birliği arasında imzalanan Moskova Antlaşması ve 13 Ekim 1921 de Türkiye ile Sovyetler Birliği ve Kafkas Cumhuriyetleri arasında imzalanan Kars Antlaşması yapılır. Böylece Doğu Anadolu güvenliği sağlama alınır. Burada konuşlandırılmış olan birliklerden bir kısmı ile yeterli miktarda mühimmat batıya kaydırılır. Sivas 3. kolordu'da toplanan cephane, Ankara 20. Kolordu'ya teslim edilmek üzere sevkıyata başlanır. Sevkıyat kağnılarla yapılır. O yıllarda başka taşıma aracı yoktur. Buna "Mühimmat Harekâtı" denir. İşte tam bu sırada Karaözü'lüler devreye girer.

1921 yılı güz mevsiminde ekim ayının ortalarına doğru 25 – 30 kadar kağnıyla avrat – uşak bir olup askeri mühimmatın bir kısmını Yeniçubuk'taki Ehmaloğlu'nun hanından alan Karaözü'lüler Kayseri'ye teslim ederler.

Vatan aşkı, yurt sevgisi ve yüce bir ulus bilinciyle donanımlı bu insanların, aç ve susuz büyük bir özveriyle çoluk çocuk demeden destansı bu çabalarının öyküsünü o harekâta bilfiil iştirak etmiş çoğu çocuk denilebilecek yaştaki delikanlılar ile ninelerimiz ve yaşlılardan dinlemiştim.

O gün kizir (tellal) üç defa Ali Osman (Koç), Kör Halil (Bal), cami ve Sarı Veli (Doğanay)'nin damının üstünde akşam üstü herkesin evine döndüğü vakit köylüye şöyle seslenir; Şarkışla'dan Gemerek'e getirilen cephaneyi yarın Ehmaloğlu'nun hanından alarak Sultan Hanı'na kadar taşıma sırası bizim köye gelmiştir. Kağnısı olan erkenden gün doğmadan köyün girişindeki musalla taşının yanında kağnısıyla birlikte hazır bulunsun. Duyduk duymadık demeyin ha! Muhtar bu ilanla yetinmez, biraz sonra yanına aldığı kır bekçisiyle birlikte kağnısı olan her haneye uğrar. Kapısını çalar. Olayı anlatır. İyice tembih eder. Böylece akşamdan hazırlıklara başlanır. Köylünün o zamanlarda uzun uzun hazırlanacak nesi vardır ki! Varsa arpa ekmeği darı topucu, pancar, soğan, tuz, biber. Öküzler için yem yapılır. Burçak ıslanır. Arpa zavarıyla karıştırılarak "karmaç" yapılır. Bir torba saman alınır. Daha çok da "Kes" doldurulur. Sabahın köründe musalla taşının yanındaki "harman" da (harman dökülen boş arsa) toplanılır. Kimi yalın ayak, kimi altı delinmiş Pine'li çarığıyla (çarığın tabanındaki deliği kapatan şey) ekseriyeti avrat – uşak bir eksiksiz toplanılır. Hemen konvoy oluşturulur. Yürüyüş düzenine geçilir. Kimler yoktur ki bu konvoyda.

Temam Dalak, Yusuf Dalak, Ali Kahya'nın Veli, Seyit Çavuş'un İbrahim, Tatar Mustafa, Topal Veli, Zımbıl'ın Süleyman, Hacı Bekir'in İbrahim (Ali Çavuş'un kağnısını götürür), Nenni Ali, Kör Zalha (Kirli Ali'nin, Kör Hüsük'ün anası) Ede'nin kızı Ayşe, halası Kel Ehrime, Zımbıl (Zehra), Vahap Hoca'nın Ali, İbiş İbrahim, Çolak Mehmet, Çapoğlan'ın azabı Kel İbrahim Demirci, Gıcık Ali, Tütüncü Halil daha pek çok ismini tespit edemediğiz altmış kadar insan vardır.

Bunların içindeki askerlik çağındaki erkekler ya kör, ya topal ya da sakat erkeklerdir. İhtiyarlarda askerlikten düşürülmüş olanlardır. Bunlar konvoyun sorumluları durumundadırlar. Her iş muhtara bırakılmaz.

Yetişkin erkeklerin dışında bir kağnıda en az iki kişi vardır. Ana – kız, gelin – kaynana, torun – nine konumundadırlar.

Konvoya yürü komutu verilir. Bu büyük kalabalık bir asker disiplini içinde yaklaşık 2,5 – 3 km hızla Şahruh Köprüsü'nden geçip Vasıl Yokuşu'ndan Hacat Pınarı'na varırlar. Burada bir küçük mola verilir. Moladan sonra tekrar yola koyulunur. Gemerek üzerinden Ehmaloğlu'nun hanına varılır. O zamanlar burası bomboştu. Ehmaloğlu'nun Han'ı dersen bir göz odadan ibaretti. Etrafı çay taşlarıyla örülmüş öksüz (dayanaksız) bir duvarla çevriliydi. Sahanlık da üzerlik, yavşan ve sütleğen otlarıyla kaplı çok geniş olmayan bir mekândı.

Top mermileri buradan büyük bir dikkatle kağnılara yüklenir. Üstü askeri brandalarla iyice sarılır. Sandıklar sicim ve urganlarla sıkıca bağlanır.

Fazla oyalanılmaz vakit kaybedilmez. Azık Vakti'ne doğru (sabahla öğle arası) yola çıkılır. Yük top mermisi olunca çok dikkat etmek icap eder. Yavaş gidilmelidir. Taşlı yerler tercih edilmez. Esikli, kesikli yerlerden uzak durulur. Yolun üzerinde varsa iri taşlar alınır. O zaman şimdiki gibi yollar nerede. Kağnı tekeriyle bozulmuş tozlu toprak yollardan ibarettir. Konvoy giderken bir ufak toz bulutu da bu insanların üzerindedir.

Akşama ancak 15 – 20 km'lik yol alınmıştır. Sarıoğlun Suyu'nun üstündeki köprüye gelinir. Burada konvoy durur. Kağnılar yolun kıyısına çekilir. Öküzler boyunduruktan çıkarılır. Kağnının oku yere indirilir. Tekerinin önüne ve arkasına taş konulur. Öküzler yemlenir, sulanır. Azıklar çıkarılır. Çıkınlar açılır. Bohçalar yayılır. Soğan, patates soyulur, pancar dilimlenir. Daha ne varsa orta yere konulur. Akrabalar öbek öbek küme halinde bir araya oturarak karınlarını doyururlar. O yıllarda domates yeni ekiliyordu. Karaözü mutfağına fazla girmemişti. Yetiştiren de domatesi kızarmadan göğ göğ (yeşil yeşil) yiyordu.

İnsanlar yorgun olduğu için; Ateş bile yakmadan saman çuvalını yastık yapıp Aba'lara sarılarak herkes kafayı vurur yatar. Kadınlar ve çocuklar orta yere bir araya toplanır. Çocuklar, yaşlı ninelerin arasına sıkıştırılır.

Aba: Cübbe gibi geniş, kolları dirseği hafifçe geçecek şekilde tasarlanmış, kıl ve yün ip karıştırılarak elde dokunmuş kalın bir arazi giyeceğidir. Her evde mutlaka bir tane bulunurdu. Daha çok da kepenek denilen çoban giysisini anımsatır. Hem soğuktan hem yağmurdan korur. Su geçirmezdi.

İkinci günü sultan hanı'na varılır. Lakin mühimmat burada teslim alınmaz. Kayseri'ye kadar götüreceksiniz denilir. Sultan Hanı'ndan sonra üç yerde daha mola verilerek Kayseri'ye ulaşılır. Normal olarak kağnıyla üç günde gidilen bu yol (80 km kadar) beş, altı gün sürmüştür. Yolda kazalar da yaşanmaz değil. Son moladan sonra Kayseri girişine yakın kaya zeminli yolda Gıcık Ali'nin kızı Zöhre ebenin kağnısı kesiğe düşer, mazı kırılır. Top mermisi öbür kağnılara paylaştırılır. Torunu Zımbıl'ın Süleyman kağnıdan sadece özel eşyaları ile elindeki mesesten (hayvanları harekete geçirmek için kullanılan, ucu çivili uzun değnek) başka boyunduruk kayışı, kayışbağı, dört Zelve ve sabındırığı (yağdanlık, bununla mazı yağlanır) alarak kağnının geri kalan enkazını orada bırakırlar.

Bu taşıma işini Karaözü'lü iki defa daha yapar.

Büyük bir özveriyle harcanan bu emeğin sonucunda İstiklal Savaşı'nın kazanılmasına bir parça katkıda bulunulduysa Karaözü'lünün torunlarına anlatacağı daha pek çok değerleri var demektir.

Araştırmacı Yazar Ahmet ÖZERDEM

4. Bozkırın Özlemi Kara Tren

1 Şubat 1930 Karaözü İstasyon Binası Hizmete Açıldı.

Kara tren gelmez mola
Düdüğünü çalmaz mola
Gurbet ele yar yolladım
Mektubumu almaz mola

Kurugöl'ün kıyısında kurumuş kara çatlak toprakların üzerine bağdaş kurmuş, bozkırın orta yerinde, bir anıt bir abide gibi dimdik, bembeyaz, ak boyalı, kırmızı Marsilya kiremitli, sade, yalın, mabedi çağrıştıran görkemiyle Karaözü istasyonu açılacağı günü bekler. Bu açılış sıradan bir hadise olmayıp bölge insanları için dünyaya açılan bir liman, bir havaalanı, uluslararası bir gar binası kadar önemlidir. Çağdaş bir karakteri olan bu gelişmenin, İlerlemenin ve atılımın güçlü bir tezahürü olarak algılanması icap eder. Burası sadece Karaözülülere değil coğrafya olarak Kızılırmak yayı içindeki Bozok yöresini de içine alacak şekilde büyük ve çok geniş arka bölge insanlarına hizmet verecek şekilde düşünülür. Gerçekten de yıllarca bu kitleye hitap eder. İhtiyaçlarını karşılar.

Sevda yüklü kara tren
Eğitip öğretip getiren
Sen bir ana sen bir ata
Selam sana Karaözü'den

Bu bölgede o dönemlerde hemen her yol hikâyesinin ucu Karaözü istasyonuna varır dayanırdı. Buradan gidilir okula ofise, buradan uğurlanır davullu zurnalı asker uşakları, buradan kavuşulur sevgiye sevgiliye ve buradan başlar ekmek kapısı aramaya Adana'ya, İzmir'e, Almanya'ya.

1 Şubat 1930 tarihi daha nice başka gerçekleri de içine alacak şekilde özlemlerin ve güzelliklerin başladığı bir yıl olur.

Selam sana yüce ATATÜRK.

Biz burada başa dönerek o günlerin heyecanını gene o günlerin gazetelerinden ayrıntılarıyla aktarmaya çalışalım.

6 Kanunusani (Ocak) 1930 tarihinde CUMHURYET gazetesinde: "Ankara-Sivas hattının Şarkışla'ya kadar temdidi (uzatma) ikmal (tamamlama) edilmiştir…

Yeni hattın Şubat'ta merasimi mahsusa (özel) ile küşat (açma) resmi yapılacaktır" şeklinde haber kısa başlıklarla geçer.

Ayrıntılı haber bir başka basında daha sonraları şöyle verilir: “Şimendifer siyaseti ilerliyor. Trenler Temmuz’da Sivas’a vasıl olacak. Sivas istasyonunun açılma resminde Başvekil İsmet İnönü Paşa Hz.leri de bulunacak”

AKŞAM gazetesi 2-3 Şubat 1930 tarihlerinde başmuharrir (başyazar) Necmettin Sadık’ın kaleminden o günlerin en önemli haberini birinci sütundan bu başlıklarla verir bütün insanlığı ve habere devam eder: “Şimendifer siyaseti ilerliyor. Trenler Temmuz’da Sivas’a vasıl olacak. İsmet Paşa kabinesi takip ettiği şimendifer siyaseti günden güne inkişaf ediyor. Ray ferşiyatına (döşeme) bağlandı-istasyon küşat (açma) merasimleri yapıldı. Kayseri-Sivas hattının inşaatı bitmek üzeredir. Şarkışla istasyonu açılma merasimi dün yapılmıştır. Açılma merasimi çok samimi olmuştur. Kayseri –Sivas mebusları ile D.D.Y. erkânını hamil olan hususi tren yolda büyük bir tezahürlerle karşılanmıştır. Kayseri’de küşat (açma) merasiminde bulunmak üzere Şarkışla’ya bir heyet göndermiştir. Merasimde Sivas vali muavini ve Şarkışla kaymakamı birer nutuk söylemişlerdir. Bu nutuklara Devlet Demir Yolları müdürü Vasfi B. cevap vermiştir.”

Bu gazetede aynı habere devamla 3 Şubat 1930 tarihinde de yer verilmiş ve özetle şöyle denilmiştir: “Kayseri-Sivas demiryolu Sivas’ın kazalarından Şarkışla istasyonunun açılma merasiminde hazır bulunduk. Ankara’dan 18 saatte Şarkışla’ya vardım… Nasıl ve nereden haber aldılar? Trenimiz Sivas vilayeti hududunu geçince ahalisi-belki binlerce kişi istasyonlara dolmuştu. Hepsi kadın erkek, çoluk çocuk bayram günlerine mahsus yeni elbiselerini giymişlerdi. İstasyonlar her türlü nakliye vasıtalarıyla dolmuştu. Attan merkebe, yaylıdan kağnıya kadar her şey vardı. Donanmış lokomotif istasyona girince bir alkış bir bağırışmadır kopuyor…(haberci burada sanki Karaözü istasyon binasının açılma merasimini anlatıyor gibi).”

Başyazarın belirttiği gibi nereden haber alınır bilinmez ama Karaözü istasyonundaki merasim hazırlıkları ve merasim şöyle cereyan eder: Haber alınır alınmaz başta muhtar Murtaza-Mustafa Efendi (Avcı) olmak üzere ihtiyar heyetinden ve köy halkı hummalı bir karşılama töreni hazırlıklarına başlarlar. İstasyon binasının hemen karşısına birinci peronun üzerine yarım daire şeklinde bir tak yapılır. Üzeri çam dalları ve bayraklarla donatılır. Çam dalları Sızır’dan getirilir. Yanına bir de konuşma kürsüsü yapılır. Tak’ın tasarımını ve ustalığını Ali Rıza Efendi (Koç) yapar. Davullu zurnalı oyun ekipleri hazırlanır.

Nihayet 1 Şubat 1930 tarihi gelir çatar. O gün sadece Karaözü’den değil on yedi pare köyden de kalabalık bir halk topluluğu at ve eşeklerine binerek akın akın sabahın erken saatlerinde istasyon binasına hareket ederler. Bir yanda açılışa katılacak olanların telaşası, bir yanda davul zurna sesleri, bir yanda da yeni gelenlerin atına eşeğine sağlam bir yer bulma heyecanı ve bu heyecana karışan at eşek sesleri (gazetecinin dediği gibi) ile manzara tam bir panayır havası görüntüsü içindedir.

Tren gelir hoş gelir
Odaları boş gelir.

Sonuçta bu manzarayı büyük bir şimendifer (lokomotif) gürültüsü değiştirir. Nihayet beklenen tren özel kıyafetiyle tünelden çıkmıştır. Biraz sonra istasyona gelir. Trendeki insanlar ve görevliler vagonlardan inip halkla bütünleşirler.

Elleri yüzleri boyalı Kel Mehmet ile Haveş'in (Hüseyin Erdoğan) davul zurna eşliğinde hançer oyunları izlenir. Mansur Efendi bu oyuncuların başından aşağı gelenek icabı on, yirmi, kırk, yüzpara ve beş kuruşluklardan oluşan bir avuç dolusu bozuk para saçar. Bu ara uzun süre İzmir'de kalmış ufak tıknaz biri Koçlardan Ali Rıza Efendi yaptığı kürsüden gene kendi yazıp hazırladığı kısa bir konuşma yapar. Yetkililer de birer nutuk atarlar.

Böylece çok büyük uygarlık aracı katar katar dizilip Karaözü'nün mekan olarak tam orta yerinden geçmese de üç kilometre doğusundan çeker gider. Artık dillerde kara tren değil gönüllerde karasevda gibidir. Bu sevda yıllarca Karaözü'yü aşar da Emlek'e bile sığmaz. Aşık Işık, Aşık Ali İzzet ve nihayet büyük usta Aşık Veysel'e ilham kaynağı olur. Sazın telinden gönül bahçelerine dökülüp yıllarca hoş bir seda olarak buralarda yankılanıp durdu.

Kızılırmak önden akar bulanır,
Tren gelir kıvrım kıvrım dolanır,
Bahar gelir çiçeklere belenir,
Bağ ve bahçeleri güldür KARAÖZÜ
(Aşık Veysel / Dostlar Beni Hatırlasın)

Ahmet ÖZERDEM
8 Mart 2000- İstanbul

5. Ortaokulun yapım öyküsü

1954 yılı yapılan yerel seçimde BATTAL DOĞANAY muhtar olur. Partili olmasına karsılık görevinde yansızdır. Ögretmenlerle uyum içinde okul gereksimlerini zamanında karşılar. 1929 yılında MURTAZA AVCU tarafından yapılan ilkokul binası oldukça yıpranmıştır. 32 yaşındaki genç muhtarın ilk emeli bu okulu yenilemektir. Karaözü Sivas arasında mekik dokur. Millieğitim müdürü konuya sıcak bakmıyor. Eğer biz Karaözü ilkokulunu onarıma alacak olsak Sivas'ın bütün köy okullarını ele almak gerekir der. Muhtar BATTAL'ın umudu tükenmiyor. Koşup koşturuyor. Bu düşlerle yatıp kalkarken 1956 Haziran ayına gelindiği sırada Sivas Erkek sanat okulunda öğretmen olan IKIZCELI hemserimiz RAUF beyden bir haber gelir. İlimize çalışkan bir vali geldi. Okul işlerine çok önem veriyor, iki gün sonra Gemerek Karaözü yolundan Sızır'a gececek, iyi bir karşılama yaparsanız okulunuzun onarımı için yardım sözü alabilirsiniz diyor. Okul için kulağı seste olan Muhtar BATTAL DOĞANAY hemen harekete geçer. Ertesi gün Gemerek'ten valinin geliş saatini öğrenir sonra halkla kahvelerde görüşerek haber verildiği anda meydanlıkta toplanmalarını söyler.

Beklenilen gün ve saatte yollara öncüler çıkarılarak şimdiki İBRAHİM TEMEL ile MEHMET ÖZTÜRK'ün evlerinin arasındaki Eğerci yoluna iki geçeli halk dizilir. Muhtar öğretmenleri başa alır. Kendisi aralarına durur. Toplanalı çok olmadan Valinin arabası gözükür ve gelir kalabalığın önünde durur. Alkış yağmurunun dinmesini bekler, sonra sorar. Nedir derdiniz niçin toplandınız der. Muhtar Battal bir adım öne çıkar. Başıyla valiyi selamlar ve anlatmaya başlar. Çalışkanlığınızı, ününüzü ve Sızır'a geçeceginizi duyduk karsılamaya çıktık der ve tekrar alkış tufanı kopar. Vali tekrar sorar benden bir isteğiniz arzunuz varmı der. Muhtar Battal Doğanay paşam canınızın sağlığını istiyoruz sağolun der. Valinin arabası Sızır'a dogru yol alırken Karaözü halkı daha coşkulu bir şekilde Valinin dönüsünü beklemeğe baslar. Vali bir kaç saat sonra geri döndügünde DAVULLU ZURNALI HALAYLAR içinde coşkuyla yeniden karşılandığını görünce ısrarla sorar. Dertsiz köy olmaz Elbet bir isteğiniz vardır deyince, Muhtar sayın valimiz 1929 yılı imece usulüyle yaptığımız okul yıpranmış durumda der demez Vali yaya olarak ilkokulun yanına gelir. Her yanını gezdikten sonra çatlak duvarın yanında durur. Halka hitaben Karaözülüler eğitime verdiginiz önemi Sızır yolunda bana anlattılar. Ben sizin yürekliliğinizi de takdir ediyorum. Şahsen ben bu binanın içine kendi çocuğumu sokma cesaretini gösteremem. Hemen yanında bulunan millieğitim müdürü ve bayındırlık müdürüne, Mühendisler okulun genel yapısı üzerine hemen bir rapor düzenlesinler emrini verir. Görevliler kısa zamanda inceleme belgesini valiye sundular. Okul yapısı çürüktü.

Adını o zaman öğrenen karaözlüler Vali KADRİ EROĞAN'ın halka size on bin lira verelim okulunuzun onarımını yaptırın demesi üstüne, Halktan CAFER KELEK gür sesiyle Vali paşam biz size on beş bin lira verelim siz yaptırınız yanıtından sonra Vali cok hoslandıki peki muhtarınızla okul müdürünüz bir kaç gün içinde on beş bin lirayı bir bankaya yatırıp cüzdanı bana getirsin, ben size gıcır gıcır yeniden bir okul yaptıracağım demezmi. Işte o an Karaözü insanının coskusu Doruk noktaya ulaşır. Ve coskulu alkış dakikalarca devam eder. Vali arabasına binip uzaklaşıncaya kadar.

Ertesi gün muhtar Battal Doganay ve okul müdürü HALİL BAL Sırt sırta verip halktan okul için bağışları toplamaya başlarlar. Karaözlüler istekle coskuyla bağış yarışına katılıyorlar. Öğretmenlerden ALI RIZA KOC maaşı 150 lirayken iki maaşını bağışlıyor.

Bu bağışlar daha sonra yasaya uygun olsun diye KARAÖZÜ OKUL YAPTIRMA DERNEĞİ KANALIYLA TOPLANMAYA BAŞLANIYOR;

Sözü edilen para bankaya yatırılıp banka cüzdanı Valiye teslim ediliyor. Çok geçmeden dozerler greyderler Karaözü'ye geliyor. Eski mezarlık ayıklanıp okul yeri olarak düzenlenmeye başlanıyor. Bu iş bitincede tören atmak için hazırlık yapılıyor. Tören 14 Temmuz 1956 da yapılacaktı. İlkokulda yapılan toplantıda konuşmacılar belirleniyor. Eğitime verilen önemi anlatmak icin KADİM SERINÖZÜ şiir okumak icinde HÜSEYIN YILMAZ ve KEMAL OĞUZHANOĞLU görev alıyordu.

Vali ve konukları karşılamak icin bütün çevre köylere haber salınıyor. Şehirden aşcı getiriliyor her şey tamamlanıyor. 14 Temmuz günü Duduoğlu'ya halk ikiyandan diziliyor. Ögrenci ve ögretmenler yine en önde yer alıyorlar. Valinin arabası Sivas'tan Şarkışla'dan Gemerek'ten ve başka yerlerden katılanlarla beraber çok büyük konvoyla Karaözü'ye giriş yapıyor. Her yanı tutmuş kadınlı erkekli sevinç alkışlarını gören konuklar arabadan iniyor. Valiyle beraber halk okulun temelinin atılacağı yere doğru yayan bir şekilde varıyorlar. Törenin ilk konuşmasını önceden belirlendiği gibi Kadim Serinözü yapıyor. Halkımızın özverisi, eğitim sevgisi, valimizin yaklaşımı çok anlamlı sözlerle dile getiriliyor. Bu konuşma sırasında vali bey cok duygulanıyor ve vali ağlamaya başlıyor ve durmadan HÜSEYIN YILMAZ hemen şiirine başlıyor.

HOŞ GELDİNİZ

Cehaleti yenmek için muharip
Dağlara yol yapan her derde tabib
Devrimler aşkı yurduna sahip
İrfan meşalesi ufuktan doğan
Hoş geldiniz Sayın vali EROĞAN

Ruhsuzlara ruh veriyor savletin
Dalga dalga yayılıyor şöhretin
Hizmetini takdir eder milletin
İrfan meşalesi okullar yıgan
Hoş geldiniz Sayın vali EROĞAN

Ihsanına mazhar oldu KARAÖZÜ
Taasubu yendi öndedir gözü
ATATÜRK'E bağlılıktır her sözü
İrfan meşalesi zulumü boğan
Hoş geldiniz Sayın vali EROĞAN

Şu anda temeli atılan ocak
Bu gün ilkse yarın orta olacak
Sizden bize bir armağan kalacak
Bir sevgi halesi kalplere sığan
Hoş geldiniz Sayın vali EROĞAN

Bilirlerki Sivas yigit mekanı
Hoş geldiniz genareli erkani
KARAÖZLÜLER unutamaz şu anı
Sayenizde cok bal yapar bu kovan
Bu eser sizindir sayın EROĞAN

Bu şiirden sonra KEMAL OĞUZHANOĞLU da bir şiir okur ve vali KADRİ EROĞAN konuşmasına başlar.

Temele ilk harcı Kadri Eroğan kor ve aynen şunu söyler. KARAÖZLÜLERIN BU AZMİYLE İLKOKUL DiYE ATTIğIMIZ BU TEMEL YARIN ORTAOKUL SONRA LISE OLUR DER;

Ve sonra karaözü halkının gönüllerinde düşlerinde ortaokul filizlenmeye başlamıştır. Bu heves ve bu çabayla halkımızın okul yapımına katılımı öyle olduki. ŞAHRUH köprüsüne koyunlarından süt almağa giden Karaözü'nün kadını kızı helkesini bırakarak, sırtlarıyla biriket taşımışlardır. Yaşlı dayılar emmiler çimento torbalarını sırtında kamyondan inşaat yerine götürüşü olağan görünüm alırmış. Muhtar Battal Doğanay ve okul müdürü Halil BAL çalışmalarda etkin rol oynamışlar Yeterki Karaözü'ye hizmet edilsin kim unutulur ki.

Aynı yıl okulun kaba yapısı bitirilir, çatıya kiremitleri döşenir işte bu sevince bir yenisi daha katılır ve KARAÖZÜ'YE KASABA OLMA EMRi GELIR.

14 Mart 1957

Belediye başkanlığını ilk defa Haydar Argüder kazanır. Tabiiki verdiği emekler karşılığında.

Belediye başkanı HAYDAR ARGÜDER seçim havasının getirdiği sıkıntı ve kırgınlığı gidermek için Okul yaptırma dernegi üyeleriyle ve okul müdürü Halil BAL ile sıkı ilişki kurarak ORTAOKUL çabasına katılır. Haydar Argüder etkileyici bir konuma sahiptir konuşmasıyla. Sivas'a baglı olduğumuz için Sivas'tan milletvekili seçilen kişilerle kontağa girer. Onların Karaözü halkının orta okul istediğine dair tepkileri vardır.. Bu çabayı olumlu bulmuyorlar, hayal ürünü sayıyorlar. Onlara göre daha hiç bir ilçenin ortaokulu yoktu nasıl olurda bir kasabaya ortaokul yapılırdı. Devlet bunu verirdi, Yani kadro. Bunun üstüne Haydar Argüder Kayseri milletvekillerini devreye sokuyor. Bunların en başında SERVET HACIPAŞAOĞLU unutulmaz bir çaba harcıyor. Yozgat milletvekili ÖMER ERZURUMLUOĞLU'da yardımcı oluyor.

ATIF BENDERLIOĞLU'nun Milli eğitim bakanlığı dönemine rastlayan bu çabalar ürününü veriyor ve Türküye'de ilk kez bir köye 26 Kasım 1959 tarihinde Karaözü'de Ortaokul açılıyor ama bu okuldan çıkanlar filizlenip neler veriyor hepimiz biliyoruz.

Karaözülü hemsşrilerimiz yöre halkımız. Yeterki bu azim ve çaba icimizden eksik olmasın Doğa geregi gidenlerin yerleri doldurulsun Eserleri korunsun. Saygıyla anılsın. Izlerinden yürünsün. Karaözü halkı Görüyoruzki geçmişte neler yapmışlar. Eğerki bizler bu gün bu duruma geldiysek çocuklarımıza gelecegi gösterdiysek geçmişimizi asla unutmuyalım. KARAÖZÜ'YE ŞiMDiYE KADAR NE YAPILDIYSA KARAÖZÜ HALKI YAPMISTIR, KARAÖZÜ HALKININ ÇABALARIYLA YAPILMIŞTIR;

Hükümetlerin siyasilerin ve Partizanlığın Karaözü'ye tek yaptığı, Karaözü halkının istek dışında CAMİ olmuştur, başka bir şey değil. Bu konuda hazırım her şeye. Ben bunu yaptım diyen varsa HODRİ MEYDAN.

YAPILANLAR KARAÖZÜ HALKININ İMECE USULÜYLE YAPTIKLARI ESERLERDİR;

BUNLARI DUYDUKCA KARAÖZÜ HALKIYLA GURUR VE ŞEREF DUYALIM

Bütün emeği gecen herkesin önünde saygıyla eğiliyorum RUHUNUZ ŞAD OLSUN Geride kalanlara saglık sıhat diliyorum. Sağolasın HÜSEYIN YILMAZ hocam

ZEKİ IŞIK

6. Cami için Gönderilen Malzeme ile Kütüphane Binasının Yapımı ve Açılışı

Yıl 1992 bahar aylarıydı. Belediyede Muhasebeci olarak görev yapıyorum. Gaziler Belediye oldu Belediye Başkanı seçimi yapılacak. Refah Partisinden Erbakan'ın Helikopter ile geldiği günler, Belediyenin önünden vapur gibi mersedes arabalarla uzun konvoylar geçiyor en önlerinde hoparlör ile yüksek tonda ilahi söyleyen araba var. Karaözüde hiç durmuyorlar. Gazilere gittiler. 3 veya 4 saat sonra öğleden sonra yine aynı ilahi sesini duyunca pencereyi açıp seyretmeye başladım. Ahmet Çakıcının bakkalının önünde Erkan Çakıcı ile Ahmet Taştan bira içiyorlar. Öndeki eskort ilahi çalan araba geçtikten sonra Siyah mersedesi görünce bira şişelerini yere koyup alkışladılar. Alkışlandığı görünce araba zınk diye orada durdu. İçinden Şimdi Cumhurbaşkanı olan Abdullah Gül indi. Erkan ve Ahmet hoş geldiniz diyerek tokalaştılar. Bu arada bende koştum ve Abdullah Beye hoş geldiniz diyerek kendimi tanıttım Belediyemize davet ettim. Teşekkür ettikten sonra yanındaki il başkanı ve diğer yöneticilerine dönerek;

"Hani Karaözü'de durmayalım, bunlar bizden değil, bunlardan kötülük gelir diyordunuz gelin görün" dedi ve elimden tutarak Zeki Hocanın kahvesine doğru yürüdü.

Bütün kahvedeki insanlar dışarı çıkmış Hoş geldiniz diyebilmek ve en azından bir çay ikram edebilmek için koşuyorlardı.

Rahmetli Yusuf Karahan "Sayın Milletvekilim Burası Karaözü, buradan geçen yabancılar ekmeğimizi yemeden suyumuzu içmeden geçemez" dedi. Abdullah Gül gülümseyerek teşekkür ettikten sonra bütün halk etrafını sardı. Kalabalıktı.

Abdullah Gül yine yanındakilere çıkıştı. Ne diyordunuz ne oldu diye. Zamanının olmadığını İl Başkanlığında beklendiğini söyleyerek arabasına biniyordu ki; Geri döndü kolumu tutarak "Benden bir isteğiniz var mı?" diye sordu.

Bende o anın heyecanı ile birazda boş bulunarak, “Sizden ne isteyebiliriz Siz Refah Partilisiniz” dedim. O günlerde Hikmet Seven’in evinin yerini Cami için bağışlaması söz konusu idi.

Bende onun kolunu tutarak şimdiki camiyi işaret edip “o gördüğünüz çatıdaki yeşil renkli nesne bizim minaremiz cami ise yıkılmak üzere” dedim.

Bir an düşündükten sonra cebinden kartını çıkartıp bana uzattı. “Yarın saat 10 da Belediye Başkanı beni bulsun İl Başkanlığında olacağım” dedi ve ayrıldı.

Akşam Belediye Başkanı Çakır Genç Kayseri’den döndüğünde tüm olan biteni anlattım ve kartı uzatarak “sizi saat 10’da RP İl başkanlığında bekliyor” dedim.

Gülerek “Daha çok bekler, Oğlum benim gitmem siyasi açıdan uygun olmaz İmamı gönderelim” dedi.

Otobüs biletçisine İmamdan otobüs parası alınmamasını tembih etmiştim, İmamın Kayseri’den dönmesini bekliyorduk ama bütün otobüslerin geçmesine rağmen imam otobüsten inmemişti.

Şoföre sordum Dönüş için garaja gelmediğini söyledi. Merakımız artıyordu.

Mesai bitmek üzereydi derken akşam 5 de 3 tane kamyon geldi. Belediyenin önünde durdu. Biri çimento, diğeri inşaat demiri üçüncü ise tuğla yüklüydü. Öndeki kamyondan İmam inince şaşırdık, “Acaba Yukarı köylere inşaat malzemesi götüren bir kamyona otostop mı yaptı” diye düşünüyorduk ki, İmam gelip “Nevzat Bey bunları Abdullah Gül gönderdi cami yapılması için nereye boşalacak” diye sorunca sevincimden Soluğu Çakır Genç’in evinde aldım.

Hemen Çakır Genç ile görüşerek İmam evi yaptırma ve Yaşatma Derneği Başkanı İsmail Taşyürek ve Osman Tatar’ı bularak teslim almalarını ve aynı anda şu anda ihtiyaçları olmadığından malzemelerin yediemin olarak Belediyemize verilmesini sağladık

İnşaat malzemeleri ne oldu diye merak ediyorsunuz değil mi?

Abdullah Gül’ün cami yapılması için gönderdiği demir çimento ve demir; Eski Belediyenin üstüne bir kat daha yapılmak suretiyle KÜTÜPHANE olarak Karaözü halkına hizmet veren bir binaya dönüştüğünü hatırlarmısınız? İçindeki kitapları Çakır Genç, Kayseri İl Kültür Müdürlüğü’nden getirmişti binlerce kitap. Hatta kitapların tasnifinin ve demirbaşının yapılması için Feyzullah Taşyürek yaklaşık 1 hafta kursa gönderilmişti.

Bu kütüphanenin açılışı; yıllar sonra CHP Kültür Bakanı İstemihan TALAY tarafından yapılmıştır.

Nevzat Avcı’ya; Bu tarihi anıyı bizlere kazandırdığı için çok teşekkür ederiz

7. Cenaze Arabasının Alınış Hikâyesi

Artık eski mezarlık kasabamızın ihtiyacını karşılayamaz duruma gelmişti. Yeni bir yer bulmak gerekiyordu. Mezarlık yeri köyden uzaklaşmıştı. Mezarlığa cenaze götürmek çok zor oluyordu. Cenaze ya traktörle ya da araba bagajlarında götürülüyordu. Cenazenin yakınları bu durumdan hiç memnun değildi. Bu durumda ne yapabilirdik. Belediyenin cenaze arabası almaya gücü yoktu. En doğrusu İller Bankası'na başvurmak olacaktı.

İlk olarak Ankara'ya İller Bankası'na gittim ve "Mezarlığım köyden uzaklaştı, cenaze arabası lazım" dedim. Cenaze arabası almak için Belediye adına kredi istediğimi söyledim. İller bankasındaki görevli; "cenaze arabası 80 milyara mal olur, para veremem ama cenaze arabasını Devlet Malzeme Ofisi'nden al biz parayı oraya ödeyelim, Belediye 80 milyarı borçlansın" dedi.

O günkü belediye imkânlarına baktım sadece cenaze arabası için bu borcu kaldıracak durumda değil. Bende; "vereceğiniz arabanın parasını belediyeye verin ben onunla 80 miyarlık araba alacağıma elden düşme bir cenaze arabası alırım, kalanıyla da iş makinesi alırım, köyün başka ihtiyaçlarına harcarım" dedim. "Ya cenaze arabasını alır borçlanırsın ya da para veremeyiz" dedi. Bunun üzerine; "başka yer olsaydı verirdiniz Karaözü gâvur memleketi mi, neden vermiyorsunuz?" dedim ve konuşmaların sonucu değiştirmeyeceğini anlayınca İller Bankası'ndan ayrıldım.

Eskiden maaşım normal belediyede çalışan memurlarla hemen hemen aynıydı. Daha sonra yapılan düzenlemelerle maaşım artmıştı, o günün parası ile artık 3 milyar lira civarında alıyordum. Cenaze arabası şarttı ama belediyenin parası yoktu. Aklıma bir fikir geldi. Belki biraz zaman alacaktı ama başka çaremde kalmamıştı. Belediyenin saymanına; "Benim emekli maaşım var buradan gelecek bir milyar ve maaşım bana yeter. Sen maaşımın iki milyar lirasını bankada bloke ettir" dedim. Amacım parayı biriktirmek ve cenaze arabası almaktı. Bir yandan para biriktirirken bir yandan da cenaze arabası araştırıyorduk. Sekiz ay geçmişti ki İzmir'den uygun bir cenaze arabası olduğu haberi geldi. Biriken para yeter düşüncesi ile cenaze arabası almak üzere İzmir'e gittim ve 15 milyar liraya cenaze arabasını aldım.

Alınan aracın motoru iyiydi ama yola çıkabilmesi için gerekli bakımın yapılması gerekiyordu. Bakım yapıldı. Yalnız arabanın bakımını yapan kişiler; "Araba taze rektefe edildi, 50-60 km ile gidin çok zorlamayın, yoksa sorun çıkar" dediler ve aracı Kayseri'ye götürmek üzere İzmir'e gelen Celal Bal'a teslim ettiler.

Celal Bal Cenaze arabası ile Kayseri'ye getirmek üzere yola çıktı. Bende sağlık sorunlarım nedeniyle uçakla yola çıktım. Ben uçakla Kayseri'ye ininceye kadar Celal Kayseri'ye gelmişti zaten. Gerekli hız limitine uyulmadığı için hararet yapmış, motor yanmıştı. Bu arızaları gidermek için tekrar tamir yaptırılması gerekiyordu. Bu aşamaya kadar yol parası dâhil bütün

masrafı cebimden ödemiştim ve bu tamir içinde yaklaşık 4 milyar lira daha gerekiyordu. Baktım maaşımdan biriktirdiğim para yetmeyecek, belki başka masrafta çıkacak diye düşünerek Ziraat bankasından 6 milyar bireysel kredi çektim ve kalan kısmı öyle karşıladım. Hala bankaya o borcu ödemekteyim, bitecek altı ay kaldı.

Tamiri yapılan, boyası yapılan cenaze aracı Belediye binasına götürüldü.

Aracı alıp belediyeye hibe etmekti düşüncem. O nedenle yerime vekâleten bakan Yusuf Doğanay'la birlikte Kayseri'de notere gittik. Belediyeye hibe etmek için gerekli işlemleri yaptık. Noterde "Aracın üzerine hibe eden kişinin ismi yazılır, böyle yaparsanız satamazlar" diye uyarıldıkları için cenaze arabası boyanırken üzerine noter tarafından söylenilen ifade yazdırıldı.

Sene 2007 - 2008 ve Artık Karaözü'nün bir cenaze arabası vardı. Aynı sene içerisinde belediye imkânlarını kullanarak birde itfaiye aracı aldık.

Anlatan: 15 yıl Belediye Başkanı olarak hizmet sunan Eski Belediye Başkanımız Sayın Çakır Genç

Yazan: Ayşe Özerdem Çolakgil
Haziran 2010

8. Karaözü'nün Belediye Olarak Kalış Öyküsü

2008 yılında Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonucu, iktidarın nüfusu 2.000 in altındaki beldeler için kapatılması yönündeki uygulamaları aynı durumda olan diğer belediyeler gibi Karaözü için de sorun oluşturmuş, Karaözü'nün belediyelikten düşmesi söz konusu olmuştu.

Bu durumdan benim haberim yoktu. Bir gün Kınık Belediye Başkanı Mustafa Gürsoy beni telefonla aradı. "Çakır abi bizim belediyeyi kapatıyorlar. Kınık belde olabilir. Bir dilekçe ile itiraz etmeyenler belde oluyorlarmış. Süre az kaldı geç kalma hemen müracaat et. Ben dilekçeyi Hasandede belediye başkanı Malik Coşkun'dan aldım sende dilekçeyi bul, al, doldur" dedi. Ben de Kınık belediye başkanına "dilekçe örneğini bana faksla" dedim. Dilekçe örneğini hemen faksladı.

Dilekçe örneği gelir gelmez Hemen Kayseri'ye gittim. Süre bitimine 7 - 8 gün kalmıştı. Avukat Suat Taştekin'le görüştüm. Durumu anlattım. Avukatla birlikte dilekçeyi hazırladık. Hazırlanan dilekçe Avukat aracılığı ile ilk olarak Devlet İstatistik Kurumu'na verildi. Oradan bize sizin muhatabınız Bölge İdare Mahkemesi denildi. Bir dilekçede aynı mahiyette Kayseri Bölge İdare Mahkemesi'ne verildi.

Bu dilekçe Dava dilekçesi idi ve hükümetin aldığı kararın yürütmeyi durdurma dilekçesi idi. Önemli olan yasal süre içerisinde istenilen dilekçeyi vermekti. Dilekçe verdikten sonra yapılabilecek tek şey takip etmek ve kararı beklemekti. Sonradan 128 belediyenin zamanında müracaat etmedikleri için kapandıklarını öğrendim.

Bu işlemleri yaparken bir taraftan da Eğerci, Alamettin, Gaziler belediyesine haber verdim. Çünkü bu gibi durumları kim önce öğrenirse hemen diğerine bildiriyordu. Aramızda dayanışma vardı. Kimse kimsenin mağdur olmasını istemiyordu. Zaman yardımlaşma zamanıydı.

İdare Mahkemesi davayı reddetti. Tanıdık belediyelere durumu sorduk ne yapabiliriz diye araştırdık. Bu davayı kayıp etmiş sayılmazdık. Verilen karar sonuçta kesinleşmemiş bir karardı ve Danıştay'a temyiz yolu açıktı. Tekrar avukatın yanına gittim ve temyiz için Danıştay'a başvurduk. Danıştay; 30.12.2009 tarihinde verdiği kararla İdare Mahkemesi'nin kararını Karaözü Belediye Başkanlığı'nın talepleri doğrultusunda bozdu. Karaözü Belediye olarak kaldı.

Anlatan: 15 yıl Belediye Başkanı olarak Karaözü'ye hizmet sunan Eski Belediye Başkanımız Sayın Çakır Genç

Yazan; Ayşe Özerdem Çolakgil

DEYİMLERİMİZ İLE İLGİLİ HİKAYELER

1. Ala çuval boşa boynunu bükme, daha hah da vereceksin

Ala çuval boşa boynunu bükme, daha hah da vereceksin (hah: un yaptırmak için götürülen buğdayın bir kısmını değirmenciye vermek): Bazı mevsimde, un yapmak için, değirmenlerde sıra bulabilmek kolay değilmiş. Harman başlayınca unluğun sapını, önce sürüp, savurup pınarda veya derede yıkayıp değirmene gidip sıraya giriyorlamış. Ali Kabak unluğunu yıkatmış, kurutmuş, çuvallara iyice doldurmuş, çuvalların ağızlarını ise sırıya sırıya dikmiş. Yüklemiş kağnıya, değirmene götürmüş, çuvalları indirmiş sıraya girmiş. Gidip gelip yokluyormuş çuvalları ve "haziret bize sıra ne zaman gelecek" diye soruyormuş. Bir kaç gün geçmiş, evdekilere "çuvalları yoklayım, sıra yaklaştı mı birde sorayım" demiş değirmene gitmiş. Değirmenden içeri girince bakmış ki; o direme doldurup ağzını da sırıya sırıya diktiği çuval bükülmüş, ağzının dikişi duruyor, belli ki özel biryöntem ile çuvaldan buğday çalınmış. Başından aşağıya bir tas kaynar su dökülmüş gibi olmuş ya, yapacağı hiçbir şey yok. Kendi kendine bir takım hesap yaptıktan sonra, oradakilerin duyacağı şekilde sesini yükseltmiş: "Ala çuval boşa boynunu bükme, daha hah da vereceksin" demiş. Bu söz genellikle haksızlığa uğrayanlara; Bu da birşeymi bak gör başına daha neler gelecek anlamında tecrübeli insanlar tarafından söylenilir.

2. Halebi köy sanma, Halep koca bir şehir

Halebi köy sanma, Halep koca bir şehir: Yılmaz'lardan İbrahim ağanın (Ede'nin) iki tane hanımı vardır. Birisi Erzurum'ludur. Adı Huriye. Ede dede kızdığı zaman adını söylemez "Halep Sürgünü" der. Tartışmaların birinde gene aynı lafı eder. Karısı bunu duyunca sinirlenir ve "Sakalına başlarım İbrahim ağa, Halebi köy sanma Halep koca bir şehir" der. O günden sonra küçük görme demek anlamında kullanılır. Başka bir yorumu ise ciddi ve önemli meseleleri ufakmış gibi görmek veya göstermeğe kalkışmak. Görmemezlikten gelmek.

3. Mani Mahmut'un iti gibi kehten aştı

Mani Mahmut’un iti gibi kehten aştı: Mani Mahmut’un iri bir çoban köpeği vardı. Düğünlerde Bir taraftan davul zurna çalar oyunlar oynanır, bir taraftan da Kel Ali köpeğe gem vurup, üzerine biner. Her düğünde köpeğe bine bine hayvanı iyice yıldırmıştır. Öyle bir zaman gelirki davul dom demeden köpek köyü terk eder. Herkes eğlenir, sadece Mani Mahmut’un iti hariç. Her düğünde aynı şey İtin canına tak etmiştir. Köpek kendini öyle şartlandırmıştır ki, ne zaman köyde bir düğün olsa davul zurna sesini duyan köpek doğru kel tyepeye gider ve yatar. Davul zurna sesi susmayınca köye gelmez. Genellikle kınaya giderken harman yerinde çekilen halaya girmek istemiyenlere ya da buna benzer kaçışlar için kullanılan bir deyimdir. (AÖ ve ZI anlatımları birleştirildi)

4. Podu'nun öküzü gibi

Podu’nun öküzü gibi: Karaözü’de dört kafadar kaçak rakı yapmak için ürgüp’ten üzüm getirtirler. Mayalanması için bir ağaç tekneye ıslarlar. Ahırın münasip bir yerine koyarlar. Üzüm mayalanır. Aksilik bu ya öküzlerden biri sabaha karşı musurdan boşanıp göbüteki üzümü yer, suyunu içer. O sabah hayvanları sulamaya götüren sahibi bir gariplik hisseder. Öküz saldırganlaşır, etraftaki hayvanlara hücum eder. Çeşmeye giden kadınları kovalar. Kar yığınlarını boynuzlar. O gün köy bu ilginç olayla çalkalanır. Daha sonraları içip dağıtanlara bu deyim kullanılır.

5. Sızırlının iti gibi

Sızırlının iti gibi: Biri Karaözü’lü biri Eğerci’li diğeri de Sızır’lı arkadaşlar; Askerde çok samimi olurlar öyleki yedikleri içtikleri ayrı gitmez. Teskereden sonra, birbirlerinin evlerine misafirliği giderler. Hele hele bayramlarda ziyaret etmeden duramazlar. Sızırlı olan arkadaşları ağadır. Sürüler ve koyunu vardır. Bu sebeple de kapısında Kangal köpeği eksik olmaz. Bizim Karaözülü birgün kafası eser Eğerciliyide alıp Sızırlı arkadaşlarına giderler. O günlerde kangal köpeği yeni doğum yapmış ve 3 tane yavrusu vardır. Yavruları görünce çok severler birer tanesini isterler. Ancak yavrular çok küçük henüz 2 veya 3 günlüktür. Sızırlı vermek istemezsede arkadaşlarını her zamanki olduğu gibi kıramaz ve yavruları verir. Verir vermesine de Anne köpek ciğeri durumu; Yavrularının kokusunu takip ede ede Eğerci’dekinin evini öğrenir. Oradanda Karaözü’deki yavrunun kaldığı evi öğrenir. Her sabah Sızırdaki yavruyu emzirdikten sonra koşa

koşa Eğerci'ye gider ordaki yavrusunu emzirir ordanda koşa koşa Karaözü'ye giderek ordaki yavruyu emzirir akşama geri Sızır'a dönmek zorundadır. Çünkü oradaki yavrusunu sabah emzirmiştir akşama acıkmıştır, emzirmesi gerekir. Bu durum sürer gider. Bir gün akşam köpek Sızır'daki eve gelmez. Ağa adamlarına söyler her tarafı ararlar bulamazlar. "Eğerci'ye giden yola bakın" der ağa. Eğerci ile Sızır arasında şimdiki adıyla Kuru dere denilen yerde ölüsünü bulurlar. Görünürde yara izi yoktur, çok koşmaktan ötürü yorulup (çatladığını) tahmin ederler. Hani bir işe yetişmek için koştururuz soluk soluğa kalırızda izleyenler; Sızırlının itine döndü der ya.

6. Yavaş yürür narin yürürüm, birazını da yarin yürürüm

Yavaş yürür narin yürürüm, birazını da yârin yürürüm: Havanın çok sıcak olduğu bir yaz günüymüş. Tavuklar bile kanatlarını açar gölgelere kaçarlarmış. Karaözü'lü bir teyze sıcak geçmesin, işler karanlığa kalmasın diye hızlı adımlarla giderken bakmış ki başka bir teyzemiz, salına salına geliyor. Sanki yürüyüşe çıkmış gibi. Sıcak mıcak dinlemiyor. Dayanamayıp;
- Gız niye sallana sallana gidiyn, biraz hızlı yürüsene gurban olduğum, demiş. Bunu duyunca sinirlenen aslan teyzemiz;
- Amaaan bacım acelem ne? Yavaş yürür narin yürürüm, birazını da yarın yürürüm, demiş. İstifini bozmadan aynı tempoyla yürümeye devam etmiş. (Anlatan Fatma Özerdem)

7. Zalımın Kurt boğduğu gibi

Arabın Zalım: Mustafa (ARAP) Avcı'nın iti gunnacıdır (hamiledir). Artık yavrulayacak diye beklerlerken it ortadan yok olur. Arap ve kızı Hatice (Doğanay) iti aramaya başlarlar. Epey aradıktan sonra Keldepe'nin orda küçük bir mağara gibi yerin içerisinde bulurlar. Yavrularını alıp eve getirmek için kızı Hatice mağaranın içerisine girmeye çalışır ama içerisi karanlıktır. İçerde bir tosbağa (kaplumbağa) görür. Görür görmezde korkuyla başını tavana çarpar ve başı kanar. Tekrar daha dikkatli içeriye baktığında bembeyaz bir yavru olduğunu görür. İtin sadece bir yavrusu olmuştur. Bu yavru tek olması nedeniyle annesi tarafından çok iyi beslenir. Gittikçe büyür ve yörenin en güzel ve güçlü çoban köbeği olur. Köydeki diğer köpekler Zalımın yanında bakımsız ve küçük kalırlar. Zalım, kurtları öyle hırpalar ki ağzının içi bütün kıl dolar. Mustafa (Arap) Avcı eve geldikten sonra Zalımın ağzındaki tüyleri temizleyebilmek için bir kalıp tereyağını yuttur累rmuş köpeğe. Kurt öldürdükten sonra sanki zaferini kutlar gibi salına salına girermiş köye. O zamanlar herkes Zalımdan bahseder, Kurt boğması ile ün salmıştır bütün çevre köylere. O zamanlar çevre köylerden yavru almak için gelirlermiş. (Öğretmen Eroğan Doğanay'dan alınan bilgiler doğrultusunda yazılmıştır.)

Babam Karaözü köy iken çobanlık yapardı. Arap amcanın (Işıklar içinde uyusun) KURTÇU has bir kangal köpeği vardı. Yanında ŞAHİN ve ALAENİK diye diğer köpeklerini de hatırlarız. Eskiden kış günleri kahveler de köpeklerin başarıları, avcıların av hikâyeleri anlatılırdı... ZALIMIN, kurdun elinden kaçırılan yavrularını bağlı olduğu zinciri kırarak kurtardığı, kahramanlıkları dilden dile dolaşırdı. Şahidimdir ki; sürüye MASIRIN derede çocukken sayabildiğim kadarıyla 4 ya da 5 kurt saldırdı. Babam "ZALIM yetiş gurbanım" diye bağırdığını hatırlıyorum. Ben

köpeklerin kurtları dişleri ile hallettiğini sanırdım. ZALIM cepheden kurda bir döş vurduğu zaman kurt ya ayağa kalkamaz olur, ya da kaçar giderdi. Bir koyun zayiatı ile o saldırıyı atlatmıştık. Köyde başka köpek besleyenler de vardı. O zaman üretim devriydi, Herkes mutlaka bir şeylerle (Tarım, Hayvancılık) kısaca bağ-bahçe işleri ile uğraşır, barışçıl bir şekilde de yaşarlardı. Köpeklerin ünü de köyden köye yayılır, başka köylü Pernek sahipleri dişi köpeklerini ZALIM ile çiftleştirir, cins köpek elde etmek isterdi. O saldırı sonucu FATMA BALAH (Işıklar içinde uyusun) teyzem süt sağmaya geldiğinde ZALIMA başarısından dolayı sırtına bir katran karası ve de alnına da kırmızı boya sürmüştü. Öğleyin sağıcılara da kabuklu fıstık ve kınalı şeker dağıtmıştı. Öğleyin davar sürüsü köye geldiğinde ZALIM sessiz sessiz koyunların arasında ARAP amcanın evine doğru giderken köyün zaarları (Küçük kiriz tabir edilen kapı köpekleri) ortalığı zavurtuya verir, kimi saldırmış gibi yapar, geri geri kaçar, kimi bir havlar bakar ki ZALIM, çenileyerek eve kaçar. Ama ZALIM dönüp de bakmaz bile. Bir köpek olmasına rağmen, köye ne yarar sağlayacağını, görevinin ne olduğunu onurlu ve dik duruşu ile bilerek sakin sakin yürüyerek evine gider. Hergün öğleyin ZALIM bir tane koyun kurda vermeden köye dimdik girer, köy zarları da çemkirir. Gel zaman git zaman ZALIM yaşlandı, dişleri döküldü et ekmek yiyemez oldu, önceden görünce altına eden başka köpekler boğmaya kalkıştılar. Köylü sahip çıktı, onun yaptıklarının karşılığı olarak onu insanlara saldıran kurtlara teslim olmuş besili köpeklere boğulmasına izin vermediler. Birgün öldüğünü duyduk, Işıklar içinde uyusun M.ALİ amcanın HÜSEYİN ile birlikte göl mevkiimizin köy tarafına gömüp mezar yaptık. Şimdi su biriktirmek için yapılan toprak yığınlarının altında uyuyor... İyilik edenlerin mezarı ve anıları olur. Köy zaarları da hala çemkirir ama nafile... Karaözü ve Çevre köyleri insanları arasında kötü yoktur. Tümünüzü seviyorum. “Sevgi bizim dinimizdir” demiş bilge kişi. (Vedat Tatar)

8. Ebesilli

Sivas'ta çalıştığım yıllardı (sanıyorum 1983) Sivas Şarkışla Samankaya köyüne bir iş için görevli gitmiştim. Köyün muhtarını buldum muhtarla sohbet ederken köy öğretmenlerinin Karaözü'lü olduğunu öğrendim. Ziya Hocanın oğlu Kerim DOĞANAY ve eşi Mürüvvet Hanım bu köyün öğretmenleriymiş. Muhtarla beraber ziyaretlerine gittik. Mürüvvet öğretmen küçücük öğretmen lojmanında çamaşır yıkamaktaydı. Kerim öğretmende evdeydi. Her ikisiyle de görüştük, sohbet ettik. O sırada elimdeki haritaya baktım Samankaya köyünün eski adı Ebesil olarak parantez içinde yazılıydı. Yöremizde pekte iyi anlamı olmayan ebesilli sözcüğüne benzeterek muhtara şaka yollu sordum:

- Muhtar yanlış anlamazsan Karaözü'de ebesilli diye bir sözcük var ve pek iyi anlamda kullanılmaz, bu sözcüğün sizin köyle bir ilgisi varmıdır? Muhtar gülerek yanıtladı bu sorumu.

- "Elbette bizim köyümüzle ilgisi var" dedi ve anlattı:"Çok eski zamanlarda atalarımız çevre köylere gidip at çalarlarmış, Bu çalma işi insanları o kadar bezdirmiş ki at hırsızlığı yapanlara o tarihten sonra yörede ebesilli denilmeye başlanmış, belki atalarımız o zamanlar Karaözü'den de at çalmışlardır."dedi ve hep beraber gülüştük. Uzatmayalım Ebesilli sözcüğünün belki de esas anlamı at hırsızı olsa gerek. (Nevzat Erdoğan - Ziraat yük.müh.)

DEĞİRMEN HİKAYELERİ

1. MÜŞTERİ GELMİŞ, KURBAN SEÇİLMİŞTİR

Değirmencinin zamana karşı yarışı bitmez tükenmez. Gecesi gündüzü, kışı, yazı hiç belli değildir. Taş döndükçe değirmenci de bu taşa ayak uydurmak zorundadır. Çok zahmetli bir iş, çok zor bir meslektir. Çabası sadece değirmen içinde harcadığı emekle sınırlı değildir. Taa su bendinden suyu değirmen argına akıtmakla başlar, geverleri çalarak (kapatarak) anbara dökene kadar devam eder. Nöbetleri düzenleyip (öğütme sırası) iç mekânı temizlemeye varana hatta tavukları yemleyene kadar bitmek tükenmek bilmeyen stresli ve yorucu bir uğraşıdır.

Bunca uğraşının arasına sıkıştırılmış bu tek düzeliği ortadan kaldırmak ve değirmene biraz hareket getirmek için buğday öğütmeye gelen kimseler üzerinden eğlenceye dönük bazı güzel espriler üretilir.

Tahıl, değirmene indirilir indirilmez geriye sayma başlar. Saf bir müşteri bulundu mu da olay hayata geçirilir.

Müşteri gelmiş, kurban seçilmiştir. O zaten kendini hemen ele verir.
—Selamün aleyküm. Kolay gelsin ustalar.
Tanrı selamı verilirde alınmaz mı?
—Aleyküm selam.
Deyip değirmenciyle tozlukcu (değirmenin ayak işlerini gören, geverleri çalıp suyu çoğaltan, çuvalları seklemleri yerleştiren, nöbeti(sırayı) takip eden vs.) birlikte karşılık verirler. İçlerinden biri hemen lafı karıştırmadan, tanışmanın sıcaklığını kullanarak sorar.
—Un iyi mi olsun, normal mi? Hemşerim.
—İyi olsun usta.
—Unun iyi olması sana bağlı. Eğer istiyorsan Orta Değirmen’de bu değirmenin “Kaşağı”sı var onu getirmen gerekir. O olmadan taş iyi un çıkarmaz. Taşı kaşımamız gerek. Başka türlü verimli olmaz.
—Peki nerede bu değirmen?
Şu yokuştan yukarı çık, sağa dön, oradaki köylülere sor. Onların tarifine göre sora sora bulursun. Eline bir de sopa al. İte köpeğe dalanma. Köy yerinde yavuz it eksik olmaz.

O sora, sora değirmeni bulur. Değirmenciden “Kaşağı”yı ister. Değirmenci bu gibi şeyleri iyi bildiği için:
—Biz işimizi bitirdik. Yukarı değirmenciye verdik.
Adam yukarı değirmene varır. İsteğini yineler. Değirmenci orada bulunan kırık değirmen taşlarından birisini gözüne kestirip adamın götürebileceği kadarını kucaklayıp,
—Al bunu. Bizim işimiz bitti. Sağ olsun ustalar. Benden de selam söyle onlara. Sana da kolay gelsin hemşerim.

Deyip kocaman taşı adamın sırtına yükler. Yaklaşık bir kilometrelik yolu taş sırtında uflaya, puflaya tamamlayan nöbetçi (müşteri) getirip;
—İşte “Kaşağı”. Ustamın da selamı var. Der.

Geçen bu uzun zaman içinde değirmende çok şey değişmiş, taş indirilmiş, dişeği işi tamamlanmak üzeredir. Dişeği (taşlanma) işi bitince usta göstermelik Kaşağı’yı alıp değirmen taşının üzerinde şöyle bir gezdirir.
—Ha gördün mü şimdi. Bak senin unun nasıl iyi olacak. Diye taltif eder.

Ahmet ÖZERDEM
Eğitimci, Araştırmacı, Yazar

2. OĞUL ATEŞ İYİ OLURSA ÇABUK YANARSIN

Amcam Hacı Halil ile birlikte üç dört eşek yükü buğdayı Üzerlik’ten aldık Karaözü’ye değirmene un öğütmeye götürdük.

Seklemler onar şinik kadar. Aşağı değirmene vardık. Tek kollu bir adam bizi karşıladı. Yükümüzü indirdik. Eşekleri ahıra götürdüler. Adam hemen yüksek sesle konuşmaya başladı.
-Ocağı iyi kaydınız mı? Dedi. Ben anlayamadım.
-Ağaçları iri olsun deyince,
-Emmi ocağı ne yapacaksın odunla ne işin var bu mevsimde? dedim.
-Oğul ateş iyi olursa çabuk yanarsın. Biz adam da yakarız. Dedi.

Bu lafı duyunca bir korku sardı içimi. Telaşlandım, heyecanlandım. Fakat amcama baktım hiç oralı değil. Laf vermeye devam ediyor. Bir ara benim tedirginliğimin farkına vardı.
-Kazım ağa çocuğa böyle şeyler söyleme, korkar, şaka yapmayın onunla dedi. Konuşuk kesildi. Dereden tepeden konuşulmaya başlandı. Amcam ve bana çok sıcak davranıyorlardı.

Sonunda şaka yaptıklarını korkmamam gerektiğini söyleseler de ben o ürküyü üzerimden uzun süre atamadım. Bu öyküyü de hiç unutamadım. Hala aklımdan çıkmaz.

Bizim nöbeti (sırayı) öne aldılar. Buğdayımızı hemen üğütüp bizi bir dost uğurlar gibi yola vurdular. Meğer amcamı herkes tanıyormuş Karaözü’de. Bir daha da gidemedim Karaözü’ye.

1933 doğumlu, Üzerlik’li Kadı Ahmet’in oğlu Yusuf Kalkan’dan naklen 1940’lı yıllar.

Ahmet Özerdem
Eğitimci, araştırmacı, yazar

3. UN YUTMA

Önce bu iş için müsait bir müşteri seçilir. Sohbete başlanır. Sohbet iddiaya dönüştürülür. Değirmenci bir koşam un alıp:
-Ben şu unu avurduma (ağzının içi) doldurduktan sonra sen ne kadar boğazımı sıkarsan sık bunu yutarım. Var mısın?
—Varım usta.
Değirmenci olanca unun hepsini avurduna tıka basa doldurur. İşaretle hazır olduğunu bildirir. İddiacı değirmencinin hemen boğazına sarılıp başlar var gücüyle sıkmaya. Değirmenci burnundan nefesini toparlayıp olanca gücüyle avurdundaki unu adamın yüzüne üfler. Eli yüzü undan salyadan tanınmaz hale gelip ne uğradığını anlayamayan iddiacı toz duman içinde şaşkına döner. İleri geri bir şey de diyemez çaresiz üstünü başını, yüzünü gözünü temizlemeye çalışır. Ancak değirmencinin bir mazereti vardır. Onu da söylemeden edemez.
—Ulan çok boğaz sıkan gördüm ama senin gibi yiğidine hiç rastlamadım.

Ahmet ÖZERDEM
Araştırmacı, Eğitimci, Yazar

4. ALTINDİŞ'İN YANGINI

Değirmende hemen her öğle vakti, yukarı taş indirilir, tozluğun (unun döküldüğü havut) üzerine doğru çekilir, ters yüz edilip tarak dişli dişeği çekiçleriyle dişenir (diş açılır, taş Keskinleştirilir). Böylece tahıl daha çabuk öğütülür. Un daha kaliteli olur.

Alt taş sabit olduğu için etrafına kasnak dolandırılır. Böylece unun taşması önlenmeye çalışılır. Buraya Yörelik de Tozluk da denir.

Dişeği sırasında bu kasnaklar alınır. Burada biriken un süpürülür. Bir araya biriktirilir. Buna "Yörelik" denir.

Her ne kadar taşların bulunduğu alan süpürülerek temizlenmeye çalışılsa da gene de sağda solda bulunan un artıkları taşın üzerine dökülür, sıvanır. Taş yeniden yerine oturtulup döndürülmeye başladı mı rüzgârında etkisiyle ortalık toz duman içinde kalır. Buna alışık olmayan biri ilk bakışta bunun nedenlerini anlayamaz. Değirmende bir aksilik olduğunu sanır.

Bu tür hazırlıkların birinin bitiminde taş yeni bindirilmişti nöbet sırası Altındiş'indi (Kerim Çavuş, Tatar) . Onun buğdayını öğütecektik. Yanımızda değirmenin nasıl çalıştığına bakıyordu. Ben suyu açtım taşa yol verdim. Taş dönmeye başladı ama dönmesiyle birlikte de ortalığı bir toz duman sardı. Kerim Çavuş bir anda tedirgin oldu. Hatta panikledi bile. Ben hemen fırsattan istifade:

—Aman yetiş Kerim Çavuş, değirmen tutuştu, tez şu çiniği, ölçeği al acele dereden su taşı. Ben yukarı çıkıp yangını söndüreyim deyip orada elime geçirdiğim su taşınabilir ne varsa hepsini birer birer Altındiş'e uzatıp eline tutuşturdum. Kerim Çavuş dereye koştu ateş gibi (çar çabuk) suyu getirdi. Ben sepetleğe'den arkaya domuzluğa, boyra'nın boşluğuna boşalttım. Kerim Çavuş getirdi ben boşalttım. O getirdi ben boşalttım. Bir taraftan da daha hızlı çalışması ve olayı çözmemesi için verdim yaygarayı, verdim gazı.

Kerim Çavuş beş on sefer yaptıktan sonra iflahı kesildi. Bir ara bana bakmayı bırakıp yangının olduğu yere doğru baktı. Ortalıkta hiçbir yangın belirtisi yok. Taş tıkır tıkır dönüyor.

Ne oldu der gibi başını yukarı kaldırıp bana doğru baktı ki benim ağzım kulaklarımda.
-Vay hınzır vayy… Demekha…. Banada mı?. Diyerek başını salladı. Sonrada kendi de gülmeye başladı.

Sepetleğe: Bire bir metre tabanı olan piramit biçiminde tahtadan yapılmış, sivri ucu aşağıya bakan, geniş tabanı yukarı duran, tahıl öğütülmek üzere tahıl doldurulan değirmenin önemli parçalarından biri.

Anlatan: Battal Doğanay
Derleyen: Ahmet ÖZERDEM

5. BALTACIK HİKAYESİ

Baltacık; Yaklaşık onbeş kilo kadar ağırlığı olan, kısmen kirmen kanadına benzeyen, üst taşı döndürmeye yarayan metal bir değirmen gereci.

Taş indirilip dişenmeye alındı mı baltacık da üst taşın yatağından çıkarılır, bir kenara alınır. Ortam müsaitse bir de baltacık üzerine oyun oynanır. Daha doğrusu tezgahlanır.

Değirmen taşını herkes dişeyemez. Sadece ustası dişer geri kalanlar da bu boşluğu bu tür tezgâhlarla doldurmaya çalışırlar. Bu süre içinde yeni bir yabancı müşteri geldi ya da nöbette (sırada) bulunanlardan saf ve bu tezgâha düşebilecek birisi yakalandı mı oyuna geçilir.

Daha çok da uzak köylerden gelmiş, değirmenle tanışıklığı az olanlardan seçilir.
Ben bu oyunu yaşlı bir babayla on, onüç yaşlarında bir oğul üzerinde oynanırken 1950'li yıllarda seyretmiştim. Yabancı bir köylüydü. Ufak tefek ihtiyarca biriydi. Bir seklem (yarım çuval) buğday getirmişti eşeğiyle. Seklemi kapının iç eşiğine yakın bir yere indirdiler. Hemen adamı yakalayıp sordular.
—Unun nasıl olsun emmi. İyi mi normal mi?
—İyi olsun ustalar. Diyerek bir yandan cevap veriyor bir yandan da kendine oturmak için müsait bir yer aramaya çalışıyordu. Belliki uzaktan gelmişti. Yorgun olmalıydı.

—O zaman şu baltacığı dereye ısla gel. Üzerine de büyük bir taş koy. Su alıp götürmesin. O kaybolursa değirmen dönmez. Ayrıca çok da pahalıdır ha… Bak emmi baltacık ıslanırsa soğur. Soğuk baltacıkla dönen taşın unu yanmaz. Un “özlü” olur. Özlü unun hamuru iyi açılır. Yırtılmaz, erimez diye ayrıca ders de verdiler.

Yaşlı köylü baltacığı oğluna verip hemen ıslamasını söyledi. Üzerine de iri bir taş koy dedi. Kendi de bir seklemin üzerine ilişti. Çocuk götürüp suyun içine ısladı. Üstüne de iri bir taş koydu. Biraz sonra dişeği işi bitti. Dişeğinin yapıldığı alan süpürüldü. Çocuğa ve ihtiyara değirmen içinde yeni görevler verildi. Bunlar sapıtılınca (yön değiştirmek ortadan kaybolmak) da baltacık bir beze sarılı getirildi. Kurulandı. Yerine, yatağına oturtuldu. Köylüye de baltacığı getirmesi söylendi. O da çocuğu yolladı. Çocuk oraları taradı bulamadı. Aşağı aradı yok, yukarı aradı gene yok. Geldi babasına baltacığı bulamadığını söyledi. Koyduğum yerde baltacık yok dedi.

Yaşlı köylü bir anda panikledi. Çocukla tartışmaya başladı. Ancak adam oğluyla gayet yumuşak bir biçimde tartıştı. Çocuğu dövmedi. Çocuğa sövmedi. Yumuşak yumuşak suçladı. O güne kadar hiç görmediğim baba oğul diyaloguydu. Çok garip geldi bana. Bu arada devreye değirmenciler girdi.
—Niye tartışıyorsunuz emmi. Ne var, bir şey mi oldu?
—Baltacığı bulamadık. Yok. Çaldırdık mı ne.
—Nasıl yok olur. Üstüne iri bir taş koymadınız mı? Çocuk unuttu öyleyse. O olmadan değirmen de dönmez. Ayrıca çok da pahalı. Çarıklarınızı çıkarıp bacaklarınızı çemreyin. Derin yerleri iyice arayın. Yer yarılıp içine girmedi ya. Şu yar diplerine bakın. Orada bulamazsanız aşağılara kadar gidin. Hatta ırmağa kadar bakın (bir kilometre kadar yer). Kim bilir belki de su ırmağa indirdi. Eğer ırmağa vardıysa bulunmaz da. Vah… tüh…

İhtiyar ve oğlu bacaklarını “çemrediler”. Oraları didik didik aradılar. Bulamayınca oğlanı ırmağa kadar yolladı. Sonunda oğlan süklüm, püklüm geldi. Bulamadığını söyledi. Değirmenci:
—Ne yapalım. Başka çare kalmadı. Ödemeniz lazım. O bir seklem buğdayınızı almak zorundayız. Orta değirmende bir tane fazladan varmış. Bu seklemi onlara verirsek yedek baltacıklarından birini bize verecek oldular.

Deyince adamın bütün umutları yıkıldı. Oğluyla birlikte başladılar ağlamaya. Çocuk ne ise de ihtiyarın ağıdını biraz garip buldum. Bir seklem buğdayın verilmeyecek nesi olabilirdi. Ağlamaya hiç de değmezdi bana göre. Küçük yaşta o köylüyü anlayabilmek çok zordu. İhtiyarın hemen etrafını sarıp üzülmemesini söylediler. Teselli etmeye çalıştılar. İçlerinden biri:
—Ne bağırıp çağırıyorsunuz birader. Baltacığı mı arıyorsunuz. Onu yerine taktık diyerek oyuna son verdi.
Adamın buğdayını alıp öğüttüler. Öğutme bedeli almadılar. Seklemi de eşeğe yükleyip yola vurdular.

Ahmet ÖZERDEM

6. Ne Boynunu Büküyorsun Ala Çuval
Kabaklardan Kıcık Ali değirmenin kalabalık, nöbetçinin (sıra bekleyen) çok olduğu yaz aylarında buğday çuvallarını kağnıya yükler değirmene indirir. Birkaç gün sonraya da sıra alır. Aksilik bu ya geçen süre içinde dereye sel gelir. Değirmenin bendi bozulur. Bendi tamir edip suyu getirmek zaman aldığından bunu bilen Kıcık bu günlerde değirmene uğramaz.

Genelde diğer nöbetçiler de bu gibi durumlarda değirmene gelmezler. O nedenle de değirmen üssüz (tenha) olur.

Bazı değirmenciler bu gibi durumlarda tenhalığı fırsat bilip şiş kullanarak çuvaldan buğday çekerler. Yani buğday hırsızlarlarmış.

Kıcık bunu bildiği için zamanı fazlada uzatmadan çuvalları kontrol etmek amacıyla değirmene gelir; Su ne zaman geliyor, sırada kimler var gibi bahanelerle bilgilenmek istermiş havası içinde bir yandan laf verir bir yandan da gözünün kulağıyla (ucuyla) çuvalları süzer.

İlk bakışta bir şeyler fark edemez. Biraz daha yaklaşıp da dikkatlice bakınca ala çuvalın orta yerden eğrilmiş olduğu görür. Durumu anlar. Ala çuvalın yanına varır, elini üzerine koyup biraz da konuşmasını etraftan gizlemeye çalışarak kendi kendine usulcacık:
-Ne boynunu büküyorsun ala çuval, daha senden hak (öğütme ücreti) da çıkacak der.

Ahmet ÖZERDEM
Eğitimci, Araştırmacı, Yazar

KÖYDE KULLANILAN DEYİMLER

1. ABDALIN YOLDAŞLIĞI KÖYÜ GÖRENE KADAR: Menfaatleri ölçüsünde yakınlaşan ve isteği olunca faydalandığı kimselere sırtını dönen.

2. ADAMDAN ADAM OLUR ADI BİR UŞAK, DEVEDEN DEVE OLUR ADI BİR KÖŞŞEK: Bazı meseleleri küçük zannetmemeli, üstüne yürümeli yoksa zamanla daha da büyür, kontrolden çıkar.

3. ADI ÇIKINCAYA KADAR CANI ÇIKMAK: Adının kötü şeylere karışmasından korkmak.

4. ADI ÇIKMAK: İsmi kötü olaylara karışmak.

5. AFLAH (ebleh): Şapşal, geri zekalı.

6. AĞZI BOZUK: Küfürbaz

7. AKŞAMDAN KALMIŞ AŞ GİBİ ORTAYA DÜŞMEK: Bir konu üzerinde görüşler belirtilirken, birinin konuyla ilgisi olmayan fikir belirtmesi ve karşıdakinin buna olan tepkisi.

8. ALTMIŞ YAŞINDAN SONRA YAŞAMAK DA NAMUSSUZLUK DEĞİL Mİ: İhtiyarların doğal olarak bir takim işlere güçleri yetmez. Yapamazlarsa bu gibi haller için söylenir. Yapmak isteyip de ihtiyarlık sonucu yapamıyorlarsa, yarı üzgün bunu söylerler.

9. ANAN SARIMSAK, BABAN SOĞAN NERDEN OLDUN KEL DOĞAN: Özellikle kavgalarda, şahsiyet yapmalarda kullanılır. Karşıdakinin zayıf ana babadan olduğunu anlatan küçültücü bir ifade tarzıdır.

10. ARALARINDAN TEKER GEÇMEK: Birisinin yarısını öbürünün tamamlaması. Birbirine benzeyen iki yarı. Kökeni: Öküz dışkısının ortasından teker geçmesi halindeki benzetiş.

11. ARAYA VERMEK: Zayi etmek.

12. ARDININ ÇAKILDAĞI İLE İŞE KARIŞMAK: Beceriksiz, şaşkın, aciz ve pasaklı birinin kendi seviyesi üstündeki olaylara karışmak istemesi.

13. AREFENİN İNEĞİ GİBİ DİZİLMEK: Bir yangın sonucu Arefe Kadın' ın üç beş ineği ahırda bağlı olarak yanmış. Bu türlü felakete ya da zincirleme kazaya uğrayanlar için misallendirilir.

14. ARK ATLAMAZ HENDEK GEÇMEZ: İş yapmaz. İşe yaramaz. Bir şeye karışmaz.

15. ASİL AZMAZ BAL KOKMAZ, KOKARSA YAĞ KOKAR, ONUN DA ASLI AYRANDIR: Kalıtımın insan kişiliğine olan büyük etkisini anlatmak için söylenir. Asil bir kişi her zaman asilliğini gösterir, şayet bir kötü iş yapmışsa onun soyunda bir kötü insan var demektir.

16. ASLINDA OLAN TIRNAĞINDA GETİRİR: İrsiyet ve kalıtım yoluyla soyunda ne varsa onu getirir.

17. AT YİĞİDİN ALTINDA AKSAR: Kuvvetli insanlar her başladıklarını başarırlar. Her şeye hakimdirler.

18. ATLI GİDİYOR, GİDİYOR AMA YAYA DA GİDİYOR: Varlıklı birinin yaptığını fakirin de yapmaya özenmesi. Taklitçi.

19. BAHŞİŞ ATIN DİŞİNE BAKILMAZ: Ucuz etin yahnisi tatlı olur.

20. BANA GÖRE HAVA HOŞ GÜN MÜLAYİM: Hadisenin dışında kalmış birisinin kendisine göre yargısını belirttikten sonra söylediği ve olayın onu etkilemediği, ilgilendirmediği hallerde denir.

21. BENİ DİYENİN BENDESİYİM, BENİ DEMİYENİN BEN NESİYİM: Beni seveni ben de severim, sevmeyeni ben de sevmem.

22. BEŞ KURUŞ İÇİN KULAK DELDİRMEK: Aşırı maddeci ve cimriler için denir.

23. BİLEN BİLİR BİLMEYEN BİR DAL MERCİMEK SANIR: Meselenin içyüzünü bilmeyen aklına geleni söyler.

24. BİLMEDİĞİM YERE VARSAM DA BİLDİĞİM KADAR ÖVÜNSEM: Ben seni çok iyi tanıyorum, sen bu lafları seni tanımayanlar arasında söyle. Gerçek zannetsinler. Kişiliğini sağlamaya çalışan. Sahte fiilli.

25. BİR BAŞ BİR KIÇI DEĞER: Eskiden odalarda oturulurmuş. Dışarıdan birisi geldiğinde (iktisadi ve içtimai seviyesi ne olursa olsun) hafifçe ayağa kalkar, yer gösterirlermiş. Bazı ukala ve varlıklı olanlar bu saygınlığı uymazlarsa onlar için denir.

26. BİR DANA BİR AHIRI BOKLAR: Bir kişi bir topluluğun adını lekeler. Bir takım insan grupları arasındaki zararlı kişiler için söylenir.

27. BÖN: Saf

28. ÇAR ÇUR ETMEK: araya vermek, zayi etmek.

29. ÇENESİNE HIRSIZ TAŞI GEĞMEK: lüzumlu, lüzumsuz çok konuşanlara denir.

30. ÇOK LAF YALANSIZ, ÇOK MAL HARAMSIZ OLMAZ: Birdenbire lüzumundan fazla olan şeylerde haram ve hile aramalı.

31. DAĞ BAŞINA KIŞ, İNSAN BAŞINA İŞ GELİR: Başı dertte olanlar, doğal bir felakete uğrayanlara teselli kabilinden söylenir.

32. DAĞ NE KADAR YÜCE OLSA YOL BAŞINDAN AŞAR: Kişi bildiğini okur. İş olacağına varır.

33. DAĞI GÖRÜP TAVŞAN, PURU GÖRÜP TİLKİ OLMAK: İki yüzlü insanlar için söylenir. Örnek: Ona bakma, o her boyaya girer. Dağı görüp tavşan, puru görüp tilki olur. Güvenilmeyen, dönek.

34. DAĞLARA AMAN DEME, BEYLERE AMAN DE: Faydalanamayacağın kimselerden yardım isteme. Yararlı insanlara derdini bildir.

35. DANANIN KAZIĞINI KOPARMAK: Bardağı taşıran son damla olmak.

36. DAVUL OLMAK: Şişmek, irileşmek.

37. DEĞİRMEN ŞAKŞAKASI GİBİ ŞAKIRDAMAK: Fazla gevezelik eden. Lüzumsuz yere yüksek sesle konuşan.

38. DELİNİN MALI AKILLININ KURSAĞINDADIR: Kendisini kullanmayanlar, bunlardan faydalananlar, fırsatçılar için denir.

39. DELİYE GEÇİT YOKLATMAK: Bir şeyin tehlikesini sezinleyen kişinin o işi başkasına yaptırmak istemesi.

40. DELİYE HER GÜN DÜĞÜN BAYRAM: Kendini kontrol edemeyenler içindir.

41. DELİYE YOL VERMEK, ELİNE BEL VERMEK: Aklı ermezleri baştan çıkarmak.

42. DİBİ GÖRÜNMEDİK SUYU BOYLAMA: Ne olacağını bilmediğin işe girişme.

43. DİŞİNDEN TIRNAĞINDAN ARTIRMAK: Günlük gereksinmelerinden keserek biriktirilen tasarruflar için söylenir.

44. DİŞİNİ SÖKMEK: Bir şeyi zorla kabul ettirmek ya da yaptırmak.

45. DİŞİNİN KİRİNİ SOMURMAK: Beslenmesini önemsemeyip, gerekli olan besinini kısarak para biriktirenlere denir.

46. DOKUZ KÖRÜN BİR DEYNEĞİ: Kalabalık bir ailede idarenin bir kişinin omuzlarında olması.

47. DOYDUK DONANINCAYA KADAR DÜĞÜN SON OLUR: Eli ağır insanlar için söylenir. Bir meseleyi başlayıp oluşturuncaya kadar zamanın geçmiş olması halinde kullanılır.

48. DÜRZÜ DÜRZÜYÜ BULUR MEYHANEDE, OROSPU OROSPUYU BULUR KERHANEDE: Kötü insanlar kötülükleri kaynağından alırlar.

49. EĞRİ MASTARDAN DOĞRU ÇİZGİ ÇIKMAZ: Doğru olmayandan doğruluk beklenmemelidir.

50. EKMEK İŞİNİ EKMEKÇİYE YAPTIRACAK, BEŞ EKMEK DE ÜSTE VERECEKSİN: İşi erbabına yaptıracaksın.

51. EKTİĞİM NOHUT, BİÇTİĞİM NOHUT, ŞEHİRE VARDINDA LEBLEBİ Mİ OLDUN: İçinden geldiği ortama yukarıdan bakan, Yapmacıklı.

52. EL DELİSİZ, YOL ÇALISIZ OLMAZ: Bir uyarı niteliğindedir. İnsan yaşamı boyunca çeşitli olaylarla karşılaşır. Bunu asgari hadde indirmek için dikkatli olmalıdır.

53. EL ELİN EŞEĞİNİ TÜRKÜ ÇAĞIRARAK ARAR: Kendi işini kendin yap, başkaların bırakma.

54. EL ETMEK: Gizilce çağırmak.

55. EL ÖPMEYİNEN AĞIZ PİS OLMAZ: Hürmet ve saygının insanlar arasındaki geçerliliğini ve önemini anlatmak için denir.

56. ELDEN OĞUL OLMAZ, KÜLDEN TEPECİK: Yapmacık şeyler hiçbir zaman tabii olanların yerini tutmaz.

57. ELE EYHANA ETMEK: Hesap bilmemek, savrukluk.

58. ELİ İŞTE GÖZÜ OYNAŞTA: Elindeki işine yeterince ilgi göstermemek.

59. EMEK OLMAZSA YEMEK OLMAZ: Çalışmadan hiçbir şey kazanılmaz.

60. ER DAYIYA KIZ BİBİYE ÇEKER: Soya çekimin önemini belirtmek için söylenir.

61. ERGENE AVRAT BOŞAMAK KOLAYDIR: Sorumluluğu olmayanlar için denir.

62. EŞEĞİ SAHİBİNİN DEDİĞİ YERE BAĞLA DA OT YEMEZSE DERT YESİN: Sahibinin dediğini yap da ne olursa olsun. Sorumluluğu kendine ait olmayan işleri yapmaktan çekinme. Tereddüt etme.

63. EŞEĞİN KAZANCI AT İÇİN: Başkalarının kazancı ve varlığını gelişi güzel tüketenler için söylenir.

64. EŞEK ANIRTMIYOR, ÇERÇİ ÇAĞIRTMIYOR: Kimseye laf düşürtmüyor, geveze.

65. EŞEK ÇAMURA BİR DEFA ÇÖKER: Üst üste yapılan bir çok hata için. Yahut hataların tekrarı halinde söylenir.

66. EVİ AYRI YOLU SAPA: İlgisi bulunmayan.

67. EVİNDE YOK AŞLIK ……..VERMİYOR DIŞLIK: Fakir olduğu halde durumunu bildirmiyor.

68. EVLADI OLMAYANIN DEVLETİ OLMAZ: Çocuğu almayanın ya da buna benzer eksikliği bulunan birisinin başına bir iş gelirse onu sevmeyenler tarafından söylenir. Kıymet bilmez.

69. GELİNE GÖRÜMCEN GELİYOR DEMİŞLER: Görünmez köye gitsin, demiş. Kız heybesi de var deyince, Benden ayrı nesi var, demiş.

70. GİT KANGAL' A GEL ULAŞ' A: Aynı şeyi birkaç defa tekrarladığı halde onda başarı sağlayamayan.

71. GÖÇÜN GERİ DÖNDÜĞÜ AKSAK İTE YARADI: Bir şeyin olmayışının bir başkasına sağladığı faydadan ötürü denir.

72. GÖRMEMİŞİN BİR OĞLU OLMUŞ DA ÇEKMİŞ ŞEYİNİ KOPARMIŞ: Sonradan görmüşler için söylenir.

73. GÜMRÜKTEN MAL KAÇIRIR GİBİ: Kendine ait olmayan ya da hakkı olmadığı halde bir şeye malı imiş gibi sahip çıkanlar. Kaçakçı.

74. GÜZELE KÜRTÜN YAKIŞIR, ÇİRKİNE BALA NEYLESİN: Gösterişli olmasa bile giydiği her şeyi kendisine yakıştıranlar için söylenir.

75. HAİN ONSA, ŞEYTAN ONARDI: Kötülere rağbet edilseydi onlar cemiyetin en gözde üyeleri olurlardı. Şeytan gibi lanetlenmezlerdi.

76. HALEBİ KÖY ZANNETMEK: Ciddi ve önemli meseleleri ufakmış gibi görmek veya göstermeğe kalkışmak. Görmemezlikten gelmek.

77. HALİNE BAKMADAN HASAN DAĞINA ODUNA GİDER: Varlıklı olanların yaptığını yapmaya kalkışan züğürtler için söylenir.

78. HASTALIĞIN ÇÖRE ÇÖPE SENİ Bİ GÜZEL KIZ ÖPE: Rahatsız olduğunu söyleyen bilhassa küçükler için hem espri, hem de moral vermek için söylenir.

79. HASTANIN ONMIYACAĞINI BİLKİ YORGANI BIRAKIR DA YASTIĞA GEÇER: Bir işin olması istendiğinde kişinin esas iş için değil de bunun dışındaki şeylerle uğraşması ve bu uğraşısını esas iş için yapmıyormuş gibi göstermesi. Göstermelik. Bir meselenin olumsuz sonucunu bir başka meseleye bağlama.

80. HER EVDEN BİR FERZEK, HER TARLADAN BİR KEZZEK: Aynı kafada olmayanların bir araya gelmesi.

81. HER DERENİN BAŞINI BİR BELEN KESER: İşe kaynağından başlamalı, meseleyi oradan halletmeğe çalışmalı.

82. HER ŞAPKALIYI ERKEK , HER ÇEVRE TAKINANI KADIN SANMAMAK: Bir erkekte aranan şeylerin o erkekte bulunmaması halinde söylenir. Kadın için de bu böyledir.

83. İMİRİN İTİ GİBİ TİTREMEK: Soğukta kalanlara, ıslananlara ve çok üşümüş gözükenlere denir.

84. İPEĞİ KILA KOŞ ETMEK: İyiyi kötüyle bir tutmak.

85. İPLİĞİ PAZARA ÇIKMAK: Foyasını açığa vurmak.

86. İPLİKÇİ: En ufak ve lüzumsuz şeyleri de hesap eden. Cimri.

87. İSTEYENİN BİR YÜZÜ, VERMİYENİN İKİ YÜZÜ KARA: Vermemenin istemekten daha ayıp olduğunu belirtmek için söylenir.

88. İŞ BAŞA DÜŞÜNCE YAN PEŞE DÜŞER: Sorumluluğu yüklenince şunun bunun lafına bakmadan onu sonuna kadar götürmeli. Bu arada perişan olmayı da göze almalı.

89. İŞ YAPARKEN ÇİŞ YAPMAK: İyi yapayım derken, işi tamamen berbat etmek. Batırmak.

90. İT GÖLE DÜŞMEYİNCE YÜZMESİNİ ÖĞRENMEZ: İnsan mecbur olmadıkça hiçbir iş yapmaz.

91. İT İTİN KUYRUĞUNA BASMAZ: Aynı düşüncede ve aynı yakınlıkta olanlar birbirine zarar vermez.

92. İT KAPIDA ZABIN GEREK: İyilik bilmez, nankör insanlara denir.

93. İT KAVAĞIN GÖLGESİNE YATMIŞ DA KENDİ GÖLGESİ ZANNETMİŞ: Kendini hep başkalarından üstün görmek.

94. İT KIÇINI ATMAZ: En zor durumlarda bile yakınlarını ihmal etmeyen, sahip çıkan.

95. İT KORKTUĞU YERE ÜRÜR: Kötü ve korkak kimseler korktuklarına düşmanlık ederler, onun aleyhinde bulunurlar.

96. İT UYUZ MAYMUN CULUZ: O çok fakir, yoksul.

97. İT ÜRÜR KERVAN GEÇER, YEL KAYADAN NE KOPARIR: Senin sözlerin, konuşmaların hep boşuna, ben bildiğimi yaparım gibilerden. Kendi doğrultusundan giden.

98. İTE DALANMAKTAN ÇALIYI DOLANMAK YEĞDİR: Belalı kimselere bulaşmamak gerektir.

99. İTİN AHMAĞI KAYGANADAN PAY UMAR: Saf insanların kendisine uygun olmayan şeyleri başkalarından beklemesi, hayal etmesi.

100. İTİN AKSAKLIĞI AVINI GÖRÜNCEYE KADAR: Bazı sahte fiiller için kullanılır.

101. İTİN TAŞTAN YILDIĞI GİBİ: Birilerinin kendisinden veya başkalarından korktuğunu anlatmak için.

102. KABLUMBAĞA KABINDAN ÇIKMIŞ DA KENDİ KABUĞUNU BEĞENMEMİŞ: Manasız bir kibir ve boş bir gösteriş budalaları için denir. İçinden geldiği aile toplumunu saygısızca küçümseyenler içindir.

103. KADI EŞEK DEĞİL YA FETVADAN ANLAR: O cahil değil, bazı meseleleri bilir.

104. KALDIK OĞUL ELİNE MİNNET EYLE GELİNE: Elden ayaktan olup da başkalarının eline bakacak durumda olanların kendisini, yardım gördüğü kimseye karşı manen borçlu hissetmesi. Onun her emrine boyun eğmek zorunda olduğunu bilmesi.

105. KAMGAYA KAŞINMAK: Parasız, Yolsuz, Fakir.

106. KANCIK: Kalleş (dişi)

107. KARDEŞ KARDEŞİ ATAR, YAR BAŞINDA TUTAR: Kardeşler ne kadar birbirine düşman olsalar da sonunda gene sahip çıkarlar.

108. KARDEŞ KARDEŞİN NE ONDUĞUNU, NE ÖLDÜĞÜNÜ İSTER: Kardeşler arasındaki kıskançlığı belirtir.

109. KATRANI KAYNATSAN OLURMU ŞEKER, CİNSİNİ S………… CİNSİNE ÇEKER: Kalıtımdan gelen bir veriyle aileden olup da kötü işler yapan kimselere bilhassa büyükler söyler.

110. KAVGA KAŞAĞISI: Kavgacı.

111. KAVGAYA KAŞINMAK: Dövüş istemek.

112. KEÇİNİN ÇIKTIĞI YERE OĞLAĞI DA ÇIKAR: Ailede küçüklerden birinin, büyükleri tarafından yapılan kötü bir işi tekrarlaması halinde söylenir. Kötü örnek.

113. KEDİ ÖLDÜ SIÇANA MEYDAN KALDI: İyiler yok oldu, iş kötülere kaldı.

114. KEDİNİN FAREYLE OYNADIĞI GİBİ: Kuvvetli birinin zayıf birisini ezmesi halinde.

115. KEL BAŞA ŞİMŞİR TARAK: Giyimini kendisine göre yakıştıramayan. Yersiz gereksinme.

116. KERTİLMEK: Kendini fazla beğenmek.

117. KIÇI AÇIĞIN GÖNLÜ HOŞ OLUR: O zaten toplum gereksinmelerinden yeterince nasibini almamış birisidir. Yapacak başka bir şeyi olmadığı için her şeyi hoş karşılar. Yoksulun gönlünün hoş olması buradan gelir.

118. KIZI KENDİ HALİNE BIRAKIRSAN YA DAVULCUYA, YA DÜDÜKÇÜYE VARIR: Kızlarını kontrol edemeyen aileler için söylenir.

119. KIZINI DÖĞMEYEN DİZİNİ DÖĞER: Anadolu' da kızlar fazla önemsenmez. Namuslu ve iyi yetişmesi için söylenile gelen bir deyimdir.

120. KİRTİK: Küçük. Ufak. (sabunun kullanılmış küçük parçası.

121. KİZİR: Tellal

122. KOPUK: Seyip.

123. KORKUNUN ECELE FAYDASI YOK: Üzülmenin korkmanın ve buna benzer eylemlerin bir şeyin sonucuna etki etmeyeceğini belirler.

124. KÖPEKSİZ KÖYE RASTLADIN, ELİN DEĞNEKSİZ GEZİYORSUN: Karşısında sessiz, itirazsız, işini engellemeyen bir kişi bulunduğunu, istediğini yaptırdığını anlatmak için denir. Bir işin hiç engele uğramadan yapılması halinde söylenir.

125. KÖR AŞIĞA YOLDAŞ OLAN İT GÜDER: Kötülerle arkadaşlık edenler iyi iş yapmazlar. Onlara benzerler.

126. KÖRLE YATAN ŞAŞI KALKAR: Kötü kişilerle arkadaşlık kuranlar ister istemez ondan etkilenir ve kötü huy edinirler. En çok etkileyen yakınında bulunan insanlardır.

127. KÖSLENMEK: Sıkışıp kalmak.

128. KÖTÜ İLE GİTME YOLA BAŞINA GETİRİR BELA: Şaşkın ve aciz kimselerle arkadaşlık kurma anlamında bir uyarı.

129. KÖYDEN KÖYE İT ÜRÜR: Uzaktan uzağa yapılan ağız kavgalarında, karşılıklı laf atmalarda, bazen da espri için kullanılır.

130. KURBAĞANIN YÜZÜNE TÜKÜRMÜŞLER DE "(GÖRÜP GÖRECEĞİN BU OLSUN" DEYİP GÖLE ATLAMIŞ: Beklenmedik bir kişiden ufak, kırıcı hareket geldiği zaman kırılanın karşı tarafa üzüldüğünü bildirmesi için söylenir.

131. KURTLU: Yerinde durmaz. Gezgin.

132. MAL BULMUŞ MIĞRIBI GİBİ: Umulmadık bir anda karşılaşılan bir gelir, bir miras için söylenir.

133. MAL CANIN YONGASIDIR: Yonga: Ağaç kırarken ayrılan küçük parçacıklara denir. Mal canın bir parçasıdır.

134. MUSALLAT OLMAK: Gelip gidip karşılaşmak, sataşmak.

135. NE CAMİYE HAYRI VAR, NE KİLİSEYE: Ne etliye karışır, ne sütlüye. Kimseye yararı dokunmamak.

136. NE VERİRSEN ELİNLE O GİDER SENİNLE: Kişinin yaptığı iyilikler söylenir. Anımsanır. Bu da ancak başkalarına yapılan yardımla mümkündür.

137. NİZAHTA YUMRUK SAYILMAZ: Amaca varmak için harcanan emek ve para hesap edilmez.

138. OĞLAN ANASINI İNEK DANASINI BİLİR: Herkes kendine en yakın olanı ile münasebet kurar. Yakından geçmez. Onu korur, ona yardımcı olur.

139. OĞLAN OLDUĞU YERİ GELİN GELDİĞİ YERİ BİLİR: Bkz. Oğlan anasını, inek danasını bilir.

140. OĞLAN YER OYUNA , ÇOBAN YER KOYUNA GİDER: Herkes kendi işinin peşine koşar.

141. OĞLUN VARSA PUŞTA, KIZIN VARSA OROSPUYA GÜLME: Gülme komşuna, gelir başına anlamında.

142. ONBEŞ KABAKTAN KIRKBEŞ KABAK KALMAK: Kişinin konuşmalarında ki tutarsızlık için söylenir.

143. OT SARPTA MAL BERKTE OLUR. Her şey yerinde ve zamanında yapılmalı, kişi tedbirli olmalı.

144. OYNAMAKTAN MAKSAT ÜTMEKTİR: Bir işin kar için yapıldığını belirler.

145. ÖDÜNÇ YİYEN KESESİNDEN YER: Hiçbir hizmet karşılıksız değildir.

146. ÖLÜNCEYE KADAR GEÇİNECEĞİNİ, YORULUNCAYA KADAR ARAYACAKSIN: Bir yuva kurulması için eşlerin iyi seçilmesi lazımdır.

147. ÖLÜNÜN KEFENİNİ SOYMAK: Cimri, hasis. Başkalarının malına zarar verenler için denir.

148. ÖYÜNÜ OLMAYANIN DOYUMU OLMAZ: Zamansız ve yersiz harcamanın zararlarını anlatır. Her şeyi sırasında ve zamanında yapmalı.

149. PARAM İLE YÜZÜME TÜKÜRTTÜM: Varlıklı olanın bu kaynağı kullanamayışı ve iş bilmezliği.

150. SAÇIMI KESTİM Kİ SİRKEYE FAYDASI OLSUN DİYE: Yakınlarına zaman zaman yardım eden birisinin bu yakınlığının karşılıksız kalması.

151. SALAVAT KUVVETE BAĞLIDIR: Bu kuvvetlilik hem fiziki, hem de iktisadi olabilir. Kuvvetli olan kimsenin sesi daha gür çıkar.

152. SAMANLIĞI DANA TÜKETİR: Müsrif ve savruk kimselere, mirasyedilere denir.

153. SAMUSUFRA KOŞMAK: Bahane aramak, zora koşmak.

154. SEL ÖNÜNDEN KÜTÜK KAPMAK: Ganimetçi.

155. SEYİP: Başı boş.

156. SIÇANIN SİDİĞİNİN DENİZE FAYDASI VARDIR: Meselelerde en ufak ayrıntıları ve ihtimalleri bile hesaba katmalıdır.

157. SIRTLARI ARAMAK: Kasıtlı yapılan zararlı eylemler için.

158. SİZE VARIP YİYİP İÇEK, BİZE GELİP KONUP GÖÇEK (GÜLEK OYNAYAK): Başkalarından yeterince sebeplenip de sıra kendine geldiği zaman yerine getirmemek.

159. SON GİTTİĞİN OLSUN: Karış verme. Bir çeşit beddua. İntizar. Mezara gidişin olsun.

160. SOYDUR ÇEKER BOKTUR KOKAR: Her şey soyuna dönüşür.

161. SÖZ VERMEK BAŞKA ŞEY VERMEYE BENZEMEZ: Sözünde durmayan için söylenir.

162. TARLANIN KÖYE YAKINI AVRADIN ERE YAKINI; TARLANIN UFAK TAŞLISI, KADININ UZUN SAÇLISI: İyi tarla ve güzel kadın lafı edildiği zaman doğrudan kullanılır.

163. TAŞIMA SUYLA DEĞİRMEN DÖNMEZ: Soyunda yoksa sonradan olmaz. Yapmacık şeyler tabii olanlarının yerini tutmaz.

164. TAVŞAN DAĞA KÜSMÜŞ DE DAĞIN HABERİ OLMAMIŞ: Her yönüyle zayıf birisinin gereksiz yere, kendinden çok daha kuvvetli birisinden (onun varlığını unutacak kadar kuvvetli) bir şeyler umması ve sonunda da isteği yerine gelmeyince ona küsmesi.

165. TAVŞANA KAÇ TAZIYA FİŞŞT: Birini birine hazırlamak, takmak, tahrik etmek. Öbürünü de ona kesmek, kurmak.

166. TAVUK GİDER PİSLİĞİ DE GİDER: Özellikle kızı kaçanlara denir. Bunun yanında zararlığıyla tanınan birinin yer değiştirmesi, ya da ölmesi halinde söylenir.

167. TAVUK PİSLİĞİ GİBİ BULAŞMAK: Sürtük, bulaşık kimseler için denir.

168. TAY İKEN OYNAMADIK AT OLMAZ: Delikanlılıkta ve cahillikte her şey yapılabilir.

169. TEBELLEŞ OLMAK: Belirmek, buluşmak.

170. TURNANIN KILAVUZU KARGA OLURSA BURNU BOKTAN ÇIKMAZ: önderleri ve liderleri beceriksiz kimselerin zaman zaman uğradıkları başarısızlıklara yenilerini katmaları.

171. TÜRKMENE HISIM OLAN DEVELİĞİNİ GEN YAPTIRSIN: Karaözü' nün batısında bulunan köyler için söylenmiştir. Altı parça köy vardır. Hepsine Türkmen denir. Bunlardan kız alıp hısım (akraba) olanlar bunları her an misafir etmeyi göze alsın, hazır olsun demeye getirilir.

172. UMDUĞUNA KÜSMEK: Beklediğini bulamamak.

173. UMMADIĞIN İTTEN KIRK BATMAN YAĞ ÇIKAR: Kişinin umulmadık anda ve umulmadık zamanda olağan üstü bir tepki göstermesi. Fakir gözüken birisinin daha da olanaklı olması hali.

174. ÜRMESİNİ BİLMEYEN İT SÜRÜYE GETİRİR KURT: Konuşma ve davranışlarını kontrol edemeyenlerin durup dururken sebepsiz yere başına belalar getirmesi.

175. VER YİYEYİM ÖRT YATAYIM, YOKLA CANIM ÇIKMASIN: Tembel insanlar içindir.

176. YAHŞİ YİĞİT YARENİNDEN BELLOLUR: Bir kimsenin kişiliği edindiği arkadaşlarından bellidir.

177. YAYLADAKİ YOĞURDA MANTI KESMEK: Olmayacak bir şeye hazırlık yapmak, pazarlık etmek.

178. YÜKÜ GÖTÜRENE TAŞITIRLAR: İşi yapabileceğe teklif etmek.

179. YÜZ VERMEK: Şımartmak.

A

-Acı zulum.
-Açlıktañ imanım gevredi.
-Açlıktañ nefesi gokar.
-Ağalık yapmak.
(İkram etmek, bol keseden harcamak anlamındadır.)
-Ağız birliği etmek.
-Ağzı gevşek.
-Ağzında gavut basılı.
-Ahı duttu.
-Akıl gutusu.
-Aleme masgara olmak.
-Alemiñ ağzına sakız olmak.
-Alav (alev) almak.
-Ali gırañ baş kesen.
-Allah adamı.
-Allah bilir.
-Allah vergisi.
-Ana guzusu.
-Aralarıñdan gara kedi geçti.
-Arnıyın ortasından. (alnının ortasıntan)
-Arşın ağız.
-Avucuñu yala.
-Ayağıma gara sular indi.
-Ayıptır söylemesi.
-Ayranı gabardı.
-Ayrısı gayrısı olmamak.

B
-Babaña rahmet.
-Bağrı yanık.
-Baltayı daşa vurdu.
-Baş başa virmek.
-Başı bağlanmak.
-Başı göğe erdi.
- Bayraklı dam.
(Düğün yapılan evin damına veya çatısına, nişâne olarak Türk Bayrağı dikilmesine verilen isim olup, Bayrağı gören, o evde düğün olacağını veya olduğunu bilir.)
-Bıyığı terledi.
-Bir baltaya sap olmak.
-Bir batmañ.
(İki kilogram ile sekiz kilogram arasında değişen bir ağırlık ölçüsü olup, halkımız arasında abartma veya mübalağa yapma amacıyla kullanılmaktadır.)
-Bir nalına, bir mıhına.
-Bir urgan boyu.
-Boğaz tokluğuna çalışmak.
-Boyu boyuna, huyu huyuna.
-Buldukça buñar.
-Buñadı gayri.
-Burnu sürtülmek.
-Büyümüş de güççülmüş.

C-Ç-D
-Can baş üstüne.
-Can damarına basmak.
-Can evi.
-Can yoldaşı.
-Canına minnet.
-Cıñgar çıkarmak.
-Ciğeri yanmak.
-Ciğerimiñ bağı.
-Cümbür cemaat.
-Çalı çırpı.
-Çalı daşlamak.
-Çivi gibi olmak.
-Çoluk çocuğa kavuşmak.
-Çürük elma. -Dağ gibi.
-Dağ daş.
-Dal budak salmak.

-Dedeme çekmişim.
-Defterden silmek.
-Deñgi deñgiñe.
-Deredeñ depedeñ.
-Devlet düşkünü.
-Devlet gapısı.
-Dış gapının, dış mandalı.
-Dibek dolanma.
(Adetlerimiz gereği, Düğün Alayı ile birlikte gelin, aş' lı (yemekli) ve bereketli olsun diye, aşağı yukarı bütün köylerimizin meydanlarında bulunan dibeğin etrafında dolandırılmasına verilen isimdir.)
-Direm kuşak
(Tokalı olup, bele bağlanan, özellikle düğün, oyun ve eğlencelerde kadınlarımızın bağladığı kuşak çeşidine verilen isim.)
-Dodak (dudak) tiyakisi.
-Dur durak yok.
-Düğün dernek.
-Dünyayı zındañ itmek.(etmek)

E-F
-Ecel teri dökmek.
-Eğri oturup, doğru gonuşmak.
-Ekmeğini daştan çıkarmak.
-Ekmek gavgası.
-El ele virmek.
-Ele avuca sığmaz.
-Ele güne garşı.
-Emir gulu (kulu)
-Eti senin kemiği benim.
-Ev bark.
-Evlerden ırak.
-Eyere de gelir, semere de.
-Ezilip, büzülmek.
-Fakir, fukara babası
-Feleğiñ çemberiñden geçmek.
-Feleğiñi şaşırmak.
-Fırıldak gibi.
-Fitil olmak.
-Fiyagası (fiyakası) yerinde.

G
-Gafil avlanmak.
-Galburla su daşımak.
-Galem efendisi.
-Galıbının adamı olmak.
-Gan ter içinde galmak.
-Gani gani.
-Ganlı bıçaklı olmak.
-Gara gün dostu.
-Gara haber.
-Gara gara düşünmek.
-Gatın gatın
(Kesin ve kat'i surette anlamındadır.)
-Gayret dayıya düştü.
-Geceyi gündüze gatmak.
-Geçi inadı.
-Gır ilan. (Gri yılan, kara yılan anlamında bir kelime olup, kötüleme veya yerme amacıyla kullanılan söz gurubudur.)
-Gıtı gıtına.
-Goca garı soğuğu
(Mart ayının ortalarında kendisini gösteren soğuklara verilen isimdir.)
-Göğsünü gere gere.
-Göz ucuyla bakmak.
-Göz nuru dökmek.
-Gözünü dört açmak.
-Gulağına küpe olmak.
-Göğeyi Kolu, (Güveyi Kolu)
(Düğünü olan damadın ceket yakasının içine veya sağ koluna bağlanan al renkli kurdelâ veya kaşkola verilen isim.)
-Güz yiğidi.

H-I-İ
-Haddini bilmek.
-Hali vaktı yerinde.
-Hanna minna.
(Herhangi bir iş için; bu işin iyi yanı da var, kötü yanı da var anlamında "Bu işin hannası da var, minnası da var. "şeklinde kullanılmaktadır.)
-Hayal meyal.
-Hayra alâmet.
-Hık demiş, burnundan düşmüş.
-Hızır gibi yetişmek.

-Hoş beş, altı boş.
-Hoşafı duzlu dayı. -Ibrık gapağı, adam ufağı.
-İlan ebesi
(Kertenkele gibi olma durumu)
-İlan oynatan.
(Yılanı bile oynatan anlamındadır.)
-Ikıl kükül
(Kendini ifade edememek, utanıp sıkılmak anlamındadır.)
-Imzık sıtma
(Zor insan, anlaşması kolay olmayan insan anlamında bir söz gurubudur)
-Isıtıp ısıtıp önüne goymak.
-Ivır zıvır.
-İğnenin deliğinden Hindistan'ı görmek.
-İki eli kan da olsa.
-İnek almaz, dana emmez.
-İpi gopardı.

K-L-M-N
-Kelle gulak yerinde.
-Köprünün altından çok sular akmak.
-Küplere binip, yılanı gamçı etmek.
(Çok kızmak, ateş püskürmek anlamındadır.)
-Lâf ebesi.
-Lâfı bohçalamak.
(Dedikodu yapmak, lâf taşımak)
-Lâfını balla kestim.
(Bu deyim.bazı köylerimizde nüktedan insanlarımız tarafından "Lâfını balta ile kestim" diye de söylenmektedir.)
-Lâfı belini gırmak.
-Langır lungur.
-Lâyüsel adam.
(Kendi kendine, başkalarından etkilenmeyen, kendi bildiğini yapan insan anlamındadır.) -Malağı eğdi
(Morali bozularak, surat asmak)
-Malımın huyunu bilirim.
-Maskara etmek.
-Mel mel bakmak.(garip garip, tuhaf tuhaf bakmak)
-Meteliğe gurşun atmak.
-Mırığı yıkgın
(Canı sıkkın, morali bozuk, boynunu eğmiş anlamlarında söylenmektedir)
-Mide fesadına uğramak.

-Minare gölgesi.
-Minder çürüten.
-Mürekkep yalamak.
-Mürüvvetini görmek. -Namazında niyazında.
-Ne oldum delisi.
-Nur parçası.

O-Ö-P-R
-Ocağı sönmek.
-Odsuz ocaksız.
-Okkalı gayfe (kahve)
-Oyuna gelmek.
-Ödü sıdmak.(patlamak)
-Ölçme olmasın.
-Ölü ölmüş.
(Herhangi bir insanın öldüğün belirtmek amacıyla kullanılmaktadır.)
-Ömrü billah.
-Özürü babañdan dile. -Paldır küldür.
-Pılıyı pırtıyı toplamak.
-Pireyi deve yapmak.
-Pireyi gözünden vurmak.
-Püsküllü belâ. -Reyinde hür.
-Rest çekmek.
-Ruhu bile duymamak.

S-Ş-T
-Sabır daşı.
-Saçını süpürge etmek.
-Sakalı değirmende ağartmak.
-Selâmı sabahı kesmek.
-Sen sağ, ben selamet.
-Ser verip, sır vermemek.
-Sinek kaydı traş.
-Sözünün eri olmak. -Şen misin, kederde misinş
-Şeytan gulağına gurşun.
-Şeytana babıç (pabuç) giydirmek.
-Şirazeden çıkmak.
(İşin değişik boyutlar alıp, normal akışından uzaklaşması, anormalleşmesi anlamındadır.)
-Tabban tubban.
(Yastık, minder gibi yumuşacık anlamındadır. Bazen de malı mülkü çok olan insanların rahatlığı ve gelecekten kaygısının olmadığı anlatılmak için sarf edilir.)

-Tamamın Alı (Ali), İmamın Hürü.
-Tası tarağı toplamak.
-Taşı sıksa suyunu çıkarır.
-Tebelleş olmak.
-Tekeden süt çıkarmak.
(Olmayacak bir şeyi, olur duruma getirmek anlamındadır.)
-Tilki uykusuna yatmak.
-Tiridi çıkmak.
(Çok yaşlanmış, güçsüzleşmiş olmak anlamındadır.)
-Toz gondurmamak.

U-Ü-V-Y-Z
-Ununu elemiş, eleğini asmış.
-Uzun lâfın gısası. (kısası)
-Üç etek
-Üstüne tuz, biber ekmek. -Ver dumanı
-Vıcık vıcık
-Vızır vızır. -Yağlı müşteri.
-Yalañ dünya.
-Yalañcı pehlivan.
-Yalıñ ayak, başı gabak.
-Yoğurt yiyene garışma.
-Yorulup ırılmak.
-Zahmat etmek.
-Zemheri gibi.
-Zehir zıkkım.
-Zıbındırık gibi olmak.
(Güçlü, canlı, diri ve atik olmak)
-Zırnık vermemek